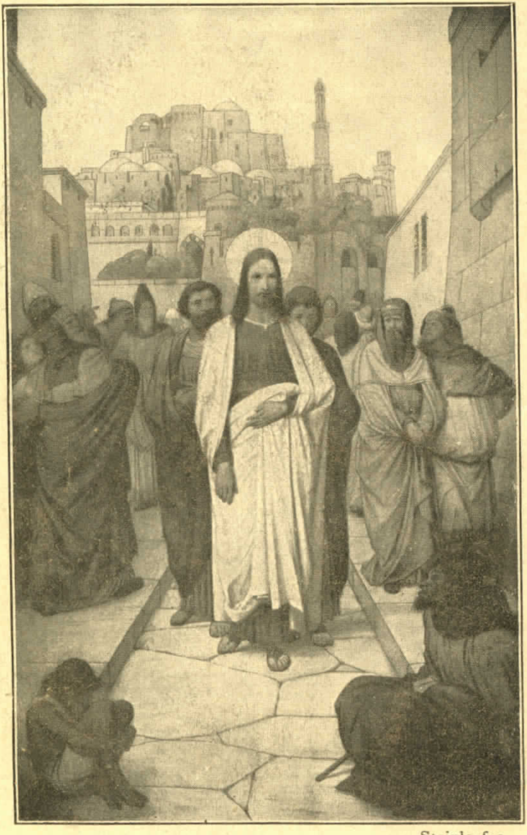
Biblia Sacra V

Steinle fec.

Transiit benefaciendo

BIBLIA SACRA

V

BIBLIA SACRA

SECUNDUM

VULGATAM CLEMENTINAM

EDITA

A

P. MICHAELE HETZENAUER O. M. CAP.

CONSULTORE PONTIFICIÆ COMMISSIONIS BIBLICÆ

V

NOVUM TESTAMENTUM

RATISBONÆ

SUMPTIBUS ET TYPIS FRIDERICI PUSTET

S. SEDIS APOST. ET S. RIT. CONGR. TYPOGR.

NOVUM TESTAMENTUM

RATISBONÆ
SUMPTIBUS ET TYPIS FRIDERICI PUSTET
S. SEDIS APOST. ET S. RIT. CONGR. TYPOGR.
1922

Imprimatur.

Romæ, die 16 Februarii 1920

Fr. Venantius a Lisle-en-Rigault
O. M. Cap. Min. Gen.

Imprimatur.

Ratisbonæ, die 20 Januarii 1922

Dr. Schegimann Vic. Gen.

NOVUM TESTAMENTUM

Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Mt 17, 5

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM MATTHÆUM

EXORDIUM

Vita Iesu privata, 1, 1—2, 23

1. Genealogia Iesu Christi, 1, 1—17

1 [1] Liber generationis Iesu Christi filii David, Maiores
filii Abraham.
[2] Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit usque ad
Iacob. Iacob autem genuit Iudam, et fratres eius. David
[3] Iudas autem genuit Phares, et Zaram de Thamar.
Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit
Aram. [4] Aram autem genuit Aminadab. Amina-
dab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit
Salmon. [5] Salmon autem genuit Booz de Rahab.
Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem
genuit Iesse. Iesse autem genuit David regem.
[6] David autem rex genuit Salomonem ex ea, usque ad
quæ fuit Uriæ. [7] Salomon autem genuit Roboam. exsilium
Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit
Asa. [8] Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat au-
tem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.

---

(1) Lc 3, 31. — (2) Gn 21, 3. — Gn 25, 25. — Gn 29, 35. — (3) Gn 38, 29; 1 Par 2, 4. — Rt 4, 18; 1 Par 2, 5. — (4) Nm 7, 12. — (5) Rt 4, 17; 1 Sm 16, 1. — (6) 2 Sm 12, 24. — (7) 1 Rg 11, 43. — 1 Rg 14, 31. — 1 Rg 15, 8.

9 Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem ge-
nuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. 10 Eze-
chias autem genuit Manassen. Manasses autem
genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. 11 Io-
sias autem genuit Iechoniam, et fratres eius in
transmigratione Babylonis.

usque ad Christum

12 Et post transmigrationem Babylonis: Iechonias
genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem
genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. 14 Azor
autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud. 15 Eliud autem genuit
Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan
autem genuit Iacob. 16 Iacob autem genuit Ioseph
virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur
Christus.

numerus generationum

17 Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quattuordecim: et a David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quattuordecim: et a transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quattuordecim.

2. Conceptio et nativitas Salvatoris, 1, 18—25

Conceptus de Spiritu Sancto

18 Christi autem generatio sic erat: Cum esset
desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam
convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu
sancto. 19 Ioseph autem vir eius cum esset iustus,
et nollet eam traducere: voluit occulte dimittere
eam. 20 Hæc autem eo cogitante, ecce angelus
Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili
David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam:
quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.
21 Pariet autem filium: et vocabis nomen eius
IESUM: ipse enim salvum faciet populum suum a
peccatis eorum. 22 Hoc autem totum factum est,
ut adimpleretur quod dictum est a Domino per
Prophetam dicentem:

---

(9) 2 Par 26, 23. — 2 Par 27, 9. — 2 Par 28, 27. — (10) 2 Par 32, 33. — 2 Par 33, 20. 25. — (11) 2 Par 36, 1 s. — (18) Lc 1, 27. — (21) Lc 1, 31; Act 4, 12.

23 Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium:
et vocabunt nomen eius Emmanuel,
quod est interpretatum Nobiscum Deus. 24 Ex-
surgens autem Ioseph a somno, fecit sicut præ-
cepit ei angelus Domini, et accepit coniugem suam.
25 Et non cognoscebat eam donec peperit filium
suum primogenitum: et vocavit nomen eius Iesum.

natus et circumcisus

3. Adventus et adoratio Magorum, 2, 1—12

2 1 Cum ergo natus esset Iesus in Bethlehem
Iuda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab
oriente venerunt Ierosolymam, 2 dicentes: Ubi est
qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellam
eius in oriente, et venimus adorare eum. 3 Au-
diens autem Herodes rex, turbatus est, et omnis
Ierosolyma cum illo. 4 Et congregans omnes prin-
cipes sacerdotum, et Scribas populi, sciscitabatur
ab eis ubi Christus nasceretur. 5 At illi dixerunt
ei: In Bethlehem Iudæ: Sic enim scriptum est per
Prophetam:

Ierosolymis regem Iudæorum quærunt

6 Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam mi-
nima es in principibus Iuda:
ex te enim exiet dux, qui regat populum
meum Israel.

7 Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter
didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis:
8 et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, et in-
terrogate diligenter de puero: et cum inveneritis,
renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum.
9 Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce
stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos,
usquedum veniens staret supra, ubi erat puer.
10 Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno
valde. 11 Et intrantes domum, invenerunt puerum
cum Maria matre eius, et procidentes adoraverunt
eum: et apertis thesauris suis obtulerunt ei mu-
nera, aurum, thus, et myrrham.

in Bethlehem eum adorant

---

(23) Is 7, 14. — (1) Lc 2, 7. — (6) Mch 5, 2; Io 7, 42. —
(11) Ps 71, 10.

alia via revertuntur

12 Et responso accepto in somnis ne redirent ad
Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem
suam.

4. Fuga ac reversio pueri. 2, 13—23

Ioseph in Ægyptum secedit

13 Qui cum recessissent, ecce angelus Domini
apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, et accipe
puerum, et matrem eius, et fuge in Ægyptum, et
esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim
ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.
14 Qui consurgens accepit puerum, et matrem eius
nocte, et secessit in Ægyptum: 15 et erat ibi usque
ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum
est a Domino per Prophetam dicentem: Ex Ægypto
vocavi filium meum.

Herodes pueros occidit

16 Tunc Herodes videns quoniam illusus esset
a Magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes
pueros, qui erant in Bethlehem, et in omnibus
finibus eius a bimatu et infra secundum tempus,
quod exquisierat a Magis. 17 Tunc adimpletum est
quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem:

18 Vox in Rama audita est ploratus, et ululatus
multus:
Rachel plorans filios suos, et noluit consolari,
quia non sunt.

sacra familia in Nazareth habitat

19 Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini
apparuit in somnis Ioseph in Ægypto, 20 dicens:
Surge, et accipe puerum, et matrem eius, et vade
in terram Israel: defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri. 21 Qui consurgens, accepit
puerum, et matrem eius, et venit in terram Israel.
22 Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudæa
pro Herode patre suo, timuit illo ire: et admonitus
in somnis, secessit in partes Galilææ. 23 Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth:
ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas:
Quoniam Nazaræus vocabitur.

---

(15) Os 11, 1. — (18) Ir 31, 15.

PARS PRIMA

Magisterium Salvatoris mundi, 3, 1—25, 46

I. A baptismo usque ad regressum in Galilæam, 3, 1—4, 11

1. Ministerium Ioannis baptistæ, 3, 1—17

3 [1] In diebus autem illis venit Ioannes Baptista Prædicat
prædicans in deserto Iudææ, [2] et dicens: Pæ- et
nitentiam agite: appropinquavit enim regnum cæ- baptizat
lorum. [3] Hic est enim, qui dictus est per Isaiam
prophetam dicentem:
Vox clamantis in deserto:
Parate viam Domini: rectas facite semitas eius.
[4] Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de
pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos
suos: esca autem eius erat locustæ, et mel silve-
stre. [5] Tunc exibat ad eum Ierosolyma, et omnis
Iudæa, et omnis regio circa Iordanem; [6] et bapti-
zabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.
[7] Videns autem multos Pharisæorum, et Saddu- malos re-
cæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: prehendit
Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fu-
gere a ventura ira? [8] Facite ergo fructum dignum
pænitentiæ. [9] Et ne velitis dicere intra vos: Pa-
trem habemus Abraham. Dico enim vobis quo-
niam potens est Deus de lapidibus istis suscitare
filios Abrahæ. [10] Iam enim securis ad radicem
arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ non
facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mit-
tetur.
[11] Ego quidem baptizo vos in aqua in pæniten- Christum
tiam: qui autem post me venturus est, fortior me evangeli-
est, cuius non sum dignus calceamenta portare: zat
ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, et igni. [12] Cu-
ius ventilabrum in manu sua: et permundabit aream

---

(2) Mc 1, 4; Lc 3, 3. — (3) Is 40, 3; Mc 1, 3; Lc 3, 4. — (9) Io 8, 39. — (11) Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26; Act 1, 5.

suam: et congregabit triticum suum in horreum,
paleas autem comburet igni inexstinguibili.
atque baptizat
13 Tunc venit Iesus a Galilæa in Iordanem ad
Ioannem, ut baptizaretur ab eo. 14 Ioannes autem
prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari,
et tu venis ad me? 15 Respondens autem Iesus,
dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere
omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. 16 Baptiza-
tus autem Iesus, confestim ascendit de aqua. Et
ecce aperti sunt ei cæli: et vidit spiritum Dei de-
scendentem sicut columbam, et venientem super se.
17 Et ecce vox de cælis dicens: Hic est filius meus
dilectus, in quo mihi complacui.

2. Ieiunium et tentatio Domini, 4, 1—11

Ieiunans esurit

4 1 Tunc Iesus ductus est in desertum a Spiritu,
ut tentaretur a diabolo. 2 Et cum ieiunasset
quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea
esuriit.
et a diabolo tentatur
3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es,
dic ut lapides isti panes fiant. 4 Qui respondens
dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo,
sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.
5 Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civita-
tem, et statuit eum super pinnaculum templi, 6 et
dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scrip-
tum est enim:

Quia angelis suis mandavit de te,
et in manibus tollent te, ne forte offendas ad
lapidem pedem tuum.

7 Ait illi Iesus: Rursum scriptum est: Non ten-
tabis Dominum Deum tuum. 8 Iterum assumpsit
eum diabolus in montem excelsum valde: et osten-
dit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum, 9 et
dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris
me. 10 Tunc dicit ei Iesus: Vade Satana: Scriptum
est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi

---

(13) Mc 1, 9; Lc 3, 21. — (17) Lc 9, 35; 2 Ptr 1, 17. — (1) Mc 1, 12; Lc 4, 1. — (4) Dt 8, 3. — (6) Ps 90, 11. — (7) Dt 6, 16. — (10) Dt 6, 13.

soli servies. 11 Tunc reliquit eum diabolus: et ecce
angeli accesserunt, et ministrabant ei.

II. A regressu in Galilæam usque ad saturationem quinque milium, 4, 12—14, 12

1. Regressus in Galilæam, 4, 12—23

Nazareth relinquens in Capharnaum habitat

12 Cum autem audisset Iesus quod Ioannes traditus esset, secessit in Galilæam:
13 et, relicta civitate Nazareth, venit, et habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon, et Nephthalim:
14 ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam:

15 Terra Zabulon, et terra Nephthalim, via maris
trans Iordanem, Galilæa gentium:
16 populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem
magnam:
et sedentibus in regione umbræ mortis, lux
orta est eis.

pænitentiam prædicat

17 Exinde cœpit Iesus prædicare, et dicere: Pænitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum.

Petrum et Andream Iacobum et Ioannem vocat

18 Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ,
vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus,
et Andream fratrem eius, mittentes rete in mare,
(erant enim piscatores)
19 et ait illis: Venite post
me, et faciam vos fieri piscatores hominum.
20 At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum.
21 Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum
Zebedæi, et Ioannem fratrem eius in navi cum
Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: et
vocavit eos.
22 Illi autem statim relictis retibus
et patre, secuti sunt eum.

in synagogis Galilææ docet

23 Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in
synagogis eorum, et prædicans evangelium regni:
et sanans omnem languorem, et omnem infirmitatem in populo.

---

(12) Mc 1, 14; Lc 4, 14; Io 4, 43. — (15) Is 9, 1. —
(17) Mc 1, 15. — (18) Mc 1, 16; Lc 5, 2.

2. Oratio in monte habita, 4, 24—7, 29

Occasio orationis

24 Et abiit opinio eius in totam Syriam, et obtu-
lerunt ei omnes male habentes, variis languoribus,
et tormentis comprehensos, et qui dæmonia habe-
bant, et lunaticos, et paralyticos, et curavit eos:
25 et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa,
et Decapoli, et de Ierosolymis, et de Iudæa, et de
trans Iordanem.

5 1 Videns autem Iesus turbas, ascendit in mon-
tem, et cum sedisset, accesserunt ad eum dis-
cipuli eius, 2 et aperiens os suum docebat eos
dicens:

octo beatitudines

3 Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.
4 Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.
5 Beati, qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.
6 Beati, qui esuriunt, et sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.
7 Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.
8 Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.
9 Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.
10 Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.

de salutari persecutione

11 Beati estis cum maledixerint vobis, et perse-
cuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum
vos mentientes, propter me: 12 gaudete, et exsul-
tate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis;
sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt
ante vos.

et officio discipulorum

13 Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit,
in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut
mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. 14 Vos
estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra

---

(25) Mc 3, 7; Lc 6, 17. — (3) Lc 6, 20. — (4) Ps 36, 11. — (5) Is 61, 2. — (8) Ps 23, 4. — (10) 1 Ptr 2, 20; 3, 14; 4, 14. — (13) Mc 9, 49; Lc 14, 34.

montem posita. 15 Neque accendunt lucernam, et
ponunt eam sub modio, sed super candelabrum ut
luceat omnibus, qui in domo sunt. 16 Sic luceat
lux vestra coram hominibus: ut videant opera ve-
stra bona, et glorificent patrem vestrum, qui in
cælis est.

de solutione et impletione legis

17 Nolite putare quoniam veni solvere legem,
aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere.
18 Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum
et terra, iota unum, aut unus apex non præteribit
a lege, donec omnia fiant. 19 Qui ergo solverit
unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic
homines, minimus vocabitur in regno cælorum: qui
autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in
regno cælorum. 20 Dico enim vobis, quia nisi ab-
undaverit iustitia vestra plus quam Scribarum, et
Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

de homicidio, ira, reconciliatione

21 Audistis quia dictum est antiquis: Non occi-
des: qui autem occiderit, reus erit iudicio. 22 Ego
autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri
suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri
suo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit,
fatue: reus erit gehennæ ignis. 23 Si ergo offers
munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia
frater tuus habet aliquid adversum te: 24 relinque
ibi munus tuum ante altare, et vade prius recon-
ciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres munus
tuum. 25 Esto consentiens adversario tuo cito dum
es in via cum eo: ne forte tradat te adversarius
iudici, et iudex tradat te ministro: et in carcerem
mittaris. 26 Amen dico tibi, non exies inde, donec
reddas novissimum quadrantem.

de adulterio, concupiscentia, divortio

27 Audistis quia dictum est antiquis: Non mœ-
chaberis. 28 Ego autem dico vobis: quia omnis,
qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam
mœchatus est eam in corde suo. 29 Quod si ocu-

(15) Mc 4, 21; Lc 8, 16; 11, 33. — (16) 1 Ptr 2, 12. — (18) Lc 16, 17. — (19) Iac 2, 10. — (20) Lc 11, 39. — (21) Ex 20, 13; Dt 5, 17. — (25) Lc 12, 58. — (27) Ex 20, 14. — (29) Inf 18, 9; Mc 9, 46.

lus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et proiice
abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membro-
rum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in
gehennam. 30 Et si dextra manus tua scandalizat
te, abscide eam, et proiice abs te: expedit enim
tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam
totum corpus tuum eat in gehennam. 31 Dictum
est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam,
det ei libellum repudii. 32 Ego autem dico vobis:
Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta
fornicationis causa, facit eam mœchari: et qui di-
missam duxerit, adulterat.

de iure iurando

33 Iterum audistis quia dictum est antiquis: Non
periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.
34 Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque
per cælum, quia thronus Dei est: 35 neque per
terram, quia scabellum est pedum eius: neque per
Ierosolymam, quia civitas est magni regis: 36 ne-
que per caput tuum iuraveris, quia non potes unum
capillum album facere, aut nigrum. 37 Sit autem
sermo vester, est, est: non, non: quod autem his
abundantius est, a malo est.

de talione

38 Audistis quia dictum est: Oculum pro oculo,
et dentem pro dente. 39 Ego autem dico vobis,
non resistere malo! sed si quis te percusserit in
dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram:
40 et ei, qui vult tecum iudicio contendere, et tu-
nicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. 41 Et
quicumque te angariaverit mille passus, vade cum
illo et alia duo. 42 Qui petit a te, da ei: et vo-
lenti mutuari a te, ne avertaris.

de caritate inimicorum

43 Audistis quia dictum est: Diliges proximum
tuum, et odio habebis inimicum tuum. 44 Ego
autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, bene-

(31) Dt 24, 1; Inf 19, 7. — (32) Mc 10, 11; Lc 16, 18; 1 Cor 7, 10. — (33) Ex 20, 7; Lv 19, 12; Dt 5, 11. — (37) Iac 5, 12. — (38) Ex 21, 24; Lv 24, 20; Dt 19, 21. — (39) Lc 6, 29. — (40) 1 Cor 6, 7. — (42) Dt 15, 8. — (43) Lv 19, 18. — (44) Lc 6, 27. — Rom 12, 20.

facite his, qui oderunt vos: et orate pro perse-
quentibus, et calumniantibus vos: 45 ut sitis filii
patris vestri, qui in cælis est: qui solem suum
oriri facit super bonos, et malos: et pluit super
iustos et iniustos. 46 Si enim diligitis eos, qui vos
diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et pu-
blicani hoc faciunt? 47 Et si salutaveritis fratres
vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et
ethnici hoc faciunt? 48 Estote ergo vos perfecti,
sicut et pater vester cælestis perfectus est.

6 1 Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cælis est. *de pura intentione*

2 Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere *de eleemosyna*
ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, et in
vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico
vobis, receperunt mercedem suam. 3 Te autem
faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid fa-
ciat dextera tua: 4 ut sit eleemosyna tua in abs-
condito, et pater tuus, qui videt in abscondito,
reddet tibi.

5 Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui *de oratione in genere*
amant in synagogis, et in angulis platearum stantes
orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vo-
bis, receperunt mercedem suam. 6 Tu autem cum
oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio,
ora patrem tuum in abscondito: et pater tuus qui
videt in abscondito, reddet tibi. 7 Orantes autem,
nolite multum loqui, sicut ethnici; putant enim quod
in multiloquio suo exaudiantur. 8 Nolite ergo as-
similari eis. Scit enim pater vester, quid opus sit
vobis, antequam petatis eum.

9 Sic ergo vos orabitis: *de oratione dominica*
Pater noster, qui es in cælis:
sanctificetur nomen tuum. 10 Adveniat regnum
tuum.
Fiat voluntas tua, sicut in cælo, et in terra.

(44) Lc 23, 34; Act 7, 59. — (9) Lc 11, 2.

11 Panem nostrum supersubstantialem da nobis
hodie.
12 Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos di-
mittimus debitoribus nostris.
13 Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera
nos a malo. Amen.
14 Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum:
dimittet et vobis pater vester cælestis delicta ve-
stra. 15 Si autem non dimiseritis hominibus: nec
pater vester dimittet vobis peccata vestra.
de ieiunio
16 Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypo-
critæ tristes; exterminant enim facies suas, ut ap-
pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis,
quia receperunt mercedem suam. 17 Tu autem,
cum ieiunas, unge caput tuum, et faciem tuam
lava, 18 ne videaris hominibus ieiunans, sed patri
tuo, qui est in abscondito: et pater tuus, qui videt
in abscondito, reddet tibi.
de thesauris et sollicitudine
19 Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra:
ubi ærugo, et tinea demolitur: et ubi fures effo-
diunt, et furantur. 20 Thesaurizate autem vobis
thesauros in cælo: ubi neque ærugo, neque tinea
demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur.
21 Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor
tuum. 22 Lucerna corporis tui est oculus tuus.
Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum
lucidum erit. 23 Si autem oculus tuus fuerit ne-
quam: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si
ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ
tenebræ quantæ erunt? 24 Nemo potest duobus
dominis servire: aut enim unum odio habebit, et
alterum diliget: aut unum sustinebit, et alterum
contemnet. Non potestis Deo servire, et mam-
monæ. 25 Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ
vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid
induamini. Nonne anima plus est quam esca: et

---

(14) Sir 28, 3. 4. 5; Inf 18, 35; Mc 11, 25. — (20) Lc 12, 33; 1 Tim 6, 19. — (22) Lc 11, 34. — (24) Lc 16, 13. — (25) Ps 54, 23; Lc 12, 22; Phlp 4, 6; 1 Tim 6, 7; 1 Ptr 5, 7.

corpus plus quam vestimentum? 26 Respicite vo-
latilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt,
neque congregant in horrea: et pater vester cæ-
lestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis
illis? 27 Quis autem vestrum cogitans potest adii-
cere ad staturam suam cubitum unum? 28 Et de
vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia
agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent.
29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in
omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.
30 Si autem fænum agri, quod hodie est, et cras
in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis
vos modicæ fidei? 31 Nolite ergo solliciti esse, di-
centes: Quid manducabimus, aut quid bibemus,
aut quo operiemur? 32 hæc enim omnia gentes
inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omni-
bus indigetis. 33 Quærite ergo primum regnum
Dei, et iustitiam eius: et hæc omnia adiicientur
vobis. 34 Nolite ergo solliciti esse in crastinum.
Crastinus enim dies sollicitus erit sibiipsi: sufficit
diei malitia sua.

7 1 Nolite iudicare, ut non iudicemini. 2 In quo de iudicio malo
enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: et in
qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.
3 Quid autem vides festucam in oculo fratris tui:
et trabem in oculo tuo non vides? 4 Aut quo-
modo dicis fratri tuo: Sine eiiciam festucam de
oculo tuo: et ecce trabs est in oculo tuo? 5 Hy-
pocrita, eiice primum trabem de oculo tuo, et tunc
videbis eiicere festucam de oculo fratris tui. 6 No-
lite dare sanctum canibus: neque mittatis marga-
ritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas
pedibus suis, et conversi dirumpant vos.

7 Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: de petitione efficaci
pulsate, et aperietur vobis. 8 Omnis enim, qui
petit, accipit: et qui quærit, invenit: et pulsanti
aperietur. 9 Aut quis est ex vobis homo, quem
si petierit filius suus panem, numquid lapidem por-

---

(1) Lc 6, 37; Rom 2, 1. — (2) Mc 4, 24. — (7) Inf 21, 22; Mc 11, 24; Lc 11, 9; Io 14, 13; Iac 11, 6.

riget ei? 10 Aut si piscem petierit, numquid ser-
pentem porriget ei? 11 Si ergo vos, cum sitis
mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto
magis pater vester, qui in cælis est, dabit bona
petentibus se?

de regula caritatis

12 Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vo-
bis homines, et vos facite illis. Hæc est enim lex,
et Prophetæ.

de via duplici

13 Intrate per angustam portam: quia lata porta,
et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et
multi sunt qui intrant per eam. 14 Quam angusta
porta, et arcta via est, quæ ducit ad vitam: et
pauci sunt, qui inveniunt eam!

de falsis prophetis

15 Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad
vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt
lupi rapaces: 16 a fructibus eorum cognoscetis eos.
Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis
ficus? 17 Sic omnis arbor bona fructus bonos fa-
cit: mala autem arbor malos fructus facit. 18 Non
potest arbor bona malos fructus facere: neque ar-
bor mala bonos fructus facere: 19 Omnis arbor,
quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in
ignem mittetur. 20 Igitur ex fructibus eorum cog-
noscetis eos.

de bonis operibus

21 Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine,
intrabit in regnum cælorum: sed qui facit volun-
tatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in
regnum cælorum. 22 Multi dicent mihi in illa die:
Domine, Domine, nonne in nomine tuo propheta-
vimus, et in nomine tuo dæmonia eiecimus, et in
nomine tuo virtutes multas fecimus? 23 Et tunc
confitebor illis: Quia numquam novi vos: discedite
a me, qui operamini iniquitatem.

de viro sapienti ac stulto

24 Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, et fa-
cit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit
domum suam supra petram, 25 et descendit plu-

(12) Tob 4, 16; Lc 6, 31. — (13) Lc 13, 24. — (16) Lc 6, 44. — (19) Sup 3, 10. — (21) Inf 25, 11. — (22) Act 19, 13. — (23) Ps 6, 9; Inf 25, 41; Lc 13, 27. — (24) Lc 6, 47 s; Rom 2, 13; Iac 1, 22.

via, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et
irruerunt in domum illam, et non cecidit: fundata
enim erat super petram. 26 Et omnis, qui audit
verba mea hæc, et non facit ea, similis erit viro
stulto, qui ædificavit domum suam super arenam:
27 et descendit pluvia, et venerunt flumina, et fla-
verunt venti, et irruerunt in domum illam, et ce-
cidit, et fuit ruina illius magna.

admiratio turbarum

28 Et factum est: cum consummasset Iesus verba
hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius.
29 Erat enim docens eos sicut potestatem habens,
et non sicut Scribæ eorum, et Pharisæi.

3. Editio miraculorum variorum, 8, 1—9, 38

Leprosus mundatur

8 1 Cum autem descendisset de monte, sequutæ
sunt eum turbæ multæ: 2 et ecce leprosus ve-
niens, adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes
me mundare. 3 Et extendens Iesus manum, tetigit
eum, dicens: Volo. Mundare. Et confestim mun-
data est lepra eius. 4 Et ait illi Iesus: Vide, ne-
mini dixeris: sed vade, ostende te sacerdoti, et
offer munus, quod præcepit Moyses, in testimo-
nium illis.

servus centurionis sanatur

5 Cum autem introisset Capharnaum, accessit
ad eum Centurio, rogans eum, 6 et dicens: Do-
mine, puer meus iacet in domo paralyticus, et male
torquetur. 7 Et ait illi Iesus: Ego veniam, et cu-
rabo eum. 8 Et respondens Centurio, ait: Domine
non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed
tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. 9 Nam
et ego homo sum sub potestate constitutus, habens
sub me milites, et dico huic: Vade, et vadit: et
alii, Veni, et venit: et servo meo, Fac hoc, et facit.
10 Audiens autem Iesus miratus est, et sequentibus
se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem
in Israel. 11 Dico autem vobis, quod multi ab
oriente, et occidente venient, et recumbent cum

---

(29) Mc 1, 22; Lc 4, 32. — (2) Mc 1, 40; Lc 5, 12. — (4) Lv 14, 2. — (5) Lc 7, 1. — (8) Lc 7, 6. — (11) Mal 1, 11.

Abraham, et Isaac, et Iacob in regno cælorum:
12 filii autem regni eiicientur in tenebras exterio-
res: ibi erit fletus, et stridor dentium. 13 Et dixit
Iesus Centurioni: Vade, et sicut credidisti, fiat tibi.
Et sanatus est puer in illa hora.

socrus Petri

14 Et cum venisset Iesus in domum Petri, vidit
socrum eius iacentem, et febricitantem: 15 et te-
tigit manum eius, et dimisit eam febris, et sur-
rexit, et ministrabat eis.

aliique curantur

16 Vespere autem facto, obtulerunt ei multos
dæmonia habentes: et eiiciebat spiritus verbo: et
omnes male habentes curavit: 17 ut adimpleretur
quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem:

Ipse infirmitates nostras accepit: et ægrotatio-
nes nostras portavit.

alius repellitur et alius vocatur

18 Videns autem Iesus turbas multas circum se,
iussit ire trans fretum. 19 Et accedens unus scriba,
ait illi: Magister, sequar te, quocumque ieris. 20 Et
dicit ei Iesus: Vulpes foveas habent, et volucres
cæli nidos: filius autem hominis non habet ubi ca-
put reclinet. 21 Alius autem de discipulis eius ait
illi: Domine, permitte me primum ire, et sepelire
patrem meum. 22 Iesus autem ait illi: Sequere
me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

venti et mare obœdiunt

23 Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt
eum discipuli eius: 24 et ecce motus magnus fac-
tus est in mari ita ut navicula operiretur fluctibus,
ipse vero dormiebat. 25 Et accesserunt ad eum
discipuli eius, et suscitaverunt eum, dicentes: Do-
mine, salva nos, perimus. 26 Et dicit eis Iesus:
Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgens,
imperavit ventis, et mari, et facta est tranquillitas
magna. 27 Porro homines mirati sunt, dicentes:
Qualis est hic, quia venti et mare obœdiunt ei?

dæmoniaci Geraseni liberantur

28 Et cum venisset trans fretum in regionem
Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmo-
nia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut

---

(16) Mc 1, 32. — (17) Is 53, 4; 1 Ptr 2, 24. — (20) Lc 9, 58. — (23) Mc 4, 36; Lc 8, 22. — (28) Mc 5, 1; Lc 8, 26.

nemo posset transire per viam illam. 29 Et ecce
clamaverunt, dicentes: Quid nobis, et tibi, Iesu fili
Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos?
30 Erat autem non longe ab illis grex multorum
porcorum pascens. 31 Dæmones autem rogabant
eum, dicentes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gre-
gem porcorum. 32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes
abierunt in porcos, et ecce impetu abiit totus grex
per præceps in mare: et mortui sunt in aquis.
33 Pastores autem fugerunt: et venientes in civita-
tem, nuntiaverunt omnia, et de eis, qui dæmonia ha-
buerant. 34 Et ecce tota civitas exiit obviam Iesu:
et viso eo rogabant, ut transiret a finibus eorum.

paralyticus absolutus lectum tollit

9 1 Et ascendens in naviculam, transfretavit, et
venit in civitatem suam. 2 Et ecce offere-
bant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns
Iesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili,
remittuntur tibi peccata tua. 3 Et ecce quidam de
Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. 4 Et
cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Ut
quid cogitatis mala in cordibus vestris? 5 Quid
est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua:
an dicere: Surge, et ambula? 6 Ut autem sciatis,
quia filius hominis habet potestatem in terra di-
mittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle
lectum tuum, et vade in domum tuam. 7 Et sur-
rexit, et abiit in domum suam. 8 Videntes autem
turbæ timuerunt, et glorificaverunt Deum, qui de-
dit potestatem talem hominibus.

Matthæus vocatur

9 Et, cum transiret inde Iesus, vidit hominem
sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait
illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum.
10 Et factum est discumbente eo in domo, ecce
multi publicani, et peccatores venientes discumbe-
bant cum Iesu, et discipulis eius.

simulque pharisæi

11 Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius:
Quare cum publicanis, et peccatoribus manducat
Magister vester? 12 At Iesus audiens, ait: Non

---

(30) Mc 5, 11; Lc 8, 32. — (34) Mc 5, 17; Lc 8, 37.
— (2) Mc 2, 3; Lc 5, 18. — (9) Mc 2, 14; Lc 5, 27.

est opus valentibus medicus, sed male habentibus.
13 Euntes autem discite quid est: Misericordiam
volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare
iustos, sed peccatores.

et discipuli Ioannis docentur

14 Tunc accesserunt ad eum discipuli Ioannis,
dicentes: Quare nos, et Pharisæi ieiunamus fre-
quenter: discipuli autem tui non ieiunant? 15 Et
ait illis Iesus: Numquid possunt filii sponsi lugere,
quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem
dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiu-
nabunt. 16 Nemo autem immittit commissuram
panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim ple-
nitudinem eius a vestimento: et peior scissura fit.
17 Neque mittunt vinum novum in utres veteres;
alioquin rumpuntur utres, et vinum effunditur, et
utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos
mittunt: et ambo conservantur.

hæmorrhoissa sanatur et filia Iairi suscitatur

18 Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus
accessit, et adorabat eum, dicens: Domine, filia
mea modo defuncta est: sed veni, impone manum
tuam super eam, et vivet. 19 Et surgens Iesus,
sequebatur eum, et discipuli eius. 20 Et ecce mu-
lier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim
annis, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti
eius. 21 Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum
vestimentum eius: salva ero. 22 At Iesus conver-
sus, et videns eam, dixit: Confide filia, fides tua
te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa
hora. 23 Et cum venisset Iesus in domum prin-
cipis, et vidisset tibicines et turbam tumultuantem,
dicebat: 24 Recedite: non est enim mortua puella,
sed dormit. Et deridebant eum. 25 Et cum eiecta
esset turba, intravit: et tenuit manum eius. Et
surrexit puella. 26 Et exiit fama hæc in universam
terram illam.

duobus cæcis visus

27 Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo
cæci, clamantes, et dicentes: Miserere nostri, fili

(13) Os 6, 6; Inf 12, 7. — 1 Tim 1, 15. — (14) Mc 2, 18; Lc 5, 33. — (18) Mc 5, 22; Lc 8, 41. — (20) Mc 5, 25; Lc 8, 43.

David. 28 Cum autem venisset domum, acces-
serunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus: Creditis
quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Utique,
Domine. 29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens:
Secundum fidem vestram fiat vobis. 30 Et aperti
sunt oculi eorum: et comminatus est illis Iesus,
dicens: Videte ne quis sciat. 31 Illi autem exeun-
tes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

et muto dæmoniaco lingua restituitur

32 Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei homi-
nem mutum, dæmonium habentem. 33 Et eiecto
dæmonio, locutus est mutus, et miratæ sunt turbæ,
dicentes: Numquam apparuit sic in Israel. 34 Pha-
risæi autem dicebant: In principe dæmoniorum
eiicit dæmones.

omnes infirmi sanantur

35 Et circuibat Iesus omnes civitates, et castella,
docens in synagogis eorum, et prædicans evange-
lium regni, et curans omnem languorem, et om-
nem infirmitatem.

4. Missio et institutio apostolorum, 9, 36—10, 42

Iesus turbarum miseretur

36 Videns autem turbas, misertus est eis: quia
erant vexati, et iacentes sicut oves non habentes
pastorem. 37 Tunc dicit discipulis suis: Messis
quidem multa, operarii autem pauci. 38 Rogate
ergo Dominum messis, ut mittat operarios in mes-
sem suam.

apostolis potestatem dat

10 1 Et convocatis duodecim discipulis suis, de-
dit illis potestatem spirituum immundorum,
ut eiicerent eos, et curarent omnem languorem,
et omnem infirmitatem.

qui enumerantur

2 Duodecim autem Apostolorum nomina sunt
hæc. Primus: Simon, qui dicitur Petrus, et An-
dreas frater eius, 3 Iacobus Zebedæi, et Ioannes
frater eius, Philippus, et Bartholomæus, Thomas,
et Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, et Thad-
dæus, 4 Simon Cananæus, et Iudas Iscariotes, qui
et tradidit eum.

---

(32) Inf 12, 22; Lc 11, 14. — (35) Mc 6, 6. —
(37) Lc 10, 2. — (1) Mc 3, 13; Lc 6, 13; 9, 1; 10, 1.

eos mittit et instituit de ratione prædicandi

5 Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, di-
cens: In viam gentium ne abieritis, et in civitates
Samaritanorum ne intraveritis: 6 sed potius ite
ad oves, quæ perierunt domus Israel. 7 Euntes
autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit
regnum cælorum. 8 Infirmos curate, mortuos sus-
citate, leprosos mundate, dæmones eiicite: gratis
accepistis, gratis date. 9 Nolite possidere aurum,
neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris:
10 non peram in via, neque duas tunicas, neque
calceamenta, neque virgam: dignus enim est ope-
rarius cibo suo. 11 In quamcumque autem civita-
tem, aut castellum intraveritis, interrogate, quis in
ea dignus sit: et ibi manete donec exeatis. 12 In-
trantes autem in domum, salutate eam, dicentes:
Pax huic domui. 13 Et si quidem fuerit domus
illa digna, veniet pax vestra super eam: si autem
non fuerit digna, pax vestra revertetur ad vos.
14 Et quicumque non receperit vos, neque audierit
sermones vestros: exeuntes foras de domo, vel
civitate, excutite pulverem de pedibus vestris.
15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodo-
morum, et Gomorrhæorum in die iudicii, quam
illi civitati.

de persecutione discipulorum suorum

16 Ecce ego mitto vos sicut oves in medio lu-
porum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et
simplices sicut columbæ. 17 Cavete autem ab ho-
minibus. Tradent enim vos in conciliis, et in syn-
agogis suis flagellabunt vos: 18 et ad præsides, et
ad reges ducemini propter me in testimonium illis,
et gentibus. 19 Cum autem tradent vos, nolite
cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim
vobis in illa hora, quid loquamini. 20 Non enim
vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri,
qui loquitur in vobis. 21 Tradet autem frater fra-
trem in mortem, et pater filium: et insurgent filii
in parentes, et morte eos afficient: 22 et eritis

---

(6) Act 13, 46. — (9) Mc 6, 8; Lc 9, 3; 10, 4. — (16) Lc 10, 3. — (17) Lc 12, 11.

odio omnibus propter nomen meum: qui autem
perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.
23 Cum autem persequentur vos in civitate ista,
fugite in aliam. Amen dico vobis, non consum-
mabitis civitates Israel, donec veniat Filius homi-
nis. 24 Non est discipulus super magistrum, nec
servus super dominum suum. 25 Sufficit discipulo,
ut sit sicut magister eius: et servo, sicut dominus
eius. Si Patrem familias Beelzebub vocaverunt:
quanto magis domesticos eius? 26 Ne ergo timue-
ritis eos: Nihil enim est opertum, quod non reve-
labitur: et occultum, quod non scietur. 27 Quod
dico vobis in tenebris, dicite in lumine: et quod
in aure auditis, prædicate super tecta. 28 Et nolite
timere eos, qui occidunt corpus, animam autem
non possunt occidere: sed potius timete eum, qui
potest et animam, et corpus perdere in gehennam.
29 Nonne duo passeres asse veneunt: et unus ex
illis non cadet super terram sine patre vestro?
30 Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt.
31 Nolite ergo timere: multis passeribus meliores
estis vos. 32 Omnis ergo, qui confitebitur me co-
ram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre
meo, qui in cælis est: 33 qui autem negaverit me
coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre
meo, qui in cælis est.

34 Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere de separatione hominum
in terram: non veni pacem mittere, sed gladium.
35 Veni enim separare hominem adversus patrem
suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum
adversus socrum suam: 36 et inimici hominis, do-
mestici eius. 37 Qui amat patrem, aut matrem
plus quam me, non est me dignus; et qui amat
filium, aut filiam super me, non est me dignus.
38 Et qui non accipit crucem suam, et sequitur

---

(24) Lc 6, 40; Io 13, 16; 15, 20. — (26) Mc 4, 22; Lc 8, 17; 12, 2. — (30) 2 Sm 14, 11; Act 27, 34. — (32) Mc 8, 38; Lc 9, 26; 12, 8; 2 Tim 2, 12. — (34) Lc 12, 51. — (36) Mch 7, 6. — (37) Lc 14, 26. — (38) Inf 16, 24; Mc 8, 34; Lc 9, 23; 14, 27.

me, non est me dignus. 39 Qui invenit animam
suam, perdet illam: et qui perdiderit animam suam
propter me, inveniet eam.

de mercede discipulos recipientium

40 *Qui* recipit vos, me recipit: et qui me recipit,
recipit eum, qui me misit. 41 Qui recipit prophe-
tam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ ac-
cipiet: et qui recipit iustum in nomine iusti, mer-
cedem iusti accipiet. 42 Et quicumque potum de-
derit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ
tantum in nomine discipuli: amen dico vobis, non
perdet mercedem suam.

5. Legatio Ioannis baptistæ, 11, 1—30

Iesus discipulis Ioannis respondet

11 1 Et factum est, cum consummasset Iesus,
præcipiens duodecim discipulis suis, transiit
inde ut doceret, et prædicaret in civitatibus eorum.
2 Ioannes autem cum audisset in vinculis opera
Christi, mittens duos de discipulis suis, 3 ait illi:
Tu es, qui venturus es, an alium exspectamus?
4 Et respondens Iesus ait illis: Euntes renuntiate
Ioanni quæ audistis, et vidistis. 5 Cæci vident,
claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt,
mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: 6 et
beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.

baptistam summis laudibus effert

7 Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad
turbas de Ioanne: Quid existis in desertum vi-
dere? arundinem vento agitatam? 8 Sed quid ex-
istis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce
qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.
9 Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico
vobis, et plus quam prophetam. 10 Hic est enim,
de quo scriptum est:

Ecce ego mitto angelum meum ante faciem
tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

11 Amen dico vobis, non surrexit inter natos
mulierum maior Ioanne Baptista: qui autem minor
est in regno cælorum, maior est illo. 12 A diebus

(39) Lc 17, 33; Io 12, 25. — (40) Lc 10, 16; Io 13, 20. — (42) Mc 9, 40. — (2) Lc 7, 18. — (5) Is 35, 5; 61, 1. — (7) Lc 7, 24. — (10) Mal 3, 1; Mc 1, 2; Lc 7, 27.

autem Ioannis Baptistæ usque nunc, regnum cæ-
lorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. 13 Om-
nes enim prophetæ, et lex usque ad Ioannem
prophetaverunt: 14 et si vultis recipere, ipse est
Elias, qui venturus est. 15 Qui habet aures au-
diendi, audiat.

16 Cui autem similem æstimabo generationem
istam? Similis est pueris sedentibus in foro: qui
clamantes coæqualibus 17 dicunt:

generationem istam castigat

Cecinimus vobis, et non saltastis: lamentavimus, et non planxistis.

18 Venit enim Ioannes neque manducans, neque
bibens, et dicunt: Dæmonium habet. 19 Venit filius
hominis manducans, et bibens, et dicunt: Ecce homo
vorax, et potator vini, publicanorum, et peccatorum
amicus. Et iustificata est sapientia a filiis suis.

20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus
factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egis-
sent pænitentiam. 21 Væ tibi Corozain, væ tibi
Bethsaida: quia, si in Tyro, et Sidone factæ essent
virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio,
et cinere pænitentiam egissent. 22 Verumtamen
dico vobis: Tyro, et Sidoni remissius erit in die
iudicii, quam vobis. 23 Et tu Capharnaum, num-
quid usque in cælum exaltaberis? usque in infer-
num descendes; quia, si in Sodomis factæ fuissent
virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansissent
usque in hanc diem. 24 Verumtamen dico vobis,
quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicii,
quam tibi.

tribus civitatibus exprobrat

25 In illo tempore respondens Iesus dixit: Con-
fiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quia abs-
condisti hæc a sapientibus, et prudentibus, et re-
velasti ea parvulis. 26 Ita Pater: quoniam sic fuit
placitum ante te. 27 Omnia mihi tradita sunt a
Patre meo. Et nemo novit Filium, nisi Pater: ne-
que Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit

Patri suo confitetur

(14) Mal 4, 5. — (21) Lc 10, 13. — (27) Io 6, 46; 7, 28; 8, 19; 10, 15.

filius revelare. 28 Venite ad me omnes, qui labo-
ratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. 29 Tol-
lite iugum meum super vos, et discite a me, quia
mitis sum, et humilis corde: et invenietis requiem
animabus vestris. 30 Iugum enim meum suave
est, et onus meum leve.

6. Acta post pascha prius synopticorum, 12, 1—21

Iesus discipulos spicas vellentes defendit

12 1 In illo tempore abiit Iesus per sata sab-
bato: discipuli autem eius esurientes cœpe-
runt vellere spicas, et manducare. 2 Pharisæi au-
tem videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli tui fa-
ciunt quod non licet facere sabbatis. 3 At ille dixit
eis: Non legistis quid fecerit David, quando esuriit,
et qui cum eo erant: 4 quomodo intravit in do-
mum Dei, et panes propositionis comedit, quos
non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant,
nisi solis sacerdotibus? 5 Aut non legistis in lege
quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum vio-
lant, et sine crimine sunt? 6 Dico autem vobis,
quia templo maior est hic. 7 Si autem sciretis,
quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium:
numquam condemnassetis innocentes: 8 Dominus
enim est filius hominis etiam sabbati.

manum aridam restituit

9 Et cum inde transisset, venit in synagogam
eorum. 10 Et ecce homo manum habens aridam,
et interrogabant eum, dicentes: Si licet sabbatis
curare? ut accusarent eum. 11 Ipse autem dixit
illis: Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem
unam, et si ceciderit hæc sabbatis in foveam, nonne
tenebit, et levabit eam? 12 Quanto magis melior
est homo ove? Itaque licet sabbatis benefacere.
13 Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et ex-
tendit, et restituta est sanitati sicut altera. 14 Exeun-
tes autem Pharisæi, consilium faciebant adversus
eum, quomodo perderent eum.

---

(29) Ir 6, 16. — (30) 1 Io 5, 3. — (1) Mc 2, 23; Lc 6, 1. — (3) 1 Sm 21, 6. — (4) Lv 24, 9. — (5) Nm 28, 9. — (7) Os 6, 6. — (10) Mc 3, 1; Lc 6, 6. — (11) Dt 22, 4.

secedit et multos sanat

15 Iesus autem sciens recessit inde: et secuti
sunt eum multi, et curavit eos omnes: 16 et præ-
cepit eis ne manifestum eum facerent. 17 Ut ad-
impleretur quod dictum est per Isaiam prophetam,
dicentem:
18 Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus,
in quo bene complacuit animæ meæ.
Ponam spiritum meum super eum, et iudicium
gentibus nuntiabit.
19 Non contendet, neque clamabit, neque audiet
aliquis in plateis vocem eius:
20 arundinem quassatam non confringet, et linum
fumigans non exstinguet,
donec eiiciat ad victoriam iudicium: 21 et in
nomine eius gentes sperabunt.

7. De eiectione dæmoniorum et signo Ionæ, 12, 22—45

Satanas satanam non eicit

22 Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæ-
cus, et mutus, et curavit eum ita ut loqueretur, et
videret. 23 Et stupebant omnes turbæ, et dicebant:
Numquid hic est filius David? 24 Pharisæi autem
audientes, dixerunt: Hic non eiicit dæmones nisi
in Beelzebub principe dæmoniorum. 25 Iesus au-
tem sciens cogitationes eorum, dixit eis: Omne
regnum divisum contra se, desolabitur: et omnis
civitas, vel domus divisa contra se, non stabit.
26 Et si satanas satanam eiicit, adversus se divisus
est: quomodo ergo stabit regnum eius? 27 Et si
ego in Beelzebub eiicio dæmones, filii vestri in quo
eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. 28 Si au-
tem ego in spiritu Dei eiicio dæmones, igitur per-
venit in vos regnum Dei. 29 Aut quomodo potest
quisquam intrare in domum fortis, et vasa eius
diripere, nisi prius alligaverit fortem? Et tunc do-
mum illius diripiet. 30 Qui non est mecum, contra
me est: et qui non congregat mecum, spargit.
31 Ideo dico vobis: Omne peccatum, et blasphe-
mia remittetur hominibus, spiritus autem blasphe-

(18) Is 42, 1. — (24) Sup 9, 34; Mc 3, 22; Lc 11, 15. — (25) Lc 11, 17. — (31) Mc 3, 28; Lc 12, 10.

mia non remittetur. 32 Et quicumque dixerit ver-
bum contra filium hominis, remittetur ei: qui au-
tem dixerit contra Spiritum sanctum, non remitte-
tur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro. 33 Aut
facite arborem bonam, et fructum eius bonum: aut
facite arborem malam, et fructum eius malum: si-
quidem ex fructu arbor agnoscitur. 34 Progenies
viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis
mali? ex abundantia enim cordis os loquitur. 35 Bo-
nus homo de bono thesauro profert bona: et ma-
lus homo de malo thesauro profert mala. 36 Dico
autem vobis quoniam omne verbum otiosum, quod
locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in
die iudicii. 37 Ex verbis enim tuis iustificaberis,
et ex verbis tuis condemnaberis.

Ionas signum est

38 Tunc responderunt ei quidam de Scribis et
Pharisæis, dicentes: Magister, volumus a te signum
videre. 39 Qui respondens ait illis: Generatio
mala, et adultera signum quærit: et signum non
dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. 40 Sicut
enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, et tri-
bus noctibus; sic erit Filius hominis in corde terræ
tribus diebus, et tribus noctibus. 41 Viri Ninivitæ
surgent in iudicio cum generatione ista, et con-
demnabunt eam: quia pænitentiam egerunt in præ-
dicatione Ionæ. Et ecce plus quam Ionas hic. 42 Re-
gina austri surget in iudicio cum generatione ista,
et condemnabit eam: quia venit a finibus terræ
audire sapientiam Salomonis, et ecce plus quam Sa-
lomon hic.

satanas in domum revertitur

43 Cum autem immundus spiritus exierit ab ho-
mine, ambulat per loca arida, quærens requiem,
et non invenit. 44 Tunc dicit: Revertar in domum
meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacan-
tem, scopis mundatam, et ornatam. 45 Tunc va-
dit, et assumit septem alios spiritus secum nequio-
res se, et intrantes habitant ibi: et fiunt novissima

---

(34) Lc 6, 45. — (39) Inf 16, 4; Lc 11, 29; 1 Cor 1, 22. — Ion 2, 1. — (41) Ion 3, 5. — (42) 1 Rg 10, 1; 2 Par 9, 1. — (43) Lc 11, 24. — (45) 2 Ptr 2, 20.

hominis illius peiora prioribus. Sic erit et gene-
rationi huic pessimæ.

8. De cognatis Christi, 12, 46—50

Omnes voluntatem Dei facientes

46 Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius,
et fratres stabant foris, quærentes loqui ei. 47 Di-
xit autem ei quidam: Ecce mater tua, et fratres
tui foris stant quærentes te. 48 At ipse respon-
dens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, et qui
sunt fratres mei? 49 Et extendens manum in
discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, et fratres
mei. 50 Quicumque enim fecerit voluntatem Pa-
tris mei, qui in cælis est: ipse meus frater, et so-
ror, et mater est.

9. Parabolæ variæ, 13, 1—52

Occasio

13 1 In illo die exiens Iesus de domo, sedebat
secus mare. 2 Et congregatæ sunt ad eum
turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens sede-
ret: et omnis turba stabat in litore, 3 et locutus
est eis multa in parabolis, dicens:

parabola seminantis turbæ proponitur

Ecce exiit qui seminat, seminare. 4 Et dum se-
minat, quædam ceciderunt secus viam, et venerunt
volucres cæli, et comederunt ea. 5 Alia autem ce-
ciderunt in petrosa, ubi non habebant terram mul-
tam: et continuo exorta sunt, quia non habebant
altitudinem terræ: 6 sole autem orto æstuaverunt:
et quia non habebant radicem, aruerunt. 7 Alia
autem ceciderunt in spinas: et creverunt spinæ,
et suffocaverunt ea. 8 Alia autem ceciderunt in
terram bonam: et dabant fructum, aliud centesi-
mum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. 9 Qui
habet aures audiendi, audiat.

et discipulis capacibus

10 Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in
parabolis loqueris eis? 11 Qui respondens, ait
illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni
cælorum: illis autem non est datum. 12 Qui enim
habet, dabitur ei, et abundabit: qui autem non ha-

---

(46) Mc 3, 31; Lc 8, 19. — (2) Mc 4, 1; Lc 8, 4. —
(12) Inf 25, 29.

bet, et quod habet auferetur ab eo. [13] Ideo in pa-
rabolis loquor eis: quia videntes non vident, et
audientes non audiunt, neque intelligunt. [14] Et
adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicentis:
Auditu audietis, et non intelligetis: et videntes
videbitis, et non videbitis:
[15] Incrassatum est enim cor populi huius, et au-
ribus graviter audierunt, et oculos suos
clauserunt:
ne quando videant oculis, et auribus audiant,
et corde intelligant,
et convertantur, et sanem eos.
[16] Vestri autem beati oculi quia vident, et aures
vestræ quia audiunt. [17] Amen quippe dico vobis,
quia multi prophetæ, et iusti cupierunt videre quæ
explicatur
videtis, et non viderunt: et audire quæ auditis, et
non audierunt. [18] Vos ergo audite parabolam se-
minantis. [19] Omnis, qui audit verbum regni, et
non intelligit, venit malus, et rapit quod semina-
tum est in corde eius: hic est qui secus viam se-
minatus est. [20] Qui autem super petrosa semi-
natus est, hic est, qui verbum audit, et continuo
cum gaudio accipit illud: [21] non habet autem in
se radicem, sed est temporalis: facta autem tribu-
latione et persecutione propter verbum, continuo
scandalizatur. [22] Qui autem seminatus est in spi-
nis, hic est, qui verbum audit, et sollicitudo sæculi
istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et
sine fructu efficitur. [23] Qui vero in terram bonam
seminatus est, hic est qui audit verbum, et intelli-
git, et fructum affert, et facit aliud quidem cente-
simum, aliud autem sexagesimum, aliud vero tri-
gesimum.

parabola zizaniorum

[24] Aliam parabolam proposuit illis, dicens: Simile
factum est regnum cælorum homini, qui semina-
vit bonum semen in agro suo. [25] Cum autem dor-
mirent homines, venit inimicus eius, et superse-
minavit zizania in medio tritici, et abiit. [26] Cum

(14) Is 6, 9; Mc 4, 12; Lc 8, 10; Io 12, 40; Act 28, 26; Rom 11, 8. — (17) Lc 10, 24. — (24) Mc 4, 26.

autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc
apparuerunt et zizania. 27 Accedentes autem servi
patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum
semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet
zizania? 28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit:
Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, et colligimus
ea? 29 Et ait: Non: ne forte colligentes zizania,
eradicetis simul cum eis et triticum. 30 Sinite utra-
que crescere usque ad messem, et in tempore mes-
sis dicam messoribus: Colligite primum zizania, et
alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum
autem congregate in horreum meum.

parabola grani sinapis

31 Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile
est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens
homo seminavit in agro suo: 32 quod minimum
quidem est omnibus seminibus: cum autem cre-
verit, maius est omnibus oleribus, et fit arbor, ita
ut volucres cæli veniant, et habitent in ramis eius.

parabola fermenti

33 Aliam parabolam locutus est eis. Simile est
regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier
abscondit in farinæ satis tribus, donec fermenta-
tum est totum.

quare parabolæ proponantur

34 Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad
turbas: et sine parabolis non loquebatur eis: 35 ut
impleretur quod dictum erat per Prophetam dicen-
tem:

Aperiam in parabolis os meum, eructabo abs-
condita a constitutione mundi.

parabola zizaniorum discipulis explicatur

36 Tunc, dimissis turbis, venit in domum: et
accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Edis-
sere nobis parabolam zizaniorum agri. 37 Qui re-
spondens ait illis: Qui seminat bonum semen, est
Filius hominis. 38 Ager autem, est mundus. Bo-
num vero semen, hi sunt filii regni. Zizania au-
tem, filii sunt nequam. 39 Inimicus autem, qui se-
minavit ea, est diabolus. Messis vero, consum-
matio sæculi est. Messores autem, angeli sunt.
40 Sicut ergo colliguntur zizania, et igni combu-

(31) Mc 4, 31; Lc 13, 19. — (33) Lc 13, 21. — (35) Ps 77, 2. — (36) Mc 4, 34. — (39) Apc 14, 15.

runtur: sic erit in consummatione sæculi. 41 Mittet
filius hominis angelos suos, et colligent de regno
eius omnia scandala, et eos, qui faciunt iniquita-
tem: 42 et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit
fletus, et stridor dentium. 43 Tunc iusti fulgebunt
sicut sol in regno Patris eorum. Qui habet aures
audiendi, audiat.

parabola thesauri

44 Simile est regnum cælorum thesauro abscon-
dito in agro: quem qui invenit homo, abscondit,
et præ gaudio illius vadit, et vendit universa quæ
habet, et emit agrum illum.

parabola margaritæ

45 Iterum simile est regnum cælorum homini ne-
gotiatori, quærenti bonas margaritas. 46 Inventa
autem una pretiosa margarita, abiit, et vendidit
omnia quæ habuit, et emit eam.

parabola sagenæ

47 Iterum simile est regnum cælorum sagenæ
missæ in mare, et ex omni genere piscium con-
greganti. 48 Quam, cum impleta esset, educentes,
et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa,
malos autem foras miserunt. 49 Sic erit in con-
summatione sæculi: exibunt angeli, et separabunt
malos de medio iustorum, 50 et mittent eos in
caminum ignis: ibi erit fletus, et stridor dentium.

intelligentia parabolarum

51 Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.
52 Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cæ-
lorum, similis est homini patrifamilias, qui profert
de thesauro suo nova et vetera.

10. Incredulitas Nazarenorum, 13, 53—58

Scandalizantur in Iesu

53 Et factum est, cum consummasset Iesus para-
bolas istas, transiit inde. 54 Et veniens in patriam
suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mira-
rentur, et dicerent: Unde huic sapientia hæc, et vir-
tutes? 55 Nonne hic est fabri filius? Nonne ma-
ter eius dicitur Maria, et fratres eius, Iacobus, et
Ioseph, et Simon, et Iudas: 56 et sorores eius,
nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic
omnia ista? 57 Et scandalizabantur in eo. Iesus

(43) Sap 3, 7; Dn 12, 3. — (54) Mc 6, 1; Lc 4, 16. —
(55) Io 6, 42.

autem dixit eis: Non est propheta sine honore
nisi in patria sua, et in domo sua. 58 Et non fecit
ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

II. Herodis tetrarchæ opinio, 14, 1—12

14 1 In illo tempore audivit Herodes tetrarcha Credit
famam Iesu: 2 et ait pueris suis: Hic est Ioannem
Ioannes Baptista: ipse surrexit a mortuis, et ideo surrexisse
virtutes operantur in eo.
3 Herodes enim tenuit Ioannem, et alligavit eum: quem
et posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem alligaverat
fratris sui. 4 Dicebat enim illi Ioannes: Non licet
tibi habere eam. 5 Et volens illum occidere, timuit
populum: quia sicut prophetam eum habebant.
6 Die autem natalis Herodis saltavit filia Hero- ac decollaverat
diadis in medio, et placuit Herodi. 7 Unde cum
iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postu-
lasset ab eo. 8 At illa præmonita a matre sua,
Da mihi, inquit, hic in disco caput Ioannis Bapti-
stæ 9 Et contristatus est rex: propter iuramen-
tum autem, et eos, qui pariter recumbebant, iussit
dari. 10 Misitque et decollavit Ioannem in carcere.
11 Et allatum est caput eius in disco, et datum est
puellæ, et attulit matri suæ. 12 Et accedentes dis-
cipuli eius, tulerunt corpus eius, et sepelierunt
illud: et venientes nuntiaverunt Iesu.

III. A saturatione quinque millium usque ad iter ultimum, 14, 13—20, 16

I. Saturatio quinque milium, 14, 13—36

13 Quod cum audisset Iesus, secessit inde in na- Iesus
vicula, in locum desertum seorsum: et cum audis- ægrotos
sent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civita- sanat
tibus. 14 Et exiens vidit turbam multam, et mi-
sertus est eis, et curavit languidos eorum.
15 Vespere autem facto, accesserunt ad eum dis- turbas
cipuli eius, dicentes: Desertus est locus, et hora satiat

(1) Mc 6, 14; Lc 9, 7. — (3) Mc 6, 17; Lc 3, 19. —
(5) Inf 21, 26. — (13) Mc 6, 31; Lc 9, 10; Io 6, 1.

idque ante pascha (Io 6, 4)

iam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in castella,
emant sibi escas. 16 Iesus autem dixit eis: Non
habent necesse ire: date illis vos manducare. 17 Re-
sponderunt ei: Non habemus hic nisi quinque pa-
nes, et duos pisces. 18 Qui ait eis: Afferte mihi
illos huc. 19 Et cum iussisset turbam discumbere
super fænum, acceptis quinque panibus, et duobus
piscibus, aspiciens in cælum benedixit, et fregit, et
dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. 20 Et
manducaverunt omnes, et saturati sunt. Et tule-
runt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum
plenos. 21 Manducantium autem fuit numerus,
quinque millia virorum, exceptis mulieribus, et par-
vulis. 22 Et statim compulit Iesus discipulos ascen-
dere in naviculam, et præcedere eum trans fretum,
donec dimitteret turbas. 23 Et dimissa turba, ascen-
dit in montem solus orare. Vespere autem facto
solus erat ibi.

super mare ambulat

24 Navicula autem in medio mari iactabatur fluc-
tibus: erat enim contrarius ventus. 25 Quarta au-
tem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super
mare. 26 Et videntes eum super mare ambulantem,
turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et
præ timore clamaverunt. 27 Statimque Iesus lo-
cutus est eis, dicens: Habete fiduciam: ego sum,
nolite timere. 28 Respondens autem Petrus dixit:
Domine, si tu es, iube me ad te venire super aquas.
29 At ipse ait: veni. Et descendens Petrus de na-
vicula, ambulabat super aquam ut veniret ad Iesum.
30 Videns vero ventum validum, timuit: et cum
cœpisset mergi, clamavit dicens: Domine, salvum
me fac. 31 Et continuo Iesus extendens manum,
apprehendit eum: et ait illi: Modicæ fidei, quare
dubitasti? 32 Et cum ascendissent in naviculam,
cessavit ventus. 33 Qui autem in navicula erant,
venerunt, et adoraverunt eum, dicentes: Vere filius
Dei es. 34 Et cum transfretassent, venerunt in
terram Genesar.

Petrum dubitantem sustinens

---

(17) Io 6, 9. — (22) Mc 6, 45. — (23) Io 6, 15. —
(34) Mc 6, 53,

35 Et cum cognovissent eum viri loci illius, mi-
serunt in universam regionem illam, et obtulerunt
ei omnes male habentes: 36 et rogabant eum ut
vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et qui-
cumque tetigerunt, salvi facti sunt.

in terra Genesar ægrotos sanat

2. Refutatio scribarum et pharisæorum, 15, 1—20

15 1 Tunc accesserunt ad eum ab Ierosolymis
Scribæ, et Pharisæi, dicentes: 2 Quare dis-
cipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum?
non enim lavant manus suas cum panem mandu-
cant. 3 Ipse autem respondens ait illis: Quare et
vos transgredimini mandatum Dei propter tradi-
tionem vestram? Nam Deus dixit: 4 Honora pa-
trem, et matrem; et: Qui maledixerit patri, vel
matri, morte moriatur. 5 Vos autem dicitis: Qui-
cumque dixerit patri, vel matri, Munus quodcum-
que est ex me, tibi proderit: 6 et non honorifi-
cabit patrem suum, aut matrem suam: et irritum
fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.
7 Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias, di-
cens:

Mandatum Dei propter traditionem non violandum est

8 Populus hic labiis me honorat: cor autem
eorum longe est a me.
9 Sine causa autem colunt me, docentes doc-
trinas, et mandata hominum.

10 Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite,
et intelligite. 11 Non quod intrat in os, coinqui-
nat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc co-
inquinat hominem.

interna hominem coinquinant

12 Tunc accedentes discipuli eius, dixerunt ei:
Scis quia Pharisæi audito verbo hoc, scandalizati
sunt? 13 At ille respondens ait: Omnis plantatio,
quam non plantavit Pater meus cælestis, eradica-
bitur. 14 Sinite illos: cæci sunt, et duces cæco-
rum; cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo
in foveam cadunt.

pharisæi cæci e regno eiciuntur

---

(1) Mc 7, 1. — (4) Ex 20, 12; Dt 5, 16; Eph 6, 2. — Ex 21, 17; Lv 20, 9; Pr 20, 20. — (8) Is 29, 13; Mc 7, 6. (13) Io 15, 2. — (14) Lc 6, 39.

quare externa non coinquinent

15 Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere
nobis parabolam istam. 16 At ille dixit: Adhuc et
vos sine intellectu estis? 17 Non intelligitis quia
omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, et in
secessum emittitur? 18 Quæ autem procedunt de
ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem:
19 de corde enim exeunt cogitationes malæ, homi-
cidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimo-
nia, blasphemiæ. 20 Hæc sunt, quæ coinquinant
hominem. Non lotis autem manibus manducare,
non coinquinat hominem.

3. Fides mulieris Chananææ, 15, 21—28

Filia eius a dæmonio liberatur

21 Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri,
et Sidonis. 22 Et ecce mulier Chananæa a finibus
illis egressa clamavit, dicens ei: Miserere mei Do-
mine fili David: filia mea male a dæmonio vexa-
tur. 23 Qui non respondit ei verbum. Et acce-
dentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Di-
mitte eam: quia clamat post nos. 24 Ipse autem
respondens ait: Non sum missus nisi ad oves,
quæ perierunt domus Israel. 25 At illa venit, et
adoravit eum, dicens: Domine, adiuva me. 26 Qui
respondens ait: Non est bonum sumere panem
filiorum, et mittere canibus. 27 At illa dixit: Etiam
Domine: nam et catelli edunt de micis, quæ ca-
dunt de mensa dominorum suorum. 28 Tunc re-
spondens Iesus, ait illi: O mulier, magna est fides
tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex
illa hora.

4. Saturatio quattuor milium, 15, 29—39

Iesus ægrotos sanat

29 Et cum transisset inde Iesus, venit secus Mare
Galilææ: et ascendens in montem, sedebat ibi.
30 Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes
secum mutos, cæcos, claudos, debiles, et alios mul-
tos: et proiecerunt eos ad pedes eius, et curavit
eos: 31 ita ut turbæ mirarentur videntes mutos

(15) Mc 7, 17. — (21) Mc 7, 24. — (24) Sup 10, 6; Io 10, 3. — (30) Is 35, 5.

loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: et
magnificabant Deum Israel.
32 Iesus autem, convocatis discipulis suis, dixit: et turbam
Misereor turbæ, quia triduo iam perseverant me- satiat
cum, et non habent quod manducent: et dimittere
eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. 33 Et dicunt
ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tan-
tos, ut saturemus turbam tantam? 34 Et ait illis
Iesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Sep-
tem, et paucos pisciculos. 35 Et præcepit turbæ,
ut discumberent super terram. 36 Et accipiens
septem panes, et pisces, et gratias agens, fregit,
et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt po-
pulo. 37 Et comederunt omnes, et saturati sunt.
Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem
sportas plenas. 38 Erant autem qui manducave-
runt, quattuor millia hominum, extra parvulos, et
mulieres. 39 Et, dimissa turba, ascendit in navi-
culam: et venit in fines Magedan.

5. Castigatio pharisæorum et sadducæorum, 16, 1—12

16 1 Et accesserunt ad eum Pharisæi, et Sad- Increpan-
ducæi tentantes: et rogaverunt eum ut si- tur ac re-
gnum de cælo ostenderet eis. 2 At ille respon- linquun-
dens, ait illis: Facto vespere dicitis: Serenum erit, tur
rubicundum est enim cælum. 3 Et mane: Hodie
tempestas, rutilat enim triste cælum. 4 Faciem
ergo cæli diiudicare nostis: signa autem temporum
non potestis scire? Generatio mala et adultera
signum quærit: et signum non dabitur ei, nisi
signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abiit.
5 Et cum venissent discipuli eius trans fretum, eorum
obliti sunt panes accipere. 6 Qui dixit illis: In- doctrina
tuemini, et cavete a fermento Pharisæorum, et cavenda
Sadducæorum. 7 At illi cogitabant intra se dicen- notatur
tes: Quia panes non accepimus. 8 Sciens autem
Iesus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei,
quia panes non habetis? 9 Nondum intelligitis,

(32) Mc 8, 1. — (1) Mc 8, 11. — (2) Lc 12, 54. —
(4) Sup 12, 39. — Ion 2, 1. — (6) Mc 8, 15; Lc 12, 1.

neque recordamini quinque panum in quinque millia
hominum, et quot cophinos sumpsistis? 10 neque
septem panum in quattuor millia hominum, et
quot sportas sumpsistis? 11 Quare non intelligi-
tis, quia non de pane dixi vobis: Cavete a fer-
mento Pharisæorum, et Sadducæorum? 12 Tunc
intellexerunt quia non dixerit cavendum a fermento
panum, sed a doctrina Pharisæorum, et Sadducæo-
rum.

6. Confessio Simonis Petri, 16, 13—28

Iesus a Simone Christus declaratus

13 Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Phil-
ippi: et interrogabat discipulos suos, dicens: Quem
dicunt homines esse Filium hominis? 14 At illi
dixerunt: Alii Ioannem Baptistam, alii autem Eli-
am, alii vero Ieremiam, aut unum ex prophetis.
15 Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse di-
citis? 16 Respondens Simon Petrus dixit: Tu es
Christus, filius Dei vivi. 17 Respondens autem
Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar Iona: quia
caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus,
qui in cælis est. 18 Et ego dico tibi, quia tu es
Petrus, et super hanc petram ædificabo ecclesiam
meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus
eam. 19 Et tibi dabo claves regni cælorum. Et
quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum
et in cælis: et quodcumque solveris super terram,
erit solutum et in cælis. 20 Tunc præcepit disci-
pulis suis ut nemini dicerent quia ipse esset Ie-
sus Christus.

mortem ac resurrectionem suam prædicit

21 Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis,
quia oporteret eum ire Ierosolymam, et multa pati
a senioribus, et Scribis, et principibus sacerdotum,
et occidi, et tertia die resurgere. 22 Et assumens
eum Petrus, cœpit increpare illum dicens: Absit
a te, Domine: non erit tibi hoc. 23 Qui conver-
sus, dixit Petro: Vade post me satana, scandalum

---

(9) Sup 14, 17; Io 6, 9. — (10) Sup 15, 34. — (13) Mc 8, 27; Lc 9, 18. — (16) Io 6, 70. — (18) Io 1, 42. — (19) Is 22, 22; Io 20, 23. — (23) Mc 8, 33.

es mihi: quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea,
quæ hominum.
24 Tunc Iesus dixit discipulis suis: Si quis vult
post me venire, abneget semetipsum, et tollat cru-
cem suam, et sequatur me. 25 Qui enim voluerit
animam suam salvam facere, perdet eam; qui au-
tem perdiderit animam suam propter me, inveniet
eam. 26 Quid enim prodest homini, si mundum
universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum
patiatur? Aut quam dabit homo commutationem
pro anima sua? 27 Filius enim hominis venturus
est in gloria Patris sui cum angelis suis: et tunc
reddet unicuique secundum opera eius. 28 Amen
dico vobis, sunt quidam de hic stantibus, qui non
gustabunt mortem, donec videant Filium hominis
venientem in regno suo.

necessitatem abnegationis docet

7. Transfiguratio Domini, 17, 1—13

17 1 Et post dies sex assumit Iesus Petrum,
et Iacobum, et Ioannem fratrem eius, et
ducit illos in montem excelsum seorsum: 2 et
transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies
eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt
alba sicut nix. 3 Et ecce apparuerunt illis Moyses,
et Elias cum eo loquentes. 4 Respondens autem
Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos
hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi
unum, Moysi unum, et Eliæ unum. 5 Adhuc eo
loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et
ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus di-
lectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite.
6 Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam,
et timuerunt valde. 7 Et accessit Iesus, et tetigit
eos: dixitque eis: Surgite, et nolite timere. 8 Le-
vantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi
solum Iesum.

Iesus inter Moysen et Eliam resplendet

---

(24) Sup 10, 38; Lc 9, 23; 14, 27. — (25) Lc 17, 33; Io 12, 25. — (27) Act 17, 31; Rom 2, 6. — (28) Mc 8, 39; Lc 9, 27. — (1) Mc 9, 1; Lc 9, 28. — (5) Sup 3, 17; 2 Ptr 1, 17.

apostolis silentium imponit

9 Et descendentibus illis de monte, præcepit eis
Iesus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec
Filius hominis a mortuis resurgat.

de Elia venturo loquitur

10 Et interrogaverunt eum discipuli, dicentes:
Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliam oporteat pri-
mum venire? 11 At ille respondens, ait eis: Elias
quidem venturus est, et restituet omnia. 12 Dico
autem vobis, quia Elias iam venit, et non cogno-
verunt eum, sed fecerunt in eo quæcumque volue-
runt. Sic et Filius hominis passurus est ab eis.
13 Tunc intellexerunt discipuli, quia de Ioanne Bap-
tista dixisset eis.

8. Sanatio pueri dæmoniaci, 17, 14—20

Iesus puerum a dæmonio liberat

14 Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum
homo genibus provolutus ante eum, dicens: Do-
mine, miserere filio meo, quia lunaticus est, et male
patitur: nam sæpe cadit in ignem, et crebro in
aquam. 15 Et obtuli eum discipulis tuis, et non
potuerunt curare eum. 16 Respondens autem Ie-
sus, ait: O generatio incredula, et perversa, quo-
usque ero vobiscum? usquequo patiar vos? Afferte
huc illum ad me. 17 Et increpavit illum Iesus, et
exiit ab eo dæmonium, et curatus est puer ex illa
hora.

discipulos docet

18 Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secreto,
et dixerunt: Quare nos non potuimus eiicere illum?
19 Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram.
Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut
granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc
illuc, et transibit, et nihil impossibile erit vobis.
20 Hoc autem genus non eiicitur nisi per oratio-
nem, et ieiunium.

9. Doctrinæ variæ Iesu, 17, 21—18, 35

De morte ac resurrectione sua

21 Conversantibus autem eis in Galilæa, dixit
illis Iesus: Filius hominis tradendus est in manus

(10) Mc 9, 10; Mal 4, 5. — (12) Sup 11, 14. — Sup 14, 9. — (14) Mc 9, 16; Lc 9, 38. — (19) Lc 17, 6. — (21) Inf 20, 18; Mc 9, 30; Lc 9, 44.

hominum: 22 et occident eum, et tertia die resur-
get. Et contristati sunt vehementer.
23 Et cum venissent Capharnaum, accesserunt de tributo
qui didrachma accipiebant, ad Petrum, et dixerunt a se pen-
ei: Magister vester non solvit didrachma? 24 Ait: dendo
Etiam. Et cum intrasset in domum, prævenit eum
Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges
terræ a quibus accipiunt tributum vel censum? a
filiis suis, an ab alienis? 25 Et ille dixit: Ab alie-
nis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filii. 26 Ut
autem non scandalizemus eos, vade ad mare, et
mitte hamum: et eum piscem, qui primus ascen-
derit, tolle: et aperto ore eius, invenies staterem:
illum sumens, da eis pro me, et te.
18 1 In illa hora accesserunt discipuli ad Ie- de magni-
sum, dicentes: Quis putas, maior est in tudine
regno cælorum? 2 Et advocans Iesus parvulum, vera
statuit eum in medio eorum, 3 et dixit: Amen
dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut
parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. 4 Qui-
cumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste,
hic est maior in regno cælorum. 5 Et qui susce-
perit unum parvulum talem in nomine meo, me
suscipit.
6 Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, de scan-
qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola dalo vi-
asinaria in collo eius, et demergatur in profundum tando
maris. 7 Væ mundo a scandalis. Necesse est
enim ut veniant scandala: verumtamen væ homini
illi, per quem scandalum venit. 8 Si autem ma-
nus tua, vel pes tuus scandalizat te: abscide eum,
et proiice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi
debilem, vel claudum, quam duas manus, vel duos
pedes habentem mitti in ignem æternum. 9 Et
si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et proiice
abs te: bonum tibi est cum uno oculo in vitam
intrare, quam duos oculos habentem mitti in ge-
hennam ignis.

---

(1) Mc 9, 33; Lc 9, 46. — (3) Inf 19, 14; 1 Cor 14, 20.
— (6) Mc 9, 41; Lc 17, 2. — (8) Sup 5, 30; Mc 9, 42.

de dignitate animarum

10 Videte ne contemnatis unum ex his pusillis:
dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis semper
vident faciem patris mei, qui in cælis est.
11 Venit enim filius hominis salvare quod perierat.
12 Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum
oves, et erraverit una ex eis: nonne relinquit nonagintanovem
in montibus, et vadit quærere eam,
quæ erravit? 13 et si contigerit ut inveniat eam:
amen dico vobis, quia gaudet super eam magis
quam super nonagintanovem, quæ non erraverunt.
14 Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui
in cælis est, ut pereat unus de pusillis istis.

de correctione fraterna

15 Si autem peccaverit in te frater tuus, vade,
et corripe eum inter te, et ipsum solum. Si te
audierit, lucratus eris fratrem tuum. 16 Si autem
te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel
duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet
omne verbum. 17 Quod si non audierit eos: dic
ecclesiæ; si autem ecclesiam non audierit: sit tibi
sicut ethnicus, et publicanus. 18 Amen dico vobis,
quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata
et in cælo: et quæcumque solveritis super terram,
erunt soluta et in cælo. 19 Iterum dico vobis, quia
si duo ex vobis consenserint super terram, de
omni re quamcumque petierint, fiet illis a patre
meo, qui in cælis est. 20 Ubi enim sunt duo, vel
tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio
eorum.

de placabilitate

21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine
quoties peccabit in me frater meus, et dimittam
ei? usque septies? 22 Dicit illi Iesus: Non dico
tibi usque septies: sed usque septuagies septies.
23 Ideo assimilatum est regnum cælorum homini
regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis.
24 Et cum cœpisset rationem ponere, oblatus est

(10) Ps 33, 8. — (11) Lc 19, 10. — (12) Lc 15, 4. — (15) Lv 19, 17; Sir 19, 13; Lc 17, 3; Iac 5, 19. — (16) Dt 19, 15; Io 8, 17; 2 Cor 13, 1; Hbr 10, 28. — (17) 1 Cor 5, 9; 2 Thes 3, 14. — (18) Io 20, 23. — (21) Lc 17, 4.

ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. 25 Cum
autem non haberet unde redderet, iussit eum do-
minus eius venundari, et uxorem eius, et filios,
et omnia, quæ habebat, et reddi. 26 Procidens
autem servus ille, orabat eum, dicens: Patientiam
habe in me, et omnia reddam tibi. 27 Misertus
autem dominus servi illius, dimisit eum, et debi-
tum dimisit ei. 28 Egressus autem servus ille in-
venit unum de conservis suis, qui debebat ei cen-
tum denarios: et tenens suffocabat eum, dicens:
Redde quod debes. 29 Et procidens conservus
eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me,
et omnia reddam tibi. 30 Ille autem noluit: sed
abiit, et misit eum in carcerem donec redderet de-
bitum. 31 Videntes autem conservi eius quæ fie-
bant, contristati sunt valde: et venerunt, et nar-
raverunt domino suo omnia, quæ facta fuerant.
32 Tunc vocavit illum dominus suus: et ait illi:
Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam
rogasti me: 33 nonne ergo oportuit et te misereri
conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? 34 Et
iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quo-
adusque redderet universum debitum. 35 Sic et
Pater meus cælestis faciet vobis, si non remise-
ritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

10. Acta in finibus Iudææ, 19, 1—20, 16

19 1 Et factum est, cum consummasset Iesus [Iesus Galilæa relicta]
sermones istos, migravit a Galilæa, et venit
in fines Iudææ trans Iordanem, 2 et secutæ sunt
eum turbæ multæ, et curavit eos ibi.
3 Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, [de matrimonio ac virginitate disserit]
et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem su-
am, quacumque ex causa? 4 Qui respondens, ait
eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio,
masculum, et feminam fecit eos? et dixit: 5 Prop-
ter hoc dimittet homo patrem, et matrem, et ad-
hærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una.

---

(1) Mc 10, 1. — (3) Mc 10, 2. — (4) Gn 1, 27. —
(5) Gn 2, 24; 1 Cor 6, 16; Eph 5, 31.

6 Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod
ergo Deus coniunxit, homo non separet. 7 Dicunt
illi: Quid ergo Moyses mandavit dare libellum re-
pudii, et dimittere? 8 Ait illis: Quoniam Moyses
ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere
uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. 9 Dico
autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem su-
am, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœ-
chatur: et qui dimissam duxerit, mœchatur. 10 Di-
cunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum
uxore, non expedit nubere. 11 Qui dixit illis: Non
omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum
est. 12 Sunt enim eunuchi, qui de matris utero
sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab
hominibus: et sunt eunuchi, qui seipsos castrave-
runt propter regnum cælorum. Qui potest capere
capiat.

parvulis benedicit

13 Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis im-
poneret, et oraret. Discipuli autem increpabant
eos. 14 Iesus vero ait eis: Sinite parvulos, et no-
lite eos prohibere ad me venire: talium est enim
regnum cælorum. 15 Et cum imposuisset eis ma-
nus, abiit inde.

divitem vocat

16 Et ecce unus accedens, ait illi: Magister bone,
quid boni faciam ut habeam vitam æternam? 17 Qui
dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est
bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva
mandata. 18 Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit:
Non homicidium facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furtum: Non falsum testimonium dices: 19 Ho-
nora patrem tuum, et matrem tuam, et diliges pro-
ximum tuum sicut teipsum. 20 Dicit illi adole-
scens: Omnia hæc custodivi a iuventute mea, quid
adhuc mihi deest? 21 Ait illi Iesus: Si vis per-
fectus esse, vade, vende quæ habes, et da paupe-
ribus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, se-

---

(7) Dt 24, 1. — (9) Sup 5, 32; Mc 10, 11; Lc 16, 18; 1 Cor 7, 10. — (13) Mc 10, 13; Lc 18, 15. — (14) Sup 18, 3. — (16) Mc 10, 17; Lc 18, 18. — (18) Ex 20, 13.

quere me. 22 Cum audisset autem adolescens ver-
bum, abiit tristis: erat enim habens multas pos-
sessiones.
23 Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælo-
rum. 24 Et iterum dico vobis: Facilius est came-
lum per foramen acus transire, quam divitem in-
trare in regnum cælorum. 25 Auditis autem his,
discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo pot-
erit salvus esse? 26 Aspiciens autem Iesus, dixit
illis: Apud homines hoc impossibile est: apud De-
um autem omnia possibilia sunt. 27 Tunc respon-
dens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia,
et secuti sumus te: quid ergo erit nobis? 28 Ie-
sus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim
tribus Israel. 29 Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam pos-
sidebit. 30 Multi autem erunt primi novissimi, et
novissimi primi.

de divitiis et paupertate voluntaria loquitur

20 1 Simile est regnum cælorum homini patri-
familias, qui exiit primo mane conducere
operarios in vineam suam. 2 Conventione autem
facta cum operariis ex denario diurno, misit eos
in vineam suam. 3 Et egressus circa horam ter-
tiam, vidit alios stantes in foro otiosos, 4 et dixit
illis: Ite et vos in vineam meam, et quod iustum
fuerit dabo vobis. 5 Illi autem abierunt. Iterum
autem exiit circa sextam, et nonam horam: et fe-
cit similiter. 6 Circa undecimam vero exiit, et in-
venit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis
tota die otiosi? 7 Dicunt ei: Quia nemo nos con-
duxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam.
8 Cum sero autem factum esset, dicit dominus vi-
neæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis

parabolam operariorum proponit

(30) Inf 20, 16; Mc 10, 31; Lc 13, 30.

mercedem incipiens a novissimis usque ad primos.
9 Cum venissent ergo qui circa undecimam horam
venerant, acceperunt singulos denarios. 10 Veni-
entes autem et primi, arbitrati sunt quod plus es-
sent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos
denarios. 11 Et accipientes murmurabant adversus
patremfamilias, 12 dicentes: Hi novissimi una hora
fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavi-
mus pondus diei, et æstus. 13 At ille respondens
uni eorum, dixit: Amice non facio tibi iniuriam:
nonne ex denario convenisti mecum? 14 Tolle
quod tuum est, et vade: volo autem et huic no-
vissimo dare sicut et tibi. 15 Aut non licet mihi
quod volo, facere? an oculus tuus nequam est,
quia ego bonus sum? 16 Sic erunt novissimi pri-
mi, et primi novissimi; multi enim sunt vocati,
pauci vero electi.

IV. Ab itinere ultimo usque ad passionem, 20, 17—25, 46

1. Ultimum iter in Ierusalem, 20, 17—34

Iesus mortem ac resurrectionem suam prædicit

17 Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit
duodecim discipulos secreto, et ait illis: 18 Ecce
ascendimus Ierosolymam, et filius hominis trade-
tur principibus sacerdotum, et Scribis, et condem-
nabunt eum morte, 19 et tradent eum Gentibus
ad illudendum, et flagellandum, et crucifigendum,
et tertia die resurget.

filiis Zebedæi primatum petentibus respondet

20 Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebe-
dæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab
eo. 21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic ut
sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam,
et unus ad sinistram in regno tuo. 22 Respon-
dens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petatis.
Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?
Dicunt ei: Possumus. 23 Ait illis: Calicem qui-
dem meum bibetis: sedere autem ad dexteram

---

(16) Sup 19, 30; Mc 10, 31; Lc 13, 30. — (17) Mc 10, 32; Lc 18, 31. — (20) Mc 10, 35.

meam vel sinistram non est meum dare vobis, sed
quibus paratum est a Patre meo.

decem indignatis verum primatum commendat

24 Et audientes decem, indignati sunt de duobus
fratribus. 25 Iesus autem vocavit eos ad se, et
ait: Scitis quia principes gentium dominantur eo-
rum: et qui maiores sunt, potestatem exercent in
eos. 26 Non ita erit inter vos: sed quicumque
voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister:
27 et qui voluerit inter vos primus esse, erit ve-
ster servus. 28 Sicut filius hominis non venit mi-
nistrari, sed ministrare, et dare animam suam,
redemptionem pro multis.

iuxta Iericho duobus cæcis visum restituit

29 Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est
eum turba multa, 30 et ecce duo cæci sedentes
secus viam, audierunt, quia Iesus transiret: et cla-
maverunt, dicentes: Domine miserere nostri, fili
David. 31 Turba autem increpabat eos ut tace-
rent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine,
miserere nostri, fili David. 32 Et stetit Iesus, et
vocavit eos, et ait: Quid vultis ut faciam vobis?
33 Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri.
34 Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eo-
rum. Et confestim viderunt, et secuti sunt eum.

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 21, 1—11

Discipuli a Domino missi

21 1 Et cum appropinquassent Ierosolymis, et
venissent Bethphage ad montem Oliveti: tunc
Iesus misit duos discipulos, 2 dicens eis: Ite in
castellum, quod contra vos est, et statim invenietis
asinam alligatam, et pullum cum ea: solvite, et ad-
ducite mihi: 3 et siquis vobis aliquid dixerit, dicite
quia Dominus his opus habet: et confestim dimittet
eos. 4 Hoc autem totum factum est, ut adimplere-
tur quod dictum est per Prophetam dicentem:
5 Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi
mansuetus, sedens super asinam, et pullum
filium subiugalis.

---

(24) Mc 10, 41. — (25) Lc 22, 25. — (28) Phil 2, 7. —
(29) Mc 10, 46; Lc 18, 35. — (1) Mc 11, 1; Lc 19, 29.
— (5) Is 62, 11; Zach 9, 9; Io 12, 15.

pullum asinæ adducunt

6 Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit
illis Iesus. 7 Et adduxerunt asinam, et pullum:
et imposuerunt super eos vestimenta sua, et eum
desuper sedere fecerunt.

in quo Iesus triumphans

8 Plurima autem turba straverunt vestimenta sua
in via: alii autem cædebant ramos de arboribus,
et sternebant in via: 9 turbæ autem, quæ præ-
cedebant, et quæ sequebantur, clamabant, dicentes:

Hosanna filio David: benedictus, qui venit in
nomine Domini: hosanna in altissimis.

urbem ingreditur

10 Et cum intrasset Ierosolymam, commota est
universa civitas, dicens: Quis est hic? 11 Populi
autem dicebant: Hic est Iesus propheta a Nazareth
Galilææ.

3. Ultima facta Iesu, 21, 12—22 (cf. Mc 11, 12—26)

Altero die templum purgat

12 Et intravit Iesus in templum Dei, et eiiciebat
omnes vendentes, et ementes in templo, et men-
sas numulariorum, et cathedras vendentium colum-
bas evertit: 13 et dicit eis: Scriptum est:

Domus mea domus orationis vocabitur: vos
autem fecistis illam speluncam latronum.

a pueris laudatur

14 Et accesserunt ad eum cæci, et claudi in tem-
plo: et sanavit eos. 15 Videntes autem principes
sacerdotum, et Scribæ mirabilia, quæ fecit, et pue-
ros clamantes in templo, et dicentes: Hosanna filio
David: indignati sunt, 16 et dixerunt ei: Audis
quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Utique,
numquam legistis: Quia ex ore infantium, et lac-
tentium perfecisti laudem? 17 Et relictis illis, abiit
foras extra Civitatem in Bethaniam: ibique mansit.

eodem die fico imprecatur

18 Mane autem revertens in Civitatem, esuriit.
19 Et videns fici arborem unam secus viam, venit
ad eam: et nihil invenit in ea nisi folia tantum,
et ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in
sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea.

---

(9) Ps 117, 26; Mc 11, 10; Lc 19, 38. — (12) Dt 14, 25; Io 2, 14. — (13) Is 56, 7; Ir 7, 11. — (16) Ps 8, 3. — (19) Mc 11, 13.

sequenti die virtutem fidei docet

20 Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes:
Quomodo continuo aruit? 21 Respondens autem
Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem,
et non hæsitaveritis, non solum de ficulnea facietis,
sed et si monti huic dixeritis, Tolle, et iacta
te in mare, fiet. 22 Et omnia quæcumque petieritis
in oratione credentes, accipietis.

4. De potestate Iesu et baptismo Ioannis. 21, 23—27

Unde sit potestas Iesu

23 Et cum venisset in templum, accesserunt ad
eum docentem, principes sacerdotum, et seniores
populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? Et
quis tibi dedit hanc potestatem?

unde fuerit baptismus Ioannis

24 Respondens Iesus dixit eis: Interrogabo vos
et ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi,
et ego vobis dicam in qua potestate hæc facio.
25 Baptismus Ioannis unde erat? e cælo, an ex
hominibus?

Iudæi respondere nolunt

At illi cogitabant inter se, dicentes: 26 Si dixerimus,
e cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis
illi? Si autem dixerimus, ex hominibus,
timemus turbam: omnes enim habebant Ioannem
sicut prophetam. 27 Et respondentes Iesu, dixerunt:
Nescimus.

neque Iesus respondet

Ait illis et ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate
hæc facio.

5. Tres parabolæ proponuntur. 21, 28—22, 14

Filiorum a patre in vineam missorum

28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam
habebat duos filios, et accedens ad primum, dixit:
Fili, vade hodie, operare in vinea mea. 29 Ille autem
respondens, ait: Nolo. Postea autem, pænitentia
motus, abiit. 30 Accedens autem ad alterum,
dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo,
domine, et non ivit. 31 Quis ex duobus fecit voluntatem
patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis
Iesus: Amen dico vobis, quia publicani, et meretrices
præcedent vos in regnum Dei. 32 Venit

---

(20) Mc 11, 20. — (22) Sup 7, 7; 1 Io 3, 22. — (23) Mc 11, 28; Lc 20, 2. — (26) Sup 14, 5.

enim ad vos Ioannes in via iustitiæ, et non cre-
didistis ei; publicani autem, et meretrices credide-
runt ei: vos autem videntes nec pænitentiam ha-
buistis postea, ut crederetis ei.

agricolarum malorum

33 Aliam parabolam audite: Homo erat pater-
familias, qui plantavit vineam, et sepem circum-
dedit ei, et fodit in ea torcular, et ædificavit tur-
rim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus
est. 34 Cum autem tempus fructuum appropin-
quasset, misit servos suos ad agricolas, ut accipe-
rent fructus eius. 35 Et agricolæ, apprehensis ser-
vis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium
vero lapidaverunt. 36 Iterum misit alios servos
plures prioribus, et fecerunt illis similiter. 37 No-
vissime autem misit ad eos filium suum, dicens:
Verebuntur filium meum. 38 Agricolæ autem vi-
dentes filium, dixerunt intra se: Hic est heres,
venite, occidamus eum, et habebimus hereditatem
eius. 39 Et apprehensum eum eiecerunt extra vi-
neam, et occiderunt. 40 Cum ergo venerit domi-
nus vineæ, quid faciet agricolis illis? 41 Aiunt illi:
Malos male perdet: et vineam suam locabit aliis
agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.
42 Dicit illis Iesus: Numquam legistis in Scripturis:

Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic
factus est in caput anguli?
A Domino factum est istud, et est mirabile
in oculis nostris:

43 ideo dico vobis, quia auferetur a vobis regnum
Dei, et dabitur genti facienti fructus eius. 44 Et
qui ceciderit super lapidem istum, confringetur:
super quem vero ceciderit, conteret eum. 45 Et
cum audissent principes sacerdotum, et Pharisæi
parabolas eius, cognoverunt quod de ipsis diceret.
46 Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas:
quoniam sicut prophetam eum habebant.

---

(33) Is 5, 1; Ir 2, 21; Mc 12, 1; Lc 20, 9. —
(38) Inf 26, 4; 27, 1; Io 11, 53. — (42) Ps 117, 22;
Act 4, 11; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7.

22 1 Et respondens Iesus, dixit iterum in pa-
rabolis eis, dicens: 2 Simile factum est
regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio
suo. 3 Et misit servos suos vocare invitatos ad
nuptias, et nolebant venire. 4 Iterum misit alios
servos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium
meum paravi, tauri mei, et altilia occisa sunt, et
omnia parata: venite ad nuptias. 5 Illi autem neg-
lexerunt: et abierunt, alius in villam suam, alius
vero ad negotiationem suam: 6 reliqui vero tenue-
runt servos eius, et contumeliis affectos occiderunt.
7 Rex autem cum audisset, iratus est: et missis
exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civita-
tem illorum succendit. 8 Tunc ait servis suis:
Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant,
non fuerunt digni. 9 Ite ergo ad exitus viarum,
et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias. 10 Et
egressi servi eius in vias, congregaverunt omnes,
quos invenerunt, malos et bonos: et impletæ sunt
nuptiæ discumbentium. 11 Intravit autem rex ut
videret discumbentes, et vidit ibi hominem non
vestitum veste nuptiali. 12 Et ait illi: Amice, quo-
modo huc intrasti non habens vestem nuptialem?
At ille obmutuit. 13 Tunc dixit rex ministris: Li-
gatis manibus, et pedibus eius, mittite eum in te-
nebras exteriores: ibi erit fletus, et stridor den-
tium. 14 Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

nuptiarum regalium

6. De tributo Cæsari pendendo, 22, 15—22

15 Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt
ut caperent eum in sermone. 16 Et mittunt ei dis-
cipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister,
scimus quia verax es, et viam Dei in veritate do-
ces, et non est tibi cura de aliquo: non enim re-
spicis personam hominum: 17 dic ergo nobis quid
tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an non?
18 Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait:
Quid me tentatis hypocritæ? 19 ostendite mihi

Dolosa interrogatio

mira responsio

(2) Lc 14, 16; Apc 19, 9. — (13) Sup 8, 12; 13, 42; Inf 25, 30. — (15) Mc 12, 13; Lc 20, 20.

numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.
20 Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc, et su-
perscriptio? 21 Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis:
Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ
sunt Dei, Deo. 22 Et audientes mirati sunt, et
relicto eo abierunt.

7. De resurrectione mortuorum, 22, 23—33

Casum a sadducæis propositum

23 In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui
dicunt non esse resurrectionem: et interrogaverunt
eum, 24 dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis
mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater
eius uxorem illius, et suscitet semen fratri suo.
25 Erant autem apud nos septem fratres: et pri-
mus, uxore ducta, defunctus est: et non habens
semen, reliquit uxorem suam fratri suo. 26 Simi-
liter secundus, et tertius usque ad septimum. 27 No-
vissime autem omnium et mulier defuncta est.
28 In resurrectione ergo cuius erit de septem uxor?
omnes enim habuerunt eam.

Iesus discutit

29 Respondens autem Iesus, ait illis: Erratis ne-
scientes Scripturas, neque virtutem Dei. 30 In re-
surrectione enim neque nubent, neque nubentur:
sed erunt sicut angeli Dei in cælo. 31 De resur-
rectione autem mortuorum non legistis quod dic-
tum est a Deo dicente vobis: 32 Ego sum Deus
Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob? Non est
Deus mortuorum, sed viventium. 33 Et audientes
turbæ, mirabantur in doctrina eius.

8. De primo mandato legis, 22, 34—40

Interrogatio doctoris

34 Pharisæi autem audientes quod silentium im-
posuisset Sadducæis, convenerunt in unum: 35 et
interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans
eum: 36 Magister, quod est mandatum magnum
in Lege?

---

(21) Rom 13, 7. — (23) Act 23, 8. — (24) Dt 25, 5; Mc 12, 19; Lc 20, 28. — (32) Ex 3, 6. — (34) Mc 12, 28; Lc 10, 25.

37 Ait illi Iesus: Diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota
mente tua. 38 Hoc est maximum, et primum man-
datum. 39 Secundum autem simile est huic: Di-
liges proximum tuum, sicut teipsum. 40 In his
duobus mandatis universa lex pendet, et prophetæ.

responsio Iesu

9. De natura Christi, 22, 41—46

41 Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos
Iesus, 42 dicens: Quid vobis videtur de Christo?
cuius filius est? Dicunt ei: David. 43 Ait illis:
Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Do-
minum, dicens:

Quomodo filius et dominus David sit

44 Dixit Dominus Domino meo: sede a dextris
meis, donec ponam inimicos tuos scabel-
lum pedum tuorum?

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quo-
modo filius eius est? 46 et nemo poterat ei re-
spondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex
illa die eum amplius interrogare.

10. De vita mala et pœna scribarum et pharisæorum, 23, 1—39

23 1 Tunc Iesus locutus est ad turbas, et ad
discipulos suos, 2 dicens: Super cathedram
Moysi sederunt Scribæ, et Pharisæi. 3 Omnia ergo
quæcumque dixerint vobis, servate, et facite: se-
cundum opera vero eorum nolite facere: dicunt
enim, et non faciunt. 4 Alligant enim onera gra-
via, et importabilia, et imponunt in humeros ho-
minum: digito autem suo nolunt ea movere. 5 Om-
nia vero opera sua faciunt ut videantur ab homi-
nibus: dilatant enim phylacteria sua, et magnificant
fimbrias. 6 Amant autem primos recubitus in ce-
nis, et primas cathedras in synagogis, 7 et salu-

Audiendi sed non imitandi

---

(37) Dt 6, 5. — (39) Lv 19, 18; Mc 12, 31. — (44) Ps 109, 1; Lc 20, 42. — (2) Neh 8, 4. — (4) Lc 11, 46; Act 15, 10. — (5) Dt 6, 8; Nm 15, 38. — (6) Mc 12, 39; Lc 11, 43; 20, 46.

tationes in foro, et vocari ab hominibus Rabbi.
8 Vos autem nolite vocari Rabbi; unus est enim
Magister vester, omnes autem vos fratres estis.
9 Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus
est enim Pater vester, qui in cælis est. 10 Nec
vocemini magistri: quia Magister vester unus est,
Christus. 11 Qui maior est vestrum, erit minister
vester. 12 Qui autem se exaltaverit, humiliabitur:
et qui se humiliaverit, exaltabitur.

quorum hypocrisim

13 Væ autem vobis Scribæ, et Pharisæi hypo-
critæ: quia clauditis regnum cælorum ante homi-
nes: vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis
intrare. 14 Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypo-
critæ: quia comeditis domos viduarum, orationes
longas orantes: propter hoc amplius accipietis iu-
dicium. 15 Væ vobis Scribæ et Pharisæi hypocri-
tæ: quia circuitis mare, et aridam, ut faciatis unum
proselytum: et cum fuerit factus, facitis eum filium
gehennæ duplo quam vos. 16 Væ vobis duces
cæci, qui dicitis: Quicumque iuraverit per templum,
nihil est: qui autem iuraverit in auro templi, de-
bet. 17 Stulti, et cæci: Quid enim maius est, au-
rum, an templum, quod sanctificat aurum? 18 Et
quicumque iuraverit in altari, nihil est: quicumque
autem iuraverit in dono, quod est super illud, de-
bet. 19 Cæci: Quid enim maius est, donum, an
altare, quod sanctificat donum? 20 Qui ergo iurat
in altari, iurat in eo, et in omnibus, quæ super
illud sunt. 21 Et quicumque iuraverit in templo,
iurat in illo, et in eo, qui habitat in ipso: 22 et
qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, et in eo,
qui sedet super eum. 23 Væ vobis Scribæ, et Pha-
risæi hypocritæ: qui decimatis mentham, et ane-
thum, et cyminum, et reliquistis quæ graviora sunt
legis, iudicium, et misericordiam, et fidem. Hæc
oportuit facere, et illa non omittere. 24 Duces
cæci, excolantes culicem, camelum autem glutien-

---

(8) Iac 3, 1. — (9) Mal 1, 6. — (12) Lc 14, 11; 18, 14.
— (14) Mc 12, 40; Lc 20, 47. — (23) Lc 11, 42.

tes. [25] Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ,
quia mundatis quod deforis est calicis, et paropsi-
dis: intus autem pleni estis rapina, et immunditia.
[26] Pharisæe cæce, munda prius quod intus est
calicis, et paropsidis, ut fiat id, quod deforis est,
mundum. [27] Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypo-
critæ: quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ
aforis parent hominibus speciosa, intus vero plena
sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia. [28] Sic
et vos aforis quidem paretis hominibus iusti: intus
autem pleni estis hypocrisi, et iniquitate. [29] Væ
vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis
sepulcra prophetarum, et ornatis monumenta iu-
storum, [30] et dicitis: Si fuissemus in diebus pa-
trum nostrorum, non essemus socii eorum in san-
guine prophetarum. [31] Itaque testimonio estis vo-
bismetipsis, quia filii estis eorum, qui prophetas
occiderunt. [32] Et vos implete mensuram patrum
vestrorum.

[33] Serpentes genimina viperarum, quomodo fu-
gietis a iudicio gehennæ? [34] Ideo ecce ego mitto
ad vos prophetas, et sapientes, et scribas, et ex
illis occidetis, et crucifigetis, et ex eis flagellabitis
in synagogis vestris, et persequemini de civitate
in civitatem: [35] ut veniat super vos omnis san-
guis iustus, qui effusus est super terram, a san-
guine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ,
filii Barachiæ, quem occidistis inter templum et
altare. [36] Amen dico vobis, venient hæc omnia
super generationem istam.

et persecutionem legatorum Dei

[37] Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis prophetas,
et lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui
congregare filios tuos, quemadmodum gallina con-
gregat pullos suos sub alas, et noluisti? [38] Ecce
relinquetur vobis domus vestra deserta. [39] Dico
enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis:
Benedictus, qui venit in nomine Domini.

iusta pœna sequetur

---

(33) Sup 3, 7. — (35) Gn 4, 8; Hbr 11, 4. — 2 Par 24, 22. — (37) Lc 13, 34.

11. Sermo eschatologicus Domini, 24, 1—25, 46

Iesus discipulis interrogantibus prædicit

24 1 Et egressus Iesus de templo, ibat. Et ac-
cesserunt discipuli eius, ut ostenderent ei
ædificationes templi. 2 Ipse autem respondens di-
xit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis,
non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non
destruatur. 3 Sedente autem eo super montem
Oliveti, accesserunt ad eum discipuli secreto, di-
centes: Dic nobis, quando hæc erunt? et quod
signum adventus tui, et consummationis sæculi?

signa adventus sui

4 Et respondens Iesus, dixit eis: Videte ne quis
vos seducat. 5 Multi enim venient in nomine meo,
dicentes: Ego sum Christus: et multos seducent.
6 Audituri enim estis prœlia, et opiniones prœlio-
rum. Videte ne turbemini; oportet enim hæc fieri,
sed nondum est finis. 7 Consurget enim gens in
gentem, et regnum in regnum, et erunt pestilen-
tiæ, et fames, et terræmotus per loca. 8 Hæc au-
tem omnia initia sunt dolorum. 9 Tunc tradent
vos in tribulationem, et occident vos: et eritis odio
omnibus gentibus propter nomen meum. 10 Et
tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et
odio habebunt invicem. 11 Et multi pseudopro-
phetæ surgent, et seducent multos. 12 Et quoniam
abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum.
13 Qui autem perseveraverit usque in finem, hic
salvus erit. 14 Et prædicabitur hoc Evangelium
regni in universo orbe, in testimonium omnibus
gentibus: et tunc veniet consummatio.

excidium Ierusalem

15 Cum ergo videritis abominationem desolatio-
nis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in
loco sancto, qui legit, intelligat: 16 tunc qui in
Iudæa sunt, fugiant ad montes: 17 et qui in tecto,
non descendat tollere aliquid de domo sua: 18 et
qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam.
19 Væ autem prægnantibus, et nutrientibus in illis

---

(1) Mc 13, 1; Lc 21, 5. — (2) Lc 19, 44. — (4) Eph 5, 6; Col 2, 18. — (9) Sup 10, 17; Lc 21, 12; Io 15, 20; 16, 2. — (15) Dn 9, 27; Mc 13, 14; Lc 21, 20.

diebus. 20 Orate autem ut non fiat fuga vestra in
hieme, vel sabbato. 21 Erit enim tunc tribulatio
magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo,
neque fiet. 22 Et nisi breviati fuissent dies illi,
non fieret salva omnis caro: sed propter electos
breviabuntur dies illi.

23 Tunc siquis vobis dixerit: Ecce hic est Chri- signa finis mundi
stus, aut illic: nolite credere. 24 Surgent enim
pseudochristi, et pseudoprophetæ: et dabunt signa
magna, et prodigia, ita ut in errorem inducantur
(si fieri potest) etiam electi. 25 Ecce prædixi vo-
bis. 26 Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto
est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite cre-
dere. 27 Sicut enim fulgur exit ab oriente, et paret
usque in occidentem: ita erit et adventus Filii ho-
minis. 28 Ubicumque fuerit corpus, illic congrega-
buntur et aquilæ. 29 Statim autem post tribula-
tionem dierum illorum sol obscurabitur, et luna
non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo,
et virtutes cælorum commovebuntur: 30 et tunc
parebit signum Filii hominis in cælo: et tunc plan-
gent omnes tribus terræ: et videbunt Filium ho-
minis venientem in nubibus cæli cum virtute multa,
et maiestate. 31 Et mittet angelos suos cum tuba,
et voce magna: et congregabunt electos eius a
quattuor ventis, a summis cælorum usque ad ter-
minos eorum. 32 Ab arbore autem fici discite pa-
rabolam: cum iam ramus eius tener fuerit, et folia
nata, scitis quia prope est æstas: 33 ita et vos
cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in
ianuis. 34 Amen dico vobis, quia non præteribit
generatio hæc, donec omnia hæc fiant. 35 Cælum,
et terra transibunt, verba autem mea non præ-
teribunt.

36 De die autem illa, et hora nemo scit, neque vigilantiam et fidelitatem commendans
angeli cælorum, nisi solus Pater. 37 Sicut autem

---

(20) Act 1, 12. — (23) Mc 13, 21; Lc 17, 23. — (28) Lc 17, 37. — (29) Is 13, 10; Ez 32, 7; Ioel 3, 15; Mc 13, 24; Lc 21, 25. — (30) Apc 1, 7. — (31) 1 Cor 15, 52. — (35) Mc 13, 31. — (37) Gn 7, 7; Lc 17, 26.

in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis.
38 Sicut enim erant in diebus ante diluvium com-
edentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes,
usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam,
39 et non cognoverunt donec venit diluvium, et
tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis.
40 Tunc duo erunt in agro: unus assumetur, et
unus relinquetur. 41 Duæ molentes in mola: una
assumetur, et una relinquetur. 42 Vigilate ergo,
quia nescitis qua hora Dominus vester venturus
sit. 43 Illud autem scitote, quoniam si sciret pa-
terfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret
utique, et non sineret perfodi domum suam. 44 Ideo
et vos estote parati: quia qua nescitis hora Filius
hominis venturus est. 45 Quis, putas, est fidelis
servus, et prudens, quem constituit dominus suus
super familiam suam, ut det illis cibum in tem-
pore? 46 Beatus ille servus, quem cum venerit
dominus eius, invenerit sic facientem. 47 Amen
dico vobis, quoniam super omnia bona sua con-
stituet eum. 48 Si autem dixerit malus servus ille
in corde suo: Moram facit dominus meus venire:
49 et cœperit percutere conservos suos, manducet
autem, et bibat cum ebriosis: 50 veniet dominus
servi illius in die, qua non sperat, et hora, qua
ignorat: 51 et dividet eum, partemque eius ponet
cum hypocritis; illic erit fletus, et stridor dentium.

parabola decem virginum

25 1 Tunc simile erit regnum cælorum decem
virginibus: quæ accipientes lampades suas
exierunt obviam sponso, et sponsæ. 2 Quinque
autem ex eis erant fatuæ, et quinque prudentes:
3 sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sump-
serunt oleum secum: 4 prudentes vero acceperunt
oleum in vasis suis cum lampadibus. 5 Moram au-
tem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dor-
mierunt. 6 Media autem nocte clamor factus est:
Ecce sponsus venit, exite obviam ei. 7 Tunc sur-
rexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lam-

(43) Mc 13, 33; Lc 12, 39; 1 Thes 4, 15. — (46) Apc 16, 15. — (51) Sup 13, 42; Inf 25, 30.

pades suas. 8 Fatuæ autem sapientibus dixerunt:
Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostræ
exstinguuntur. 9 Responderunt prudentes, dicen-
tes: Ne forte non sufficiat nobis, et vobis, ite po-
tius ad vendentes, et emite vobis. 10 Dum autem
irent emere, venit sponsus: et quæ paratæ erant,
intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est ianua.
11 Novissime vero veniunt et reliquæ virgines, di-
centes: Domine, Domine, aperi nobis. 12 At ille
respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos. 13 Vi-
gilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.

et parabola talentorum

14 Sicut enim homo peregre proficiscens, voca-
vit servos suos, et tradidit illis bona sua. 15 Et
uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero
unum, unicuique secundum propriam virtutem, et
profectus est statim. 16 Abiit autem qui quinque
talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucra-
tus est alia quinque. 17 Similiter et qui duo ac-
ceperat, lucratus est alia duo. 18 Qui autem unum
acceperat, abiens fodit in terram, et abscondit pe-
cuniam domini sui. 19 Post multum vero temporis
venit dominus servorum illorum, et posuit ratio-
nem cum eis. 20 Et accedens qui quinque talenta
acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Do-
mine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia
quinque superlucratus sum. 21 Ait illi dominus
eius: Euge serve bone, et fidelis, quia super pauca
fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in
gaudium domini tui. 22 Accessit autem et qui duo
talenta acceperat, et ait: Domine, duo talenta tra-
didisti mihi, ecce alia duo lucratus sum. 23 Ait
illi dominus eius: Euge serve bone, et fidelis, quia
super pauca fuisti fidelis, super multa te consti-
tuam, intra in gaudium domini tui. 24 Accedens
autem et qui unum talentum acceperat, ait: Do-
mine, scio quia homo durus es, metis ubi non se-
minasti, et congregas ubi non sparsisti: 25 et ti-
mens abii, et abscondi talentum tuum in terra:

---

(13) Mc 13, 33. — (14) Lc 19, 12.

ecce habes quod tuum est. 26 Respondens autem
dominus eius, dixit ei: Serve male, et piger, scie-
bas quia meto ubi non semino, et congrego ubi
non sparsi: 27 oportuit ergo te committere pecu-
niam meam numulariis, et veniens ego recepissem
utique quod meum est cum usura. 28 Tollite ita-
que ab eo talentum, et date ei, qui habet decem
talenta: 29 omni enim habenti dabitur, et abun-
dabit: ei autem, qui non habet, et quod videtur
habere, auferetur ab eo. 30 Et inutilem servum
eiicite in tenebras exteriores: illic erit fletus, et
stridor dentium.

ultimum iudicium describit

31 Cum autem venerit Filius hominis in maie-
state sua, et omnes angeli cum eo, tunc sedebit
super sedem maiestatis suæ: 32 et congregabun-
tur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab
invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis: 33 et
statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem
a sinistris. 34 Tunc dicet rex his, qui a dextris
eius erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete
paratum vobis regnum a constitutione mundi. 35 Esu-
rivi enim, et dedistis mihi manducare: sitivi, et
dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis
me: 36 nudus, et cooperuistis me: infirmus, et
visitastis me: in carcere eram, et venistis ad me.
37 Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine,
quando te vidimus esurientem, et pavimus te: si-
tientem, et dedimus tibi potum? 38 quando autem
te vidimus hospitem, et collegimus te: aut nudum,
et cooperuimus te? 39 aut quando te vidimus in-
firmum: aut in carcere, et venimus ad te? 40 Et
respondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quam-
diu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi
fecistis. 41 Tunc dicet et his, qui a sinistris erunt:
Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui
paratus est diabolo, et angelis eius. 42 Esurivi
enim, et non dedistis mihi manducare: sitivi, et

---

(29) Sup 13, 12; Mc 4, 25; Lc 8, 18; 19, 26. — (35) Is 58, 7; Ez 18, 7. — (36) Sir 7, 39. — (41) Ps 6, 9; Sup 7, 23; Lc 13, 27.

non dedistis mihi potum: 43 hospes eram, et non
collegistis me: nudus, et non cooperuistis me: in-
firmus, et in carcere, et non visitastis me. 44 Tunc
respondebunt ei et ipsi, dicentes: Domine, quando
te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospi-
tem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, et
non ministravimus tibi? 45 Tunc respondebit illis
dicens: Amen dico vobis: Quamdiu non fecistis
uni de minoribus his, nec mihi fecistis. 46 Et ibunt
hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam
æternam.

PARS SECUNDA

Sacerdotium Salvatoris mundi, 26, 1—27, 66

I. Iesus inter discipulos suos, 26, 1—46

1. Proditio Iudæ Iscariotis, 26, 1—16

26 1 Et factum est: cum consummasset Iesus
sermones hos omnes, dixit discipulis suis: Iesus mortem suam prædicit
2 Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius ho-
minis tradetur ut crucifigatur.
3 Tunc congregati sunt principes sacerdotum, et synedri consilium habent
seniores populi in atrium principis sacerdotum,
qui dicebatur Caiphas: 4 et consilium fecerunt ut
Iesum dolo tenerent, et occiderent. 5 Dicebant
autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret
in populo.
6 Cum autem Iesus esset in Bethania in domo Iudas avaritia ductus
Simonis leprosi, 7 accessit ad eum mulier habens
alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput
ipsius recumbentis. 8 Videntes autem discipuli,
indignati sunt dicentes: Ut quid perditio hæc?
9 potuit enim istud venundari multo, et dari pau-
peribus. 10 Sciens autem Iesus, ait illis: Quid mo-
lesti estis huic mulieri? opus enim bonum ope-
rata est in me; 11 nam semper pauperes habetis
vobiscum: me autem non semper habetis. 12 Mit-

(46) Dn 12, 2; Io 5, 29. — (2) Mc 14, 1; Lc 22, 1. —
(6) Mc 14, 3; Io 11, 2; 12, 3.

tens enim hæc unguentum hoc in corpus meum:
ad sepeliendum me fecit. 13 Amen dico vobis,
ubicumque prædicatum fuerit hoc evangelium in
toto mundo, dicetur et quod hæc fecit in memo-
riam eius.

cum iis paciscitur

14 Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur
Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum: 15 et
ait illis: Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum
tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.

et opportunitatem quærit

16 Et exinde quærebat opportunitatem ut eum
traderet.

2. Ultima cena Domini, 26, 17—29

Iesus ad cenam apparandam discipulos mittit

17 Prima autem die Azymorum accesserunt dis-
cipuli ad Iesum, dicentes: Ubi vis paremus tibi
comedere Pascha? 18 At Iesus dixit: Ite in civi-
tatem ad quemdam, et dicite ei: Magister dicit:
Tempus meum prope est, apud te facio Pascha
cum discipulis meis. 19 Et fecerunt discipuli sicut
constituit illis Iesus, et paraverunt Pascha.

cum duodecim discumbit

20 Vespere autem facto, discumbebat cum duo-
decim discipulis suis.

proditorem indicat

21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia
unus vestrum me traditurus est. 22 Et contristati
valde, cœperunt singuli dicere: Numquid ego sum
Domine? 23 At ipse respondens, ait: Qui intin-
git mecum manum in paropside, hic me tradet.
24 Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est
de illo: væ autem homini illi, per quem Filius ho-
minis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset
homo ille. 25 Respondens autem Iudas, qui tradi-
dit eum, dixit: Numquid ego sum Rabbi? Ait illi:
Tu dixisti.

eucharistiam instituit

26 Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem,
et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et
ait: Accipite, et comedite: hoc est corpus meum.
27 Et accipiens calicem gratias egit: et dedit illis,

---

(14) Mc 14, 10; Lc 22. 3. — (17) Mc 14, 12; Lc 22, 7. — (20) Mc 14, 17; Lc 22, 14. — (21) Io 13, 21. — (24) Ps 40, 10. — (26) 1 Cor 11, 24.

dicens: Bibite ex hoc omnes. 28 Hic est enim
sanguis meus novi testamenti, qui pro multis ef-
fundetur in remissionem peccatorum.

29 Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc
genimine vitis usque in diem illum, cum illud bi-
bam vobiscum novum in regno Patris mei.

hanc cenam ultimam dicit

3. Oratio in monte Olivarum, 26, 30—46

30 Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti.
31 Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos scandalum
patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est enim:
Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis.
32 Postquam autem resurrexero, præcedam vos in
Galilæam. 33 Respondens autem Petrus, ait illi:
Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego num-
quam scandalizabor. 34 Ait illi Iesus: Amen dico
tibi, quia in hac nocte antequam Gallus cantet, ter
me negabis. 35 Ait illi Petrus: Etiamsi oportuerit
me mori tecum, non te negabo. Similiter et om-
nes discipuli dixerunt.

Exiens apostolis scandalum prædicit

36 Tunc venit Iesus cum illis in villam, quæ di-
citur Gethsemani, et dixit discipulis suis: Sedete
hic donec vadam illuc, et orem.

octo relinquit

37 Et assumpto Petro, et duobus filiis Zebedæi,
cœpit contristari et mæstus esse. 38 Tunc ait illis:
Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete
hic, et vigilate mecum.

et tres assumit

39 Et progressus pusillum, procidit in faciem su-
am, orans, et dicens: Pater mi, si possibile est,
transeat a me calix iste; verumtamen non sicut
ego volo, sed sicut tu.

primo orat

40 Et venit ad discipulos suos, et invenit eos
dormientes, et dicit Petro: Sic non potuistis una
hora vigilare mecum? 41 Vigilate, et orate ut non
intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus
est, caro autem infirma.

et suos visitat

---

(31) Mc 14, 27; Io 16, 32. — Zach 13, 7. — (32) Mc 16, 7.
— (34) Mc 14, 30; Lc 22, 34; Io 13, 38.

secundo orat
42 Iterum secundo abiit, et oravit, dicens: Pater
mi, si non potest hic calix transire nisi bibam il-
lum, fiat voluntas tua.
et suos visitat
43 Et venit iterum, et invenit eos dormientes:
erant enim oculi eorum gravati.
tertio orat
44 Et relictis illis, iterum abiit, et oravit tertio,
eumdem sermonem dicens.
et suos visitat
45 Tunc venit ad discipulos suos, et dicit illis:
Dormite iam, et requiescite: ecce appropinquavit
hora, et Filius hominis tradetur in manus pecca-
torum.
proditori occurrit
46 Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me
tradet.

II. Iesus ante synedros, 26, 47—27, 10

1. In horto comprehenditur, 26, 47—56

Iesus ab Iuda osculo traditur
47 Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duo-
decim venit, et cum eo turba multa cum gladiis,
et fustibus, missi a principibus sacerdotum, et se-
nioribus populi.
48 Qui autem tradidit eum, dedit
illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero,
ipse est, tenete eum.
49 Et confestim accedens
ad Iesum, dixit: Ave Rabbi. Et osculatus est eum.
50 Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti?
a Petro defenditur
Tunc accesserunt, et manus iniecerunt in Iesum,
et tenuerunt eum.
51 Et ecce unus ex his, qui
erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium
suum, et percutiens servum principis sacerdotum
amputavit auriculam eius.
52 Tunc ait illi Iesus:
Converte gladium tuum in locum suum; omnes
enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.
53 An
putas, quia non possum rogare patrem meum, et
exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones
angelorum?
54 Quomodo ergo implebuntur Scrip-
turæ, quia sic oportet fieri?
turbam reprehendit
55 In illa hora dixit Iesus turbis: Tamquam ad
latronem existis cum gladiis, et fustibus compre-

---

(47) Mc 14, 43; Lc 22, 47; Io 18, 3. — (52) Gn 9, 6; Apc 13, 10. — (54) Is 53, 10.

hendere me: quotidie apud vos sedebam docens
in templo, et non me tenuistis. 56 Hoc autem to-
tum factum est, ut adimplerentur Scripturæ pro-
phetarum.
Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

a suis relinquitur

2. Nocte condemnatur et illuditur, 26, 57—68

Iesus ad Caipham ducitur

57 At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caipham
principem sacerdotum, ubi Scribæ et seniores con-
venerant.

Petrus cum ministris sedet

58 Petrus autem sequebatur eum a longe, usque
in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro,
sedebat cum ministris, ut videret finem.

synedrium Iesum condemnat

59 Principes autem sacerdotum, et omne conci-
lium quærebant falsum testimonium contra Iesum,
ut eum morti traderent: 60 et non invenerunt,
cum multi falsi testes accessissent. Novissime au-
tem venerunt duo falsi testes, 61 et dixerunt: Hic
dixit: Possum destruere templum Dei, et post tri-
duum reædificare illud. 62 Et surgens princeps
sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quæ
isti adversum te testificantur? 63 Iesus autem ta-
cebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adiuro te
per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus
filius Dei. 64 Dicit illi Iesus: Tu dixisti; verum-
tamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis
sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in
nubibus cæli. 65 Tunc princeps sacerdotum scidit
vestimenta sua, dicens: Blasphemavit: quid adhuc
egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam:
66 quid vobis videtur? At illi respondentes dixe-
runt: Reus est mortis.

quidam eum illudunt

67 Tunc exspuerunt in faciem eius, et colaphis
eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem eius
dederunt, 68 dicentes: Prophetiza nobis Christe,
quis est qui te percussit?

---

(56) Lam 4, 20, — (57) Mc 14, 53; Lc 22, 54; Io 18, 24. — (61) Io 2, 19. — (64) Sup 16, 27; Rom 14, 10; 1 Thes 14, 16. — (67) Is 50, 6; Mc 14, 65.

3. A Petro ter negatur, 26, 69—75

Primum

69 Petrus vero sedebat foris in atrio: et acces-
sit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Iesu
Galilæo eras. 70 At ille negavit coram omnibus,
dicens: Nescio quid dicis.

iterum

71 Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia
ancilla, et ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum
Iesu Nazareno. 72 Et iterum negavit cum iura-
mento: Quia non novi hominem.

tertium

73 Et post pusillum accesserunt qui stabant, et
dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es: nam et lo-
quela tua manifestum te facit. 74 Tunc cœpit de-
testari, et iurare quia non novisset hominem. Et
continuo gallus cantavit.

pænitentia Petri

75 Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod di-
xerat: Prius quam gallus cantet, ter me negabis.
Et egressus foras, flevit amare.

4. Mane condemnatur et præsidi traditur, 27, 1—2 (cf. Lc 22, 66—23, 1)

Consilium matutinum

27 1 Mane autem facto, consilium inierunt om-
nes principes sacerdotum, et seniores po-
puli adversus Iesum, ut eum morti traderent.

traditio

2 Et vinctum adduxerunt eum, et tradiderunt
Pontio Pilato præsidi.

5. Finis proditoris, 27, 3—10

Iudas se suspendit

3 Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod dam-
natus esset; pænitentia ductus, rettulit triginta ar-
genteos principibus sacerdotum, et senioribus, 4 di-
cens: Peccavi, tradens sanguinem iustum. At illi
dixerunt: Quid ad nos? tu videris. 5 Et proiectis
argenteis in templo, recessit: et abiens laqueo se
suspendit.

pretio sanguinis ager emitur

6 Principes autem sacerdotum, acceptis argen-
teis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam:
quia pretium sanguinis est. 7 Consilio autem inito,

---

(69) Lc 22, 55; Io 18, 25. — (1) Mc 15, 1; Lc 23, 1; Io 18, 28. — (5) Act 1, 18.

emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam per-
egrinorum. 8 Propter hoc vocatus est ager ille,
Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in ho-
diernum diem. 9 Tunc impletum est quod dictum
est per Ieremiam prophetam, dicentem: Et acce-
perunt triginta argenteos pretium appretiati, quem
appretiaverunt a filiis Israel: 10 et dederunt eos
in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

III. Iesus ante Pilatum, 27, 11—31

1. Prior inquisitio, 27, 11—14

11 Iesus autem stetit ante præsidem, et interro- Iesus semel respondet
gavit eum præses, dicens: Tu es Rex Iudæorum?
Dicit illi Iesus: Tu dicis.
12 Et cum accusaretur a principibus sacerdotum, deinde tacet præside mirante
et senioribus, nihil respondit. 13 Tunc dicit illi
Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt te-
stimonia? 14 Et non respondit ei ad ullum ver-
bum, ita ut miraretur præses vehementer.

2. Altera inquisitio, 27, 15—26a (cf. Lc 23, 13—25a)

15 Per diem autem sollemnem consueverat præ- Optio datur petendi
ses populo dimittere unum vinctum, quem voluis-
sent. 16 Habebat autem tunc vinctum insignem,
qui dicebatur Barabbas. 17 Congregatis ergo illis,
dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barab-
bam, an Iesum, qui dicitur Christus? 18 Sciebat
enim quod per invidiam tradidissent eum.
19 Sedente autem illo pro tribunali, misit ad Pilatus monetur
eum uxor eius, dicens: Nihil tibi, et iusto illi;
multa enim passa sum hodie per visum propter
eum.
20 Principes autem sacerdotum, et seniores per- populus concitatur
suaserunt populis ut peterent Barabbam, Iesum
vero perderent.

---

(8) Act 1, 19. — (9) Zach 11, 12. — (11) Mc 15, 2; Lc 23, 3; Io 18, 33. — (20) Mc 15, 11; Lc 23, 18; Io 18, 40; Act 3, 14.

qui missionem Barabbæ et crucifixionem Iesu petit

21 Respondens autem præses, ait illis: Quem
vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt:
Barabbam. 22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur fa-
ciam de Iesu, qui dicitur Christus? 23 Dicunt
omnes: Crucifigatur. Ait illis præses: Quid enim
mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Cru-
cifigatur.

Pilatus manus lavans populo satisfacit

24 Videns autem Pilatus quia nihil proficeret,
sed magis tumultus fieret: accepta aqua, lavit ma-
nus coram populo, dicens: Innocens ego sum a
sanguine iusti huius: vos videritis. 25 Et respon-
dens universus populus, dixit: Sanguis eius super
nos, et super filios nostros. 26 Tunc dimisit illis
Barabbam:

3. Flagellatio et coronatio, 27, 26b—31 (cf. Io 19, 1—16)

Iesus flagellatur

Iesum autem flagellatum tradidit eius ut cruci-
figeretur.

spinis coronatur et illuditur

27 Tunc milites præsidis suscipientes Iesum in
prætorium, congregaverunt ad eum universam co-
hortem: 28 et exuentes eum, chlamydem cocci-
neam circumdederunt ei, 29 et plectentes coronam
de spinis, posuerunt super caput eius, et arundi-
nem in dextera eius. Et genu flexo ante eum,
illudebant ei, dicentes: Ave rex Iudæorum. 30 Et
exspuentes in eum, acceperunt arundinem, et per-
cutiebant caput eius.

crucifigendus traditur

31 Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum
chlamyde, et induerunt eum vestimentis eius, et
duxerunt eum ut crucifigerent.

IV. Iesus pœnam crucis luens, 27, 32—56

Simon crucem portans

32 Exeuntes autem invenerunt hominem Cyre-
næum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut
tolleret crucem eius. 33 Et venerunt in locum, qui
dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus.

---

(27) Ps 21, 17; Mc 15, 16; Io 19, 2. — (32) Mc 15, 21; Lc 23, 26. — (33) Mc 15, 22; Lc 23, 33; Io 19, 17.

34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle mi-
stum. Et cum gustasset, noluit bibere.

vinum felle mistum

35 Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt
vestimenta eius, sortem mittentes: ut impleretur
quod dictum est per Prophetam dicentem: Divise-
runt sibi vestimenta mea, et super vestem meam
miserunt sortem. 36 Et sedentes servabant eum.

divisio vestimentorum

37 Et imposuerunt super caput eius causam ip-
sius scriptam: HIC EST IESUS REX IUDÆO-
RUM. 38 Tunc crucifixi sunt cum eo duo latro-
nes: unus a dextris, et unus a sinistris.

rex Iudæorum inter latrones

39 Prætereuntes autem blasphemabant eum mo-
ventes capita sua, 40 et dicentes: Vah qui de-
struis templum Dei, et in triduo illud reædificas:
salva temetipsum: si filius Dei es, descende de
cruce. 41 Similiter et principes sacerdotum illu-
dentes cum Scribis, et senioribus dicebant: 42 Alios
salvos fecit, seipsum non potest salvum facere:
si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et cre-
dimus ei: 43 confidit in Deo: liberet nunc, si vult
eum: dixit enim: Quia filius Dei sum. 44 Idip-
sum autem et latrones, qui crucifixi erant cum eo,
improperabant ei.

illusio plurimorum

45 A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super
universam terram usque ad horam nonam.

tenebræ mirabiles

46 Et circa horam nonam clamavit Iesus voce
magna, dicens: Eli, Eli, lamma sabacthani? hoc
est: Deus meus, Deus meus ut quid dereliquisti
me? 47 Quidam autem illic stantes, et audientes,
dicebant: Eliam vocat iste. 48 Et continuo currens
unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto, et
imposuit arundini, et dabat ei bibere. 49 Ceteri
vero dicebant: Sine videamus an veniat Elias libe-
rans eum.

exclamatio derelicti

50 Iesus autem iterum clamans voce magna, emi-
sit spiritum.

mors mirabilis

---

(35) Mc 15, 24; Lc 23, 34; Io 19, 23. — (40) Io 2, 19.
— (42) Sap 2, 18. — (43) Ps 21, 9. — (46) Ps 21, 2.

scissio veli

mirabilia alia

51 Et ecce velum templi scissum est in duas
partes a summo usque deorsum,
et terra mota est, et petræ scissæ sunt, 52 et
monumenta aperta sunt: et multa corpora sanc-
torum, qui dormierant, surrexerunt. 53 Et exeun-
tes de monumentis post resurrectionem eius, ve-
nerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis.

glorificatio centurionis

54 Centurio autem, et qui cum eo erant, custo-
dientes Iesum, viso terræmotu et his, quæ fiebant,
timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iste.

mulieres a longe stantes

55 Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ
secutæ erant Iesum a Galilæa, ministrantes ei:
56 inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Ia-
cobi, et Ioseph mater, et mater filiorum Zebedæi.

V. Iesus in sepulcro conditus, 27, 57—66

Ioseph corpus Iesu a Pilato petit

57 Cum autem sero factum esset, venit quidam
homo dives ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui et
ipse discipulus erat Iesu. 58 Hic accessit ad Pila-
tum, et petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit
reddi corpus.

et in monumento suo novo ponit

59 Et accepto corpore, Ioseph involvit illud in
sindone munda. 60 Et posuit illud in monumento
suo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit
saxum magnum ad ostium monumenti, et abiit.

mulieribus videntibus

61 Erat autem ibi Maria Magdalene, et altera
Maria, sedentes contra sepulcrum.

synedri sabbato sepulcrum muniunt

62 Altera autem die, quæ est post Parasceven,
convenerunt principes sacerdotum, et Pharisæi ad
Pilatum, 63 dicentes: Domine, recordati sumus,
quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres
dies resurgam. 64 Iube ergo custodiri sepulcrum
usque in diem tertium: ne forte veniant discipuli
eius, et furentur eum, et dicant plebi: Surrexit a
mortuis: et erit novissimus error peior priore.
65 Ait illis Pilatus: Habetis custodiam, ite, custo-
dite sicut scitis. 66 Illi autem abeuntes, munierunt
sepulcrum, signantes lapidem, cum custodibus.

---

(51) 2 Par 3, 14. — (57) Mc 15, 42; Lc 23, 50; Io 19, 38.

PARS TERTIA

Imperium Salvatoris mundi, 28, 1—20

1. Angelus resurrectionem annuntiat, 28, 1—7

28 1 Vespere autem sabbati, quæ lucescit in
prima sabbati, venit Maria Magdalene, et
altera Maria videre sepulcrum.
2 Et ecce terræmotus factus est magnus. Ange-
lus enim Domini descendit de cælo: et accedens
revolvit lapidem, et sedebat super eum: 3 erat
autem aspectus eius sicut fulgur: et vestimentum
eius sicut nix. 4 Præ timore autem eius exterriti
sunt custodes, et facti sunt velut mortui.
5 Respondens autem angelus dixit mulieribus:
Nolite timere vos: scio enim, quod Iesum, qui cru-
cifixus est, quæritis: 6 non est hic: surrexit enim,
sicut dixit. Venite, et videte locum, ubi positus erat
Dominus. 7 Et cito euntes, dicite discipulis eius
quia surrexit: et ecce præcedit vos in Galilæam:
ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis.

Mulieribus ad sepulcrum venientibus angelus qui lapidem revolverat resurrectionem nuntiat, ad discipulos eas mittens

2. Dominus mulieribus apparet, 28, 8—10

8 Et exierunt cito de monumento cum timore,
et gaudio magno, currentes nuntiare discipulis eius.
9 Et ecce Iesus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ
autem accesserunt, et tenuerunt pedes eius, et ad-
oraverunt eum. 10 Tunc ait illis Iesus: Nolite ti-
mere; ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Ga-
lilæam, ibi me videbunt.

Ab iis tangitur

3. Synedri furtum fingunt, 28, 11—15

11 Quæ cum abiissent, ecce quidam de custodi-
bus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt princi-
pibus sacerdotum omnia, quæ facta fuerant.
12 Et congregati cum senioribus consilio accepto,
pecuniam copiosam dederunt militibus, 13 dicen-
tes: Dicite quia discipuli eius nocte venerunt, et

Custodes facta narrant

a synedrio pecuniam accipiunt

---

(1) Mc 16, 1; Io 20, 1.

furati sunt eum, nobis dormientibus. 14 Et si hoc
auditum fuerit a præside, nos suadebimus ei, et
securos vos faciemus.

mendacium divulgant

15 At illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant
edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudæos, usque in hodiernum diem.

4. Dominus cæli et terræ, 28, 16—20

A discipulis adoratur

16 Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam
in montem, ubi constituerat illis Iesus. 17 Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.

vicarios suos ad omnes gentes mittit

18 Et accedens Iesus locutus est eis, dicens: Data
est mihi omnis potestas in cælo, et in terra. 19 Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in
nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: 20 docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis: et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus,
usque ad consummationem sæculi.

---

(19) Mc 16, 15.

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM MARCUM

PARS PRIMA

Magisterium Salvatoris mundi, 1, 1—13, 37

I. A baptismo usque ad regressum in Galilæam, 1, 1—13

1. Ministerium Ioannis baptistæ, 1, 1—11

Prædicat et baptizat

1 [1] Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei.
[2] Sicut scriptum est in Isaia propheta:
Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.
[3] Vox clamantis in deserto:
Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.
[4] Fuit Ioannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pænitentiæ in remissionem peccatorum.
[5] Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ
regio, et Ierosolymitæ universi, et baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata sua.
[6] Et erat Ioannes vestitus pilis cameli, et zona pellicea circa lumbos eius, et locustas, et mel silvestre edebat.

(2) Mal 3, 1 — (3) Is 40, 3; Lc 3, 4; Io 1, 23. — (4) Mt 3, 1. — (5) Mt 3, 5. — (6) Lv 11, 22.

Christum evangelizat

Et prædicabat dicens: 7 Venit fortior me post
me: cuius non sum dignus procumbens solvere
corigiam calceamentorum eius. 8 Ego baptizavi
vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu sancto.

atque baptizat

9 Et factum est: in diebus illis venit Iesus a Nazareth Galilææ: et baptizatus est a Ioanne in Iordane. 10 Et statim ascendens de aqua, vidit cælos
apertos, et Spiritum tamquam columbam descendentem, et manentem in ipso. 11 Et vox facta
est de cælis: Tu es filius meus dilectus, in te
complacui.

2. Ieiunium et tentatio Domini, 1, 12—13

Cum bestiis erat

12 Et statim Spiritus expulit eum in desertum.
13 Et erat in deserto quadraginta diebus, et quadraginta noctibus: et tentabatur a satana: eratque
cum bestiis, et angeli ministrabant illi.

II. A regressu in Galilæam usque ad saturationem quinque milium, 1, 14–6, 29

1. Regressus in Galilæam, 1, 14—22

Evangelium regni Dei prædicat

14 Postquam autem traditus est Ioannes, venit
Iesus in Galilæam, prædicans Evangelium regni
Dei, 15 et dicens: Quoniam impletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei: pænitemini,
et credite Evangelio.

Petrum et Andream, Iacobum et Ioannem vocat

16 Et præteriens secus Mare Galilææ, vidit Simonem, et Andream fratrem eius, mittentes retia
in mare, (erant enim piscatores) 17 et dixit eis
Iesus: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. 18 Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum. 19 Et progressus inde pusillum,
vidit Iacobum Zebedæi, et Ioannem fratrem eius,
et ipsos componentes retia in navi: 20 et statim
vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in
navi cum mercennariis, secuti sunt eum.

---

(7) Mt 3, 11; Lc 3, 16; Io 1, 27. — (8) Act 1, 5; 2, 4; 11, 16; 19, 4. — (10) Lc 3, 22; Io 1, 32. — (12) Mt 4, 1; Lc 4, 1. — (14) Mt 4, 12; Lc 4, 14; Io 4, 43. — (16) Mt 4, 18; Lc 5, 2.

Capharnaum ingreditur

21 Et ingrediuntur Capharnaum: et statim sab-
batis ingressus in synagogam, docebat eos. 22 Et
stupebant super doctrina eius: erat enim docens
eos, quasi potestatem habens, et non sicut Scribæ.

2. Editio miraculorum variorum, 1, 23—2, 22

Dæmoniacus liberatur

23 Et erat in synagoga eorum homo in spiritu
immundo: et exclamavit, 24 dicens: Quid nobis,
et tibi Iesu Nazarene: venisti perdere nos? scio
qui sis, Sanctus Dei. 25 Et comminatus est ei
Iesus, dicens: Obmutesce, et exi de homine. 26 Et
discerpens eum spiritus immundus, et exclamans
voce magna exiit ab eo. 27 Et mirati sunt omnes,
ita ut conquirerent inter se dicentes: Quidnam est
hoc? quænam doctrina hæc nova? quia in pote-
state etiam spiritibus immundis imperat, et obœ-
diunt ei. 28 Et processit rumor eius statim in om-
nem regionem Galilææ.

socrus Petri

29 Et protinus egredientes de synagoga, vene-
runt in domum Simonis, et Andreæ cum Iacobo,
et Ioanne. 30 Decumbebat autem socrus Simonis
febricitans: et statim dicunt ei de illa. 31 Et ac-
cedens elevavit eam, apprehensa manu eius: et
continuo dimisit eam febris, et ministrabat eis.

aliique sanantur

32 Vespere autem facto cum occidisset sol, af-
ferebant ad eum omnes male habentes, et dæmonia
habentes: 33 et erat omnis civitas congregata ad
ianuam. 34 Et curavit multos, qui vexabantur va-
riis languoribus, et dæmonia multa eiiciebat, et
non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum.

Iesus in Galilæa prædicat

35 Et diluculo valde surgens, egressus abiit in
desertum locum, ibique orabat. 36 Et prosecutus
est eum Simon, et qui cum illo erant. 37 Et cum
invenissent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt
te. 38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, et
civitates, ut et ibi prædicem: ad hoc enim veni.
39 Et erat prædicans in synagogis eorum, et in
omni Galilæa, et dæmonia eiiciens.

---

(21) Mt 4, 13; Lc 4, 31. — (22) Mt 7, 28. — (23) Lc 4, 33. — (29) Mt 8, 14; Lc 4, 38. — (34) Lc 4, 41.

leprosus mundatur

40 Et venit ad eum leprosus deprecans eum: et
genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare.
41 Iesus autem misertus eius, extendit manum su-
am: et tangens eum, ait illi: Volo: Mundare. 42 Et
cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, et mun-
datus est. 43 Et comminatus est ei, statimque
eiecit illum: 44 et dicit ei: Vide nemini dixeris:
sed vade, ostende te principi sacerdotum, et offer
pro emundatione tua, quæ præcepit Moyses in te-
stimonium illis. 45 At ille egressus cœpit prædi-
care, et diffamare sermonem, ita ut iam non posset
manifeste introire in civitatem, sed foris in deser-
tis locis esset, et conveniebant ad eum undique.

paralyticus absolutus grabatum tollit

2 1 Et iterum intravit Capharnaum post dies,
2 et auditum est quod in domo esset, et con-
venerunt multi, ita ut non caperet neque ad ia-
nuam, et loquebatur eis verbum. 3 Et venerunt
ad eum ferentes paralyticum, qui a quattuor por-
tabatur. 4 Et cum non possent offerre eum illi
præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: et patefa-
cientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus
iacebat. 5 Cum autem vidisset Iesus fidem illorum,
ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
6 Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, et
cogitantes in cordibus suis: 7 Quid hic sic loqui-
tur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata,
nisi solus Deus? 8 Quo statim cognito Iesus spi-
ritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis:
Quid ista cogitatis in cordibus vestris? 9 Quid
est facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi pec-
cata: an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, et
ambula? 10 Ut autem sciatis quia Filius hominis
habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait
paralytico) 11 tibi dico: Surge, tolle grabatum tu-
um, et vade in domum tuam. 12 Et statim sur-
rexit ille: et, sublato grabato, abiit coram omnibus,
ita ut mirarentur omnes, et honorificarent Deum,
dicentes: Quia numquam sic vidimus.

---

(40) Mt 8, 2; Lc 5, 12. — (44) Lv 14, 2. — (3) Mt 9, 2; Lc 5, 18. — (7) Iob 14, 4; Is 43, 25.

Matthæus vocatur

13 Et egressus est rursus ad mare: omnisque
turba veniebat ad eum, et docebat eos. 14 Et cum
præteriret, vidit Levi Alphæi sedentem ad teloni-
um, et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus
est eum. 15 Et factum est, cum accumberet in
domo illius, multi publicani, et peccatores simul
discumbebant cum Iesu, et discipulis eius: erant
enim multi, qui et sequebantur eum.

simulque pharisæi

16 Et Scribæ, et Pharisæi videntes quia mandu-
caret cum publicanis, et peccatoribus, dicebant dis-
cipulis eius: Quare cum publicanis, et peccatori-
bus manducat et bibit Magister vester? 17 Hoc
audito Iesus ait illis: Non necesse habent sani me-
dico, sed qui male habent: non enim veni vocare
iustos, sed peccatores.

et discipuli Ioannis docentur

18 Et erant discipuli Ioannis, et Pharisæi ieiu-
nantes: et veniunt, et dicunt illi: Quare discipuli
Ioannis, et Pharisæorum ieiunant, tui autem disci-
puli non ieiunant? 19 Et ait illis Iesus: Num-
quid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum
illis est, ieiunare? Quanto tempore habent secum
sponsum, non possunt ieiunare. 20 Venient autem
dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiu-
nabunt in illis diebus. 21 Nemo assumentum panni
rudis assuit vestimento veteri: alioquin aufert sup-
plementum novum a veteri, et maior scissura fit.
22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres:
alioquin dirumpet vinum utres, et vinum effun-
detur, et utres peribunt: sed vinum novum in
utres novos mitti debet.

3. Acta post pascha prius synopticorum, 2, 23—3, 19

Iesus discipulos spicas vellentes defendit

23 Et factum est iterum cum Dominus sabbatis
ambularet per sata, et discipuli eius cœperunt pro-
gredi, et vellere spicas. 24 Pharisæi autem dice-
bant ei: Ecce, quid faciunt sabbatis quod non licet?

---

(14) Mt 9, 9; Lc 5, 27. — (17) 1 Tim 1, 15. — (20) Mt 9, 15; Lc 5, 35 — (23) Mt 12, 1; Lc 6, 1.

25 Et ait illis: Numquam legistis quid fecerit Da-
vid, quando necessitatem habuit, et esuriit ipse, et
qui cum eo erant? 26 quomodo introivit in domum
Dei sub Abiathar principe sacerdotum, et panes
propositionis manducavit, quos non licebat mandu-
care, *nisi sacerdotibus*, et dedit eis, qui cum eo
erant? 27 Et dicebat eis: Sabbatum propter homi-
nem factum est, et non homo propter sabbatum.
28 Itaque Dominus est filius hominis, etiam sabbati.

manum aridam restituit

3 1 Et introivit iterum in synagogam: et erat
ibi homo habens manum aridam. 2 Et obser-
vabant eum, si sabbatis curaret, ut accusarent illum.
3 Et ait homini habenti manum aridam: Surge in
medium. 4 Et dicit eis: Licet sabbatis benefacere,
an male? animam salvam facere, an perdere? At
illi tacebant. 5 Et circumspiciens eos cum ira, con-
tristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini:
Extende manum tuam. Et extendit, et restituta
est manus illi. 6 Exeuntes autem Pharisæi, statim
cum Herodianis consilium faciebant adversus eum
quomodo eum perderent.

ad mare secedit et multos sanat

7 Iesus autem cum discipulis suis secessit ad
mare: et multa turba a Galilæa, et Iudæa secuta
est eum, 8 et ab Ierosolymis, et ab Idumæa, et trans
Iordanem: et qui circa Tyrum, et Sidonem, mul-
titudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt
ad eum. 9 Et dixit discipulis suis ut navicula sibi
deserviret propter turbam, ne comprimerent eum.
10 Multos enim sanabat ita ut irruerent in eum
ut illum tangerent quotquot habebant plagas. 11 Et
spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant
ei: et clamabant dicentes: 12 Tu es Filius Dei.
Et vehementer comminabatur eis ne manifesta-
rent illum.

apostolos eligit

13 Et ascendens in montem vocavit ad se quos vo-
luit ipse: et venerunt ad eum. 14 Et fecit ut essent
duodecim cum illo: et ut mitteret eos prædicare.

---

(25) 1 Sm 21, 6. — (26) Lv 24, 9. — (1) Mt 12, 10; Lc 6, 6. — (6) Mt 12, 14. — (13) Mt 10, 1; Lc 6, 13.

et exornat
15 Et dedit illis potestatem curandi infirmitates,
et eiiciendi dæmonia.
qui enumerantur
16 Et imposuit Simoni nomen Petrus: 17 et Ia-
cobum Zebedæi, et Ioannem fratrem Iacobi, et im-
posuit eis nomina Boanerges, quod est, Filii toni-
trui: 18 et Andream, et Philippum, et Bartholo-
mæum, et Matthæum, et Thomam, et Iacobum
Alphæi, et Thaddæum, et Simonem Cananæum,
19 et Iudam Iscariotem, qui et tradidit illum.

4. De eiectione dæmoniorum, 3, 20—30

Iesus turbis circumdatus
20 Et veniunt ad domum: et convenit iterum
turba, ita ut non possent neque panem manducare.
21 Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: di-
cebant enim: Quoniam in furorem versus est.
satanam a satana non eici docet
22 Et Scribæ, qui ab Ierosolymis descenderant,
dicebant: Quoniam Beelzebub habet, et quia in
principe dæmoniorum eiicit dæmonia. 23 Et con-
vocatis eis in parabolis dicebat illis: Quomodo pot-
est satanas satanam eiicere? 24 Et si regnum in
se dividatur, non potest regnum illud stare. 25 Et
si domus super semetipsam dispertiatur, non pot-
est domus illa stare. 26 Et si satanas consurrexe-
rit in semetipsum, dispertitus est, et non poterit
stare, sed finem habet. 27 Nemo potest vasa for-
tis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem
alliget, et tunc domum eius diripiet. 28 Amen
dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis homi-
num peccata, et blasphemiæ, quibus blasphemave-
rint: 29 qui autem blasphemaverit in Spiritum
sanctum, non habebit remissionem in æternum,
sed reus erit æterni delicti. 30 Quoniam dicebant:
Spiritum immundum habet.

5. De cognatis Christi, 3, 31—35

Omnes voluntatem Dei facientes
31 Et veniunt mater eius et fratres: et foris
stantes miserunt ad eum vocantes eum, 32 et se-
debat circa eum turba: et dicunt ei: Ecce mater

(22) Mt 9, 34. — (28) Mt 12, 31; Lc 12, 10; 1 Io 5, 16.
— (31) Mt 12, 46; Lc 8, 19.

tua, et fratres tui foris quærunt te. 33 Et respon-
dens eis, ait: Quæ est mater mea, et fratres mei?
34 Et circumspiciens eos, qui in circuitu eius sede-
bant, ait: Ecce mater mea, et fratres mei. 35 Qui
enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, et
soror mea, et mater est.

6. Parabolæ variæ, 4, 1—34

Occasio

4 1 Et iterum cœpit docere ad mare: et con-
gregata est ad eum turba multa, ita ut navim
ascendens sederet in mari, et omnis turba circa
mare super terram erat: 2 et docebat eos in pa-
rabolis *multa*, et dicebat illis in doctrina sua:

parabola seminantis turbæ proponitur

3 Audite: ecce exiit seminans ad seminandum.
4 Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, et ve-
nerunt volucres cæli, et comederunt illud. 5 Aliud
vero cecidit super petrosa, ubi non habuit terram
multam: et statim exortum est, quoniam non ha-
bebat altitudinem terræ: 6 et quando exortus est
sol, exæstuavit: et eo quod non habebat radicem,
exaruit. 7 Et aliud cecidit in spinas: et ascende-
runt spinæ, et suffocaverunt illud, et fructum non
dedit. 8 Et aliud cecidit in terram bonam: et dabat
fructum ascendentem, et crescentem, et afferebat
unum triginta, unum sexaginta, et unum centum.
9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.

et discipulis capacibus

10 Et cum esset singularis, interrogaverunt eum
hi, qui cum eo erant duodecim, parabolam. 11 Et
dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium re-
gni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis
omnia fiunt:
12 ut videntes videant, et non videant: et audi-
entes audiant, et non intelligant:
nequando convertantur, et dimittantur eis pec-
cata.

explicatur

13 Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? et quo-
modo omnes parabolas cognoscetis? 14 Qui se-
minat, verbum seminat. 15 Hi autem sunt, qui

---

(1) Mt 13, 1; Lc 8, 4. — (12) Is 6, 9; Mt 13, 14; Io 12, 40; Act 28, 26; Rom 11, 8.

circa viam, ubi seminatur verbum, et cum audie-
rint, confestim venit satanas, et aufert verbum,
quod seminatum est in cordibus eorum. 16 Et hi
sunt similiter, qui super petrosa seminantur: qui
cum audierint verbum, statim cum gaudio accipi-
unt illud: 17 et non habent radicem in se, sed
temporales sunt: deinde orta tribulatione et per-
secutione propter verbum, confestim scandalizan-
tur. 18 Et alii sunt, qui in spinis seminantur: hi
sunt, qui verbum audiunt, 19 et ærumnæ sæculi,
et deceptio divitiarum, et circa reliqua concupi-
scentiæ introeuntes suffocant verbum, et sine fructu
efficitur. 20 Et hi sunt, qui super terram bonam
seminati sunt, qui audiunt verbum, et suscipiunt,
et fructificant, unum triginta, unum sexaginta, et
unum centum.

21 Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut
sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne ut super candelabrum ponatur? 22 Non est enim ali-
quid absconditum, quod non manifestetur: nec fac-
tum est occultum, sed ut in palam veniat. 23 Si
quis habet aures audiendi, audiat. 24 Et dicebat
illis: Videte quid audiatis. In qua mensura mensi
fueritis, remetietur vobis, et adiicietur vobis. 25 Qui
enim habet, dabitur illi: et qui non habet, etiam
quod habet auferetur ab eo.

cum monitione conveniente

26 Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmo-
dum si homo iaciat sementem in terram, 27 et
dormiat, et exsurgat nocte et die, et semen ger-
minet, et increscat dum nescit ille. 28 Ultro enim
terra fructificat, primum herbam, deinde spicam,
deinde plenum frumentum in spica. 29 Et cum
produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam
adest messis.

parabola seminis germinantis

30 Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei?
aut cui parabolæ comparabimus illud? 31 Sicut

parabola grani sinapis

---

(19) 1 Tim 6, 17. — (21) Mt 5, 15; Lc 8, 16; 11, 33. — (22) Mt 10, 26; Lc 8, 17. — (24) Mt 7, 2; Lc 6, 38. — (25) Mt 13, 12; 25, 29; Lc 8, 18; 19, 26. — (31) Mt 13, 31.

granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in
terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in
terra: 32 et cum seminatum fuerit, ascendit, et
fit maius omnibus oleribus, et facit ramos magnos,
ita ut possint sub umbra eius aves cæli habitare.

aliæ parabolæ multæ

33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis ver-
bum, prout poterant audire: 34 sine parabola au-
tem non loquebatur eis, seorsum autem discipulis
suis disserebat omnia.

7. Editio miraculorum aliorum, 4, 35—5, 43

Venti et mare obœdiunt

35 Et ait illis in illa die, cum sero esset factum:
Transeamus contra. 36 Et dimittentes turbam, as-
sumunt eum ita ut erat in navi: et aliæ naves
erant cum illo. 37 Et facta est procella magna
venti, et fluctus mittebat in navim, ita ut imple-
retur navis. 38 Et erat ipse in puppi super cer-
vical dormiens: et excitant eum, et dicunt illi: Ma-
gister, non ad te pertinet, quia perimus? 39 Et
exsurgens comminatus est vento, et dixit mari:
Tace, obmutesce. Et cessavit ventus: et facta est
tranquillitas magna. 40 Et ait illis: Quid timidi
estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt ti-
more magno, et dicebant ad alterutrum: Quis, pu-
tas, est iste, quia et ventus et mare obœdiunt ei?

dæmoniaci Geraseni liberantur

5 1 Et venerunt trans fretum maris in regionem
Gerasenorum. 2 Et exeunti ei de navi, sta-
tim occurrit de monumentis homo in spiritu im-
mundo, 3 qui domicilium habebat in monumentis,
et neque catenis iam quisquam poterat eum ligare:
4 quoniam sæpe compedibus et catenis vinctus, di-
rupisset catenas, et compedes comminuisset, et
nemo poterat eum domare. 5 Et semper die ac
nocte in monumentis, et in montibus erat, clamans,
et concidens se lapidibus. 6 Videns autem Iesum
a longe, cucurrit, et adoravit eum: 7 et clamans
voce magna dixit: Quid mihi, et tibi, Iesu fili Dei
altissimi? adiuro te per Deum, ne me torqueas.

---

(36) Mt 8, 23; Lc 8, 22. — (1) Mt 8, 28; Lc 8, 26.

8 Dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab ho-
mine. 9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen
est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi
sumus. 10 Et deprecabatur eum multum, ne se
expelleret extra regionem. 11 Erat autem ibi circa
montem grex porcorum magnus, pascens. 12 Et
deprecabantur eum spiritus, dicentes: Mitte nos in
porcos ut in eos introeamus. 13 Et concessit eis
statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi in-
troierunt in porcos: et magno impetu grex præ-
cipitatus est in mare ad duo millia, et suffocati
sunt in mari. 14 Qui autem pascebant eos, fuge-
runt, et nuntiaverunt in civitatem, et in agros.
Et egressi sunt videre quid esset factum: 15 et
veniunt ad Iesum: et vident illum, qui a dæmonio
vexabatur, sedentem, vestitum, et sanæ mentis,
et timuerunt. 16 Et narraverunt illis, qui viderant,
qualiter factum esset ei, qui dæmonium habuerat,
et de porcis. 17 Et rogare cœperunt eum ut dis-
cederet de finibus eorum. 18 Cumque ascenderet
navim, cœpit illum deprecari, qui a dæmonio ve-
xatus fuerat, ut esset cum illo, 19 et non admisit
eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos,
et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, et
misertus sit tui. 20 Et abiit, et cœpit prædicare
in Decapoli, quanta sibi fecisset Iesus: et omnes
mirabantur.

hæmorrhoissa sanatur et filia Iairi suscitatur

21 Et cum transcendisset Iesus in navi rursum
trans fretum, convenit turba multa ad eum, et erat
circa mare. 22 Et venit quidam de archisynagogis
nomine Iairus: et videns eum, procidit ad pedes
eius, 23 et deprecabatur eum multum, dicens:
Quoniam filia mea in extremis est, Veni, impone
manum super eam, ut salva sit, et vivat. 24 Et
abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et
comprimebant eum. 25 Et mulier, quæ erat in
profluvio sanguinis annis duodecim, 26 et fuerat
multa perpessa a compluribus medicis: et eroga-
verat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed

(22) Mt 9, 18; Lc 8, 41.

magis deterius habebat: 27 cum audisset de Iesu,
venit in turba retro, et tetigit vestimentum eius:
28 dicebat enim: Quia si vel vestimentum eius te-
tigero, salva ero. 29 Et confestim siccatus est fons
sanguinis eius: et sensit corpore quia sanata esset
a plaga. 30 Et statim Iesus in semetipso cogno-
scens virtutem, quæ exierat de illo, conversus ad
turbam, aiebat: Quis tetigit vestimenta mea? 31 Et
dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimen-
tem te, et dicis: Quis me tetigit? 32 Et circum-
spiciebat videre eam, quæ hoc fecerat. 33 Mulier
vero timens et tremens, sciens quod factum esset
in se, venit et procidit ante eum, et dixit ei om-
nem veritatem. 34 Ille autem dixit ei: Filia, fides
tua te salvam fecit: vade in pace, et esto sana a
plaga tua. 35 Adhuc eo loquente, veniunt ab archi-
synagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est: quid
ultra vexas Magistrum? 36 Iesus autem audito
verbo, quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli ti-
mere: tantummodo crede. 37 Et non admisit quem-
quam se sequi nisi Petrum, et Iacobum, et Ioan-
nem fratrem Iacobi. 38 Et veniunt in domum archi-
synagogi, et videt tumultum, et flentes, et eiulan-
tes multum. 39 Et ingressus, ait illis: Quid tur-
bamini, et ploratis? puella non est mortua, sed
dormit. 40 Et irridebant eum. Ipse vero eiectis
omnibus assumit patrem, et matrem puellæ, et qui
secum erant, et ingreditur ubi puella erat iacens.
41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi,
quod est interpretatum: Puella (tibi dico) surge.
42 Et confestim surrexit puella, et ambulabat: erat
autem annorum duodecim: et obstupuerunt stupore
magno. 43 Et præcepit illis vehementer ut nemo
id sciret: et dixit dari illi manducare.

8. Incredulitas Nazarenorum, 6, 1—6

Scandalizantur in Iesu

6 1 Et egressus inde, abiit in patriam suam: et
sequebantur eum discipuli sui: 2 et facto sab-
bato cœpit in synagoga docere: et multi audientes

(34) Lc 7, 50. — (1) Mt 13, 54; Lc 4, 16.

admirabantur in doctrina eius, dicentes: Unde huic
hæc omnia? et quæ est sapientia, quæ data est
illi: et virtutes tales, quæ per manus eius effici-
untur? 3 Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater
Iacobi, et Ioseph, et Iudæ, et Simonis? nonne et
sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandaliza-
bantur in illo. 4 Et dicebat illis Iesus: Quia non
est propheta sine honore nisi in patria sua, et in
domo sua, et in cognatione sua. 5 Et non poterat
ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos im-
positis manibus curavit: 6 et mirabatur propter
incredulitatem eorum, et circuibat castella in cir-
cuitu docens.

9. Missio et institutio apostolorum, 6, 7—13

Missi cum potestate et instructi

7 Et vocavit duodecim: et cœpit eos mittere binos,
et dabat illis potestatem spirituum immundorum.
8 Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi
virgam tantum: non peram, non panem, neque in
zona æs, 9 sed calceatos sandaliis, et ne indue-
rentur duabus tunicis. 10 Et dicebat eis: Quo-
cumque introieritis in domum: illic manete donec
exeatis inde: 11 et quicumque non receperint vos,
nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulve-
rem de pedibus vestris in testimonium illis.
12 Et exeuntes prædicabant ut pænitentiam age-
rent: 13 et dæmonia multa eiiciebant, et unge-
bant oleo multos ægros, et sanabant.

prædicant et sanant

10. Herodis tetrarchæ opinio, 6, 14—29

Opinatur Ioannem resurrexisse

14 Et audivit rex Herodes, (manifestum enim
factum est nomen eius) et dicebat: Quia Ioannes
Baptista resurrexit a mortuis: et propterea virtu-
tes operantur in illo. 15 Alii autem dicebant: Quia
Elias est. Alii vero dicebant: Quia propheta est,
quasi unus ex prophetis. 16 Quo audito Herodes

---

(3) Io 6, 42. — (4) Mt 13, 57; Lc 4, 24; Io 4, 44. — (7) Mt 10, 1; Sup 3, 14; Lc 9, 1. — (9) Act 12, 8. — (11) Mt 10, 14; Lc 9, 5; Act 13, 51; 18, 6. — (13) Iac 5, 14. — (14) Mt 14, 1 s.· Lc 9, 7.

ait: Quem ego decollavi Ioannem, hic a mortuis
resurrexit.
quem alligaverat
17 Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Ioannem,
et vinxit eum in carcere propter Herodiadem uxo-
rem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. 18 Di-
cebat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi habere
uxorem fratris tui. 19 Herodias autem insidiaba-
tur illi: et volebat occidere eum, nec poterat. 20 He-
rodes enim metuebat Ioannem, sciens eum virum
iustum et sanctum: et custodiebat eum, et audito
eo multa faciebat, et libenter eum audiebat.
ac decollaverat
21 Et cum dies opportunus accidisset, Herodes
natalis sui cœnam fecit principibus, et tribunis, et
primis Galilææ. 22 Cumque introisset filia ipsius
Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi, si-
mulque recumbentibus; rex ait puellæ: Pete a me
quod vis, et dabo tibi: 23 et iuravit illi: Quia
quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni
mei. 24 Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid
petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ.
25 Cumque introisset statim cum festinatione ad
regem, petivit dicens: Volo ut protinus des mihi
in disco caput Ioannis Baptistæ. 26 Et contrista-
tus est rex: propter iusiurandum, et propter simul
discumbentes noluit eam contristare: 27 sed misso
spiculatore præcepit afferri caput eius in disco.
Et decollavit eum in carcere, 28 et attulit caput
eius in disco: et dedit illud puellæ, et puella dedit
matri suæ. 29 Quo audito, discipuli eius venerunt,
et tulerunt corpus eius: et posuerunt illud in mo-
numento.

III. A saturatione quinque milium usque ad iter ultimum, 6, 30—10, 31

1. Saturatio quinque milium, 6, 30—56

Iesus docet
30 Et convenientes Apostoli ad Iesum, renuntia-
verunt ei omnia, quæ egerant, et docuerant. 31 Et

---

(17) Lc 3, 19. — (18) Lv 18, 16.

ait illis: Venite seorsum in desertum locum, et
requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant
et redibant multi: et nec spatium manducandi ha-
bebant. 32 Et ascendentes in navim, abierunt in
desertum locum seorsum. 33 Et viderunt eos ab-
euntes, et cognoverunt multi: et pedestres de om-
nibus civitatibus concurrerunt illuc, et prævenerunt
eos. 34 Et exiens vidit turbam multam Iesus: et
misertus est super eos, quia erant sicut oves non
habentes pastorem, et cœpit illos docere multa.

35 Et cum iam hora multa fieret, accesserunt
discipuli eius, dicentes: Desertus est locus hic, et
iam hora præteriit: 36 dimitte illos, ut euntes in turbam satiat, idque ante pascha (Io 6, 4)
proximas villas, et vicos, emant sibi cibos, quos
manducent: 37 Et respondens ait illis: Date illis
vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus
ducentis denariis panes, et dabimus illis manducare.
38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, et videte.
Et cum cognovissent, dicunt: Quinque, et duos
pisces. 39 Et præcepit illis ut accumbere facerent
omnes secundum contubernia super viride fænum.
40 Et discubuerunt in partes per centenos, et quin-
quagenos. 41 Et acceptis quinque panibus et duo-
bus piscibus, intuens in cælum, benedixit, et fre-
git panes, et dedit discipulis suis, ut ponerent ante
eos: et duos pisces divisit omnibus. 42 Et man-
ducaverunt omnes, et saturati sunt. 43 Et sustu-
lerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos
plenos, et de piscibus. 44 Erant autem qui man-
ducaverunt quinque millia virorum. 45 Et statim
coegit discipulos suos ascendere navim, ut præce-
derent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse
dimitteret populum. 46 Et cum dimisisset eos,
abiit in montem orare.

47 Et cum sero esset, erat navis in medio mari, supra mare ambulat
et ipse solus in terra. 48 Et videns eos laboran-
tes in remigando, (erat enim ventus contrarius eis)

---

(31) Mt 14, 13; Lc 9, 10. — (34) Mt 9, 36; 14, 14. —
(36) Lc 9, 12. — (38) Io 6, 9. — (48) Mt 14, 25.

et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos am-
bulans supra mare: et volebat præterire eos. 49 At
illi ut viderunt eum ambulantem supra mare, pu-
taverunt phantasma esse, et exclamaverunt. 50 Om-
nes enim viderunt eum, et conturbati sunt. Et
statim locutus est cum eis, et dixit eis: Confidite,
ego sum, nolite timere. 51 Et ascendit ad illos in
navim, et cessavit ventus. Et plus magis intra se
stupebant: 52 non enim intellexerunt de panibus:
erat enim cor eorum obcæcatum. 53 Et cum trans-
fretassent, venerunt in terram Genesareth, et ap-
plicuerunt.

in terra Genesareth ægrotos sanat

54 Cumque egressi essent de navi, continuo cog-
noverunt eum: 55 et percurrentes universam re-
gionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui se
male habebant, circumferre, ubi audiebant eum
esse. 56 Et quocumque introibat, in vicos, vel in
villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos,
et deprecabantur eum, ut vel fimbriam vestimenti
eius tangerent, et quotquot tangebant eum, salvi
fiebant.

2. Refutatio pharisæorum et scribarum, 7, 1—23

Mandatum Dei propter traditionem seniorum non violandum est

7 1 Et conveniunt ad eum Pharisæi, et quidam
de Scribis, venientes ab Ierosolymis. 2 Et cum
vidissent quosdam ex discipulis eius communibus
manibus, idest non lotis, manducare panes, vitu-
peraverunt. 3 Pharisæi enim, et omnes Iudæi, nisi
crebro laverint manus, non manducant, tenentes
traditionem seniorum: 4 et aforo nisi baptizentur,
non comedunt: et alia multa sunt, quæ tradita sunt
illis servare, baptismata calicum, et urceorum, et
æramentorum, et lectorum: 5 et interrogabant
eum Pharisæi, et Scribæ: Quare discipuli tui non
ambulant iuxta traditionem seniorum, sed commu-
nibus manibus manducant panem? 6 At ille re-
spondens, dixit eis: Bene prophetavit Isaias de
vobis hypocritis, sicut scriptum est:

---

(53) Mt 14, 34. — (1) Mt 15, 1.

Populus hic labiis me honorat, cor autem
eorum longe est a me.
7 In vanum autem me colunt, docentes doctri-
nas, et præcepta hominum.
8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis tra-
ditionem hominum, baptismata urceorum, et cali-
cum: et alia similia his facitis multa. 9 Et dicebat
illis: Bene irritum facitis præceptum Dei, ut tradi-
tionem vestram servetis. 10 Moyses enim dixit:
Honora patrem tuum, et matrem tuam. Et: Qui
maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. 11 Vos
autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri,
Corban, (quod est donum) quodcumque ex me, tibi
profuerit: 12 et ultra non dimittitis eum quidquam
facere patri suo, aut matri, 13 rescindentes ver-
bum Dei per traditionem vestram, quam tradidi-
stis: et similia huiusmodi multa facitis.

interna hominem coinquinant

14 Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Au-
dite me omnes, et intelligite. 15 Nihil est extra
hominem introiens in eum, quod possit eum co-
inquinare, sed quæ de homine procedunt illa sunt,
quæ communicant hominem. 16 Si quis habet au-
res audiendi, audiat.

quare externa non coinquinent

17 Et cum introisset in domum a turba, inter-
rogabant eum discipuli eius parabolam. 18 Et ait
illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intelli-
gitis quia omne extrinsecus introiens in hominem,
non potest eum communicare: 19 quia non intrat
in cor eius, sed in ventrem vadit, et in secessum
exit, purgans omnes escas? 20 Dicebat autem,
quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant
hominem. 21 Abintus enim de corde hominum
malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicatio-
nes, homicidia, 22 furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus,
impudicitiæ, oculus malus, blasphemia, superbia,
stultitia. 23 Omnia hæc mala abintus procedunt,
et communicant hominem.

---

(6) Is 29, 13. — (10) Ex 20, 12; Dt 5, 16; Eph 6, 2. — Ex 21, 17; Lv 20, 9; Pr 20, 20. — (14) Mt 15, 10. — (21) Gn 6, 5.

3. Fides mulieris Chananææ, 7, 24—30

Filia eius a dæmonio liberatur

24 Et inde surgens abiit in fines Tyri, et Sido-
nis: et ingressus domum, neminem voluit scire,
et non potuit latere. 25 Mulier enim statim ut
audivit de eo, cuius filia habebat spiritum immun-
dum, intravit, et procidit ad pedes eius. 26 Erat
enim mulier gentilis, Syrophœnissa genere. Et
rogabat eum ut dæmonium eiiceret de filia eius.
27 Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est
enim bonum sumere panem filiorum, et mittere
canibus. 28 At illa respondit, et dixit illi: Utique
Domine, nam et catelli comedunt sub mensa de
micis puerorum. 29 Et ait illi: Propter hunc ser-
monem vade, exiit dæmonium a filia tua. 30 Et
cum abiisset domum suam, invenit puellam iacen-
tem supra lectum, et dæmonium exiisse.

4. Saturatio quattuor milium, 7, 31—8, 10

Iesus surdum et mutum sanat

31 Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per
Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines De-
capoleos. 32 Et adducunt ei surdum, et mutum,
et deprecabantur eum, ut imponat illi manum. 33 Et
apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos
suos in auriculas eius: et exspuens, tetigit linguam
eius: 34 et suspiciens in cælum, ingemuit, et ait
illi: Ephphetha, quod est adaperire. 35 Et statim
apertæ sunt aures eius, et solutum est vinculum
linguæ eius, et loquebatur recte. 36 Et præcepit
illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipie-
bat, tanto magis plus prædicabant: 37 et eo am-
plius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: et
surdos fecit audire, et mutos loqui.

et turbam satiat

8 1 In diebus illis iterum cum turba multa esset,
nec haberent quod manducarent: convocatis
discipulis, ait illis: 2 Misereor super turbam: quia
ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod
manducent: 3 et si dimisero eos ieiunos in do-
mum suam, deficient in via: quidam enim ex eis

---

(24) Mt 15, 21. — (32) Mt 9, 32; Lc 11, 14. — (1) Mt 15, 32.

de longe venerunt. 4 Et responderunt ei discipuli
sui: unde illos quis poterit hic saturare panibus in
solitudine? 5 Et interrogavit eos: Quot panes ha-
betis? Qui dixerunt: Septem. 6 Et præcepit tur-
bæ discumbere super terram. Et accipiens septem
panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis suis
ut apponerent, et apposuerunt turbæ. 7 Et habe-
bant pisciculos paucos: et ipsos benedixit, et iussit
apponi. 8 Et manducaverunt, et saturati sunt, et
sustulerunt quod superaverat de fragmentis, sep-
tem sportas. 9 Erant autem qui manducaverant,
quasi quattuor millia: et dimisit eos. 10 Et statim
ascendens navim cum discipulis suis, venit in par-
tes Dalmanutha.

5. Castigatio pharisæorum, 8, 11—21

11 Et exierunt Pharisæi, et cœperunt conquirere
cum eo, quærentes ab illo signum de cælo, ten-
tantes eum. 12 Et ingemiscens spiritu, ait: Quid
generatio ista signum quærit? Amen dico vobis,
si dabitur generationi isti signum. 13 Et dimittens
eos, ascendit iterum navim, et abiit trans fretum.
14 Et obliti sunt panes sumere: et nisi unum
panem non habebant secum in navi. 15 Et præ-
cipiebat eis, dicens: Videte, et cavete a fermento
Pharisæorum, et fermento Herodis. 16 Et cogita-
bant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non ha-
bemus. 17 Quo cognito, ait illis Iesus: Quid co-
gitatis, quia panes non habetis? nondum cogno-
scitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor
vestrum? 18 oculos habentes non videtis? et aures
habentes non auditis? Nec recordamini, 19 quando
quinque panes fregi in quinque millia: quot co-
phinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt
ei: Duodecim. 20 Quando et septem panes in
quattuor millia: quot sportas fragmentorum tuli-
stis? Et dicunt ei: Septem. 21 Et dicebat eis:
Quomodo nondum intelligitis?

Increpantur ac relinquuntur

eorum doctrina cavenda notatur

---

(11) Mt 16, 1; Lc 11, 54. — (15) Mt 16, 6. —
(18) Sup 6, 41; Io 6, 11.

6. Sanatio cæci, 8, 22—26

Paulatim visum recipit

22 Et veniunt Bethsaidam, et adducunt ei cæ-
cum, et rogabant eum ut illum tangeret. 23 Et
apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum:
et exspuens in oculos eius impositis manibus suis,
interrogavit eum si quid videret. 24 Et aspiciens,
ait: Video homines velut arbores ambulantes.
25 Deinde iterum imposuit manus super oculos
eius: et cœpit videre, et restitutus est ita ut clare
videret omnia. 26 Et misit illum in domum suam,
dicens: Vade in domum tuam: et si in vicum in-
troieris, nemini dixeris.

7. Confessio Simonis Petri, 8, 27—39

Iesus a Simone Christus declaratus

27 Et egressus est Iesus, et discipuli eius in
castella Cæsareæ Philippi: et in via interrogabat
discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse
homines? 28 Qui responderunt illi, dicentes: Io-
annem Baptistam, alii Eliam, alii vero quasi unum
de prophetis. 29 Tunc dicit illis: Vos vero quem
me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu
es Christus. 30 Et comminatus est eis, ne cui
dicerent de illo.

mortem ac resurrectionem suam prædicit

31 Et cœpit docere eos quoniam oportet filium
hominis pati multa, et reprobari a senioribus, et
a summis sacerdotibus, et Scribis, et occidi: et post
tres dies resurgere. 32 Et palam verbum loque-
batur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit incre-
pare eum. 33 Qui conversus, et videns discipulos
suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro
me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed
quæ sunt hominum.

necessitatem abnegationis docet

34 Et convocata turba cum discipulis suis, dixit
eis: Si quis vult me sequi, deneget semetipsum:
et tollat crucem suam, et sequatur me. 35 Qui
enim voluerit animam suam salvam facere, perdet
eam: qui autem perdiderit animam suam propter

---

(27) Mt 16, 13; Lc 9, 18. — (34) Mt 10, 38; 16, 24; Lc 9, 23; 14, 27; 17, 33; Io 12, 25.

me, et Evangelium, salvam faciet eam. 36 Quid
enim proderit homini, si lucretur mundum totum:
et detrimentum animæ suæ faciat? 37 Aut quid
dabit homo commutationis pro anima sua? 38 Qui
enim me confusus fuerit, et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice: et filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria patris
sui cum angelis sanctis. 39 Et dicebat illis: Amen
dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui
non gustabunt mortem donec videant regnum Dei
veniens in virtute.

8. Transfiguratio Domini, 9, 1—12

9 1 Et post dies sex assumit Iesus Petrum, et Iacobum, et Ioannem: et ducit illos in montem excelsum seorsum solos, et transfiguratus est coram ipsis. 2 Et vestimenta eius facta sunt splendentia, et candida nimis velut nix, qualia fullo non
potest super terram candida facere. 3 Et apparuit
illis Elias cum Moyse: et erant loquentes cum
Iesu. 4 Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse; et faciamus tria tabernacula, Tibi unum, et Moysi unum, et Eliæ unum.
5 Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore
exterriti: 6 et facta est nubes obumbrans eos: et
venit vox de nube, dicens: Hic est Filius meus
carissimus: audite illum. 7 Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum
tantum secum.

Iesus inter Moysen et Eliam resplendet

8 Et descendentibus illis de monte, præcepit illis
ne cuiquam quæ vidissent, narrarent: nisi cum Filius hominis a mortuis resurrexerit. 9 Et verbum
continuerunt apud se: conquirentes quid esset:
Cum a mortuis resurrexerit.

apostolis silentium imponit

10 Et interrogabant eum, dicentes: Quid ergo
dicunt Pharisæi, et Scribæ, quia Eliam oportet venire primum? 11 Qui respondens, ait illis: Elias

de Elia venturo loquitur

---

(38) Mt 10, 33; Lc 9, 26; 12, 9. — (39) Mt 16, 28; Lc 9, 27. — (1) Mt 17, 1; Lc 9, 28. — (8) Mt 17, 9. — (10) Mal 4, 5.

cum venerit primo, restituet omnia: et quo modo
scriptum est in Filium hominis, ut multa patiatur
et contemnatur. 12 Sed dico vobis quia et Elias
venit (et fecerunt illi quæcumque voluerunt) sicut
scriptum est de eo.

9. Sanatio pueri dæmoniaci, 9, 13—28

Iesus puerum a dæmonio liberat

13 Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam
magnam circa eos, et Scribas conquirentes cum
illis. 14 Et confestim omnis populus videns Iesum,
stupefactus est, et expaverunt, et accurrentes sa-
lutabant eum. 15 Et interrogavit eos: Quid inter
vos conquiritis? 16 Et respondens unus de turba,
dixit: Magister, attuli filium meum ad te haben-
tem spiritum mutum: 17 qui ubicumque eum ap-
prehenderit, allidit illum, et spumat, et stridet den-
tibus, et arescit: et dixi discipulis tuis ut eiicerent
illum, et non potuerunt. 18 Qui respondens eis,
dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos
ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me.
19 Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, sta-
tim spiritus conturbavit illum: et elisus in terram,
volutabatur spumans. 20 Et interrogavit patrem
eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc acci-
dit? At ille ait: Ab infantia: 21 et frequenter
eum in ignem, et in aquas misit ut eum perderet.
Sed si quid potes, adiuva nos, misertus nostri.
22 Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia
possibilia sunt credenti. 23 Et continuo exclamans
pater pueri, cum lacrimis aiebat: Credo, Domine:
adiuva incredulitatem meam. 24 Et cum videret
Iesus concurrentem turbam, comminatus est spi-
ritui immundo, dicens illi: Surde, et mute spiri-
tus, ego præcipio tibi, exi ab eo: et amplius ne
introeas in eum. 25 Et exclamans, et multum dis-
cerpens eum, exiit ab eo, et factus est sicut mor-
tuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est.
26 Iesus autem tenens manum eius, elevavit eum,
et surrexit.

(11) Is 53, 3. — (12) Mt 17, 12. — (16) Lc 9, 38.

discipulos docet

27 Et cum introisset in domum, discipuli eius
secreto interrogabant eum: Quare nos non potui-
mus eiicere eum? 28 Et dixit illis: Hoc genus in
nullo potest exire, nisi in oratione, et ieiunio.

10. Doctrinæ variæ Iesu, 9, 29—49

De morte ac resurrectione sua

29 Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam:
nec volebat quemquam scire. 30 Docebat autem
discipulos suos, et dicebat illis: Quoniam filius
hominis tradetur in manus hominum, et occident
eum, et occisus tertia die resurget. 31 At illi igno-
rabant verbum: et timebant interrogare eum.

de magnitudine vera

32 Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi
essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?
33 At illi tacebant, siquidem in via inter se dispu-
taverant, quis eorum maior esset. 34 Et residens
vocavit duodecim, et ait illis: Si quis vult primus
esse, erit omnium novissimus, et omnium minister.
35 Et accipiens puerum, statuit eum in medio eo-
rum: quem cum complexus esset, ait illis: 36 Quis-
quis unum ex huiusmodi pueris receperit in no-
mine meo, me recipit: et quicumque me suscepe-
rit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.

de æmulatione

37 Respondit illi Ioannes, dicens: Magister, vidi-
mus quemdam in nomine tuo eiicientem dæmonia,
qui non sequitur nos, et prohibuimus eum. 38 Ie-
sus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo est
enim qui faciat virtutem in nomine meo, et possit
cito male loqui de me. 39 Qui enim non est ad-
versum vos, pro vobis est. 40 Quisquis enim po-
tum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo,
quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet
mercedem suam.

de scandalo vitando

41 Et quisquis scandalizaverit unum ex his pu-
sillis credentibus in me: bonum est ei magis si cir-
cumdaretur mola asinaria collo eius, et in mare
mitteretur. 42 Et si scandalizaverit te manus tua,

(30) Mt 17, 21; Lc 9, 22. — (33) Mt 18, 1; Lc 9, 46. — (37) Lc 9, 49. — (38) 1 Cor 12, 3. — (40) Mt 10, 42. (41) Mt 18, 6; Lc 17, 2. — (42) Mt 5, 30; 18, 8.

abscide illam: bonum est tibi debilem introire in
vitam, quam duas manus habentem ire in gehen-
nam, in ignem inexstinguibilem: 43 ubi vermis
eorum non moritur, et ignis non exstinguitur. 44 Et
si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum
est tibi claudum introire in vitam æternam, quam
duos pedes habentem mitti in gehennam ignis in-
exstinguibilis: 45 ubi vermis eorum non moritur,
et ignis non exstinguitur. 46 Quod si oculus tuus
scandalizat te, eiice eum: bonum est tibi luscum
introire in regnum Dei, quam duos oculos haben-
tem mitti in gehennam ignis: 47 ubi vermis eorum
non moritur, et ignis non exstinguitur. 48 Omnis
enim igne salietur, et omnis victima sale salietur.
49 Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit: in
quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pa-
cem habete inter vos.

11. Acta in finibus Iudææ, 10, 1—31

Iesus Galilæa relicta

10 1 Et inde exsurgens venit in fines Iudææ
ultra Iordanem: et conveniunt iterum turbæ
ad eum: et sicut consueverat, iterum docebat illos.

de vinculo matrimonii disserit

2 Et accedentes Pharisæi interrogabant eum: Si
licet viro uxorem dimittere: tentantes eum. 3 At
ille respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit
Moyses? 4 Qui dixerunt: Moyses permisit libel-
lum repudii scribere, et dimittere. 5 Quibus re-
spondens Iesus, ait: Ad duritiam cordis vestri scrip-
sit vobis præceptum istud. 6 Ab initio autem crea-
turæ masculum, et feminam fecit eos Deus. 7 Prop-
ter hoc relinquet homo patrem suum, et matrem,
et adhærebit ad uxorem suam: 8 et erunt duo
in carne una. Itaque iam non sunt duo, sed una
caro. 9 Quod ergo Deus coniunxit, homo non se-
paret. 10 Et in domo iterum discipuli eius de eo-
dem interrogaverunt eum. 11 Et ait illis: Qui-

(45) Is 66, 24. — (48) Lv 2, 13. — (49) Mt 5, 13; Lc 14, 34. — (1) Mt 19, 1. — (4) Dt 24, 1. — (6) Gn 1, 27. — (7) Gn 2, 24; Mt 19, 5; 1 Cor 6, 16; Eph 5, 31. — (11) 1 Cor 7, 10.

cumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit,
adulterium committit super eam. 12 Et si uxor di-
miserit virum suum, et alii nupserit, mœchatur.
13 Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos. parvulis benedicit
Discipuli autem comminabantur offerentibus. 14 Quos
cum videret Iesus, indigne tulit, et ait illis: Sinite
parvulos venire ad me, et ne prohibueritis eos:
talium enim est regnum Dei. 15 Amen dico vo-
bis: Quisquis non receperit regnum Dei velut par-
vulus, non intrabit in illud. 16 Et complexans eos,
et imponens manus super illos, benedicebat eos.
17 Et cum egressus esset in viam, procurrens divitem vocat
quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: Ma-
gister bone, quid faciam ut vitam æternam perci-
piam? 18 Iesus autem dixit ei: Quid me dicis
bonum? Nemo bonus, nisi unus Deus. 19 Præ-
cepta nosti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris,
Ne falsum testimonium dixeris, Ne fraudem fece-
ris, Honora patrem tuum et matrem. 20 At ille
respondens, ait illi: Magister, hæc omnia observavi
a iuventute mea. 21 Iesus autem intuitus eum, di-
lexit eum, et dixit ei: Unum tibi deest: vade, quæ-
cumque habes vende, et da pauperibus, et habebis
thesaurum in cælo: et veni, sequere me. 22 Qui
contristatus in verbo, abiit mærens: erat enim
habens multas possessiones.
23 Et circumspiciens Iesus, ait discipulis suis: de divitiis et paupertate voluntaria loquitur
Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei
introibunt! 24 Discipuli autem obstupescebant in
verbis eius. At Iesus rursus respondens ait illis:
Filioli, quam difficile est, confidentes in pecuniis,
in regnum Dei introire! 25 Facilius est, camelum
per foramen acus transire, quam divitem intrare
in regnum Dei. 26 Qui magis admirabantur, di-
centes ad semetipsos: Et quis potest salvus fieri?
27 Et intuens illos Iesus, ait: Apud homines im-
possibile est, sed non apud Deum: omnia enim
possibilia sunt apud Deum. 28 Et cœpit ei Petrus

(17) Mt 19, 16; Lc 18, 18. — (19) Ex 20, 13. —
(28) Mt 19, 27; Lc 18, 28.

dicere: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus
te. 29 Respondens Iesus, ait: Amen dico vobis:
Nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut
sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut
agros propter me, et propter Evangelium, 30 qui
non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc:
domos, et fratres, et sorores, et matres, et filios,
et agros, cum persecutionibus, et in sæculo futuro
vitam æternam. 31 Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi.

IV. Ab itinere ultimo usque ad passionem, 10, 32—13, 37

1. Ultimum iter in Ierusalem, 10, 32—52

Iesus mortem ac resurrectionem suam prædicit

32 Erant autem in via ascendentes Ierosolymam:
et præcedebat illos Iesus, et stupebant: et sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei eventura. 33 Quia
ecce ascendimus Ierosolymam, et Filius hominis
tradetur principibus sacerdotum, et Scribis, et senioribus, et damnabunt eum morte, et tradent eum
gentibus: 34 et illudent ei, et conspuent eum, et
flagellabunt eum, et interficient eum: et tertia die
resurget.

filiis Zebedæi primatum petentibus respondet

35 Et accedunt ad eum Iacobus, et Ioannes filii
Zebedæi, dicentes: Magister, volumus ut quodcumque petierimus, facias nobis. 36 At ille dixit eis:
Quid vultis ut faciam vobis? 37 Et dixerunt: Da
nobis ut unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. 38 Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere
calicem, quem ego bibo: aut baptismo, quo ego
baptizor, baptizari? 39 At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait eis: Calicem quidem, quem
ego bibo, bibetis; et baptismo, quo ego baptizor,
baptizabimini: 40 sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis,
sed quibus paratum est.

---

(31) Mt 19, 30. — (32) Lc 18, 31. — (35) Mt 20, 20.

41 Et audientes decem cœperunt indignari de Ia-
cobo, et Ioanne. 42 Iesus autem vocans eos, ait
illis: Scitis quia hi, qui videntur principari genti-
bus, dominantur eis: et principes eorum potesta-
tem habent ipsorum. 43 Non ita est autem in vo-
bis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester
minister: 44 et quicumque voluerit in vobis pri-
mus esse, erit omnium servus. 45 Nam et Filius
hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut mi-
nistraret, et daret animam suam redemptionem
pro multis.

decem indignantibus verum primatum commendat

46 Et veniunt Iericho: et proficiscente eo de Ie-
richo, et discipulis eius, et plurima multitudine,
filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam
mendicans. 47 Qui cum audisset quia Iesus Naza-
renus est, cœpit clamare, et dicere: Iesu fili David,
miserere mei. 48 Et comminabantur ei multi ut
taceret. At ille multo magis clamabat: Fili David
miserere mei. 49 Et stans Iesus præcepit illum
vocari. Et vocant cæcum dicentes ei: Animæquior
esto: surge, vocat te. 50 Qui proiecto vestimento
suo exsiliens, venit ad eum. 51 Et respondens
Iesus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus au-
tem dixit ei: Rabboni, ut videam. 52 Iesus autem
ait illi: Vade, fides tua te salvum fecit. Et con-
festim vidit, et sequebatur eum in via.

iuxta Iericho Bartimæo visum restituit

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 11, 1—11

11 1 Et cum appropinquarent Ierosolymæ, et
Bethaniæ ad montem Olivarum, mittit duos
ex discipulis suis, 2 et ait illis: Ite in castellum,
quod contra vos est, et statim introeuntes illuc, in-
venietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc
hominum sedit: solvite illum, et adducite. 3 Et si
quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia Domino
necessarius est: et continuo illum dimittet huc.

Discipuli a Domino missi

4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante
ianuam foris in bivio: et solvunt eum. 5 Et qui-

pullum asinæ adducunt

---

(42) Lc 22, 25. — (46) Mt 20, 29; Lc 18, 35. —
(1) Mt 21, 1; Lc 19, 29.

dam de illic stantibus dicebant illis: Quid facitis
solventes pullum? 6 Qui dixerunt eis sicut præ-
ceperat illis Iesus, et dimiserunt eis. 7 Et duxe-
runt pullum ad Iesum: et imponunt illi vestimenta
sua, et sedit super eum.

in quo Iesus triumphans

8 Multi autem vestimenta sua straverunt in via:
alii autem frondes cædebant de arboribus, et ster-
nebant in via. 9 Et qui præibant, et qui seque-
bantur clamabant, dicentes:
Hosanna: 10 Benedictus, qui venit in nomine
Domini:
benedictum quod venit regnum patris nostri Da-
vid: Hosanna in excelsis.

urbem ingreditur

11 Et introivit Ierosolymam in templum: et cir-
cumspectis omnibus, cum iam vespera esset hora,
exiit in Bethaniam cum duodecim.

3. Ultima facta Iesu, 11, 12—26

Altero die fico imprecatur

12 Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit.
13 Cumque vidisset a longe ficum habentem folia,
venit si quid forte inveniret in ea; et cum venisset
ad eam, nihil invenit præter folia: non enim erat
tempus ficorum. 14 Et respondens dixit ei: Iam
non amplius in æternum ex te fructum quisquam
manducet. Et audiebant discipuli eius.

et templum purgat

15 Et veniunt Ierosolymam. Et cum introisset
in templum, cœpit eiicere vendentes, et ementes
in templo: et mensas numulariorum, et cathedras
vendentium columbas evertit. 16 Et non sinebat
ut quisquam transferret vas per templum: 17 et
docebat, dicens eis: Nonne scriptum est:
Quia domus mea, domus orationis vocabitur
omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam
speluncam latronum.
18 Quo audito principes sacerdotum, et Scribæ
quærebant quomodo eum perderent: timebant enim
eum, quoniam universa turba admirabatur super

---

(7) Io 12, 14. — (10) Ps 117, 26; Mt 21, 9; Lc 19, 38.
— (11) Mt 21, 10. — (13) Mt 21, 19. — (17) Is 56, 7;
Ir 7, 11.

doctrina eius. 19 Et cum vespera facta esset, egre-
diebatur de civitate.
20 Et cum mane transirent, viderunt ficum ari-
dam factam a radicibus. 21 Et recordatus Petrus,
dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit.
22 Et respondens Iesus ait illis: Habete fidem Dei.
23 Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic
monti: Tollere, et mittere in mare, et non hæsi-
taverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcum-
que dixerit, fiat, fiet ei. 24 Propterea dico vobis,
omnia quæcumque orantes petitis, credite quia ac-
cipietis, et evenient vobis. 25 Et cum stabitis ad
orandum, dimittite si quid habetis adversus ali-
quem: ut et Pater vester qui in cælis est, dimit-
tat vobis peccata vestra. 26 Quod si vos non di-
miseritis: nec Pater vester, qui in cælis est, di-
mittet vobis peccata vestra.

sequenti die virtutem fidei docet

4. De potestate Iesu et baptismo Ioannis, 11, 27—33

27 Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum am-
bularet in templo, accedunt ad eum summi sacer-
dotes, et Scribæ, et seniores: 28 et dicunt ei: In
qua potestate hæc facis? et quis dedit tibi hanc
potestatem ut ista facias?

Unde sit potestas Iesu

29 Iesus autem respondens, ait illis: Interrogabo
vos et ego unum verbum, et respondete mihi: et
dicam vobis in qua potestate hæc faciam. 30 Bap-
tismus Ioannis, de cælo erat, an ex hominibus?
Respondete mihi.

unde fuerit baptismus Ioannis

31 At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixeri-
mus, De cælo, dicet, Quare ergo non credidistis
ei? 32 Si dixerimus, Ex hominibus, timemus po-
pulum; omnes enim habebant Ioannem quia vere
propheta esset. 33 Et respondentes dicunt Iesu:
Nescimus.

Iudæi respondere nolunt

Et respondens Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam.

neque Iesus respondet

(24) Mt 7, 7; 21, 22; Lc 11, 9. — (25) Mt 6, 14; 18, 35. — (28) Lc 20, 2.

5. Parabola agricolarum malorum proponitur, 12, 1—12

Sensus eius percipitur

12 1 Et cœpit illis in parabolis loqui: Vineam
pastinavit homo, et circumdedit sepem, et
fodit lacum, et ædificavit turrim, et locavit eam
agricolis, et peregre profectus est. 2 Et misit ad
agricolas in tempore servum ut ab agricolis acci-
peret de fructu vineæ. 3 Qui apprehensum eum
ceciderunt, et dimiserunt vacuum. 4 Et iterum
misit ad illos alium servum: et illum in capite vul-
neraverunt, et contumeliis affecerunt. 5 Et rursum
alium misit, et illum occiderunt: et plures alios:
quosdam cædentes, alios vero occidentes. 6 Adhuc
ergo unum habens filium carissimum: et illum
misit ad eos novissimum, dicens: Quia reverebun-
tur filium meum. 7 Coloni autem dixerunt ad in-
vicem: Hic est heres: venite, occidamus eum: et
nostra erit hereditas. 8 Et apprehendentes eum,
occiderunt: et eiecerunt extra vineam. 9 Quid
ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, et perdet
colonos: et dabit vineam aliis. 10 Nec scripturam
hanc legistis:

Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic
factus est in caput anguli:
11 A Domino factum est istud, et est mirabile
in oculis nostris?

12 Et quærebant eum tenere: et timuerunt tur-
bam; cognoverunt enim quoniam ad eos parabo-
lam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

6. De tributo Cæsari pendendo, 12, 13—17

Dolosa interrogatio

13 Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis, et
Herodianis, ut eum caperent in verbo. 14 Qui ve-
nientes dicunt ei: Magister, scimus quia verax es,
et non curas quemquam: nec enim vides in fa-
ciem hominum, sed in veritate viam Dei doces.
Licet dari tributum Cæsari, an non dabimus?

---

(1) Is 5, 1; Ir 2, 21; Mt 21, 33; Lc 20, 9. — (10) Ps 117, 22; Is 28, 16; Mt 21, 42; Act 4, 11; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7. — (13) Mt 22, 15; Lc 20, 20.

mira responsio

15 Qui sciens versutiam illorum, ait illis: Quid
me tentatis? afferte mihi denarium ut videam.
16 At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est imago
hæc, et inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. 17 Respondens
autem Iesus dixit illis: Reddite igitur
quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo.
Et mirabantur super eo.

7. De resurrectione mortuorum, 12, 18—27

Casum a Sadducæis propositum

18 Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt resurrectionem
non esse: et interrogabant eum dicentes:
19 Magister, Moyses nobis scripsit, ut si
cuius frater mortuus fuerit, et dimiserit uxorem,
et filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem
ipsius, et resuscitet semen fratri suo. 20 Septem
ergo fratres erant: et primus accepit uxorem, et
mortuus est non relicto semine. 21 Et secundus
accepit eam, et mortuus est: et nec iste reliquit
semen. Et tertius similiter. 22 Et acceperunt eam
similiter septem: et non reliquerunt semen. Novissima
omnium defuncta est et mulier. 23 In resurrectione
ergo cum resurrexerint, cuius de his
erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem.

Iesus discutit

24 Et respondens Iesus, ait illis: Nonne ideo erratis,
non scientes Scripturas, neque virtutem Dei?
25 Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent,
neque nubentur, sed sunt sicut angeli in cælis.
26 De mortuis autem quod resurgant, non legistis
in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit
illi Deus, inquiens: Ego sum Deus Abraham, et
Deus Isaac, et Deus Iacob? 27 Non est Deus mortuorum,
sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

8. De primo mandato legis, 12, 28—34

Interrogatio scribæ

28 Et accessit unus de Scribis, qui audierat illos
conquirentes, et videns quoniam bene illis responderit,
interrogavit eum quod esset primum omnium
mandatum.

---

(17) Rom 13, 7. — (18) Mt 22, 23; Lc 20, 27. —
(19) Dt 25, 5. — (26) Ex 3, 6; Mt 22, 32. — (28) Mt 22, 34.

et responsio Iesu

29 Iesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est: 30 et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. 31 Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tamquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est.

quam scriba approbat

32 Et ait illi Scriba: Bene Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, et non est alius præter eum. 33 Et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine: et diligere proximum tamquam seipsum, maius est omnibus holocautomatibus, et sacrificiis.

ideoque laudatur

34 Iesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe a regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

9. De natura Christi, 12, 35—37

Quomodo filius et dominus David sit

35 Et respondens Iesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse David? 36 Ipse enim David dicit in Spiritu sancto:

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

37 Ipse ergo David dicit eum Dominum, et unde est filius eius? Et multa turba eum libenter audivit.

10. De vita mala ac pœna scribarum, 12, 38—40

Cavendum ab iis

38 Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete a Scribis, qui volunt in stolis ambulare, et salutari in foro, 39 et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus in cenis: 40 qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

---

(29) Dt 6, 4. — (31) Lv 19, 18; Mt 22, 39; Rom 13, 9; Gal 5, 14; Iac 2, 8. — (36) Ps 109, 1; Mt 22, 44; Lc 20, 42. — (38) Mt 23, 5; Lc 11, 43; 20, 46.

11. De munusculo viduæ, 12, 41—44

Totum dedit

41 Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspi-
ciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium,
et multi divites iactabant multa. 42 Cum venisset
autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod
est quadrans, 43 et convocans discipulos suos, ait
illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper
plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium.
44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, mise-
runt: hæc vero de penuria sua omnia quæ habuit
misit totum victum suum.

12. Sermo eschatologicus Domini, 13, 1—37

Iesus discipulis interrogantibus prædicit

13 1 Et cum egrederetur de templo, ait illi unus
ex discipulis suis: Magister, aspice quales
lapides, et quales structuræ. 2 Et respondens Ie-
sus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificatio-
nes? Non relinquetur lapis super lapidem, qui
non destruatur. 3 Et cum sederet in monte Oli-
varum contra templum, interrogabant eum sepa-
ratim Petrus, et Iacobus, et Ioannes, et Andreas:
4 Dic nobis, quando ista fient? et quod signum
erit, quando hæc omnia incipient consummari?

signa adventus sui

5 Et respondens Iesus cœpit dicere illis: Videte
ne quis vos seducat: 6 multi enim venient in no-
mine meo dicentes, quia ego sum: et multos se-
ducent. 7 Cum audieritis autem bella, et opinio-
nes bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc
fieri: sed nondum finis. 8 Exsurget enim gens
contra gentem, et regnum super regnum, et erunt
terræmotus per loca, et fames. Initium dolorum
hæc. 9 Videte autem vosmetipsos. Tradent enim
vos in conciliis, et in synagogis vapulabitis, et ante
præsides, et reges stabitis propter me, in testimo-
nium illis. 10 Et in omnes gentes primum oportet
prædicari Evangelium. 11 Et cum duxerint vos

(41) Lc 21, 1. — (1) Mt 24, 1; Lc 21, 5. — (2) Lc 19, 44. — (5) Eph 5, 6; 2 Thes 2, 3. — (11) Mt 10, 19; Lc 12, 11; 21, 14.

tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed
quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini:
non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.
12 Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater
filium: et consurgent filii in parentes, et morte af-
ficient eos. 13 Et eritis odio omnibus propter no-
men meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic
salvus erit.
excidium Ierusalem
14 Cum autem videritis abominationem desola-
tionis stantem, ubi non debet, qui legit, intelligat:
tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes: 15 et
qui super tectum, ne descendat in domum, nec in-
troeat ut tollat quid de domo sua: 16 et qui in
agro erit, non revertatur retro tollere vestimentum
suum. 17 Væ autem prægnantibus, et nutrienti-
bus in illis diebus. 18 Orate vero ut hieme non
fiant. 19 Erunt enim dies illi tribulationes tales,
quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam con-
didit Deus usque nunc, neque fient. 20 Et nisi
breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis
caro: sed propter electos, quos elegit, breviavit dies.
signa finis mundi
21 Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est
Christus, ecce illic, ne credideritis. 22 Exsurgent
enim pseudochristi, et pseudoprophetæ, et dabunt
signa, et portenta ad seducendos, si fieri potest,
etiam electos. 23 Vos ergo videte: ecce prædixi
vobis omnia. 24 Sed in illis diebus post tribula-
tionem illam sol contenebrabitur, et luna non dabit
splendorem suum: 25 et stellæ cæli erunt deci-
dentes, et virtutes, quæ in cælis sunt, movebun-
tur. 26 Et tunc videbunt filium hominis venientem
in nubibus cum virtute multa, et gloria. 27 Et tunc
mittet angelos suos, et congregabit electos suos a
quattuor ventis, a summo terræ usque ad sum-
mum cæli. 28 A ficu autem discite parabolam.
Cum iam ramus eius tener fuerit, et nata fuerint
folia, cognoscitis quia in proximo sit æstas: 29 sic

(14) Dn 9, 27; Mt 24, 15; Lc 21, 20. — (21) Mt 24, 23; Lc 21, 8. — (24) Is 13, 10; Ez 32, 7; Ioel 2, 10. — (27) Mt 24, 31.

et vos cum videritis hæc fieri, scitote quod in pro-
ximo sit in ostiis. 30 Amen dico vobis, quoniam
non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.
31 Cælum, et terra transibunt, verba autem mea
non transibunt.

32 De die autem illo, vel hora nemo scit, neque
angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater. 33 Videte,
vigilate, et orate: nescitis enim quando tempus
sit. 34 Sicut homo, qui peregre profectus reliquit
domum suam, et dedit servis suis potestatem cuius-
que operis, et ianitori præcepit ut vigilet. 35 Vi-
gilate ergo, (nescitis enim quando dominus domus
veniat: sero an media nocte, an galli cantu, an
mane) 36 ne cum venerit repente, inveniat vos
dormientes. 37 Quod autem vobis dico, omnibus
dico: Vigilate.

vigilantiam commendans

PARS SECUNDA

Sacerdotium Salvatoris mundi, 14, 1—15, 47

I. Iesus inter discipulos suos, 14, 1—42

1. Proditio Iudæ Iscariotis, 14, 1—11

14 1 Erat autem Pascha et Azyma post biduum:
et quærebant summi sacerdotes, et Scribæ
quomodo eum dolo tenerent, et occiderent. 2 Di-
cebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus
fieret in populo.

Synedri consilium habent

3 Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis le-
prosi, et recumberet: venit mulier habens alaba-
strum unguenti nardi spicati pretiosi, et fracto ala-
bastro, effudit super caput eius. 4 Erant autem
quidam indigne ferentes intra semetipsos, et di-
centes: Ut quid perditio ista unguenti facta est?
5 Poterat enim unguentum istud venundari plus
quam trecentis denariis, et dari pauperibus. Et fre-
mebant in eam. 6 Iesus autem dixit: Sinite eam,

Iudas avaritia ductus

---

(33) Mt 24, 42. — (1) Mt 26, 2; Lc 22, 1. — (3) Mt 26, 6; Io 12, 1.

quid illi molesti estis? Bonum opus operata est
in me. 7 Semper enim pauperes habetis vobiscum:
et cum volueritis, potestis illis benefacere: me au-
tem non semper habetis. 8 Quod habuit hæc, fe-
cit: prævenit ungere corpus meum in sepulturam.
9 Amen dico vobis: Ubicumque prædicatum fuerit
Evangelium istud in universo mundo, et quod fecit
hæc, narrabitur in memoriam eius.

cum iis paciscitur

10 Et Iudas Iscariotes unus de duodecim abiit ad
summos sacerdotes, ut proderet eum illis. 11 Qui
audientes gavisi sunt: et promiserunt ei pecuniam
se daturos.

et opportunitatem quærit

Et quærebat quomodo illum opportune traderet.

2. Ultima cena Domini, 14, 12—25

Iesus ad cenam apparandam duos discipulos mittit

12 Et primo die Azymorum quando Pascha im-
molabant, dicunt ei discipuli: Quo vis eamus, et
paremus tibi ut manduces Pascha? 13 Et mittit
duos ex discipulis suis, et dicit eis: Ite in civita-
tem: et occurret vobis homo lagenam aquæ baiu-
lans, sequimini eum: 14 et quocumque introierit,
dicite domino domus, quia magister dicit: Ubi est
refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis man-
ducem? 15 Et ipse vobis demonstrabit cenaculum
grande, stratum: et illic parate nobis. 16 Et abi-
erunt discipuli eius, et venerunt in civitatem: et
invenerunt sicut dixerat illis, et paraverunt Pascha.

cum duodecim discumbit

17 Vespere autem facto, venit cum duodecim.

proditorem indicat

18 Et discumbentibus eis, et manducantibus, ait
IESUS: Amen dico vobis, quia unus ex vobis tra-
det me, qui manducat mecum. 19 At illi cœpe-
runt contristari, et dicere ei singulatim: Numquid
ego? 20 Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui in-
tingit mecum manum in catino. 21 Et Filius qui-
dem hominis vadit sicut scriptum est de eo: væ
autem homini illi, per quem Filius hominis trade-
tur! Bonum erat ei, si non esset natus homo ille.

(10) Mt 26, 14. — (12) Mt 26, 17; Lc 22, 7. — (17) Mt 26, 20; Lc 22, 14. — (18) Io 13, 21. — (21) Ps 40, 10; Act 1, 16.

eucharistiam instituit

22 Et manducantibus illis, accepit Iesus panem:
et benedicens fregit, et dedit eis, et ait: Sumite,
hoc est corpus meum. 23 Et accepto calice, gra-
tias agens dedit eis: et biberunt ex illo omnes.
24 Et ait illis: Hic est sanguis meus novi testa-
menti, qui pro multis effundetur.

hanc cenam ultimam dicit

25 Amen dico vobis, quia iam non bibam de hoc
genimine vitis usque in diem illum, cum illud bi-
bam novum in regno Dei.

3. Oratio in monte Olivarum, 14, 26—42

Exiens apostolis scandalum prædicit

26 Et hymno dicto exierunt in montem Oliva-
rum. 27 Et ait eis Iesus: Omnes scandalizabimini
in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam
pastorem, et dispergentur oves. 28 Sed postquam
resurrexero, præcedam vos in Galilæam. 29 Petrus
autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in
te: sed non ego. 30 Et ait illi Iesus: Amen dico
tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus
vocem bis dederit, ter me es negaturus. 31 At ille
amplius loquebatur: Et si oportuerit me simul com-
mori tibi, non te negabo: Similiter autem et om-
nes dicebant.

octo relinquit et tres assumit

32 Et veniunt in prædium, cui nomen Gethse-
mani. Et ait discipulis suis: Sedete hic donec orem.
33 Et assumit Petrum, et Iacobum, et Ioannem
secum: et cœpit pavere, et tædere. 34 Et ait illis:
Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete
hic, et vigilate.

primo orat

35 Et cum processisset paululum, procidit super
terram: et orabat, ut si fieri posset, transiret ab
eo hora: 36 et dixit: Abba pater, omnia tibi pos-
sibilia sunt, transfer calicem hunc a me, sed non
quod ego volo, sed quod tu.

et suos visitat

37 Et venit, et invenit eos dormientes. Et ait
Petro: Simon, dormis? non potuisti una hora vi-
gilare? 38 Vigilate, et orate ut non intretis in ten-

---

(22) Mt 26, 26; 1 Cor 11, 24. — (27) Io 16, 32. — Zach 13, 7. — (32) Mt 26, 36; Lc 22, 39.

tationem. Spiritus quidem promptus est, caro vero
infirma.

secundo orat

39 Et iterum abiens oravit, eumdem sermonem
dicens.

et suos visitat

40 Et reversus, denuo invenit eos dormientes,
(erant enim oculi eorum gravati) et ignorabant quid
responderent ei.

tertio suos visitat

41 Et venit tertio, et ait illis: Dormite iam, et
requiescite. Sufficit: venit hora: ecce Filius homi-
nis *tradetur* in manus peccatorum.

proditori occurrit

42 Surgite, eamus. Ecce qui me tradet, prope est.

II. Iesus ante synedros, 14, 43—15, 1

1. In horto comprehenditur, 14, 43—52

Iesus ab Iuda osculo traditur

43 Et, adhuc eo loquente, venit Iudas Iscariotes
unus de duodecim, et cum eo turba multa cum
gladiis, et lignis, a summis sacerdotibus, et Scribis,
et senioribus. 44 Dederat autem traditor eius si-
gnum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero,
ipse est, tenete eum, et ducite caute. 45 Et cum
venisset, statim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi:
et osculatus est eum.

a Petro defenditur

46 At illi manus iniecerunt in eum, et tenuerunt
eum. 47 Unus autem quidam de circumstantibus
educens gladium, percussit servum summi sacer-
dotis: et amputavit illi auriculam.

turbam reprehendit

48 Et respondens Iesus, ait illis: Tamquam ad
latronem existis cum gladiis, et lignis comprehen-
dere me? 49 quotidie eram apud vos in templo
docens, et non me tenuistis. Sed ut impleantur
Scripturæ.

a suis relinquitur

50 Tunc discipuli eius relinquentes eum, omnes
fugerunt.

adolescens comprehensus fugit

51 Adolescens autem quidam sequebatur eum
amictus sindone super nudo: et tenuerunt eum.
52 At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis.

---

(43) Mt 26, 47; Lc 22, 47; Io 18, 3. — (50) Mt 26, 56.

2. Nocte condemnatur et illuditur, 14, 53—65

53 Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdo- Iesus ad Caipham ducitur
tem: et convenerunt omnes sacerdotes, et Scribæ,
et seniores.
54 Petrus autem a longe secutus est eum usque Petrus ad ignem sedet
intro in atrium summi sacerdotis: et sedebat cum
ministris ad ignem, et calefaciebat se.
55 Summi vero sacerdotes, et omne concilium synedrium Iesum condemnat
quærebant adversus Iesum testimonium, ut eum
morti traderent, nec inveniebant. 56 Multi enim
testimonium falsum dicebant adversus eum: et con-
venientia testimonia non erant. 57 Et quidam sur-
gentes, falsum testimonium ferebant adversus eum,
dicentes: 58 Quoniam nos audivimus eum dicen-
tem: Ego dissolvam templum hoc manu factum,
et per triduum aliud non manu factum ædificabo.
59 Et non erat conveniens testimonium illorum.
60 Et exsurgens summus sacerdos in medium, in-
terrogavit Iesum, dicens: Non respondes quidquam
ad ea, quæ tibi obiiciuntur ab his? 61 Ille autem
tacebat, et nihil respondit. Rursum summus sacer-
dos interrogabat eum, et dixit ei: Tu es Christus
filius Dei benedicti? 62 Iesus autem dixit illi: Ego
sum: et videbitis Filium hominis sedentem a dex-
tris virtutis Dei, et venientem cum nubibus cæli.
63 Summus autem sacerdos scindens vestimenta
sua, ait: Quid adhuc desideramus testes? 64 Au-
distis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui om-
nes condemnaverunt eum esse reum mortis.
65 Et cœperunt quidam conspuere eum, et velare quidam eum illudunt
faciem eius, et colaphis eum cædere, et dicere ei:
Prophetiza: et ministri alapis eum cædebant.

3. A Petro ter negatur, 14, 66—72

66 Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit Primum
una ex ancillis summi sacerdotis: 67 et cum vi-

(53) Mt 26, 57; Lc 22, 54; Io 18, 24. — (55) Mt 26, 59. — (58) Io 2, 19. — (62) Mt 24, 30. — (66) Mt 26, 69; Lc 22, 55; Io 18, 25.

disset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait:
Et tu cum Iesu Nazareno eras. 68 At ille negavit,
dicens: Neque scio, neque novi quid dicas. Et exiit
foras ante atrium, et gallus cantavit.

Iterum

69 Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cœpit
dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. 70 At
ille iterum negavit.

tertium

Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant
Petro: Vere ex illis es: nam et Galilæus es.
71 Ille autem cœpit anathematizare, et iurare: Quia
nescio hominem istum, quem dicitis. 72 Et statim
gallus iterum cantavit.

pænitentia Petri

Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei
Iesus: Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis.
Et cœpit flere.

4. Mane condemnatur et præsidi traditur 15, 1
(cf. Lc 22, 66—23, 1)

Consilium matutinum et traditio

15 1 Et confestim, mane consilium facientes
summi sacerdotes cum senioribus, et Scribis,
et universo concilio, vincientes Iesum, duxerunt,
et tradiderunt Pilato.

III. Iesus ante Pilatum, 15, 2—20

1. Prior inquisitio, 15, 2—5

Iesus semel respondet deinde tacet Pilato mirante

2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorum?
At ille respondens, ait illi: Tu dicis.
3 Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.
4 Pilatus autem rursum interrogavit eum, dicens:
Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant.
5 Iesus autem amplius nihil respondit, ita
ut miraretur Pilatus.

2. Altera inquisitio, 15, 6—15a (cf. Lc 23, 13—25a)

Optio datur petendi

6 Per diem autem festum solebat dimittere illis
unum ex vinctis, quemcumque petissent. 7 Erat

---

(69) Mt 26, 71. — (70) Lc 22, 59; Io 18, 26. — (72) Mt 26, 75; Io 13, 38. — (1) Mt 27, 1; Lc 22, 66; Io 18, 28. — (2) Mt 27, 11; Lc 23, 3; Io 18, 33.

autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis
erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium.
8 Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut
semper faciebat illis. 9 Pilatus autem respondit
eis, et dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudæo-
rum? 10 Sciebat enim quod per invidiam tradi-
dissent eum summi sacerdotes.
11 Pontifices autem concitaverunt turbam, ut ma-
gis Barabbam dimitteret eis.
12 Pilatus autem iterum respondens, ait illis:
Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? 13 At
illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. 14 Pilatus
vero dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi
magis clamabant: Crucifige eum.
15 Pilatus autem volens populo satisfacere, di-
misit illis Barabbam,

populus concitatur, missionem Barabbæ et crucifixionem Iesu petit

Pilatus ei satisfacit

3. Flagellatio et coronatio, 15, 15b—20 (cf. Io 19, 1—16)

et tradidit Iesum flagellis cæsum, ut crucifige-
retur.
16 Milites autem duxerunt eum in atrium præ-
torii, et convocant totam cohortem, 17 et induunt
eum purpura, et imponunt ei plectentes spineam
coronam. 18 Et cœperunt salutare eum: Ave rex
Iudæorum. 19 Et percutiebant caput eius arundine:
et conspuebant eum, et ponentes genua, adora-
bant eum.
20 Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum pur-
pura, et induerunt eum vestimentis suis: et edu-
cunt illum ut crucifigerent eum.

Iesus flagellatur

spinis coronatur et illuditur

crucifigendus traditur

IV. Iesus pœnam crucis luens, 15, 21—41

21 Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Si-
monem Cyrenæum venientem de villa, patrem
Alexandri, et Rufi, ut tolleret crucem eius. 22 Et
perducunt illum in Golgotha locum: quod est in-
terpretatum Calvariæ locus.

Simon crucem portans

---

(12) Mt 27, 22; Lc 23, 14; Io 18, 38; 19, 4. — (16) Mt 27, 27; Io 19, 2. — (21) Mt 27, 32; Lc 23, 26. — (22) Mt 27, 33; Lc 23, 33; Io 19, 17.

vinum myrrhatum

23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: et non
accepit.

divisio vestimentorum

24 Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta
eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret.
25 Erat autem hora tertia: et crucifixerunt eum.

rex Iudæorum

26 Et erat titulus causæ eius inscriptus: REX IU-
DÆORUM. 27 Et cum eo crucifigunt duos latro-

inter latrones

nes: unum a dextris, et alium a sinistris eius.
28 Et impleta est scriptura, quæ dicit: Et cum ini-
quis reputatus est.

illusio plurimorum

29 Et prætereuntes blasphemabant eum, moven-
tes capita sua, et dicentes: Vah qui destruis tem-
plum Dei, et in tribus diebus reædificas: 30 sal-
vum fac temetipsum descendens de cruce. 31 Si-
militer et summi sacerdotes illudentes, ad alter-
utrum cum Scribis dicebant: Alios salvos fecit, se-
ipsum non potest salvum facere. 32 Christus rex
Israel descendat nunc de cruce, ut videamus, et
credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convi-
ciabantur ei.

tenebræ mirabiles

33 Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per
totam terram usque in horam nonam.

exclamatio derelicti

34 Et hora nona exclamavit Iesus voce magna,
dicens: Eloi, eloi, lamma sabacthani? quod est in-
terpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid de-
reliquisti me? 35 Et quidam de circumstantibus
audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat. 36 Currens
autem unus, et implens spongiam aceto, circum-
ponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite,
videamus si veniat Elias ad deponendum eum.

mors mirabilis, scissio veli

37 Iesus autem emissa voce magna exspiravit.
38 Et velum templi scissum est in duo, a summo
usque deorsum.

glorificatio centurionis

39 Videns autem Centurio, qui ex adverso sta-
bat, quia sic clamans exspirasset, ait: Vere hic
homo Filius Dei erat.

---

(28) Is 53, 12. — (29) Io 2, 19. — (34) Ps 21, 2; Mt 27, 46.

40 Erant autem et mulieres de longe aspicientes:
inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi
minoris, et Ioseph mater, et Salome: 41 et cum
esset in Galilæa, sequebantur eum, et ministrabant
ei, et aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant
Ierosolymam.

mulieres de longe aspicientes

V. Iesus in sepulcro conditus, 15, 42—47

42 Et cum iam sero esset factum (quia erat parasceve, quod est ante sabbatum)
43 venit Ioseph
ab Arimathæa nobilis decurio, qui et ipse erat exspectans regnum Dei, et audacter introivit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu.
44 Pilatus autem
mirabatur si iam obiisset. Et accersito centurione,
interrogavit eum si iam mortuus esset.
45 Et cum
cognovisset a centurione, donavit corpus Ioseph.

Ioseph corpus Iesu a Pilato petit

46 Ioseph autem mercatus sindonem, et deponens eum involvit sindone, et posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, et advolvit lapidem ad ostium monumenti.

et in monumento suo ponit

47 Maria autem Magdalene, et Maria Ioseph
aspiciebant ubi poneretur.

mulieribus aspicientibus

PARS TERTIA

Imperium Salvatoris mundi, 16, 1—20

I. Resurrectio Domini, 16, 1—13

1. Angelus resurrectionem annuntiat, 16, 1—8

16 1 Et cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, et Maria Iacobi, et Salome emerunt
aromata ut venientes ungerent Iesum.
2 Et valde
mane una sabbatorum, veniunt ad monumentum,
orto iam sole.
3 Et dicebant ad invicem: Quis

Mulieribus ad sepulcrum venientibus

(40) Mt 27, 55. — (41) Lc 8, 2. — (42) Mt 27, 57; Lc 23, 50; Io 19, 38. — (1) Mt 28, 1; Lc 24, 1; Io 20, 1.

revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti? 4 Et
respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat
quippe magnus valde.

angelus resurrectionem nuntiat, ad discipulos eas mittens

5 Et introeuntes in monumentum viderunt iuve-
nem sedentem in dextris, coopertum stola candida,
et obstupuerunt. 6 Qui dicit illis: Nolite expave-
scere: Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: sur-
rexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum.
7 Sed ite, dicite discipulis eius, et Petro quia præ-
cedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut
dixit vobis.

quæ fugiunt et tacent

8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: in-
vaserat enim eas tremor et pavor: et nemini quid-
quam dixerunt: timebant enim.

2. Dominus quibusdam apparet, 16, 9—13

Mariæ Magdalene

9 Surgens autem mane, prima sabbati, apparuit
primo Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem
dæmonia. 10 Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo
fuerant, lugentibus, et flentibus. 11 Et illi audientes
quia viveret, et visus esset ab ea, non crediderunt.

duobus in villam euntibus

12 Post hæc autem duobus ex his ambulantibus
ostensus est in alia effigie, euntibus in villam:
13 et illi euntes nuntiaverunt ceteris: nec illis cre-
diderunt.

II. Ascensio Domini, 16, 14—20 (cf. Act 1, 4—9)

Dominus Iesus discipulis ultimum apparet

14 Novissime recumbentibus illis undecim appa-
ruit: et exprobravit incredulitatem eorum et du-
ritiam cordis: quia iis, qui viderant eum resurre-
xisse, non crediderunt. 15 Et dixit eis: Euntes in
mundum universum prædicate Evangelium omni
creaturæ. 16 Qui crediderit, et baptizatus fuerit,
salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabi-
tur. 17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc se-

(5) Mt 28, 5; Lc 24, 4; Io 20, 11. — (7) Sup 14, 28. — (9) Io 20, 16. — (12) Lc 24, 13.

quentur: In nomine meo dæmonia eiicient: linguis
loquentur novis: 18 serpentes tollent: et si morti-
ferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros
manus imponent, et bene habebunt.

19 Et Dominus quidem Iesus postquam locutus
est eis, assumptus est in cælum, et sedet a dex-
tris Dei.

et in cælum assumitur

20 Illi autem profecti prædicaverunt ubique Do-
mino cooperante, et sermonem confirmante, se-
quentibus signis.

prædicatio signis confirmata

(17) Act 2, 4; 10, 46; 16, 18; 28, 5. 8. — (19) Lc 24, 51.

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM LUCAM

Præfatio evangelistæ, 1, 1—4

Occasio ratio finis libri

1 1 Quoniam quidem multi conati sunt ordinare
narrationem, quæ in nobis completæ sunt, re-
rum: 2 sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi
viderunt, et ministri fuerunt sermonis: 3 visum
est et mihi, assecuto omnia a principio diligenter,
ex ordine tibi scribere, optime Theophile, 4 ut
cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es,
veritatem.

EXORDIUM

Vita Iesu privata, 1, 5—2, 52

1. Conceptio præcursoris Domini, 1, 5—25

Zachariæ et Elisabeth

5 Fuit in diebus Herodis, regis Iudææ, sacerdos
quidam nomine Zacharias de vice Abia, et uxor
illius de filiabus Aaron, et nomen eius Elisabeth.
6 Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in
omnibus mandatis, et iustificationibus Domini sine
querela, 7 et non erat illis filius eo quod esset Eli-
sabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis.

Gabriel angelus filium magnum promittit

8 Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur
in ordine vicis suæ ante Deum, 9 secundum con-
suetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum po-
neret, ingressus in templum Domini: 10 et omnis
multitudo populi erat orans foris hora incensi.

---

(5) 1 Par 24, 10. — (10) Ex 30, 7; Lv 16, 17.

11 Apparuit autem illi angelus Domini, stans a
dextris altaris incensi. 12 Et Zacharias turbatus
est videns, et timor irruit super eum. 13 Ait au-
tem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quo-
niam exaudita est deprecatio tua: et uxor tua Eli-
sabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen eius
Ioannem: 14 et erit gaudium tibi, et exsultatio, et
multi in nativitate eius gaudebunt: 15 erit enim
magnus coram Domino: et vinum, et siceram non
bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero
matris suæ: 16 et multos filiorum Israel convertet
ad Dominum Deum ipsorum: 17 et ipse præcedet
ante illum in spiritu, et virtute Eliæ: ut convertat
corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam
iustorum, parare Domino plebem perfectam. 18 Et
dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam?
ego enim sum senex, et uxor mea processit in
diebus suis. 19 Et respondens angelus dixit ei:
Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum: et missus
sum loqui ad te, et hæc tibi evangelizare. 20 Et
ecce eris tacens, et non poteris loqui usque in
diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti
verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo.
21 Et erat plebs exspectans Zachariam: et mira-
bantur quod tardaret ipse in templo. 22 Egressus
autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt
quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat
innuens illis, et permansit mutus.

23 Et factum est, ut impleti sunt dies officii eius qui con-
abiit in domum suam: 24 post hos autem dies cipitur
concepit Elisabeth uxor eius, et occultabat se men-
sibus quinque, dicens: 25 Quia sic fecit mihi Do-
minus in diebus, quibus respexit auferre oppro-
brium meum inter homines.

2. Conceptio Salvatoris et visitatio Mariæ, 1, 26—56

26 In mense autem sexto, missus est angelus Maria
Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen virgo de
Nazareth, 27 ad Virginem desponsatam viro, cui Spiritu
Sancto
concipit

(17) Mal 4, 6; Mt 11, 14.

nomen erat Ioseph, de domo David, et nomen
virginis Maria. 28 Et ingressus angelus ad eam
dixit: Ave gratia plena: Dominus tecum: Bene-
dicta tu in mulieribus. 29 Quæ cum audisset, tur-
bata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset
ista salutatio. 30 Et ait angelus ei: Ne timeas
Maria, invenisti enim gratiam apud Deum: 31 ecce
concipies in utero, et paries filium, et vocabis no-
men eius IESUM. 32 Hic erit magnus, et Filius
Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus se-
dem David patris eius: et regnabit in domo Iacob
in æternum, 33 et regni eius non erit finis. 34 Di-
xit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud,
quoniam virum non cognosco? 35 Et respondens
angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in
te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et
quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.
36 Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit
filium in senectute sua: et hic mensis sextus est
illi, quæ vocatur sterilis: 37 quia non erit impos-
sibile apud Deum omne verbum. 38 Dixit autem
Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum
verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.

Elisabeth cognatam visitat

39 Exsurgens autem Maria in diebus illis abiit
in montana cum festinatione, in civitatem Iuda:
40 Et intravit in domum Zachariæ, et salutavit
Elisabeth. 41 Et factum est, ut audivit salutatio-
nem Mariæ Elisabeth, exsultavit infans in utero
eius: et repleta est Spiritu sancto Elisabeth: 42 et
exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu
inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui.
43 Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei
ad me? 44 Ecce enim ut facta est vox salutatio-
nis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio in-
fans in utero meo. 45 Et beata, quæ credidisti,
quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi a Do-
mino. 46 Et ait Maria:

(31) Is 7, 14. — Inf 2, 21. — (32) Dn 7, 14. 27; Mch 4, 7.

Magnificat anima mea Dominum: 47 et exsul-
tavit spiritus meus in Deo salutari meo.
48 Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce
enim ex hoc beatam me dicent omnes ge-
nerationes.
49 Quia fecit mihi magna qui potens est: et
sanctum nomen eius.
50 Et misericordia eius a progenie in progenies
timentibus eum.
51 Fecit potentiam in brachio suo: dispersit su-
perbos mente cordis sui.
52 Deposuit potentes de sede, et exaltavit hu-
miles.
53 Esurientes implevit bonis: et divites dimisit
inanes.
54 Suscepit Israel puerum suum, recordatus mi-
sericordiæ suæ.
55 Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham,
et semini eius in sæcula.
56 Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus
tribus: et reversa est in domum suam.

Dominum magnificat

post trimestre revertitur

3. Nativitas et circumcisio præcursoris, 1, 57—80

57 Elisabeth autem impletum est tempus pa-
riendi, et peperit filium. 58 Et audierunt vicini,
et cognati eius quia magnificavit Dominus miseri-
cordiam suam cum illa, et congratulabantur ei.
59 Et factum est in die octavo, venerunt circum-
cidere puerum, et vocabant eum nomine patris
sui Zachariam. 60 Et respondens mater eius, di-
xit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. 61 Et di-
xerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua,
qui vocetur hoc nomine. 62 Innuebant autem patri
eius, quem vellet vocari eum. 63 Et postulans pu-
gillarem scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius.
Et mirati sunt universi. 64 Apertum est autem
illico os eius, et lingua eius, et loquebatur bene-

Filius paritur

circumciditur et Ioannes nominatur

(51) Ps 32, 10; Is 51, 9. — (53) 1 Sm 2, 5; Ps 33, 11. — (55) Gn 17, 9; 22, 16; Ps 131, 11; Is 41, 8. — (63) Sup 13.

dicens Deum. 65 Et factus est timor super omnes
vicinos eorum: et super omnia montana Iudææ
divulgabantur omnia verba hæc: 66 et posuerunt
omnes, qui audierant in corde suo, dicentes: Quis,
putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat
cum illo. 67 Et Zacharias pater eius repletus est
Spiritu sancto: et prophetavit, dicens:

pater Domino benedicens prophetat

68 Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit,
et fecit redemptionem plebis suæ:
69 Et erexit cornu salutis nobis: in domo David
pueri sui.
70 Sicut locutus est per os sanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum eius:
71 Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium, qui oderunt nos:
72 Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris: et memorari testamenti sui sancti.
73 Iusiurandum, quod iuravit ad Abraham patrem
nostrum,
daturum se nobis: 74 Ut sine timore, de manu
inimicorum nostrorum liberati,
serviamus illi. 75 In sanctitate, et iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.
76 Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias
eius:
77 Ad dandam scientiam salutis plebi eius: in
remissionem peccatorum eorum:
78 Per viscera misericordiæ Dei nostri: in quibus visitavit nos, oriens ex alto:
79 Illuminare his, qui in tenebris, et in umbra
mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

puer in desertis crescit

80 Puer autem crescebat, et confortabatur spiritu: et erat in desertis usque in diem ostensionis
suæ ad Israel.

---

(68) Ps 73, 12; 131, 17. — (70) Ir 23, 6; 30, 10. — (73) Gn 22, 16; Ir 31, 33; Hbr 6, 13. 17. — (77) Mal 4, 5; Sup 17. — (78) Zach 3, 8; Mal 4, 2.

4. Nativitas et circumcisio Salvatoris, 2, 1—21

2 1 Factum est autem in diebus illis, exiit edic- Cæsare
tum a Cæsare Augusto ut describeretur uni- orbem
versus orbis. 2 Hæc descriptio prima, facta est a descri-
præside Syriæ Cyrino: 3 et ibant omnes ut pro- bente
fiterentur singuli in suam civitatem.
4 Ascendit autem et Ioseph a Galilæa de civitate in Beth-
Nazareth in Iudæam in civitatem David, quæ vo- lehem
catur Bethlehem: eo quod esset de domo, et fa-
milia David, 5 ut profiteretur cum Maria despon-
sata sibi uxore prægnante.
6 Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt Salvator
dies ut pareret. 7 Et peperit filium suum primo- nascitur
genitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum
in præsepio: quia non erat eis locus in diversorio.
8 Et pastores erant in regione eadem vigilantes, pastori-
et custodientes vigilias noctis super gregem suum. bus evan-
9 Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, et cla- gelizatur
ritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore
magno. 10 Et dixit illis angelus: Nolite timere:
ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod
erit omni populo: 11 quia natus est vobis hodie
Salvator, qui est Christus Dominus in civitate Da-
vid. 12 Et hoc vobis signum: Invenietis infantem
pannis involutum, et positum in præsepio. 13 Et
subito facta est cum angelo multitudo militiæ cæ-
lestis laudantium Deum, et dicentium:
14 Gloria in altissimis Deo, et in terra pax ho-
minibus bonæ voluntatis.
15 Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli et ab iis
in cælum: pastores loquebantur ad invicem: Trans- invenitur
eamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum,
quod factum est, quod Dominus ostendit nobis.
16 Et venerunt festinantes: et invenerunt Mariam,
et Ioseph, et infantem positum in præsepio. 17 Vi-
dentes autem cognoverunt de verbo, quod dictum
erat illis de puero hoc. 18 Et omnes, qui audie-
runt, mirati sunt: et de his, quæ dicta erant a pa-

(4) Mch 5, 2; Mt 2, 6.

storibus ad ipsos. 19 Maria autem conservabat
omnia verba hæc, conferens in corde suo. 20 Et
reversi sunt pastores glorificantes, et laudantes
Deum in omnibus, quæ audierant, et viderant sicut
dictum est ad illos.

circumciditur

21 Et postquam consummati sunt dies octo ut
circumcideretur puer: vocatum est nomen eius
Iesus, quod vocatum est ab angelo prius quam in
utero conciperetur.

5. Oblatio pueri in templo, 2, 22—39

A parentibus Domino offertur

22 Et postquam impleti sunt dies purgationis
eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ie-
rusalem, ut sisterent eum Domino, 23 sicut scrip-
tum est in lege Domini: Quia omne masculinum
adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur;
24 et ut darent hostiam secundum quod dictum
est in lege Domini par turturum, aut duos pullos
columbarum.

a Simeone in ulnas accipitur

25 Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen
Simeon, et homo iste iustus, et timoratus, exspec-
tans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat
in eo. 26 Et responsum acceperat a Spiritu sancto,
non visurum se mortem, nisi prius videret Chri-
stum Domini. 27 Et venit in spiritu in templum.
Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius,
ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo:
28 et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit
Deum, et dixit:

Deum benedicente

29 Nunc dimittis servum tuum Domine, secun-
dum verbum tuum in pace:
30 Quia viderunt oculi mei salutare tuum, 31 Quod
parasti ante faciem omnium populorum.
32 Lumen ad revelationem gentium, et gloriam
plebis tuæ Israel.

et prophetante

33 Et erat pater eius et mater mirantes super
his, quæ dicebantur de illo. 34 Et benedixit illis

---

(21) Gn 17, 12; Lv 12, 3. — Mt 1, 21; Sup 1, 31. —
(22) Lv 12, 6. — (23) Ex 13, 2; Nm 8, 16. —
(24) Lv 12, 8.

Simeon, et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce
positus est hic in ruinam, et in resurrectionem
multorum in Israel: et in signum, cui contradice-
tur: 35 et tuam ipsius animam pertransibit gla-
dius ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.
36 Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de
tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, et
vixerat cum viro suo annis septem a virginitate
sua. 37 Et hæc vidua usque ad annos octoginta
quattuor: quæ non discedebat de templo, ieiuniis,
et obsecrationibus serviens nocte, ac die. 38 Et
hæc, ipsa hora superveniens, confitebatur Domino:
et loquebatur de illo omnibus, qui exspectabant
redemptionem Israel.

ab Anna prædicatur

39 Et ut perfecerunt omnia secundum legem Do-
mini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam
Nazareth.

in Nazareth portatur

6. Sapientia et obœdientia adulescentis, 2, 40—52

Puer crescit

40 Puer autem crescebat, et confortabatur plenus
sapientia: et gratia Dei erat in illo.

in paschate duodennis in templo remanet

41 Et ibant parentes eius per omnes annos in
Ierusalem, in die sollemni Paschæ.
42 Et cum factus esset annorum duodecim, ascen-
dentibus illis Ierosolymam secundum consuetudi-
nem diei festi, 43 consummatisque diebus, cum
redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, et non
cognoverunt parentes eius. 44 Existimantes autem
illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et re-
quirebant eum inter cognatos, et notos. 45 Et non
invenientes, regressi sunt in Ierusalem, requiren-
tes eum. 46 Et factum est, post triduum invene-
runt illum in templo sedentem in medio doctorum,
audientem illos, et interrogantem eos. 47 Stupe-
bant autem omnes, qui eum audiebant, super pru-
dentia, et responsis eius. 48 Et videntes admirati
sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fe-
cisti nobis sic? ecce pater tuus, et ego dolentes

---

(34) Is 8, 14; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7. — (41) Ex 23, 15; 34, 18; Dt 16, 1.

quærebamus te. 49 Et ait ad illos: Quid est quod
me quærebatis? nesciebatis quia in his, quæ pa-
tris mei sunt, oportet me esse? 50 Et ipsi non
intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.

parentibus subditus est

51 Et descendit cum eis, et venit Nazareth: et
erat subditus illis. Et mater eius conservabat om-
nia verba hæc in corde suo.

sapientia et gratia proficit

52 Et Iesus proficiebat sapientia, et ætate, et
gratia apud Deum, et homines.

PARS PRIMA

Magisterium Salvatoris mundi, 3, 1—21, 38

I. A baptismo usque ad regressum in Galilæam, 3, 1—4, 13

1. Ministerium Ioannis baptistæ, 3, 1—22

Prædicat et baptizat

3 1 Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæ-
saris, procurante Pontio Pilato Iudæam, te-
trarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem
fratre eius tetrarcha Iturææ, et Trachonitidis re-
gionis, et Lysania Abilinæ tetrarcha, 2 sub prin-
cipibus sacerdotum Anna, et Caipha: factum est
verbum Domini super Ioannem, Zachariæ filium,
in deserto. 3 Et venit in omnem regionem Iorda-
nis, prædicans baptismum pænitentiæ in remissio-
nem peccatorum, 4 sicut scriptum est in Libro
sermonum Isaiæ prophetæ:
Vox clamantis in deserto:
Parate viam Domini: rectas facite semitas eius:
5 omnis vallis implebitur: et omnis mons, et collis humiliabitur:
et erunt prava in directa: et aspera in vias planas:
6 et videbit omnis caro salutare Dei.

---

(2) Act 4, 6. — (3) Mt 3, 1; Mc 1, 4. — *(4) Is 40, 3;* Io 1, 23.

malos reprehendit

7 Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut bapti-
zarentur ab ipso: Genimina viperarum quis osten-
dit vobis fugere a ventura ira? 8 Facite ergo fruc-
tus dignos pænitentiæ, et ne cœperitis dicere: Pa-
trem habemus Abraham. Dico enim vobis quia
potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios
Abrahæ. 9 Iam enim securis ad radicem arborum
posita est. Omnis ergo arbor non faciens fruc-
tum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

interrogantibus respondet

10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid
ergo faciemus? 11 Respondens autem dicebat illis:
Qui habet duas tunicas, det non habenti: et qui
habet escas, similiter faciat. 12 Venerunt autem
et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum:
Magister, quid faciemus? 13 At ille dixit ad eos:
Nihil amplius, quam quod constitutum est vobis,
faciatis. 14 Interrogabant autem eum et milites,
dicentes: Quid faciemus et nos? Et ait illis: Ne-
minem concutiatis, neque calumniam faciatis: et
contenti estote stipendiis vestris.

Christum evangelizat

15 Existimante autem populo, et cogitantibus om-
nibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse es-
set Christus: 16 respondit Ioannes, dicens omni-
bus: Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem
fortior me, cuius non sum dignus solvere corigiam
calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in Spiritu
sancto, et igni: 17 cuius ventilabrum in manu
eius, et purgabit aream suam, et congregabit tri-
ticum in horreum suum, paleas autem comburet
igni inexstinguibili. 18 Multa quidem, et alia ex-
hortans evangelizabat populo.

et ante comprehensionem suam

19 Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab
illo de Herodiade uxore fratris sui, et de omnibus
malis, quæ fecit Herodes, 20 adiecit et hoc super
omnia, et inclusit Ioannem in carcere.

---

(7) Mt 3, 7. — (11) Iac 2, 15; 1 Io 3, 17. —
(16) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Io 1, 26. — Act 1, 5; 11, 16;
19, 4. — (17) Mt 3, 12. — (19) Mt 14, 3; Mc 6, 17.

baptizat

21 Factum est autem cum baptizaretur omnis
populus, et Iesu baptizato, et orante, apertum est
cælum: 22 et descendit Spiritus sanctus corporali
specie sicut columba in ipsum: et vox de cælo
facta est: Tu es filius meus dilectus, in te com-
placui mihi.

2. Genealogia Iesu Christi, 3, 23—38

Maiores usque ad Salathiel

23 Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum
triginta, ut putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli,
qui fuit Mathat, 24 qui fuit Levi, qui fuit Melchi,
qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, 25 qui fuit Matha-
thiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hesli,
qui fuit Nagge, 26 qui fuit Mahath, qui fuit Ma-
thathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit
Iuda, 27 qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui fuit
Zorobabel, qui fuit Salathiel,

usque ad David

qui fuit Neri, 28 qui fuit Melchi, qui fuit Addi,
qui fuit Cosan, qui fuit Elmadam, qui fuit Her,
29 qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui
fuit Mathat, qui fuit Levi, 30 qui fuit Simeon, qui
fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit
Eliakim, 31 qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui
fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

usque ad Abraham

32 qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz,
qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, 33 qui fuit
Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit
Phares, qui fuit Iudæ, 34 qui fuit Iacob, qui fuit
Isaac, qui fuit Abrahæ,

usque ad Adam

qui fuit Thare, qui fuit Nachor, 35 qui fuit Sa-
rug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit He-
ber, qui fuit Sale, 36 qui fuit Cainan, qui fuit
Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit La-
mech, 37 qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui
fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, 38 qui
fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit
Dei.

---

(21) Mt 3, 13; Mc 1, 9; Io 1, 32. — (22) Mt 3, 17;
17, 5; Inf 9, 35; 2 Ptr 1, 17.

3. Ieiunium et tentatio Domini, 4, 1—13

4 [1] Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus Ieiunans
est a Iordane: et agebatur a Spiritu in deser- esurit
tum [2] diebus quadraginta, et tentabatur a diabolo.
Et nihil manducavit in diebus illis: et consummatis
illis esuriit.
[3] Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic et a dia-
lapidi huic ut panis fiat. [4] Et respondit ad illum bolo
Iesus: Scriptum est: Quia non in solo pane vivit tentatur
homo, sed in omni verbo Dei. [5] Et duxit illum
diabolus in montem excelsum, et ostendit illi omnia
regna orbis terræ in momento temporis, [6] et ait
illi: Tibi dabo potestatem hanc universam, et glo-
riam illorum: quia mihi tradita sunt: et cui volo
do illa. [7] Tu ergo si adoraveris coram me, erunt
tua omnia. [8] Et respondens Iesus, dixit illi: Scrip-
tum est: Dominum Deum tuum adorabis, et illi
soli servies. [9] Et duxit illum in Ierusalem, et sta-
tuit eum super pinnam templi, et dixit illi: Si filius
Dei es, mitte te hinc deorsum. [10] Scriptum est
enim
quod Angelis suis mandavit de te, ut conser-
vent te:
[11] et quia in manibus tollent te, ne forte offen-
das ad lapidem pedem tuum.
[12] Et respondens Iesus, ait illi: Dictum est: Non
tentabis Dominum Deum tuum. [13] Et consum-
mata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, us-
que ad tempus.

II. A regressu in Galilæam usque ad saturationem quinque milium, 4, 14–9, 9

1. Regressus in Galilæam, 4, 14—32

[14] Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in In syn-
Galilæam, et fama exiit per universam regionem agogis Galilææ docet

---

(1) Mt 4, 1; Mc 1, 12. — (4) Dt 8, 3; Mt 4, 4. — (8) Dt 6, 13; 10, 20. — (10) Ps 90, 11. — (12) Dt 6, 16. — (14) Mt 4, 12; Mc 1, 14; Io 4, 45.

de illo. 15 Et ipse docebat in synagogis eorum,
et magnificabatur ab omnibus.

in Nazareth prædicans eicitur

16 Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intra-
vit secundum consuetudinem suam die sabbati in
synagogam, et surrexit legere. 17 Et traditus est
illi Liber Isaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum,
invenit locum ubi scriptum erat:
18 Spiritus Domini super me: propter quod unxit me,
evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde,
19 prædicare captivis remissionem, et cæcis visum,
dimittere confractos in remissionem,
prædicare annum Domini acceptum, et diem retributionis.

20 Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, et
sedit. Et omnium in synagoga oculi erant inten-
dentes in eum. 21 Cœpit autem dicere ad illos:
Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus
vestris. 22 Et omnes testimonium illi dabant: et
mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de
ore ipsius, et dicebant: Nonne hic est filius Ioseph?
23 Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudi-
nem: Medice cura teipsum: quanta audivimus facta
in Capharnaum, fac et hic in patria tua. 24 Ait
autem: Amen dico vobis, quia nemo propheta ac-
ceptus est in patria sua. 25 In veritate dico vo-
bis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel,
quando clausum est cælum annis tribus, et men-
sibus sex: cum facta esset fames magna in omni
terra: 26 et ad nullam illarum missus est Elias,
nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam. 27 Et
multi leprosi erant in Israel sub Elisæo propheta:
et nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.
28 Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc au-
dientes. 29 Et surrexerunt, et eiecerunt illum ex-
tra civitatem: et duxerunt illum usque ad super-
cilium montis, super quem civitas illorum erat ædi-

---

(16) Mt 13, 54; Mc 6, 1. — (18) Is 61, 1. — (26) 1 Rg 17, 9. — (27) 2 Rg 5, 14.

ficata ut præcipitarent eum. 30 Ipse autem trans-
iens per medium illorum, ibat.
31 Et descendit in Capharnaum civitatem Gali-
lææ, ibique docebat illos sabbatis. 32 Et stupebant
in doctrina eius, quia in potestate erat sermo ipsius.

in Capharnaum descendit

2. **Editio miraculorum variorum, 4, 33—5, 39**

33 Et in synagoga erat homo habens dæmonium
immundum, et exclamavit voce magna, 34 dicens:
Sine, quid nobis, et tibi Iesu Nazarene? venisti
perdere nos? scio te quis sis, Sanctus Dei. 35 Et
increpavit illum Iesus, dicens: Obmutesce, et exi
ab eo. Et cum proiecisset illum dæmonium in me-
dium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. 36 Et fac-
tus est pavor in omnibus, et colloquebantur ad in-
vicem, dicentes: Quod est hoc verbum, quia in
potestate et virtute imperat immundis spiritibus,
et exeunt? 37 Et divulgabatur fama de illo in
omnem locum regionis.

Iesus dæmoniacum liberat

38 Surgens autem Iesus de synagoga, introivit
in domum Simonis. Socrus autem Simonis tene-
batur magnis febribus: et rogaverunt illum pro ea.
39 Et stans super illam imperavit febri: et dimisit
illam. Et continuo surgens, ministrabat illis.
40 Cum autem sol occidisset: omnes, qui habe-
bant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad
eum. At ille singulis manus imponens, curabat
eos. 41 Exibant autem dæmonia a multis claman-
tia, et dicentia: Quia tu es filius Dei: et increpans
non sinebat ea loqui: quia sciebant ipsum esse
Christum.

socrum Petri aliosque sanat

42 Facta autem die egressus ibat in desertum
locum, et turbæ requirebant eum, et venerunt us-
que ad ipsum: et detinebant illum ne discederet
ab eis. 43 Quibus ille ait: Quia et aliis civitati-
bus oportet me evangelizare regnum Dei: quia

in Galilæa prædicat

(31) Mt 4, 13; Mc 1, 21. — (32) Mt 7, 28. — (33) Mc 1, 23. — (38) Mt 8, 14; Mc 1, 30. — (41) Mc 1, 34.

ideo missus sum. 44 Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

de navicula Simonis docet

5 1 Factum est autem, cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth. 2 Et vidit duas naves stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, et lavabant retia. 3 Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.

post miram capturam piscium

4 Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, et laxate retia vestra in capturam. 5 Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. 6 Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum. 7 Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi ut venirent, et adiuvarent eos. Et venerunt, et impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur.

Simonem, Iacobum et Ioannem vocat

8 Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. 9 Stupor enim circumdederat eum, et omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant: 10 Similiter autem Iacobum, et Ioannem, filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. 11 Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum.

leprosum mundat

12 Et factum est, cum esset in una civitatum, et ecce vir plenus lepra, et videns Iesum, et procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. 13 Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo: Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. 14 Et ipse præcepit illi ut nemini diceret: sed, Vade, ostende te sacerdoti, et offer pro emundatione tua, sicut præcepit Moyses,

---

(2) Mt 4, 18; Mc 1, 16. — (12) Mt 8, 2; Mc 1, 40. — (14) Lv 14, 4.

in testimonium illis. 15 Perambulabat autem magis
sermo de illo: et conveniebant turbæ multæ ut
audirent, et curarentur ab infirmitatibus suis. 16 Ipse
autem secedebat in desertum, et orabat.

paralyticum absolutum lectum tollere iubet

17 Et factum est in una dierum, et ipse sedebat
docens. Et erant Pharisæi sedentes, et legis doctores,
qui venerant ex omni castello Galilææ, et
Iudææ, et Ierusalem: et virtus Domini erat ad
sanandum eos. 18 Et ecce viri portantes in lecto
hominem, qui erat paralyticus: et quærebant eum
inferre, et ponere ante eum. 19 Et non invenientes
qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt
supra tectum, et per tegulas summiserunt
eum cum lecto in medium ante Iesum. 20 Quorum
fidem ut vidit, dixit: Homo remittuntur tibi
peccata tua. 21 Et cœperunt cogitare Scribæ, et
Pharisæi, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias?
Quis potest dimittere peccata, nisi solus
Deus? 22 Ut cognovit autem Iesus cogitationes
eorum, respondens, dixit ad illos: Quid cogitatis
in cordibus vestris? 23 Quid est facilius
dicere: Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge,
et ambula? 24 Ut autem sciatis quia Filius hominis
habet potestatem in terra dimittendi peccata,
(ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum,
et vade in domum tuam. 25 Et confestim consurgens
coram illis, tulit lectum, in quo iacebat:
et abiit in domum suam, magnificans Deum. 26 Et
stupor apprehendit omnes, et magnificabant Deum.
Et repleti sunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia
hodie.

Matthæum vocat

27 Et post hæc exiit, et vidit publicanum nomine
Levi, sedentem ad Telonium, et ait illi: Sequere
me. 28 Et relictis omnibus, surgens secutus est
eum. 29 Et fecit ei convivium magnum Levi in
domo sua: et erat turba multa publicanorum, et
aliorum, qui cum illis erant discumbentes.

simulque pharisæos

30 Et murmurabant Pharisæi, et Scribæ eorum
dicentes ad discipulos eius: Quare cum publicanis,

(18) Mt 9, 2; Mc 2, 3. — (27) Mt 9, 9; Mc 2, 14.

et peccatoribus manducatis, et bibitis? 31 Et re-
spondens Iesus, dixit ad illos: Non egent qui sani
sunt medico, sed qui male habent. 32 Non veni
vocare iustos, sed peccatores ad pænitentiam.

et discipulos Ioannis docet

33 At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Io-
annis ieiunant frequenter, et obsecrationes faciunt,
similiter et Pharisæorum: tui autem edunt, et bi-
bunt? 34 Quibus ipse ait: Numquid potestis filios
sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare?
35 Venient autem dies: cum ablatus fuerit ab illis
sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus. 36 Dice-
bat autem et similitudinem ad illos: Quia nemo
commissuram a novo vestimento immittit in ve-
stimentum vetus: alioquin et novum rumpit, et
veteri non convenit commissura a novo. 37 Et
nemo mittit vinum novum in utres veteres: alio-
quin rumpet vinum novum utres, et ipsum effun-
detur, et utres peribunt. 38 Sed vinum novum in
utres novos mittendum est, et utraque conservan-
tur. 39 Et nemo bibens vetus, statim vult novum,
dicit enim: Vetus melius est.

3. Acta circa sabbatum secundoprimum, 6, 1—16

Iesus discipulos spicas vellentes defendit

6 1 Factum est autem in sabbato secundo, primo,
cum transiret per sata, vellebant discipuli eius
spicas, et manducabant confricantes manibus. 2 Qui-
dam autem Pharisæorum, dicebant illis: Quid fa-
citis quod non licet in sabbatis? 3 Et respondens
Iesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod fecit Da-
vid, cum esurisset ipse, et qui cum illo erant?
4 quomodo intravit in domum Dei, et panes pro-
positionis sumpsit, et manducavit, et dedit his,
qui cum ipso erant: quos non licet manducare nisi
tantum sacerdotibus? 5 Et dicebat illis: Quia Do-
minus est Filius hominis, etiam sabbati.

manum aridam restituit

6 Factum est autem et in alio sabbato, ut intra-
ret in synagogam, et doceret. Et erat ibi homo,

---

(33) Mc 2, 18. — (1) Mt 12, 1; Mc 2, 23. — (4) 1 Sm 21, 6. — Ex 29, 32; Lv 24, 9. — (6) Mt 12, 10; Mc 3, 1.

et manus eius dextra erat arida. 7 Observabant
autem Scribæ, et Pharisæi si in sabbato curaret:
ut invenirent unde accusarent eum. 8 Ipse vero
sciebat cogitationes eorum: et ait homini, qui ha-
bebat manum aridam: Surge, et sta in medium.
Et surgens stetit. 9 Ait autem ad illos Iesus: In-
terrogo vos si licet sabbatis benefacere, an male:
animam salvam facere, an perdere? 10 Et cir-
cumspectis omnibus dixit homini: Extende manum
tuam. Et extendit: et restituta est manus eius.
11 Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloque-
bantur ad invicem, quidnam facerent Iesu.

12 Factum est autem in illis diebus, exiit in mon- apostolos
tem orare, et erat pernoctans in oratione Dei. eligit
13 Et cum dies factus esset, vocavit discipulos suos:
et elegit duodecim ex ipsis (quos et Apostolos no-
minavit)

14 Simonem, quem cognominavit Petrum, et An- qui enu-
dream fratrem eius, Iacobum, et Ioannem, Philip- merantur
pum, et Bartholomæum, 15 Matthæum, et Tho-
mam, Iacobum Alphæi, et Simonem, qui vocatur
zelotes, 16 et Iudam Iacobi, et Iudam Iscariotem,
qui fuit proditor.

4. Oratio in monte habita, 6, 17—49

17 Et descendens cum illis, stetit in loco cam- Occasio
pestri, et turba discipulorum eius, et multitudo co- orationis
piosa plebis ab omni Iudæa, et Ierusalem, et ma-
ritima, et Tyri, et Sidonis, 18 qui venerant ut au-
dirent eum, et sanarentur a languoribus suis. Et
qui vexabantur a spiritibus immundis, curabantur.
19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia vir-
tus de illo exibat, et sanabat omnes. 20 Et ipse
elevatis oculis in discipulos suos, dicebat:
Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei. quattuor
21 Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini. beatitudi-
Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis. nes
22 Beati eritis cum vos oderint homines, et cum
separaverint vos, et exprobraverint, et eiecerint

(13) Mt 10, 1; Mc 3, 13. — (20) Mt 5, 2. — (22) Mt 5, 11.

nomen vestrum tamquam malum propter Filium
hominis. 23 Gaudete in illa die, et exsultate: ecce
enim merces vestra multa est in cælo: secundum
hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

quattuor væ

24 Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.

25 Væ vobis, qui saturati estis: quia esurietis.
Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis et flebitis.

26 Væ cum benedixerint vobis homines: secundum hæc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.

de caritate inimicorum

27 Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos
vestros, benefacite his, qui oderunt vos. 28 Be-
nedicite maledicentibus vobis, et orate pro calum-
niantibus vos. 29 Et qui te percutit in maxillam,
præbe et alteram. Et ab eo, qui aufert tibi ve-
stimentum, etiam tunicam noli prohibere. 30 Omni
autem petenti te, tribue: et qui aufert quæ tua
sunt, ne repetas. 31 Et prout vultis ut faciant vo-
bis homines, et vos facite illis similiter. 32 Et si
diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia?
nam et peccatores diligentes se diligunt. 33 Et si
benefeceritis his, qui vobis benefaciunt; quæ vobis
est gratia? siquidem et peccatores hoc faciunt.
34 Et si mutuum dederitis his, a quibus speratis
recipere; quæ gratia est vobis? nam et peccatores
peccatoribus fænerantur, ut recipiant æqualia. 35 Ve-
rumtamen diligite inimicos vestros: benefacite, et
mutuum date, nihil inde sperantes: et erit merces
vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse be-
nignus est super ingratos et malos. 36 Estote ergo
misericordes sicut et Pater vester misericors est.

de iudicio malo

37 Nolite iudicare, et non iudicabimini: nolite
condemnare, et non condemnabimini. Dimittite,
et dimittemini. 38 Date, et dabitur vobis: men-
suram bonam, et confertam, et coagitatam, et su-

(24) Sir 31, 8; Am 6, 1. — (25) Is 65, 13. — (27) Mt 5, 44. — (29) 1 Cor 6, 7. — (31) Tob 4, 16; Mt 7, 12. — (32) Mt 5, 46. — (34) Dt 15, 8; Mt 5, 42.

pereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem
quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur
vobis. 39 Dicebat autem illis et similitudinem:
Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo
in foveam cadunt? 40 Non est discipulus super
magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut
magister eius. 41 Quid autem vides festucam in
oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo
est, non consideras? 42 Aut quomodo potes dicere
fratri tuo: Frater sine eiiciam festucam de oculo
tuo: ipse in oculo tuo trabem non videns? Hy-
pocrita eiice primum trabem de oculo tuo: et tunc
perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui.
43 Non est enim arbor bona, quæ facit fructus de bonis
malos: neque arbor mala, faciens fructum bonum. operibus
44 Unaquæque enim arbor de fructu suo cognosci-
tur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque
de rubo vindemiant uvam. 45 Bonus homo de
bono thesauro cordis sui profert bonum: et malus
homo de malo thesauro profert malum. Ex abun-
dantia enim cordis os loquitur. 46 Quid autem vo-
catis me Domine, Domine: et non facitis quæ dico?
47 Omnis, qui venit ad me, et audit sermones de viro
meos, et facit eos: ostendam vobis cui similis sit: sapienti
48 similis est homini ædificanti domum, qui fodit et stulto
in altum, et posuit fundamentum super petram;
inundatione autem facta, illisum est flumen domui
illi, et non potuit eam movere: fundata enim erat
super petram. 49 Qui autem audit, et non facit:
similis est homini ædificanti domum suam super
terram sine fundamento: in quam illisus est flu-
vius, et continuo cecidit: et facta est ruina domus
illius magna.

5. Editio miraculorum aliorum, 7, 1—17

7 1 Cum autem implesset omnia verba sua in Servus
aures plebis, intravit Capharnaum. 2 Centu- centurionis sanatur

(38) Mt 7, 2; Mc 4, 24. — (40) Mt 10, 24; Io 13, 16.
— (41) Mt 7, 3. — (43) Mt 7, 18; 12, 33. — (46) Mt 7, 21;
Rom 2, 13; Iac 1, 22. — (1) Mt 8, 5.

rionis autem cuiusdam servus male habens, erat
moriturus: qui illi erat pretiosus. 3 Et cum audis-
set de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum, ro-
gans eum ut veniret, et salvaret servum eius. 4 At
illi cum venissent ad Iesum, rogabant eum sollicite,
dicentes ei: Quia dignus est ut hoc illi præstes;
5 diligit enim gentem nostram: et synagogam ipse
ædificavit nobis. 6 Iesus autem ibat cum illis. Et
cum iam non longe esset a domo, misit ad eum
Centurio amicos, dicens: Domine noli vexari: Non
enim sum dignus ut sub tectum meum intres.
7 Propter quod et meipsum non sum dignum arbi-
tratus ut venirem ad te: sed dic verbo, et sana-
bitur puer meus. 8 Nam et ego homo sum sub
potestate constitutus, habens sub me milites: et
dico huic vade, et vadit: et alii veni, et venit:
et servo meo, fac hoc, et facit. 9 Quo audito
Iesus miratus est: et conversus sequentibus se
turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tan-
tam fidem inveni. 10 Et reversi, qui missi fue-
rant domum, invenerunt servum, qui languerat,
sanum.

adulescens Naimensis suscitatur

11 Et factum est: deinceps ibat in civitatem, quæ
vocatur Naim: et ibant cum eo discipuli eius, et
turba copiosa. 12 Cum autem appropinquaret portæ
civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus
matris suæ: et hæc vidua erat: et turba civitatis
multa cum illa. 13 Quam cum vidisset Dominus,
misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.
14 Et accessit, et tetigit loculum. (Hi autem, qui
portabant, steterunt) Et ait: Adolescens, tibi dico,
surge. 15 Et resedit qui erat mortuus, et cœpit
loqui. Et dedit illum matri suæ. 16 Accepit autem
omnes timor: et magnificabant Deum, dicentes:
Quia propheta magnus surrexit in nobis: et quia
Deus visitavit plebem suam. 17 Et exiit hic sermo
in universam Iudæam de eo, in omnem circa re-
gionem.

---

(6) Mt 8, 8. — (16) Inf 24, 19; Io 4, 19.

6. Legatio Ioannis baptistæ, 7, 18—35

Iesus discipulis Ioannis respondet

18 Et nuntiaverunt Ioanni discipuli eius de om-
nibus his. 19 Et convocavit duos de discipulis suis
Ioannes, et misit ad Iesum, dicens: Tu es qui ven-
turus es, an alium exspectamus? 20 Cum autem
venissent ad eum viri, dixerunt: Ioannes Baptista
misit nos ad te dicens: Tu es, qui venturus es,
an alium exspectamus? 21 (In ipsa autem hora
multos curavit a languoribus, et plagis, et spiriti-
bus malis, et cæcis multis donavit visum.) 22 Et
respondens, dixit illis: Euntes renuntiate Ioanni
quæ audistis, et vidistis: Quia cæci vident, claudi
ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui
resurgunt, pauperes evangelizantur: 23 et beatus
est quicumque non fuerit scandalizatus in me.

baptistam summis laudibus effert

24 Et cum discessissent nuntii Ioannis, cœpit de
Ioanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum
videre? arundinem vento agitatam? 25 Sed quid
existis videre? hominem mollibus vestimentis in-
dutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt et deli-
ciis, in domibus regum sunt. 26 Sed quid existis
videre? prophetam? Utique dico vobis, et plus-
quam Prophetam: 27 hic est, de quo scriptum est:
Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam,
qui præparabit viam tuam ante te.
28 Dico enim vobis: Maior inter natos mulierum
propheta Ioanne Baptista nemo est. Qui autem mi-
nor est in regno Dei, maior est illo. 29 Et omnis
populus audiens et publicani, iustificaverunt Deum,
baptizati baptismo Ioannis. 30 Pharisæi autem, et
legis periti consilium Dei spreverunt in semetip-
sos, non baptizati ab eo.

generationem istam castigat

31 Ait autem Dominus: Cui ergo similes dicam
homines generationis huius? et cui similes sunt?
32 Similes sunt pueris sedentibus in foro, et lo-
quentibus adinvicem, et dicentibus:
Cantavimus vobis tibiis, et non saltastis: la-
mentavimus, et non plorastis.

---

(19) Mt 11, 2. — (22) Is 35, 5. — (27) Mal 3, 1; Mt 11, 10; Mc 1, 2. — (31) Mt 11, 16.

33 Venit enim Ioannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, et dicitis: Dæmonium habet.
34 Venit Filius hominis manducans, et bibens, et dicitis: Ecce homo devorator, et bibens vinum, amicus publicanorum, et peccatorum.
35 Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis.

7. Conversio Mariæ Magdalenę et ministerium mulierum, 7, 36—8, 3

Maria Magdalene pænitens

36 Rogabat autem illum quidam de Pharisæis ut
manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit.
37 Et ecce mulier, quæ erat in ci-
vitate peccatrix, ut cognovit quod accubuisset in
domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti:
38 et
stans retro secus pedes eius, lacrimis cœpit rigare
pedes eius, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes eius, et unguento ungebat.
39 Videns
autem Pharisæus, qui vocaverat eum, ait intra se
dicens: Hic si esset propheta, sciret utique, quæ,
et qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est.
40 Et respondens Iesus, dixit ad illum:
Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic.
41 Duo debitores erant cuidam fæneratori: unus debebat denarios quingentos, et alius
quinquaginta.
42 Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit?
43 Respondens Simon dixit: Æstimo quia is,
cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte iudicasti.
44 Et conversus ad mulierem, dixit Simoni: Vides
hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam
pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrimis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit.
45 Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravit,
non cessavit osculari pedes meos.
46 Oleo caput
meum non unxisti: hæc autem unguento unxit
pedes meos.
47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui

(33) Mt 3, 4; Mc 1, 6. — (37) Mt 26, 7; Mc 14, 3; Io 12, 3.

autem minus dimittitur, minus diligit. 48 Dixit au-
tem ad illam: Remittuntur tibi peccata. 49 Et cœ-
perunt qui simul accumbebant, dicere intra se:
Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? 50 Dixit
autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit:
vade in pace.

8 1 Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat mulieres mini-
per civitates, et castella prædicans, et evange- strantes
lizans regnum Dei: et duodecim cum illo, 2 et
mulieres aliquæ, quæ erant curatæ a spiritibus ma-
lignis, et infirmitatibus: Maria, quæ vocatur Mag-
dalene, de qua septem dæmonia exierant, 3 et Io-
anna uxor Chusæ procuratoris Herodis, et Su-
sanna, et aliæ multæ, quæ ministrabant ei de fa-
cultatibus suis.

8. Parabola seminantis, 8, 4—18

4 Cum autem turba plurima convenirent, et de Parabola
civitatibus properarent ad eum, dixit per similitu- turbæ
dinem: 5 Exiit qui seminat, seminare semen su- proponi-
um: et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et tur
conculcatum est, et volucres cæli comederunt illud.
6 Et aliud cecidit supra petram: et natum aruit,
quia non habebat humorem. 7 Et aliud cecidit inter
spinas, et simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit
fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui
habet aures audiendi, audiat.
9 Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ et disci-
esset hæc parabola. 10 Quibus ipse dixit: Vobis pulis ca-
datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris au- pacibus
tem in parabolis:

ut videntes non videant, et audientes non in-
telligant.

11 Est autem hæc parabola: Semen est verbum explica-
Dei. 12 Qui autem secus viam, hi sunt qui audi- tur
unt: deinde venit diabolus, et tollit verbum de

(48) Mt 9, 2. — (2) Mc 16, 9. — (5) Mt 13, 3; Mc 4, 3. — (10) Is 6, 9; Mt 13, 14; Mc 4, 12; Io 12, 40; Act 28, 6; Rom 11, 8.

corde eorum, ne credentes salvi fiant. 13 Nam
qui supra petram: qui cum audierint, cum gaudio
suscipiunt verbum: et hi radices non habent: qui
ad tempus credunt, et in tempore tentationis re-
cedunt. 14 Quod autem in spinas cecidit: hi sunt,
qui audierunt, et a sollicitudinibus, et divitiis, et
voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, et non refe-
runt fructum. 15 Quod autem in bonam terram:
hi sunt, qui in corde bono et optimo audientes
verbum retinent, et fructum afferunt in patientia.

cum monitione conveniente

16 Nemo autem lucernam accendens, operit eam
vase, aut subtus lectum ponit: sed supra cande-
labrum ponit, ut intrantes videant lumen. 17 Non
est enim occultum, quod non manifestetur: nec abs-
conditum, quod non cognoscatur, et in palam ve-
niat. 18 Videte ergo quomodo audiatis? Qui enim
habet, dabitur illi: et quicumque non habet, etiam
quod putat se habere, auferetur ab illo.

9. De cognatis Christi, 8, 19—21

Omnes verbum Dei facientes

19 Venerunt autem ad illum mater, et fratres
eius, et non poterant adire eum præ turba. 20 Et
nuntiatum est illi: Mater tua, et fratres tui stant
foris, volentes te videre. 21 Qui respondens, dixit
ad eos: Mater mea, et fratres mei hi sunt, qui
verbum Dei audiunt, et faciunt.

10. Editio miraculorum aliorum, 8, 22—56

Venti et mare obœdiunt

22 Factum est autem in una dierum: et ipse
ascendit in naviculam, et discipuli eius, et ait ad
illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascende-
runt. 23 Et navigantibus illis, obdormivit, et de-
scendit procella venti in stagnum, et compleban-
tur, et periclitabantur. 24 Accedentes autem sus-
citaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At
ille surgens, increpavit ventum, et tempestatem
aquæ, et cessavit: et facta est tranquillitas. 25 Di-

(16) Mt 5, 15; Mc 4, 21. — (17) Mt 10, 26; Mc 4, 22. — (18) Mt 13, 12; 25, 29. — (19) Mt 12, 46; Mc 3, 31. — (22) Mt 8, 23; Mc 4, 36.

xit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui timen-
tes, mirati sunt ad invicem, dicentes: Quis putas
hic est, quia et ventis, et mari imperat, et obœ-
diunt ei?
26 Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, dæmoniacus Gerasenus liberatur
quæ est contra Galilæam. 27 Et cum egressus
esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui ha-
bebat dæmonium iam temporibus multis, et vesti-
mento non induebatur, neque in domo manebat,
sed in monumentis. 28 Is, ut vidit Iesum, proci-
dit ante illum: et exclamans voce magna, dixit:
Quid mihi, et tibi est Iesu Fili Dei Altissimi? ob-
secro te, ne me torqueas. 29 Præcipiebat enim
spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim
temporibus arripiebat illum, et vinciebatur catenis,
et compedibus custoditus, et ruptis vinculis ageba-
tur a dæmonio in deserta. 30 Interrogavit autem
illum Iesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille
dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in
eum. 31 Et rogabant illum ne imperaret illis ut
in abyssum irent. 32 Erat autem ibi grex porco-
rum multorum pascentium in monte: et rogabant
eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et per-
misit illis. 33 Exierunt ergo dæmonia ab homine,
et intraverunt in porcos: et impetu abiit grex per
præceps in stagnum, et suffocatus est. 34 Quod
ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt, et nun-
tiaverunt in civitatem, et in villas. 35 Exierunt
autem videre quod factum est, et venerunt ad Ie-
sum: et invenerunt hominem sedentem, a quo dæ-
monia exierant, vestitum, ac sana mente ad pedes
eius, et timuerunt. 36 Nuntiaverunt autem illis et
qui viderant, quomodo sanus factus esset a legione:
37 et rogaverunt illum omnis multitudo regionis
Gerasenorum ut discederet ab ipsis: quia magno
timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim,
reversus est. 38 Et rogabat illum vir, a quo dæ-
monia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem
eum Iesus, dicens: 39 Redi in domum tuam, et
narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univer-
sam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Iesus.

hæmorrhoissa sanatur et filia Iairi suscitatur

40 Factum est autem cum rediisset Iesus, exce-
pit illum turba; erant enim omnes exspectantes
eum. 41 Et ecce venit vir, cui nomen Iairus, et
ipse princeps synagogæ erat: et cecidit ad pedes
Iesu, rogans eum ut intraret in domum eius, 42 quia
unica filia erat ei fere annorum duodecim, et hæc
moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis com-
primebatur. 43 Et mulier quædam erat in fluxu
sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos ero-
gaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo po-
tuit curari: 44 accessit retro, et tetigit fimbriam
vestimenti eius: et confestim stetit fluxus sangui-
nis eius. 45 Et ait Iesus: Quis est, qui me teti-
git? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, et
qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te compri-
munt, et affligunt, et dicis: Quis me tetigit? 46 Et
dixit Iesus: Tetigit me aliquis; nam ego novi vir-
tutem de me exiisse. 47 Videns autem mulier,
quia non latuit, tremens venit, et procidit ante pe-
des eius: et ob quam causam tetigerit eum, indi-
cavit coram omni populo: et quemadmodum con-
festim sanata sit. 48 At ipse dixit ei: Filia, fides
tua salvam te fecit: vade in pace. 49 Adhuc illo
loquente, venit quidam ad principem synagogæ, di-
cens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare
illum. 50 Iesus autem, audito hoc verbo, respon-
dit patri puellæ: Noli timere, crede tantum, et salva
erit. 51 Et cum venisset domum, non permisit in-
trare secum quemquam, nisi Petrum, et Iacobum,
et Ioannem, et patrem, et matrem puellæ. 52 Fle-
bant autem omnes, et plangebant illam. At ille
dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dor-
mit. 53 Et deridebant eum, scientes quod mor-
tua esset. 54 Ipse autem tenens manum eius cla-
mavit, dicens: Puella, surge. 55 Et reversus est
spiritus eius, et surrexit continuo. Et iussit illi
dari manducare. 56 Et stupuerunt parentes eius,
quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum
erat.

---

(41) Mt 9, 18; Mc 5, 22.

11. Missio et institutio apostolorum, 9, 1—6

Missi cum potestate

9 1 Convocatis autem duodecim Apostolis, dedit
illis virtutem, et potestatem super omnia dæ-
monia, et ut languores curarent. 2 Et misit illos
prædicare regnum Dei, et sanare infirmos.

et instructi

3 Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque vir-
gam, neque peram, neque panem, neque pecuniam,
neque duas tunicas habeatis. 4 Et in quamcumque
domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis.
5 Et quicumque non receperint vos: exeuntes de
civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum ex-
cutite in testimonium supra illos.

prædicant et sanant

6 Egressi autem circuibant per castella evangeli-
zantes, et curantes ubique.

12. Herodis tetrarchæ hæsitatio, 9, 7—9

Dubitat, quis Iesus sit

7 Audivit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ
fiebant ab eo, et hæsitabat eo quod diceretur 8 a
quibusdam: Quia Ioannes surrexit a mortuis: a
quibusdam vero: Quia Elias apparuit: ab aliis au-
tem: Quia propheta unus de antiquis surrexit.
9 Et ait Herodes: Ioannem ego decollavi: Quis est
autem iste, de quo ego talia audio? Et quærebat
videre eum.

III. A saturatione quinque milium usque ad iter ultimum, 9, 10—18, 30

1. Saturatio quinque milium, 9, 10—17

Iesus docet et sanat

10 Et reversi Apostoli, narraverunt illi quæcum-
que fecerunt: et assumptis illis secessit seorsum
in locum desertum, qui est Bethsaidæ. 11 Quod
cum cognovissent turbæ, secutæ sunt illum: et ex-
cepit eos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos,
qui cura indigebant, sanabat.

turbas satiat

12 Dies autem cœperat declinare. Et accedentes
duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes

---

(1) Mt 10, 1; Mc 3, 13. — (3) Mt 10, 9; Mc 6, 8. — (5) Act 13, 51. — (7) Mt 14, 1; Mc 6, 14. — (12) Mt 14, 15; Mc 6, 36.

in castella, villasque quæ circa sunt, divertant, et
inveniant escas: quia hic in loco deserto sumus.
13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare.
At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam quinque panes, et duo pisces: nisi forte nos eamus, et
emamus in omnem hanc turbam escas. 14 Erant
autem fere viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia
quinquagenos. 15 Et ita fecerunt. Et discumbere
fecerunt omnes. 16 Acceptis autem quinque panibus, et duobus piscibus, respexit in cælum, et
benedixit illis: et fregit, et distribuit discipulis suis,
ut ponerent ante turbas. 17 Et manducaverunt
omnes, et saturati sunt. Et sublatum est quod
superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

2. Confessio Simonis Petri, 9, 18—27

Iesus a Simone Christus declaratur

18 Et factum est cum solus esset orans, erant
cum illo et discipuli: et interrogavit illos, dicens:
Quem me dicunt esse turbæ? 19 At illi responderunt, et dixerunt: Ioannem Baptistam, alii autem
Eliam, alii vero quia unus Propheta de prioribus
surrexit. 20 Dixit autem illis: Vos autem quem
me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit:
Christum Dei.

mortem ac resurrectionem suam prædicit

21 At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, 22 dicens: Quia oportet filium hominis
multa pati, et reprobari a senioribus, et principibus sacerdotum, et Scribis, et occidi, et tertia die
resurgere.

necessitatem abnegationis docet

23 Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post
me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem
suam quotidie, et sequatur me. 24 Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam:
nam qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam. 25 Quid enim proficit homo, si

---

(13) Io 6, 9. — (18) Mt 16, 13; Mc 8, 27. — (22) Mt 17, 21; Mc 8, 31. — (23) Mt 10, 38; 16, 24; Mc 8, 34; Inf 14, 27. — (24) Inf 17, 33; Io 12, 25.

lucretur universum mundum, se autem ipsum per-
dat, et detrimentum sui faciat? 26 Nam qui me
erubuerit, et meos sermones: hunc Filius hominis
erubescet cum venerit in maiestate sua, et Patris,
et sanctorum angelorum. 27 Dico autem vobis
vere: sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt
mortem donec videant regnum Dei.

3. Transfiguratio Domini, 9, 28—36

Iesus inter Moysen et Eliam resplendet

28 Factum est autem post hæc verba fere dies
octo, et assumpsit Petrum, et Iacobum, et Ioan-
nem, et ascendit in montem ut oraret. 29 Et facta
est, dum oraret, species vultus eius altera: et ve-
stitus eius albus et refulgens. 30 Et ecce duò viri
loquebantur cum illo. Erant autem Moyses, et
Elias, 31 visi in maiestate: et dicebant excessum
eius, quem completurus erat in Ierusalem. 32 Pe-
trus vero, et qui cum illo erant, gravati erant
somno. Et evigilantes viderunt maiestatem eius,
et duos viros, qui stabant cum illo. 33 Et factum
est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum:
Præceptor, bonum est nos hic esse: et faciamus
tria tabernacula, unum Tibi, et unum Moysi, et
unum Eliæ: nesciens quid diceret. 34 Hæc autem
illo loquente, facta est nubes, et obumbravit eos:
et timuerunt, intrantibus illis in nubem. 35 Et vox
facta est de nube, dicens: Hic est Filius meus di-
lectus, ipsum audite. 36 Et dum fieret vox, in-
ventus est Iesus solus.

apostoli tacent

Et ipsi tacuerunt, et nemini dixerunt in illis die-
bus quidquam ex his, quæ viderant.

4. Sanatio pueri dæmoniaci, 9, 37—43

Puer a dæmonio liberatur

37 Factum est autem in sequenti die, descenden-
tibus illis de monte, occurrit illis turba multa. 38 Et
ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magister, ob-

---

(26) Mt 10, 33; Mc 8, 38; 2 Tim 2, 12. — (27) Mt 16, 28; Mc 8, 39. — (28) Mt 17, 1; Mc 9, 1. — (35) 2 Ptr 1, 17. — (38) Mt 17, 14; Mc 9, 16.

secro te, respice in filium meum quia unicus est
mihi: 39 et ecce spiritus apprehendit eum, et sub-
ito clamat, et elidit, et dissipat eum cum spuma,
et vix discedit dilanians eum: 40 et rogavi disci-
pulos tuos ut eiicerent illum, et non potuerunt.
41 *Respondens autem Iesus*, dixit: O generatio in-
fidelis, et perversa, usquequo ero apud vos, et pa-
tiar vos? Adduc huc filium tuum. 42 Et cum
accederet, elisit illum dæmonium, et dissipavit.
43 Et increpavit Iesus spiritum immundum, et sa-
navit puerum, et reddidit illum patri eius.

5. Doctrinæ variæ, 9, 44—50

De passione dominica

44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei:
omnibusque mirantibus in omnibus, quæ faciebat,
dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus
vestris sermones istos: Filius enim hominis futu-
rum est ut tradatur in manus hominum. 45 At illi
ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos
ut non sentirent illud: et timebant eum interro-
gare de hoc verbo.

de magnitudine vera

46 Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum
maior esset. 47 At Iesus videns cogitationes cordis
illorum, apprehendit puerum, et statuit illum secus
se, 48 et ait illis: Quicumque susceperit puerum
istum in nomine meo, me recipit: et quicumque
me receperit, recipit eum, qui me misit. Nam qui
minor est inter vos omnes, hic maior est.

de æmulatione

49 Respondens autem Ioannes dixit: Præceptor,
vidimus quemdam in nomine tuo eiicientem dæ-
monia, et prohibuimus eum: quia non sequitur
nobiscum. 50 Et ait ad illum Iesus: Nolite prohi-
bere: qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

6. Iesus iter in Ierusalem ingreditur, 9, 51—62

Complentur dies assumptionis eius

51 Factum est autem dum complerentur dies as-
sumptionis eius, et ipse faciem suam firmavit ut
iret in Ierusalem.

---

(46) Mt 18, 1; Mc 9, 33.

a Samaritanis non recipitur

52 Et misit nuntios ante conspectum suum: et
euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut
pararent illi. 53 Et non receperunt eum, quia fa-
cies eius erat euntis in Ierusalem. 54 Cum vidis-
sent autem discipuli eius Iacobus, et Ioannes, di-
xerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de
cælo, et consumat illos? 55 Et conversus incre-
pavit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis.
56 Filius hominis non venit animas perdere, sed
salvare. Et abierunt in aliud castellum.

alium repellit et alios vocat

57 Factum est autem: ambulantibus illis in via,
dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris.
58 Dixit illi Iesus: Vulpes foveas habent, et volu-
cres cæli nidos: Filius autem hominis non habet
ubi caput reclinet. 59 Ait autem ad alterum: Se-
quere me. Ille autem dixit: Domine permitte mihi
primum ire, et sepelire patrem meum. 60 Dixit-
que ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos
suos: tu autem vade, et annuntia regnum Dei.
61 Et ait alter: Sequar te Domine, sed permitte
mihi primum renuntiare his, quæ domi sunt. 62 Ait
ad illum Iesus: Nemo mittens manum suam ad ara-
trum, et respiciens retro, aptus est regno Dei.

7. Missio et institutio discipulorum, 10, 1—16

Ante faciem suam eos mittit

10 1 Post hæc autem designavit Dominus et
alios septuaginta duos, et misit illos binos
ante faciem suam in omnem civitatem, et locum,
quo erat ipse venturus.

et instruit

2 Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii
autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut
mittat operarios in messem suam. 3 Ite: ecce ego
mitto vos sicut agnos inter lupos. 4 Nolite portare
sacculum, neque peram, neque calceamenta, et ne-
minem per viam salutaveritis. 5 In quamcumque
domum intraveritis, primum dicite: pax huic do-
mui: 6 et si ibi fuerit filius pacis, requiescet su-
per illum pax vestra: sin autem, ad vos reverte-

---

(56) Io 3, 17. — (58) Mt 8, 20. — (2) Mt 9, 37. —
(3) Mt 10, 16. — (4) Mc 6, 8. — 2 Rg 4, 29.

tur. 7 In eadem autem domo manete edentes, et
bibentes quæ apud illos sunt: dignus est enim ope-
rarius mercede sua. Nolite transire de domo in
domum. 8 Et in quamcumque civitatem intrave-
ritis, et susceperint vos, manducate quæ apponun-
tur vobis: 9 et curate infirmos, qui in illa sunt,
et dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.
10 In quamcumque autem civitatem intraveritis, et
non susceperint vos, exeuntes in plateas eius, di-
cite: 11 Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de ci-
vitate vestra, extergimus in vos: tamen hoc sci-
tote, quia appropinquavit regnum Dei. 12 Dico
vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, quam
illi civitati.

tribus civitatibus exprobrat

13 Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia si
in Tyro, et Sidone factæ fuissent virtutes, quæ
factæ sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere se-
dentes pæniterent. 14 Verumtamen Tyro, et Si-
doni remissius erit in iudicio, quam vobis. 15 Et
tu Capharnaum usque ad cælum exaltata, usque
ad infernum demergeris. 16 Qui vos audit, me
audit: et qui vos spernit, me spernit. Qui autem
me spernit, spernit eum, qui misit me.

8. Reversio discipulorum missorum, 10, 17—24

Iesus gaudentes monet

17 Reversi sunt autem septuaginta duo cum gau-
dio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subiiciun-
tur nobis in nomine tuo. 18 Et ait illis: Videbam
satanam sicut fulgur de cælo cadentem. 19 Ecce
dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, et
scorpiones, et super omnem virtutem inimici: et
nihil vobis nocebit. 20 Verumtamen in hoc nolite
gaudere quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete
autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.

Patri exsultans confitetur

21 In ipsa hora exsultavit Spiritu sancto, et di-
xit: Confiteor tibi pater, Domine cæli et terræ,
quod abscondisti hæc a sapientibus, et prudenti-

---

(7) Dt 24, 14; Mt 10, 10; 1 Tim 5, 18. — (11) Act 13, 51. — (13) Mt 11, 21. — (16) Mt 10, 40; Io 13, 20. — (21) Mt 11, 25.

bus, et revelasti ea parvulis. Etiam Pater: quoniam sic placuit ante te.
22 Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater: et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare.

23 Et conversus ad discipulos suos, dixit: Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.
24 Dico enim vobis, quod multi prophetæ, et reges voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt: et audire quæ auditis, et non audierunt.

discipulos suos beatos dicit

9. Parabola Samaritani misericordis, 10, 25—37

25 Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, et dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?
26 At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis?
27 Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut teipsum.
28 Dixitque illi: Recte respondisti: hoc fac, et vives.
29 Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus?

Occasio

30 Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum: et plagis impositis abierunt semivivo relicto.
31 Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via: et viso illo præterivit.
32 Similiter et Levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit.
33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: et videns eum, misericordia motus est.
34 Et appropians alligavit vulnera eius, infundens oleum, et vinum: et imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, et curam eius egit.
35 Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe: et

et propositio parabolæ

(23) Mt 13, 16. — (25) Mt 22, 35; Mc 12, 28. — (27) Dt 6, 5.

quodcumque supererogaveris, ego cum rediero red-
dam tibi.
applicatio
36 Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse
illi, qui incidit in latrones? 37 At ille dixit: Qui
fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade,
et tu fac similiter.

10. De uno necessario et oratione, 10, 38—11, 13

Martha sollicita admonetur
38 Factum est autem, dum irent, et ipse intra-
vit in quoddam castellum: et mulier quædam Mar-
tha nomine, excepit illum in domum suam, 39 et
huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens
secus pedes Domini, audiebat verbum illius. 40 Mar-
tha autem satagebat circa frequens ministerium:
quæ stetit, et ait: Domine, non est tibi curæ quod
soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo
illi, ut me adiuvet. 41 Et respondens dixit illi Do-
minus: Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga
plurima. 42 Porro unum est necessarium. Maria
optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

orationis modus
11 1 Et factum est: cum esset in quodam loco
orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis
eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit
et Ioannes discipulos suos. 2 Et ait illis: Cum
oratis, dicite:

Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat
regnum tuum.
3 Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
4 Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et
ipsi dimittimus omni debenti nobis.
Et ne nos inducas in tentationem.

atque efficacia exponitur
5 Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum,
et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice,
commoda mihi tres panes, 6 quoniam amicus meus
venit de via ad me, et non habeo quod ponam
ante illum, 7 et ille deintus respondens dicat: Noli
mihi molestus esse, iam ostium clausum est, et
pueri mei mecum sunt in cubili, non possum sur-

---

(2) Mt 6, 9.

gere, et dare tibi. 8 Et si ille perseveraverit pul-
sans: dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quod
amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius
surget, et dabit illi quotquot habet necessarios.
9 Et ego dico vobis: Petite, et dabitur vobis: quæ-
rite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis.
10 Omnis enim, qui petit, accipit: et qui quærit,
invenit: et pulsanti aperietur. 11 Quis autem ex
vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit
illi? Aut piscem: numquid pro pisce serpentem
dabit illi? 12 Aut si petierit ovum: numquid por-
riget illi scorpionem? 13 Si ergo vos cum sitis
mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto
magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum
petentibus se?

11. De eiectione dæmoniorum et signo Ionæ, 11, 14—36

Satanas satanam non eicit

14 Et erat eiiciens dæmonium, et illud erat mu-
tum. Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mu-
tus, et admiratæ sunt turbæ. 15 Quidam autem
ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmonio-
rum eiicit dæmonia. 16 Et alii tentantes, signum
de cælo quærebant ab eo. 17 Ipse autem ut vidit
cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in
seipsum divisum desolabitur, et domus supra do-
mum cadet. 18 Si autem et Satanas in seipsum
divisus est, quomodo stabit regnum eius? quia di-
citis in Beelzebub me eiicere dæmonia. 19 Si au-
tem ego in Beelzebub eiicio dæmonia: filii vestri
in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.
20 Porro si in digito Dei eiicio dæmonia: profecto
pervenit in vos regnum Dei. 21 Cum fortis ar-
matus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ
possidet. 22 Si autem fortior eo superveniens vi-
cerit eum, universa arma eius auferet, in quibus
confidebat, et spolia eius distribuet. 23 Qui non
est mecum, contra me est: et qui non colligit me-
cum, dispergit.

---

(9) Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Io 14, 13; Iac 1, 5. — (11) Mt 7, 9. — (14) Mt 9, 32; 12, 22. — (15) Mc 3, 22.

in domum revertitur

24 Cum immundus spiritus exierit de homine,
ambulat per loca inaquosa, quærens requiem: et
non inveniens dicit: Revertar in domum meam
unde exivi. 25 Et cum venerit, invenit eam scopis
mundatam, et ornatam. 26 Tunc vadit, et assu-
mit septem alios spiritus secum, nequiores se, et
ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis
illius peiora prioribus.

mulier matri Iesu benedicit

27 Factum est autem, cum hæc diceret: extol-
lens vocem quædam mulier de turba dixit illi:
Beatus venter, qui te portavit, et ubera, quæ su-
xisti. 28 At ille dixit: Quinimmo beati, qui audi-
unt verbum Dei, et custodiunt illud.

Ionas generationi signum datur

29 Turbis autem concurrentibus cœpit dicere:
Generatio hæc, generatio nequam est: signum quæ-
rit, et signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ
prophetæ. 30 Nam sicut fuit Ionas signum Nini-
vitis: ita erit et Filius hominis generationi isti.
31 Regina austri surget in iudicio cum viris gene-
rationis huius, et condemnabit illos: quia venit a
finibus terræ audire sapientiam Salomonis: et ecce
plus quam Salomon hic. 32 Viri Ninivitæ surgent
in iudicio cum generatione hac, et condemnabunt
illam: quia pænitentiam egerunt ad prædicationem
Ionæ, et ecce plus quam Ionas hic.

oculus mentis luci cælesti aperiatur

33 Nemo lucernam accendit, et in abscondito po-
nit, neque sub modio: sed supra candelabrum, ut
qui ingrediuntur, lumen videant. 34 Lucerna cor-
poris tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit
simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem
nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.
35 Vide ergo ne lumen, quod in te est, tenebræ
sint. 36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fue-
rit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit
lucidum totum, et sicut lucerna fulgoris illumina-
bit te.

---

(29) Mt 12, 39. — (30) Ion 2, 1. — (31) 1 Rg 10, 1; 2 Par 9, 1. — (32) Ion 3, 5. — (33) Mt 5, 15; Mc 4, 21. — (34) Mt 6, 22.

12. Increpatio pharisæorum et legisperitorum, 11, 37—54

Dominus veram munditiam docet

37 Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Pha-
risæus ut pranderet apud se. Et ingressus recu-
buit. 38 Pharisæus autem cœpit intra se reputans
dicere, quare non baptizatus esset ante prandium.
39 Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Pharisæi
quod deforis est calicis, et catini, mundatis: quod
autem intus est vestrum, plenum est rapina, et
iniquitate. 40 Stulti nonne qui fecit quod deforis
est, etiam id, quod deintus est, fecit? 41 Verum-
tamen quod superest, date eleemosynam: et ecce
omnia munda sunt vobis.

atque væ dicit pharisæis

42 Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis men-
tham, et rutam, et omne olus, et præteritis iudi-
cium, et caritatem Dei: hæc autem oportuit facere,
et illa non omittere. 43 Væ vobis Pharisæis, quia
diligitis primas cathedras in synagogis, et saluta-
tiones in foro. 44 Væ vobis, quia estis ut monu-
menta, quæ non apparent, et homines ambulantes
supra, nesciunt.

ac legis peritis

45 Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait
illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis
facis. 46 At ille ait: Et vobis Legisperitis væ:
quia oneratis homines oneribus, quæ portare non
possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sar-
cinas. 47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta Pro-
phetarum: patres autem vestri occiderunt illos.
48 Profecto testificamini quod consentitis operibus
patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occide-
runt, vos autem ædificatis eorum sepulcra. 49 Prop-
terea et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Pro-
phetas, et Apostolos, et ex illis occident, et perse-
quentur: 50 ut inquiratur sanguis omnium Pro-
phetarum, qui effusus est a constitutione mundi a
generatione ista, 51 a sanguine Abel, usque ad
sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare, et ædem.

---

(39) Mt 23, 25. — (43) Mt 23, 6; Mc 12, 38; Inf 20, 46. — (46) Mt 23, 4. — (51) Gn 4, 8; 2 Par 24, 22.

Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione. 52 Væ
vobis Legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ,
ipsi non introistis, et eos, qui introibant, prohi-
buistis.

sibi insidiantibus

53 Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt
Pharisæi, et Legisperiti graviter insistere, et os
eius opprimere de multis, 54 insidiantes ei, et
quærentes aliquid capere de ore eius, ut accusa-
rent eum.

13. Institutio discipulorum et turbarum, 12, 1—13, 9

De sinceritate et animo impavido

12 1 Multis autem turbis circumstantibus, ita
ut se invicem conculcarent, cœpit dicere ad
discipulos suos: Attendite a fermento Pharisæorum,
quod est hypocrisis. 2 Nihil autem opertum est,
quod non reveletur: neque absconditum, quod non
sciatur. 3 Quoniam quæ in tenebris dixistis, in
lumine dicentur: et quod in aurem locuti estis in
cubiculis, prædicabitur in tectis. 4 Dico autem vo-
bis amicis meis: Ne terreamini ab his, qui occi-
dunt corpus, et post hæc non habent amplius quid
faciant. 5 Ostendam autem vobis quem timeatis:
timete eum, qui, postquam occiderit, habet pote-
statem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc
timete. 6 Nonne quinque passeres veneunt dipon-
dio, et unus ex illis non est in oblivione coram
Deo? 7 Sed et capilli capitis vestri omnes nume-
rati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus
pluris estis vos: 8 Dico autem vobis: Omnis, qui-
cumque confessus fuerit me coram hominibus, et
Filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei:
9 qui autem negaverit me coram hominibus, ne-
gabitur coram angelis Dei. 10 Et omnis, qui dicit
verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem,
qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non re-
mittetur. 11 Cum autem inducent vos in synago-
gas, et ad magistratus, et potestates, nolite solliciti

---

(1) Mt 16, 6; Mc 8, 15. — (2) Mt 10, 26; Mc 4, 22. —
(8) Mt 10, 32; Mc 8, 38; 2 Tim 2, 12. — (10) Mt 12, 32;
Mc 3, 28.

esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid di-
catis. 12 Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa
hora quid oporteat vos dicere.
13 Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. 14 At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem, aut divisorem super vos? 15 Dixitque ad illos: Videte, et cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his quæ possidet. 16 Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit: 17 et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? 18 Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, et maiora faciam: et illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, et bona mea, 19 et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. 20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ autem parasti, cuius erunt? 21 Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives.

de avaritia vitanda

22 Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis: Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis: neque corpori quid induamini. 23 Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum. 24 Considerate corvos quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? 25 Quis autem vestrum cogitando potest adiicere ad staturam suam cubitum unum? 26 Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? 27 Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. 28 Si autem fænum, quod hodie est in agro, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos pusillæ fidei? 29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid

de sollicitudine superflua

(19) Sir 11, 19. — (22) Ps 54, 23; Mt 6, 25; 1 Ptr 5, 7.

bibatis: et nolite in sublime tolli: 30 hæc enim
omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester
scit quoniam his indigetis. 31 Verumtamen quærite
primum regnum Dei, et iustitiam eius: et hæc om-
nia adiicientur vobis. 32 Nolite timere pusillus
grex, quia complacuit patri vestro dare vobis re-
gnum. 33 Vendite quæ possidetis, et date elee-
mosynam. Facite vobis sacculos, qui non vetera-
scunt, thesaurum non deficientem in cælis: quo
fur non appropiat, neque tinea corrumpit. 34 Ubi
enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit.

de vigilantia

35 Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ arden-
tes in manibus vestris, 36 et vos similes homini-
bus exspectantibus dominum suum quando rever-
tatur a nuptiis: ut, cum venerit, et pulsaverit, con-
festim aperiant ei. 37 Beati servi illi, quos cum
venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico
vobis, quod præcinget se, et faciet illos discumbere,
et transiens ministrabit illis. 38 Et si venerit in
secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita
invenerit, beati sunt servi illi. 39 Hoc autem sci-
tote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur
veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi do-
mum suam. 40 Et vos estote parati: quia qua
hora non putatis, Filius hominis veniet.

de dispensatore fideli

41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis
hanc parabolam: an et ad omnes? 42 Dixit autem
Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator, et
prudens, quem constituit Dominus supra familiam
suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?
43 Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus,
invenerit ita facientem. 44 Vere dico vobis, quo-
niam supra omnia, quæ possidet, constituet illum.
45 Quod si dixerit servus ille in corde suo: Mo-
ram facit dominus meus venire: et cœperit percu-
tere servos, et ancillas, et edere, et bibere, et in-
ebriari: 46 veniet dominus servi illius in die, qua
non sperat, et hora, qua nescit, et dividet eum,

(33) Mt 6, 20; 19, 21. — (39) Mt 24, 43. — (40) Apc 16, 15.

partemque eius cum infidelibus ponet. 47 Ille au-
tem servus, qui cognovit voluntatem domini sui,
et non præparavit, et non fecit secundum volun-
tatem eius, vapulabit multis: 48 qui autem non
cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis.
Omni autem, cui multum datum est, multum quæ-
retur ab eo: et cui commendaverunt multum, plus
petent ab eo.

de separatione hominum

49 Ignem veni mittere in terram, et quid volo
nisi ut accendatur? 50 Baptismo autem habeo
baptizari: et quomodo coarctor usquedum perfi-
ciatur? 51 Putatis quia pacem veni dare in terram?
Non, dico vobis, sed separationem: 52 erunt enim
ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos,
et duo in tres 53 dividentur: pater in filium, et
filius in patrem suum, mater in filiam, et filia in
matrem, socrus in nurum suam, et nurus in so-
crum suam.

de probatione temporis

54 Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis
nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus
venit: et ita fit. 55 Et cum austrum flantem, di-
citis: Quia æstus erit: et fit. 56 Hypocritæ faciem
cæli, et terræ nostis probare: hoc autem tempus
quomodo non probatis? 57 Quid autem et a vobis
ipsis non iudicatis quod iustum est? 58 Cum au-
tem vadis cum adversario tuo ad principem, in via
da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad
iudicem, et iudex tradat te exactori, et exactor mit-
tat te in carcerem. 59 Dico tibi, non exies inde,
donec etiam novissimum minutum reddas.

de pænitentia agenda

13 1 Aderant autem quidam ipso in tempore,
nuntiantes illi de Galilæis, quorum sangui-
nem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. 2 Et
respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ
omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi
sunt? 3 Non, dico vobis: sed nisi pænitentiam ha-
bueritis, omnes similiter peribitis. 4 Sicut illi de-
cem et octo, supra quos cecidit turris in Siloe, et
occidit eos: putatis quia et ipsi debitores fuerint

(51) Mt 10, 34. — (54) Mt 16, 2. — (58) Mt 5, 25.

præter omnes homines habitantes in Ierusalem?
5 Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non egeritis,
omnes similiter peribitis. 6 Dicebat autem et hanc
similitudinem: Arborem fici habebat quidam plan-
tatam in vinea sua, et venit quærens fructum in
illa, et non invenit. 7 Dixit autem ad cultorem
vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens
fructum in ficulnea hac, et non invenio: succide
ergo illam: ut quid etiam terram occupat? 8 At
ille respondens, dicit illi: Domine dimitte illam et
hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam
stercora: 9 et siquidem fecerit fructum: sin autem,
in futurum succides eam.

14. Sanatio mulieris inclinatæ, 13, 10—21

Mulier inclinata erigitur

10 Erat autem docens in synagoga eorum sabba-
tis. 11 Et ecce mulier, quæ habebat spiritum in-
firmitatis annis decem et octo: et erat inclinata,
nec omnino poterat sursum respicere. 12 Quam
cum videret Iesus, vocavit eam ad se, et ait illi:
Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. 13 Et im-
posuit illi manus, et confestim erecta est, et glo-
rificabat Deum.

archisynagogus indignans reprehenditur

14 Respondens autem archisynagogus, indignans
quia sabbato curasset Iesus: dicebat turbæ: Sex
dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo
venite, et curamini, et non in die sabbati. 15 Re-
spondens autem ad illum Dominus dixit: Hypo-
critæ, unusquisque vestrum sabbato non solvit bo-
vem suum, aut asinum a præsepio, et ducit ad-
aquare? 16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alli-
gavit satanas, ecce decem et octo annis non opor-
tuit solvi a vinculo isto die sabbati?

populus gaudet

17 Et cum hæc diceret, erubescebant omnes ad-
versarii eius: et omnis populus gaudebat in uni-
versis, quæ gloriose fiebant ab eo.

parabola sinapis

18 Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et
cui simile æstimabo illud? 19 Simile est grano
sinapis, quod acceptum homo misit in hortum su-

---

(19) Mt 13, 31; Mc 4, 31.

um, et crevit, et factum est in arborem magnam:
et volucres cæli requieverunt in ramis eius.
20 Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum
Dei? 21 Simile est fermento, quod acceptum mulier
abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur
totum.

et fermenti proponitur

15. De numero salvandorum et loco passionis dominicæ, 13, 22—35

22 Et ibat per civitates, et castella docens, et
iter faciens in Ierusalem.
23 Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt,
qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: 24 Con-
tendite intrare per angustam portam: quia multi,
dico vobis, quærent intrare, et non poterunt. 25 Cum
autem intraverit paterfamilias, et clauserit ostium,
incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes:
Domine, aperi nobis: et respondens dicet vobis:
Nescio vos unde sitis: 26 tunc incipietis dicere:
Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis
nostris docuisti. 27 Et dicet vobis: Nescio vos
unde sitis: discedite a me omnes operarii iniqui-
tatis. 28 Ibi erit fletus, et stridor dentium: cum
videritis Abraham, et Isaac, et Iacob, et omnes
Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.
29 Et venient ab oriente, et occidente, et aquilone,
et austro, et accumbent in regno Dei. 30 Et ecce
sunt novissimi qui erunt primi, et sunt primi qui
erunt novissimi.

Iter faciens Dominus portam angustam dicit

31 In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum,
dicentes illi: Exi, et vade hinc: quia Herodes vult
te occidere. 32 Et ait illis: Ite, et dicite vulpi illi:
Ecce eiicio dæmonia, et sanitates perficio hodie, et
cras, et tertia die consummor. 33 Verumtamen
oportet me hodie et cras et sequenti die ambu-
lare: quia non capit prophetam perire extra Ieru-
salem.

se Ierosolymis moriturum nuntiat

(20) Mt 13, 33. — (24) Mt 7, 13. — (25) Mt 25, 10. — (27) Ps 6, 9; Mt 7, 23; 25, 41. — (30) Mt 19, 30; 20, 16; Mc 10, 31.

civitatem plangit

34 Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas,
et lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui
congregare filios tuos quemadmodum avis nidum
suum sub pennis, et noluisti? 35 Ecce relinquetur
vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis,
quia non videbitis me donec veniat cum dicetis:
Benedictus, qui venit in nomine Domini.

16. Iesus apud principem pharisæorum cenans, 14, 1—24

Sabbato hydropicum sanat

14 1 Et factum est cum intraret Iesus in do-
mum cuiusdam principis Pharisæorum sab-
bato manducare panem, et ipsi observabant eum.
2 Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.
3 Et respondens Iesus dixit ad Legisperitos, et Pha-
risæos, dicens: Si licet sabbato curare? 4 At illi
tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum,
ac dimisit. 5 Et respondens ad illos dixit: Cuius
vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, et non
continuo extrahet illum die sabbati? 6 Et non
poterant ad hæc respondere illi.

in novissimo loco recumbendum

7 Dicebat autem et ad invitatos parabolam, in-
tendens quomodo primos accubitus eligerent, di-
cens ad illos: 8 Cum invitatus fueris ad nuptias,
non discumbas in primo loco, ne forte honoratior
te sit invitatus ab illo, 9 et veniens is, qui te et
illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc
incipias cum rubore novissimum locum tenere.
10 Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novis-
simo loco: ut, cum venerit qui te invitavit, dicat
tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria
coram simul discumbentibus: 11 quia omnis, qui
se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exal-
tabitur.

et pauperes invitandos docet

12 Dicebat autem et ei, qui se invitaverat: Cum
facis prandium, aut cenam, noli vocare amicos tuos,
neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos
divites: ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat tibi

(34) Mt 23, 37. — (10) Pr 25, 7. — (11) Mt 23, 12; Inf 18, 14.

retributio. 13 Sed cum facis convivium, voca pau-
peres, debiles, claudos, et cæcos: 14 et beatus eris,
quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim
tibi in resurrectione iustorum.
15 Hæc cum audisset quidam de simul discum-
bentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem
in regno Dei. 16 At ipse dixit ei: Homo quidam
fecit cenam magnam, et vocavit multos. 17 Et misit
servum suum hora cenæ dicere invitatis ut veni-
rent, quia iam parata sunt omnia. 18 Et cœperunt
simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam
emi, et necesse habeo exire, et videre illam: rogo
te habe me excusatum. 19 Et alter dixit: Iuga
boum emi quinque, et eo probare illa: rogo te habe
me excusatum. 20 Et alius dixit: Uxorem duxi,
et ideo non possum venire. 21 Et reversus servus
nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfa-
milias, dixit servo suo: Exi cito in plateas, et vi-
cos civitatis: et pauperes, ac debiles, et cæcos, et
claudos introduc huc. 22 Et ait servus: Domine,
factum est ut imperasti, et adhuc locus est. 23 Et
ait dominus servo: Exi in vias, et sepes: et com-
pelle intrare, ut impleatur domus mea. 24 Dico
autem vobis quod nemo virorum illorum, qui vo-
cati sunt, gustabit cenam meam.

parabolam cenæ magnæ proponit

17. Condiciones imitationis Christi, 14, 25—35

25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: et con-
versus dixit ad illos: 26 Si quis venit ad me, et
non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et
filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et ani-
mam suam, non potest meus esse discipulus. 27 Et
qui non baiulat crucem suam, et venit post me,
non potest meus esse discipulus.
28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare,
non prius sedens computat sumptus, qui necessarii
sunt, si habeat ad perficiendum, 29 ne, posteaquam
posuerit fundamentum, et non potuerit perficere,

Omnibus renuntiandum et crux ferenda est

quod exemplis illustratur

---

(13) Tob 4, 7; Pr 3, 9. — (16) Mt 22, 5; Apc 19, 9. —
(26) Mt 10, 37. — (27) Mt 10, 38; 16, 24; Mc 8, 34.

omnes, qui vident, incipiant illudere ei, 30 dicen-
tes: Quia hic homo cœpit ædificare, et non potuit
consummare? 31 Aut quis rex iturus committere
bellum adversus alium regem, non sedens prius
cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei,
qui cum viginti millibus venit ad se? 32 alioquin
adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat
ea, quæ pacis sunt. 33 Sic ergo omnis ex vobis,
qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non
potest meus esse discipulus. 34 Bonum est sal.
Si autem sal evanuerit, in quo condietur? 35 Ne-
que in terram, neque in sterquilinium utile est, sed
foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

18. Variæ parabolæ et monitiones, 15, 1—17, 10

Occasio

15 1 Erant autem appropinquantes ei publicani,
et peccatores ut audirent illum. 2 Et mur-
murabant Pharisæi, et Scribæ, dicentes: Quia hic
peccatores recipit, et manducat cum illis.

parabola ovis perditæ

3 Et ait ad illos parabolam istam, dicens: 4 Quis
ex vobis homo, qui habet centum oves: et si per-
diderit unam ex illis, nonne dimittit nonagintano-
vem in deserto, et vadit ad illam, quæ perierat,
donec inveniat eam? 5 Et cum invenerit eam, im-
ponit in humeros suos gaudens: 6 et veniens do-
mum convocat amicos, et vicinos, dicens illis:
Congratulamini mihi quia inveni ovem meam, quæ
perierat? 7 Dico vobis quod ita gaudium erit in
cælo super uno peccatore pænitentiam agente, quam
super nonagintanovem iustis, qui non indigent pæ-
nitentia.

et drachmæ amissæ

8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, si
perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucer-
nam, et everrit domum, et quærit diligenter, donec
inveniat? 9 Et cum invenerit, convocat amicas, et
vicinas, dicens: Congratulamini mihi quia inveni
drachmam, quam perdideram? 10 Ita dico vobis,
gaudium erit coram angelis Dei super uno pecca-
tore pænitentiam agente.

---

(34) Mt 5, 13; Mc 9, 49. — (4) Mt 18, 12.

[11] Ait autem: Homo quidam habuit duos filios:
[12] et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da
mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et
divisit illis substantiam. [13] Et non post multos
dies, congregatis omnibus, adolescentior filius per-
egre profectus est in regionem longinquam, et ibi
dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. [14] Et
postquam omnia consummasset, facta est fames
valida in regione illa, et ipse cœpit egere. [15] Et
abiit, et adhæsit uni civium regionis illius. Et misit
illum in villam suam ut pasceret porcos. [16] Et cu-
piebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci
manducabant: et nemo illi dabat. [17] In se autem
reversus, dixit: Quanti mercennarii in domo patris
mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo!
[18] Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei:
Pater, peccavi in cælum, et coram te: [19] iam non
sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum
de mercennariis tuis. [20] Et surgens venit ad pa-
trem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit
illum pater ipsius, et misericordia motus est, et
accurrens cecidit super collum eius, et osculatus
est eum. [21] Dixitque ei filius: Pater, peccavi in
cælum, et coram te, iam non sum dignus vocari
filius tuus. [22] Dixit autem pater ad servos suos:
Cito proferte stolam primam, et induite illum, et
date anulum in manum eius, et calceamenta in
pedes eius: [23] et adducite vitulum saginatum, et
occidite, et manducemus, et epulemur: [24] quia hic
filius meus mortuus erat, et revixit: perierat, et
inventus est. Et cœperunt epulari. [25] Erat autem
filius eius senior in agro: et cum veniret, et ap-
propinquaret domui, audivit symphoniam, et cho-
rum: [26] et vocavit unum de servis, et interroga-
vit quid hæc essent. [27] Isque dixit illi: Frater
tuus venit, et occidit pater tuus vitulum sagina-
tum, quia salvum illum recepit. [28] Indignatus est
autem, et nolebat introire. Pater ergo illius egres-
sus, cœpit rogare illum. [29] At ille respondens, di-
xit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, et num-
quam mandatum tuum præterivi, et numquam de-

parabola filii prodigi

disti mihi hædum ut cum amicis meis epularer:
30 sed postquam filius tuus hic, qui devoravit sub-
stantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti
illi vitulum saginatum. 31 At ipse dixit illi: Fili,
tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt: 32 epu-
lari autem, et gaudere oportebat, quia frater tuus
hic mortuus erat, et revixit: perierat, et inven-
tus est.

parabola villici iniqui

16 1 Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo
quidam erat dives, qui habebat villicum: et
hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona
ipsius. 2 Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc
audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam
enim non poteris villicare. 3 Ait autem villicus
intra se: Quid faciam quia dominus meus aufert
a me villicationem? fodere non valeo, mendicare
erubesco. 4 Scio quid faciam, ut, cum amotus
fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.
5 Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui,
dicebat primo: Quantum debes domino meo? 6 At
ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe
cautionem tuam: et sede cito, scribe quinquaginta.
7 Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes: Qui
ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras
tuas, et scribe octoginta. 8 Et laudavit dominus
villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia
filii huius sæculi prudentiores filiis lucis in gene-
ratione sua sunt. 9 Et ego vobis dico: facite vo-
bis amicos de mammona iniquitatis: ut, cum de-
feceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. 10 Qui
fidelis est in minimo, et in maiori fidelis est: et
qui in modico iniquus est, et in maiori iniquus
est. 11 Si ergo in iniquo mammona fideles non
fuistis: quod verum est, quis credet vobis? 12 Et
si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est,
quis dabit vobis? 13 Nemo servus potest duobus
dominis servire: aut enim unum odiet, et alterum
diliget: aut uni adhærebit, et alterum contemnet:
non potestis Deo servire, et mammonæ.

---

(13) Mt 6, 24.

14 Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui
erant avari: et deridebant illum. 15 Et ait illis:
Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus:
Deus autem novit corda vestra: quia quod homi-
nibus altum est, abominatio est ante Deum. 16 Lex,
et prophetæ usque ad Ioannem: ex eo regnum
Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit.
17 Facilius est autem cælum, et terram præterire,
quam de Lege unum apicem cadere. 18 Omnis,
qui dimittit uxorem suam, et alteram ducit, mœ-
chatur: et qui dimissam a viro ducit, mœchatur.

pharisæi arguuntur

19 Homo quidam erat dives, qui induebatur pur-
pura, et bysso: et epulabatur quotidie splendide.
20 Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui
iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus, 21 cu-
piens saturari de micis, quæ cadebant de mensa
divitis, et nemo illi dabat: sed et canes veniebant,
et lingebant ulcera eius. 22 Factum est autem ut
moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in
sinum Abrahæ. Mortuus est autem et dives, et
sepultus est in inferno. 23 Elevans autem oculos
suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a
longe, et Lazarum in sinu eius: 24 et ipse cla-
mans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte
Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam
ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac
flamma. 25 Et dixit illi Abraham: Fili, recordare
quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus simili-
ter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cru-
ciaris. 26 Et in his omnibus inter nos, et vos chaos
magnum firmatum est: ut hi, qui volunt hinc trans-
ire ad vos, non possint, neque inde huc trans-
meare. 27 Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas
eum in domum patris mei; 28 habeo enim quin-
que fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in
hunc locum tormentorum. 29 Et ait illi Abraham:
Habent Moysen, et prophetas: audiant illos. 30 At
ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex

parabola epulonis et mendici

---

(16) Mt 11, 12. — (18) Mt 5, 32; Mc 10, 11;
1 Cor 7, 10.

mortuis ierit ad eos, pænitentiam agent. 31 Ait
autem illi: Si Moysen, et prophetas non audiunt,
neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

discipuli de scandalo et reconciliatione

17 1 Et ait ad discipulos suos: Impossibile est
ut non veniant scandala: væ autem illi, per
quem veniunt. 2 Utilius est illi si lapis molaris
imponatur *circa* collum eius, et proiiciatur in mare,
quam ut scandalizet unum de pusillis istis. 3 Attendite
vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa
illum: et si pænitentiam egerit, dimitte illi.
4 Et si septies in die peccaverit in te, et septies
in die conversus fuerit ad te, dicens: Pænitet me,
dimitte illi.

de fide firma et humilitate docentur

5 Et dixerunt Apostoli Domino: Adauge nobis
fidem. 6 Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem,
sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro:
Eradicare, et transplantare in mare: et obœdiet vobis.
7 Quis autem vestrum habens servum arantem
aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi:
Statim transi, recumbe: 8 et non dicat ei: Para
quod cenem, et præcinge te, et ministra mihi donec
manducem et bibam, et post hæc tu manducabis,
et bibes? 9 Numquid gratiam habet servo illi, quia
fecit quæ ei imperaverat? 10 Non puto. Sic et
vos cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis,
dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus
facere, fecimus.

19. Mundatio decem leprosorum, 17, 11—19

Iter faciens

11 Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat
per mediam Samariam, et Galilæam.

decem mundat

12 Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt
ei decem viri leprosi, qui steterunt a
longe: 13 et levaverunt vocem, dicentes: Iesu
præceptor, miserere nostri. 14 Quos ut vidit, dixit:
Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est,
dum irent, mundati sunt.

---

(1) Mt 18, 7; Mc 9, 41. — (3) Lv 19, 17; Sir 19, 13; Mt 18, 15. — (6) Mt 17, 19. — (14) Lv 14, 2.

15 Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus
est, regressus est, cum magna voce magnificans
Deum, 16 et cecidit in faciem ante pedes eius,
gratias agens: et hic erat Samaritanus. 17 Respon-
dens autem Iesus, dixit: Nonne decem mundati
sunt? et novem ubi sunt? 18 Non est inventus
qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alieni-
gena. 19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua
te salvum fecit.

quorum unus Samaritanus gratias agit

20. Reliquæ doctrinæ in itinere, 17, 20—18, 14

20 Interrogatus autem a Pharisæis: Quando ve-
nit regnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit
regnum Dei cum observatione: 21 neque dicent:
Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei
intra vos est. 22 Et ait ad discipulos suos: Ve-
nient dies quando desideretis videre unum diem
Filii hominis, et non videbitis. 23 Et dicent vobis:
Ecce hic, et ecce illic. Nolite ire, neque sectemini.
24 Nam, sicut fulgur coruscans de sub cælo in ea,
quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius hominis
in die sua. 25 Primum autem oportet illum multa
pati, et reprobari a generatione hac. 26 Et sicut
factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus Filii
hominis. 27 Edebant, et bibebant: uxores duce-
bant, et dabantur ad nuptias, usque in diem, qua
intravit Noe in arcam: et venit diluvium, et per-
didit omnes. 28 Similiter sicut factum est in die-
bus Lot: Edebant, et bibebant: emebant, et vende-
bant: plantabant, et ædificabant: 29 qua die autem
exiit Lot a Sodomis, pluit ignem, et sulphur de
cælo, et omnes perdidit: 30 secundum hæc erit
qua die Filius hominis revelabitur. 31 In illa hora
qui fuerit in tecto, et vasa eius in domo, ne de-
scendat tollere illa: et qui in agro, similiter non
redeat retro. 32 Memores estote uxoris Lot. 33 Qui-
cumque quæsierit animam suam salvam facere,

Secundus adventus Domini describitur

---

(23) Mt 24, 23; Mc 13, 21. — (26) Gn 7, 7; Mt 24, 37. — (29) Gn 19, 24. — (33) Mt 10, 39; Mc 8, 35; Sup 9, 24; Io 12, 25.

perdet illam: et quicumque perdiderit illam, vivi-
ficabit eam. 34 Dico vobis: in illa nocte erunt duo
in *lecto uno*: unus assumetur, et alter relinquetur:
35 duæ erunt molentes in unum: una assumetur,
et altera relinquetur: duo in agro: unus assume-
tur, et alter relinquetur. 36 Respondentes dicunt
illi: Ubi Domine? 37 Qui dixit illis: Ubicumque
fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ.

parabola iudicis iniqui

18 1 Dicebat autem et parabolam ad illos, quo-
niam oportet semper orare et non deficere,
2 dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate,
qui Deum non timebat, et hominem non revere-
batur. 3 Vidua autem quædam erat in civitate illa,
et veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adver-
sario meo. 4 Et nolebat per multum tempus. Post
hæc autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo,
nec hominem revereor: 5 tamen quia molesta est
mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo
veniens sugillet me. 6 Ait autem Dominus: Au-
dite quid iudex iniquitatis dicit: 7 Deus autem
non faciet vindictam electorum suorum clamantium
ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis?
8 Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum. Ve-
rumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet
fidem in terra?

atque pharisæi et publicani proponitur

9 Dixit autem et ad quosdam, qui in se confide-
bant tamquam iusti, et aspernabantur ceteros, pa-
rabolam istam: 10 Duo homines ascenderunt in
templum ut orarent: unus Pharisæus, et alter pu-
blicanus. 11 Pharisæus stans, hæc apud se orabat:
Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri
hominum: raptores, iniusti, adulteri: velut etiam
hic publicanus. 12 Ieiuno bis in sabbato: decimas
do omnium, quæ possideo. 13 Et publicanus a
longe stans, nolebat nec oculos ad cælum levare:
sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propi-
tius esto mihi peccatori. 14 Dico vobis, descendit

(34) Mt 24, 40; 1 Thes 4, 15. — (1) Sir 18, 22;
1 Thes 5, 17.

hic iustificatus in domum suam ab illo, quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur.

21. Acta in finibus Iudææ, 18, 15—30 (cf. Mt 19, 1—30; Mc 10, 1—31)

15 Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpa- Iesus parvulis benedicit
bant illos. 16 Iesus autem convocans illos, dixit:
Sinite pueros venire ad me, et nolite vetare eos;
talium est enim regnum Dei. 17 Amen dico vo-
bis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.
18 Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: divitem vocat
Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo? 19 Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis
bonum? nemo bonus nisi solus Deus. 20 Mandata
nosti: Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falsum testimonium dices: Honora pa-
trem tuum, et matrem. 21 Qui ait: Hæc omnia
custodivi a iuventute mea. 22 Quo audito, Iesus
ait ei: Adhuc unum tibi deest: omnia quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesau-
rum in cælo: et veni, sequere me. 23 His ille au-
ditis, contristatus est: quia dives erat valde.
24 Videns autem Iesus illum tristem factum, di- de divitiis et paupertate voluntaria loquitur
xit: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum
Dei intrabunt. 25 Facilius est enim camelum per
foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. 26 Et dixerunt qui audiebant: Et quis
potest salvus fieri? 27 Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.
28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia,
et secuti sumus te. 29 Qui dixit eis: Amen dico
vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei,
30 et non recipiat multo plura in hoc
tempore, et in sæculo venturo vitam æternam.

---

(14) Mt 23, 12; Sup 14, 11. — (15) Mt 19, 13; Mc 10, 13. — (18) Mt 19, 16. — (20) Ex 20, 13.

IV. Ab itinere ultimo usque ad passionem, 18, 31—21, 38

1. Ultimum iter in Ierusalem, 18, 31—19, 28

Iesus mortem ac resurrectionem suam prædicit

31 Assumpsit autem Iesus duodecim, et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolymam, et consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis. 32 Tradetur enim gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur: 33 et postquam flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget. 34 Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur.

iuxta Iericho cæco visum restituit

35 Factum est autem, cum appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans. 36 Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. 37 Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret. 38 Et clamavit, dicens: Iesu fili David miserere mei. 39 Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David miserere mei. 40 Stans autem Iesus iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum, 41 dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine ut videam. 42 Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. 43 Et confestim vidit, et sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

apud Zachæum publicanum manet

19 1 Et ingressus perambulabat Iericho. 2 Et ecce vir nomine Zachæus: et hic princeps erat publicanorum, et ipse dives: 3 et quærebat videre Iesum, quis esset: et non poterat præ turba, quia statura pusillus erat. 4 Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum ut videret eum: quia inde erat transiturus. 5 Et cum venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illum, et dixit ad eum: Zachæe festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere. 6 Et festinans descendit,

---

(31) Mt 20, 17; Mc 10, 32. — (35) Mt 20, 29; Mc 10, 46.

et excepit illum gaudens. 7 Et cum viderent om-
nes, murmurabant, dicentes quod ad hominem pec-
catorem divertisset. 8 Stans autem Zachæus, dixit
ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum,
Domine, do pauperibus: et si quid aliquem de-
fraudavi, reddo quadruplum. 9 Ait Iesus ad eum:
Quia hodie salus domui huic facta est: eo quod
et ipse filius sit Abrahæ. 10 Venit enim Filius
hominis quærere, et salvum facere quod perierat.

11 Hæc illis audientibus adiiciens, dixit parabo-
lam, eo quod esset prope Ierusalem: et quia existi-
marent quod confestim regnum Dei manifestare-
tur. 12 Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in
regionem longinquam accipere sibi regnum, et re-
verti. 13 Vocatis autem decem servis suis, dedit
eis decem mnas, et ait ad illos: Negotiamini dum
venio. 14 Cives autem eius oderant eum: et mi-
serunt legationem post illum, dicentes: Nolumus
hunc regnare super nos. 15 Et factum est ut red-
iret accepto regno: et iussit vocari servos, quibus
dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque nego-
tiatus esset. 16 Venit autem primus dicens: Do-
mine, mna tua decem mnas acquisivit. 17 Et ait
illi: Euge bone serve, quia in modico fuisti fidelis,
eris potestatem habens super decem civitates. 18 Et
alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque
mnas. 19 Et huic ait: Et tu esto super quinque
civitates. 20 Et alter venit, dicens: Domine, ecce
mna tua, quam habui repositam in sudario: 21 ti-
mui enim te, quia homo austerus es: tollis quod
non posuisti, et metis quod non seminasti. 22 Di-
cit ei: De ore tuo te iudico serve nequam. Scie-
bas quod ego homo austerus sum, tollens quod non
posui, et metens quod non seminavi: 23 et quare
non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego
veniens cum usuris utique exegissem illam? 24 Et
astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, et date illi,
qui decem mnas habet. 25 Et dixerunt ei: Do-

parabolam hominis nobilis proponit

(10) Mt 18, 11. — (12) Mt 25, 14.

mine, habet decem mnas. 26 Dico autem vobis,
quia omni habenti dabitur, et abundabit: ab eo au-
tem, qui non habet, et quod habet auferetur ab eo.
27 Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt
me regnare super se, adducite huc: et interficite
ante me.

Ierosolymam ascendit

28 Et his dictis, præcedebat ascendens Ierosoly-
mam.

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 19, 29—44

Discipuli a Domino missi

29 Et factum est, cum appropinquasset ad Beth-
phage, et Bethaniam ad montem, qui vocatur Oli-
veti, misit duos discipulos suos, 30 dicens: Ite in
castellum, quod contra est: in quod introeuntes,
invenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo um-
quam hominum sedit: solvite illum, et adducite.
31 Et si quis vos interrogaverit: Quare solvitis? sic
dicetis ei: Quia Dominus operam eius desiderat.

pullum asinæ adducunt

32 Abierunt autem qui missi erant: et invene-
runt, sicut dixit illis, stantem pullum. 33 Solven-
tibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad
illos: Quid solvitis pullum? 34 At illi dixerunt:
Quia Dominus eum necessarium habet. 35 Et du-
xerunt illum ad Iesum. Et iactantes vestimenta
sua supra pullum, imposuerunt Iesum.

in quo Iesus triumphans

36 Eunte autem illo, substernebant vestimenta
sua in via. 37 Et cum appropinquaret iam ad de-
scensum montis Oliveti, cœperunt omnes turbæ
discipulorum gaudentes laudare Deum voce magna
super omnibus, quas viderant, virtutibus, 38 di-
centes:

Benedictus, qui venit rex in nomine Domini,
pax in cælo, et gloria in excelsis.

39 Et quidam Pharisæorum de turbis, dixerunt
ad illum: Magister, increpa discipulos tuos. 40 Qui-
bus ipse ait: Dico vobis, quia si hi tacuerint, la-
pides clamabunt.

---

(26) Mt 13, 12; 25, 29; Mc 4, 25; Sup 8, 18. — (29) Mt 21, 1; Mc 11, 1. — (35) Io 12, 14.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit
super illam, dicens: 42 Quia si cognovisses et tu,
et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi,
nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. 43 Quia
venient dies in te: et circumdabunt te inimici tui
vallo, et circumdabunt te: et coangustabunt te un-
dique: 44 et ad terram prosternent te, et filios
tuos, qui in te sunt, et non relinquent in te la-
pidem super lapidem: eo quod non cognoveris
tempus visitationis tuæ.

civitatem deflet

3. Ultimum factum Iesu, 19, 45—48 (cf. Mc 11, 12—18)

45 Et ingressus in templum, cœpit eiicere ven-
dentes in illo, et ementes, 46 dicens illis: Scrip-
tum est: Quia domus mea domus orationis est.
Vos autem fecistis illam speluncam latronum. 47 Et
erat docens quotidie in templo. Principes autem
sacerdotum, et Scribæ, et Principes plebis quære-
bant illum perdere: 48 et non inveniebant quid
facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat,
audiens illum.

Altero die templum purgat

4. De potestate Iesu et baptismo Ioannis, 20, 1—8

20 1 Et factum est in una dierum, docente illo
populum in templo, et evangelizante, con-
venerunt principes sacerdotum, et Scribæ cum se-
nioribus, 2 et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis,
in qua potestate hæc facis? aut: Quis est, qui
dedit tibi hanc potestatem?

Unde sit potestas Iesu

3 Respondens autem Iesus, dixit ad illos: Inter-
rogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi:
4 Baptismus Ioannis de cælo erat, an ex homini-
bus?

unde fuerit baptismus Ioannis

5 At illi cogitabant intra se, dicentes: Quia si
dixerimus, de cælo, dicet, Quare ergo non credi-
distis illi? 6 Si autem dixerimus, Ex hominibus,
plebs universa lapidabit nos: certi sunt enim, Io-

Iudæi respondere nolunt

(44) Mt 24, 2; Mc 13, 2; Inf 21, 6. — (45) Mt 21, 12; Mc 11, 15. — (46) Is 56, 7; Ir 7, 11. — (2) Mt 21, 23; Mc 11, 28.

annem prophetam esse. 7 Et responderunt se ne-
scire unde esset.

neque Iesus respondet

8 Et Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua
potestate hæc facio.

5. Parabola agricolarum malorum proponitur, 20, 9—19

Sensus eius percipitur

9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc:
Homo plantavit vineam, et locavit eam colonis:
et ipse peregre fuit multis temporibus. 10 Et in
tempore misit ad cultores servum, ut de fructu
vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum in-
anem. 11 Et addidit alterum servum mittere. Illi
autem hunc quoque cædentes, et afficientes contu-
melia, dimiserunt inanem. 12 Et addidit tertium
mittere: qui et illum vulnerantes eiecerunt. 13 Di-
xit autem dominus vineæ: Quid faciam? mittam
filium meum dilectum: forsitan, cum hunc viderint,
verebuntur. 14 Quem cum vidissent coloni, cogi-
taverunt intra se, dicentes: Hic est heres, occida-
mus illum, ut nostra fiat hereditas. 15 Et eiectum
illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet
illis dominus vineæ? 16 veniet, et perdet colonos
istos, et dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt
illi: Absit. 17 Ille autem aspiciens eos ait: Quid
est ergo hoc, quod scriptum est:

> Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic
> factus est in caput anguli?

18 Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, con-
quassabitur: super quem autem ceciderit, commi-
nuet illum. 19 Et quærebant principes sacerdotum,
et Scribæ mittere in illum manus illa hora: et ti-
muerunt populum: cognoverunt enim quod ad ipsos
dixerit similitudinem hanc.

6. De tributo Cæsari pendendo, 20, 20—26

Dolosa interrogatio

20 Et observantes miserunt insidiatores, qui se
iustos simularent, ut caperent eum in sermone, ut

---

(9) Is 5, 1; Ir 2, 21; Mt 21, 33; Mc 12, 1. —
(17) Ps 117, 22; Is 28, 16; Act 4, 11; Rom 9, 33;
1 Ptr 2, 7. — (20) Mt 22, 15; Mc 12, 13.

traderent illum principatui, et potestati præsidis.
21 Et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, sci-
mus quia recte dicis, et doces: et non accipis per-
sonam, sed viam Dei in veritate doces: 22 licet
nobis tributum dare Cæsari, an non?
23 Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? 24 Ostendite mihi dena-
rium: Cuius habet imaginem, et inscriptionem?
Respondentes dixerunt ei: Cæsaris. 25 Et ait illis:
Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ
sunt Dei, Deo. 26 Et non potuerunt verbum eius
reprehendere coram plebe: et mirati in responso
eius, tacuerunt.

mira responsio

7. De resurrectione mortuorum, 20, 27—40

27 Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui
negant esse resurrectionem, et interrogaverunt eum,
28 dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: Si
frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, et
hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius
uxorem, et suscitet semen fratri suo: 29 septem
ergo fratres erant: et primus accepit uxorem, et
mortuus est sine filiis. 30 Et sequens accepit illam,
et ipse mortuus est sine filio. 31 Et tertius acce-
pit illam. Similiter et omnes septem, et non reli-
querunt semen, et mortui sunt. 32 Novissime om-
nium mortua est et mulier. 33 In resurrectione
ergo, cuius eorum erit uxor? siquidem septem
habuerunt eam uxorem.

Casum a Sadducæis propositum

34 Et ait illis Iesus: Filii huius sæculi nubunt,
et traduntur ad nuptias: 35 illi vero, qui digni
habebuntur sæculo illo, et resurrectione ex mor-
tuis, neque nubent, neque ducent uxores: 36 neque
enim ultra mori poterunt: æquales enim angelis
sunt, et filii sunt Dei: cum sint filii resurrectionis.
37 Quia vero resurgant mortui, et Moyses ostendit
secus rubum, sicut dicit Dominum, Deum Abra-
ham, et Deum Isaac, et Deum Iacob. 38 Deus

Iesus discutit

(25) Rom 13, 7. — (27) Mt 22, 23; Mc 12, 18. — (28) Dt 25, 5. — (37) Ex 3, 6.

autem non est mortuorum, sed vivorum: omnes
enim vivunt ei. 39 Respondentes autem quidam
Scribarum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti. 40 Et
amplius non audebant eum quidquam interrogare.

8. De natura Christi, 20, 41—44

Quomodo filius et dominus David sit

41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum,
filium esse David? 42 et ipse David dicit
in libro Psalmorum:

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris
meis, 43 donec ponam inimicos tuos, scabellum
pedum tuorum?

44 David ergo Dominum illum vocat: et quomodo
filius eius est?

9. De vita mala et pœna scribarum, 20, 45—47

Attendendum ab iis

45 Audiente autem omni populo, dixit discipulis
suis: 46 Attendite a Scribis, qui volunt ambulare
in stolis, et amant salutationes in foro, et primas
cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis:
47 qui devorant domos viduarum, simulantes
longam orationem. Hi accipient damnationem
maiorem.

10. De munusculo viduæ, 21, 1—4

Totum dedit

21 1 Respiciens autem vidit eos, qui mittebant
munera sua in gazophylacium, divites. 2 Vidit
autem et quamdam viduam pauperculam mittentem
æra minuta duo. 3 Et dixit: Vere dico vobis,
quia vidua hæc pauper, plus quam omnes misit.
4 Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in
munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi,
omnem victum suum, quem habuit, misit.

11. Sermo eschatologicus Domini, 21, 5—38

Iesus discipulis interrogantibus prædicit

5 Et quibusdam dicentibus de templo quod bonis
lapidibus, et donis ornatum esset, dixit: 6 Hæc,

---

(42) Ps 109, 1; Mt 22, 44; Mc 12, 36. — (46) Mt 23, 6; Mc 12, 38; Sup 11, 43. — (1) Mc 12, 41. — (5) Mt 24, 1; Mc 13, 1.

quæ videtis, venient dies, in quibus non relinque-
tur lapis super lapidem, qui non destruatur. 7 In-
terrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor,
quando hæc erunt, et quod signum cum fieri in-
cipient?

signa adventus sui

8 Qui dixit: Videte ne seducamini: multi enim
venient in nomine meo, dicentes quia ego sum:
et tempus appropinquavit: nolite ergo ire post eos.
9 Cum autem audieritis prœlia, et seditiones, no-
lite terreri: oportet primum hæc fieri, sed nondum
statim finis. 10 Tunc dicebat illis: Surget gens
contra gentem, et regnum adversus regnum. 11 Et
terræmotus magni erunt per loca, et pestilentiæ,
et fames, terroresque de cælo, et signa magna
erunt. 12 Sed ante hæc omnia iniicient vobis ma-
nus suas, et persequentur tradentes in synagogas,
et custodias, trahentes ad reges, et præsides propter
nomen meum: 13 continget autem vobis in testimo-
nium. 14 Ponite ergo in cordibus vestris non præ-
meditari quemadmodum respondeatis. 15 Ego enim
dabo vobis os, et sapientiam, cui non poterunt re-
sistere, et contradicere omnes adversarii vestri.
16 Trademini autem a parentibus, et fratribus, et
cognatis, et amicis, et morte afficient ex vobis:
17 et eritis odio omnibus propter nomen meum:
18 et capillus de capite vestro non peribit. 19 In
patientia vestra possidebitis animas vestras.

excidium Ierusalem

20 Cum autem videritis circumdari ab exercitu
Ierusalem, tunc scitote quia appropinquavit deso-
latio eius: 21 tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad
montes: et qui in medio eius, discedant: et qui in
regionibus, non intrent in eam. 22 Quia dies ul-
tionis hi sunt, ut impleantur omnia, quæ scripta
sunt. 23 Væ autem prægnantibus, et nutrientibus
in illis diebus. Erit enim pressura magna super
terram, et ira populo huic. 24 Et cadent in ore
gladii: et captivi ducentur in omnes gentes, et Ie-
rusalem calcabitur a gentibus: donec impleantur
tempora nationum.

---

(6) Sup 19, 44. — (20) Dn 9, 27; Mt 24, 15; Mc 13, 14.

signa finis mundi

25 Et erunt signa in sole, et luna, et stellis, et
in terris pressura gentium præ confusione sonitus
maris, et fluctuum: 26 arescentibus hominibus præ
timore, et exspectatione, quæ supervenient universo
orbi: nam virtutes cælorum movebuntur: 27 et
tunc videbunt filium hominis venientem in nube
cum potestate magna, et maiestate. 28 His autem
fieri incipientibus, respicite, et levate capita vestra:
quoniam appropinquat redemptio vestra. 29 Et di-
xit illis similitudinem: Videte ficulneam, et omnes
arbores: 30 cum producunt iam ex se fructum,
scitis quoniam prope est æstas. 31 Ita et vos cum
videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est re-
gnum Dei. 32 Amen dico vobis, quia non præter-
ibit generatio hæc, donec omnia fiant. 33 Cælum, et
terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

vigilantiam commendans

34 Attendite autem vobis, ne forte graventur
corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis huius
vitæ: et superveniat in vos repentina dies illa:
35 tamquam laqueus enim superveniet in omnes,
qui sedent super faciem omnis terræ. 36 Vigilate
itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini
fugere ista omnia, quæ futura sunt, et stare ante
Filium hominis.

nota generalis

37 Erat autem diebus docens in templo: nocti-
bus vero exiens, morabatur in monte, qui voca-
tur Oliveti. 38 Et omnis populus manicabat ad
eum in templo audire eum.

PARS SECUNDA

Sacerdotium Salvatoris mundi, 22, 1—23, 56

I. Iesus inter discipulos suos, 22, 1—46

1. Proditio Iudæ Iscariotis, 22, 1—6

Synedri consilium habent

22 1 Appropinquabat autem dies festus Azymo-
rum, qui dicitur Pascha: 2 et quærebant

---

(25) Is 13, 10; Ez 32, 7; Ioel 3, 15; Mt 24, 29; Mc 13, 24. — (28) Rom 8, 23. — (1) Mt 26, 2; Mc 14, 1.

principes sacerdotum, et Scribæ, quomodo Iesum
interficerent: timebant vero plebem.
3 Intravit autem satanas in Iudam, qui cogno-
minabatur Iscariotes, unum de duodecim. 4 Et ab-
iit, et locutus est cum principibus sacerdotum, et
magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.
5 Et gavisi sunt, et pacti sunt pecuniam illi dare.
6 Et spopondit.

Iudas cum iis paciscitur

Et quærebat opportunitatem ut traderet illum
sine turbis.

et opportunitatem quærit

2. Ultima cena Domini, 22, 7—38

7 Venit autem dies Azymorum, in qua necesse
erat occidi pascha. 8 Et misit Petrum, et Ioannem,
dicens: Euntes parate nobis pascha, ut manduce-
mus. 9 At illi dixerunt: Ubi vis paremus? 10 Et
dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem,
occurret vobis homo quidam amphoram aquæ por-
tans: sequimini eum in domum, in quam intrat,
11 et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magi-
ster: Ubi est diversorium, ubi pascha cum disci-
pulis meis manducem? 12 Et ipse ostendet vobis
cenaculum magnum stratum, et ibi parate. 13 Eun-
tes autem invenerunt sicut dixit illis, et parave-
runt pascha.

Iesus ad cenam apparandam Petrum et Ioannem mittit

14 Et cum facta esset hora, discubuit, et duode-
cim Apostoli cum eo.

cum duodecim discumbit

15 Et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha
manducare vobiscum, antequam patiar. 16 Dico
enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, do-
nec impleatur in regno Dei. 17 Et accepto calice
gratias egit, et dixit: Accipite, et dividite inter vos.
18 Dico enim vobis quod non bibam de generatione
vitis, donec regnum Dei veniat.

hanc cenam ultimam dicit

19 Et accepto pane gratias egit, et fregit, et de-
dit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro
vobis datur: hoc facite in meam commemoratio-
nem. 20 Similiter et calicem, postquam cenavit, di-

eucharistiam instituit

(3) Mt 26, 14; Mc 14, 10. — (14) Mt 26, 20; Mc 14, 17.
— (19) 1 Cor 11, 24.

cens: Hic est calix novum testamentum in sanguine
meo, qui pro vobis fundetur.

proditorem indicat

21 Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum
est in mensa. 22 Et quidem Filius hominis, se-
cundum quod definitum est, vadit: verumtamen
væ homini illi, per quem tradetur. 23 Et ipsi cœ-
perunt quærere inter se, quis esset ex eis, qui
hoc facturus esset.

humilitatem docet

24 Facta est autem et contentio inter eos, quis
eorum videretur esse maior. 25 Dixit autem eis:
Reges gentium dominantur eorum: et qui potesta-
tem habent super eos, benefici vocantur. 26 Vos
autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat
sicut minor: et qui præcessor est, sicut ministra-
tor. 27 Nam quis maior est, qui recumbit, an qui
ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in
medio vestrum sum, sicut qui ministrat: 28 vos
autem estis, qui permansistis mecum in tentatio-
nibus meis: 29 Et ego dispono vobis sicut dispo-
suit mihi Pater meus regnum, 30 ut edatis, et bi-
batis super mensam meam in regno meo: et se-
deatis super thronos iudicantes duodecim tribus
Israel.

Simoni fidem et negationem

31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce sata-
nas expetivit vos ut cribraret sicut triticum: 32 ego
autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua: et
tu aliquando conversus confirma fratres tuos. 33 Qui
dixit ei: Domine, tecum paratus sum et in carce-
rem, et in mortem ire. 34 At ille dixit: Dico tibi
Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges
nosse me.

omnibus autem persecutionem prænuntiat

Et dixit eis: 35 Quando misi vos sine sacculo,
et pera, et calceamentis, numquid aliquid defuit
vobis? 36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis:
Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter et
peram: et qui non habet, vendat tunicam suam,
et emat gladium. 37 Dico enim vobis, quoniam

---

(21) Mt 26, 21; Mc 14, 18; Io 13, 21. — (22) Ps 40, 10.
— (25) Mt 20, 25; Mc 10, 42. — (34) Mt 26, 34; Mc 14, 30.
— (35) Mt 10, 9.

adhuc hoc, quod scriptum est, oportet impleri in
me: Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea, quæ
sunt de me, finem habent. 38 At illi dixerunt:
Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis:
Satis est.

3. Oratio in monte Olivarum, 22, 39—46

39 Et egressus ibat secundum consuetudinem in
montem Olivarum. Secuti sunt autem illum et
discipuli.

Cum apostolis egreditur

40 Et cum pervenisset ad locum, dixit illis: Orate
ne intretis in tentationem.

eos monet

41 Et ipse avulsus est ab eis quantum iactus est
lapidis: et positis genibus orabat, 42 dicens: Pater
si vis, transfer calicem istum a me: Verumtamen
non mea voluntas, sed tua fiat.

Patrem orat

43 Apparuit autem illi angelus de cælo, confor-
tans eum.

ab angelo confortatur

Et factus in agonia, prolixius orabat. 44 Et fac-
tus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurren-
tis in terram.

sanguinem sudat

45 Et cum surrexisset ab oratione, et venisset ad
discipulos suos, invenit eos dormientes præ tri-
stitia. 46 Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate,
ne intretis in tentationem.

suos visitat

II. Iesus ante synedros, 22, 47—23, 1

1. In horto comprehenditur, 22, 47—53

47 Adhuc eo loquente ecce turba: et qui voca-
batur Iudas, unus de duodecim, antecedebat eos:
et appropinquavit Iesu ut oscularetur eum. 48 Ie-
sus autem dixit illi: Iuda, osculo Filium hominis
tradis?

Iesus ab Iuda osculo traditur

49 Videntes autem hi, qui circa ipsum erant,
quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si per-
cutimus in gladio? 50 Et percussit unus ex illis

a Petro defenditur

---

(37) Is 53, 12. — (39) Mt 26, 36; Mc 14, 32; Io 18, 1. — (41) Mt 26, 39; Mc 14, 35. — (47) Mt 26, 47; Mc 14, 43; Io 18, 3.

servum principis sacerdotum, et amputavit auricu-
lam eius dexteram. 51 Respondens autem Iesus,
ait: Sinite usque huc. Et cum tetigisset auricu-
lam eius, sanavit eum.

turbam reprehendit

52 Dixit autem Iesus ad eos, qui venerant ad se,
principes sacerdotum, et magistratus templi, et se-
niores: Quasi ad latronem existis cum gladiis, et
fustibus? 53 Cum quotidie vobiscum fuerim in
templo, non extendistis manus in me: sed hæc est
hora vestra, et potestas tenebrarum.

2. A Petro ter negatur, 22, 54—62

Iesus ad Caipham ducitur

54 Comprehendentes autem eum, duxerunt ad
domum principis sacerdotum:

Petrus in medio sedet

Petrus vero sequebatur a longe. 55 Accenso au-
tem igne in medio atrii, et circumsedentibus illis,
erat Petrus in medio eorum.

Iesum negat primum

56 Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem
ad lumen, et eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum
illo erat. 57 At ille negavit eum, dicens: Mulier,
non novi illum.

iterum

58 Et post pusillum alius videns eum, dixit: Et
tu de illis es. Petrus vero ait: O homo, non sum.

tertium

59 Et intervallo facto quasi horæ unius, alius qui-
dam affirmabat, dicens: Vere et hic cum illo erat:
nam et Galilæus est. 60 Et ait Petrus: Homo,
nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente
cantavit gallus.

a Domino pænitens redditur

61 Et conversus Dominus respexit Petrum. Et
recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat:
Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis.
62 Et egressus foras Petrus flevit amare.

3. Illuditur, mane condemnatur et traditur, 22, 63—23, 1

Illusio

63 Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei, cæ-
dentes. 64 Et velaverunt eum, et percutiebant fa-

---

(54) Mt 26, 57; Mc 14, 53; Io 18, 24. — (55) Mt 26, 69; Mc 14, 66; Io 18, 25. — (59) Io 18, 26. — (61) Mt 26, 34; Mc 14, 30; Io 13, 38.

ciem eius: et interrogabant eum, dicentes: Prophe-
tiza, quis est, qui te percussit? 65 Et alia multa
blasphemantes dicebant in eum.
66 Et ut factus est dies, convenerunt seniores consilium
plebis, et principes sacerdotum, et Scribæ, et du- matuti-
xerunt illum in concilium suum, dicentes: Si tu es num
Christus, dic nobis. 67 Et ait illis: Si vobis dixero,
non credetis mihi: 68 si autem et interrogavero,
non respondebitis mihi, neque dimittetis. 69 Ex
hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris vir-
tutis Dei. 70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es
Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.
71 At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testi-
monium? ipsi enim audivimus de ore eius.

23 1 Et surgens omnis multitudo eorum, duxe- traditio
runt illum ad Pilatum.

III. Iesus ante Pilatum et Herodem, 23, 2—25

1. Prior inquisitio Pilati, 23, 2—7

2 Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc Iesus se-
invenimus subvertentem gentem nostram, et pro- mel re-
hibentem tributa dare Cæsari, et dicentem se Chri- spondet
stum regem esse. 3 Pilatus autem interrogavit
eum, dicens: Tu es rex Iudæorum? At ille re-
spondens ait: Tu dicis.
4 Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum, et innocens
turbas: Nihil invenio causæ in hoc homine. declara-
tur
5 At illi invalescebant, dicentes: Commovet po- ad Hero-
pulum docens per universam Iudæam, incipiens a dem mit-
Galilæa usque huc. 6 Pilatus autem audiens Gali- titur
læam, interrogavit si homo Galilæus esset. 7 Et
ut cognovit quod de Herodis potestate esset, re-
misit eum ad Herodem, qui et ipse Ierosolymis
erat illis diebus.

---

(66) Mt 27, 1; Mc 15, 1; Io 18, 28. — (2) Mt 22, 21; Mc 12, 17. — (3) Mt 27, 11; Mc 15, 2; Io 18, 33.

2. Illusio Herodis regis, 23, 8—12

Iesus regi non respondens

8 Herodes autem viso Iesu, gavisus est valde;
erat enim cupiens ex multo tempore videre eum,
eo quod audierat multa de eo, et sperabat signum
aliquod videre ab eo fieri. 9 Interrogabat autem
eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respon-
debat. 10 Stabant autem principes sacerdotum, et
Scribæ constanter accusantes eum.

illuditur et ad Pilatum remittitur

11 Sprevit autem illum Herodes cum exercitu
suo: et illusit indutum veste alba, et remisit ad
Pilatum. 12 Et facti sunt amici Herodes et Pi-
latus in ipsa die: nam antea inimici erant ad in-
vicem.

3. Altera inquisitio Pilati, 23, 13—25

Pilatus acta paucis complectitur

13 Pilatus autem convocatis principibus sacerdo-
tum, et magistratibus, et plebe, 14 dixit ad illos:
Obtulistis mihi hunc hominem, quasi avertentem
populum, et ecce ego coram vobis interrogans, nul-
lam causam inveni in homine isto ex his, in qui-
bus eum accusatis. 15 Sed neque Herodes: nam
remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte
actum est ei. 16 Emendatum ergo illum dimit-
tam.

populus missionem Barabbæ et crucifixionem Iesu petit

17 Necesse autem habebat dimittere eis per diem
festum, unum. 18 Exclamavit autem simul uni-
versa turba, dicens: Tolle hunc, et dimitte nobis
Barabbam, 19 qui erat propter seditionem quam-
dam factam in civitate et homicidium, missus in
carcerem. 20 Iterum autem Pilatus locutus est ad
eos, volens dimittere Iesum. 21 At illi succlama-
bant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. 22 Ille
autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit
iste? nullam causam mortis invenio in eo: corri-
piam ergo illum, et dimittam. 23 At illi instabant
vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur: et in-
valescebant voces eorum.

---

(14) Io 18, 38; 19, 4. — (22) Mt 27, 23; Mc 15, 14.

24 Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum.
25 Dimisit autem illis eum, qui propter homicidi-
um, et seditionem missus fuerat in carcerem, quem
petebant, Iesum vero tradidit voluntati eorum.

Pilatus ei satisfacit

IV. Iesus pœnam crucis luens, 23, 26—49

26 Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simo-
nem quemdam Cyrenensem venientem de villa: et
imposuerunt illi crucem portare post Iesum.

Simon crucem portans

27 Sequebatur autem illum multa turba populi,
et mulierum: quæ plangebant, et lamentabantur
eum. 28 Conversus autem ad illas Iesus, dixit:
Filiæ Ierusalem, nolite flere super me, sed super
vos ipsas flete, et super filios vestros. 29 Quoniam
ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles,
et ventres, qui non genuerunt, et ubera, quæ non
lactaverunt. 30 Tunc incipient dicere montibus:
Cadite super nos; et collibus: Operite nos. 31 Quia
si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

mulieres lamentantes

32 Ducebantur autem et alii duo nequam cum
eo, ut interficerentur. 33 Et postquam venerunt
in locum, qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt
eum: et latrones, unum a dextris, et alterum a
sinistris.

Iesus inter latrones

34 Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non
enim sciunt quid faciunt.

eius precatio

Dividentes vero vestimenta eius, miserunt sortes.

divisio vestimentorum

35 Et stabat populus spectans, et deridebant eum
principes cum eis, dicentes: Alios salvos fecit, se
salvum faciat, si hic est Christus Dei electus.
36 Illudebant autem ei et milites accedentes, et ace-
tum offerentes ei, 37 et dicentes: Si tu es rex Iu-
dæorum, salvum te fac.

illusio plurimorum

38 Erat autem et superscriptio scripta super eum
litteris Græcis, et Latinis, et Hebraicis: Hic est
rex Iudæorum.

rex Iudæorum

---

(26) Mt 27, 32; Mc 15, 21. — (30) Is 2, 19; Os 10, 8; Apc 6, 16. — (33) Mt 27, 33; Mc 15, 22; Io 19, 17.

conversio latronis

39 Unus autem de his, qui pendebant, latroni-
bus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus,
salvum fac temetipsum, et nos. 40 Respondens
autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times
Deum, quod in eadem damnatione es. 41 Et nos
quidem iuste, nam digna factis recipimus: hic vero
nihil mali gessit. 42 Et dicebat ad Iesum: Domine,
memento mei, cum veneris in regnum tuum. 43 Et
dixit illi Iesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris
in paradiso.

obscuratio solis et scissio veli

44 Erat autem fere hora sexta, et tenebræ factæ
sunt in universam terram usque in horam nonam.
45 Et obscuratus est sol: et velum templi scissum
est medium.

mors mirabilis

46 Et clamans voce magna Iesus ait: Pater in
manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc
dicens, exspiravit.

glorificatio centurionis

47 Videns autem Centurio quod factum fuerat,
glorificavit Deum, dicens: Vere hic homo iustus
erat.

turba pectora percutiens

48 Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad
spectaculum istud, et videbant quæ fiebant, percu-
tientes pectora sua revertebantur.

noti a longe stantes

49 Stabant autem omnes noti eius a longe: et
mulieres, quæ secutæ eum erant a Galilæa hæc
videntes.

V. Iesus in sepulcro conditus, 23, 50–56

Ioseph corpus Iesu a Pilato petit

50 Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio,
vir bonus, et iustus: 51 hic non consenserat con-
silio, et actibus eorum, ab Arimathæa civitate Iu-
dææ, qui exspectabat et ipse regnum Dei. 52 Hic
accessit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu:

in monumento novo ponit

53 et depositum involvit sindone, et posuit eum
in monumento exciso, in quo nondum quisquam
positus fuerat. 54 Et dies erat parasceves, et sab-
batum illucescebat.

---

(46) Ps 30, 6. — (50) Mt 27, 57; Mc 15, 43; Io 19, 38.

mulieribus videntibus

55 Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo ve-
nerant de Galilæa, viderunt monumentum, et quem-
admodum positum erat corpus eius.

quæ sabbato quiescunt

56 Et revertentes paraverunt aromata, et unguen-
ta: et sabbato quidem siluerunt secundum man-
datum.

PARS TERTIA

Imperium Salvatoris mundi, 24, 1—53

I. Resurrectio Domini, 24, 1—43

1. Annuntiatur mulieribus et discipulis, 24, 1—12

Mulieribus ad sepulcrum venientibus

24 1 Una autem sabbati valde diluculo venerunt
ad monumentum, portantes, quæ paraverant,
aromata: 2 et invenerunt lapidem revolutum a
monumento. 3 Et ingressæ non invenerunt cor-
pus Domini Iesu.

per duos angelos

4 Et factum est, dum mente consternatæ essent
de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste
fulgenti. 5 Cum timerent autem, et declinarent
vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis
viventem cum mortuis? 6 non est hic, sed sur-
rexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum
adhuc in Galilæa esset, 7 dicens: Quia oportet
filium hominis tradi in manus hominum peccato-
rum, et crucifigi, et die tertia resurgere. 8 Et re-
cordatæ sunt verborum eius.

discipulis incredulis per mulieres

9 Et regressæ a monumento nuntiaverunt hæc
omnia illis undecim, et ceteris omnibus. 10 Erat
autem Maria Magdalene, et Ioanna, et Maria Ia-
cobi, et ceteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant
ad Apostolos hæc. 11 Et visa sunt ante illos, sicut
deliramentum verba ista: et non crediderunt illis.

Petrus ad sepulcrum

12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumen-
tum: et procumbens vidit linteamina sola posita,
et abiit secum mirans quod factum fuerat.

---

(1) Mt 28, 1; Mc 16, 2; Io 20, 1. — (7) Mt 17, 21; Mc 9, 30; Sup 9, 22.

Duobus Emmaum euntibus

2. Dominus quibusdam apparet, 24, 13—43

13 Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castel-
lum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab
Ierusalem, nomine Emmaus. 14 Et ipsi loqueban-
tur ad invicem de his omnibus, quæ acciderant.
15 Et factum est, dum fabularentur, et secum quæ-
rerent: et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis:
16 oculi autem illorum tenebantur ne eum agno-
scerent. 17 Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones,
quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tri-
stes? 18 Et respondens unus, cui nomen Cleophas,
dixit ei: Tu solus peregrinus es in Ierusalem, et
non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus?
19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Iesu
Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere,
et sermone coram Deo, et omni populo: 20 Et
quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes, et
principes nostri in damnationem mortis, et crucifi-
xerunt eum. 21 Nos autem sperabamus quia ipse
esset redempturus Israel: et nunc super hæc om-
nia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt.
22 Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt
nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum,
23 et, non invento corpore eius, venerunt, dicentes
se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt
eum vivere. 24 Et abierunt quidam ex nostris ad
monumentum: et ita invenerunt sicut mulieres di-
xerunt, ipsum vero non invenerunt. 25 Et ipse di-
xit ad eos: O stulti, et tardi corde ad credendum
in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ! 26 Nonne
hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in glo-
riam suam? 27 Et incipiens a Moyse, et omnibus
Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scriptu-
ris, quæ de ipso erant. 28 Et appropinquaverunt
castello quo ibant: et ipse se finxit longius ire.
29 Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum
quoniam advesperascit, et inclinata est iam dies.
Et intravit cum illis. 30 Et factum est, dum re-

(13) Mc 16, 12.

cumberet cum eis, accepit panem, et benedixit, ac
fregit, et porrigebat illis. 31 Et aperti sunt oculi
eorum, et cognoverunt eum: et ipse evanuit ex
oculis eorum. 32 Et dixerunt ad invicem: Nonne
cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur
in via, et aperiret nobis Scripturas?

Simoni Petro

33 Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ie-
rusalem: et invenerunt congregatos undecim, et
eos, qui cum illis erant, 34 dicentes: Quod sur-
rexit Dominus vere, et apparuit Simoni. 35 Et
ipsi narrabant quæ gesta erant in via: et quomodo
cognoverunt eum in fractione panis.

discipulis congregatis

36 Dum autem hæc loquuntur, stetit Iesus in me-
dio eorum, et dicit eis: Pax vobis: ego sum, no-
lite timere. 37 Conturbati vero, et conterriti, ex-
istimabant se spiritum videre. 38 Et dixit eis:
Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in
corda vestra? 39 Videte manus meas, et pedes,
quia ego ipse sum: palpate, et videte: quia spiri-
tus carnem, et ossa non habet, sicut me videtis
habere. 40 Et cum hoc dixisset, ostendit eis ma-
nus, et pedes. 41 Adhuc autem illis non creden-
tibus, et mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic
aliquid, quod manducetur? 42 At illi obtulerunt
ei partem piscis assi, et favum mellis. 43 Et cum
manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis.

II. Ascensio Domini, 24, 44—53 (cf. Act 1, 4—9)

Ultima apparitio et institutio

44 Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locu-
tus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quo-
niam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt
in lege Moysi, et Prophetis, et Psalmis de me.
45 Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent Scrip-
turas. 46 Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est,
et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mor-
tuis tertia die: 47 et prædicari in nomine eius pæ-
nitentiam, et remissionem peccatorum in omnes

(36) Mc 16, 14; Io 20, 19. — (46) Ps 18, 6.

gentes, incipientibus ab Ierosolyma. 48 Vos autem
testes estis horum. 49 Et ego mitto promissum
Patris mei in vos; vos autem sedete in civitate,
quoadusque induamini virtute ex alto.

benedictio et ascensio

50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: et elevatis manibus suis benedixit eis. 51 Et factum est,
dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur
in cælum.

conversatio discipulorum

52 Et ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem
cum gaudio magno: 53 et erant semper in templo,
laudantes, et benedicentes Deum. Amen.

---

(48) Act 1, 8. — (49) Io 14, 26. — (51) Mc 16, 19; Act 1, 9.

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM IOANNEM

Prologus evangelistæ, 1, 1—18

1 [1] In principio erat verbum, et verbum erat
apud Deum, et Deus erat verbum. [2] Hoc erat
in principio apud Deum.

Verbum æternum et divinum

[3] Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso fac-
tum est nihil, quod factum est,

omnia creavit

[4] in ipso vita erat, et vita erat lux hominum:
[5] et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non com-
prehenderunt.

lux hominum erat

[6] Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Io-
annes. [7] Hic venit in testimonium ut testimonium
perhiberet de lumine, ut omnes crederent per il-
lum. [8] Non erat ille lux, sed ut testimonium per-
hiberet de lumine.

cuius receptionem baptista suasit

[9] Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum. [10] In mundo erat,
et mundus per ipsum factus est, et mundus eum
non cognovit. [11] In propria venit, et sui eum non
receperunt.

lux a multis non recepta

[12] Quotquot autem receperunt eum, dedit eis po-
testatem filios Dei fieri, his, qui credunt in no-
mine eius: [13] qui non ex sanguinibus, neque ex
voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex
Deo nati sunt.

credentibus adoptionem obtulit

---

(6) Mt 3, 1; Mc 1, 2. — (9) Inf 3, 19. — (10) Hbr 11, 3.

verbum caro factum est

14 Et verbum caro factum est, et habitavit in
nobis: et vidimus gloriam eius, gloriam quasi uni-
geniti a patre plenum gratiæ, et veritatis.

de quo baptista

15 Ioannes testimonium perhibet de ipso, et cla-
mat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post me ven-
turus est, ante me factus est: quia prior me erat.

et evangelista testimonium perhibent

16 Et de plenitudine eius nos omnes accepimus,
et gratiam pro gratia. 17 Quia lex per Moysen
data est, gratia, et veritas per Iesum Christum
facta est. 18 Deum nemo vidit umquam: unige-
nitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarravit.

PARS PRIMA

Magisterium Salvatoris mundi, 1, 19—12, 50

I. A baptismo usque ad regressum primum in Galilæam, 1, 19—51

1. Testimonia Ioannis baptistæ, 1, 19—36

Testimonium primum

19 Et hoc est testimonium Ioannis, quando mi-
serunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes et Levitas
ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es? 20 Et
confessus est, et non negavit: et confessus est:
Quia non sum ego Christus. 21 Et interrogave-
runt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit:
Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non.
22 Dixerunt ergo ei: Quis es ut responsum demus
his, qui miserunt nos? quid dicis de teipso? 23 Ait:

Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam
Domini,

sicut dixit Isaias propheta. 24 Et qui missi fue-
rant, erant ex Pharisæis. 25 Et interrogaverunt
eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non
es Christus, neque Elias, neque Propheta? 26 Re-
spondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua:

---

(14) Mt 1, 16; Lc 2, 7. — (18) 1 Tim 6, 16; 1 Io 4, 12. — (23) Is 40, 3; Mt 3, 3; Mc 1, 3; Lc 3, 4. — (26) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Act 1, 5; 2, 2; 11, 16; 19, 4.

medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis.
27 Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me
factus est: cuius ego non sum dignus ut solvam
eius corigiam calceamenti. 28 Hæc in Bethania
facta sunt trans Iordanem, ubi erat Ioannes bap-
tizans.

29 Altera die vidit Ioannes Iesum venientem ad testimonium secundum
se, et ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit pecca-
tum mundi. 30 Hic est, de quo dixi: Post me
venit vir, qui ante me factus est: quia prior me
erat. 31 Et ego nesciebam eum, sed ut manife-
stetur in Israel, propterea veni ego in aqua bapti-
zans. 32 Et testimonium perhibuit Ioannes, dicens:
Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam
de cælo, et mansit super eum. 33 Et ego nescie-
bam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille
mihi dixit: Super quem videris Spiritum descen-
dentem, et manentem super eum, hic est, qui bap-
tizat in Spiritu sancto. 34 Et ego vidi: et testimo-
nium perhibui quia hic est Filius Dei.

35 Altera die iterum stabat Ioannes, et ex dis- testimonium tertium
cipulis eius duo. 36 Et respiciens Iesum ambulan-
tem, dicit: Ecce agnus Dei.

2. Vocatio quinque discipulorum, 1, 37—51

37 Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et Andreæ et Ioannis
secuti sunt Iesum. 38 Conversus autem Iesus, et
videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis?
Qui dixerunt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatum
Magister), ubi habitas? 39 Dicit eis: Venite, et
videte. Venerunt, et viderunt ubi maneret, et apud
eum manserunt die illo: hora autem erat quasi de-
cima. 40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri
unus ex duobus, qui audierant a Ioanne, et secuti
fuerant eum.

41 Invenit hic primum fratrem suum Simonem, Simonis Petri
et dicit ei: Invenimus Messiam (quod est inter-
pretatum Christus). 42 Et adduxit eum ad Iesum.
Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius

---

(32) Mt 3, 16; Mc 1, 10; Lc 3, 22.

Iona: tu vocaberis Cephas (quod interpretatur Pe-
trus).

Philippi

43 In crastinum voluit exire in Galilæam, et in-
venit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me.
44 Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate An-
dreæ, et Petri.

et Nathanaelis seu Bartholomæi

45 Invenit Philippus Nathanael, et dicit ei: Quem
scripsit Moyses in lege, et Prophetæ, invenimus
Iesum filium Ioseph a Nazareth. 46 Et dixit ei Na-
thanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Di-
cit ei Philippus: Veni, et vide. 47 Vidit Iesus Na-
thanael venientem ad se, et dicit de eo: Ecce vere
Israelita, in quo dolus non est. 48 Dicit ei Natha-
nael: Unde me nosti? Respondit Iesus, et dixit
ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub
ficu, vidi te. 49 Respondit ei Nathanael, et ait:
Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel. 50 Re-
spondit Iesus, et dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te
sub ficu, credis: maius his videbis. 51 Et dicit ei:
Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum,
et angelos Dei ascendentes, et descendentes supra
Filium hominis.

II. A primo usque ad secundum regressum in Galilæam, 2, 1—3, 36

1. Iesus cum suis in Galilæa commoratur, 2, 1—12

In Cana primum miraculum patrat

2 1 Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Ga-
lilææ: et erat mater Iesu ibi. 2 Vocatus est
autem et Iesus, et discipuli eius ad nuptias. 3 Et
deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum
non habent. 4 Et dicit ei Iesus: Quid mihi, et
tibi est mulier? nondum venit hora mea. 5 Dicit
mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis,
facite. 6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex po-
sitæ secundum purificationem Iudæorum, capientes
singulæ metretas binas vel ternas. 7 Dicit eis Ie-
sus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas

(45) Gn 49, 10; Dt 18, 18. — Is 40, 10; 45, 8; Ir 23, 5; Ez 34, 23; 37, 24; Dn 9, 24 s.

usque ad summum. 8 Et dicit eis Iesus: Haurite
nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt. 9 Ut au-
tem gustavit architriclinus aquam vinum factam,
et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant,
qui hauserant aquam: vocat sponsum architricli-
nus, 10 et dicit ei: Omnis homo primum bonum
vinum ponit: et cum inebriati fuerint, tunc id, quod
deterius est: Tu autem servasti bonum vinum us-
que adhuc. 11 Hoc fecit initium signorum Iesus
in Cana Galilææ: et manifestavit gloriam suam,
et crediderunt in eum discipuli eius.

12 Post hoc descendit Capharnaum ipse, et mater
eius, et fratres eius, et discipuli eius: et ibi man-
serunt non multis diebus.

in Capharnaum manet

2. Iesus in primo paschate templum purgat, 2, 13—22

13 Et prope erat Pascha Iudæorum, et ascendit
Iesus Ierosolymam:

Ierosolymam ascendit templum purgat

14 et invenit in templo vendentes boves, et oves,
et columbas, et numularios sedentes. 15 Et cum
fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit
de templo, oves quoque, et boves, et numulario-
rum effudit æs, et mensas subvertit. 16 Et his,
qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc,
et nolite facere domum patris mei, domum nego-
tiationis. 17 Recordati sunt vero discipuli eius quia
scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.

18 Responderunt ergo Iudæi, et dixerunt ei: Quod
signum ostendis nobis quia hæc facis? 19 Respon-
dit Iesus, et dixit eis: Solvite templum hoc, et in
tribus diebus excitabo illud. 20 Dixerunt ergo Iu-
dæi: Quadraginta et sex annis ædificatum est tem-
plum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud?
21 Ille autem dicebat de templo corporis sui. 22 Cum
ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt disci-
puli eius, quia hoc dicebat, et crediderunt scriptu-
ræ, et sermoni, quem dixit Iesus.

signum potestatis resurrectionem suam promittit

---

(17) Ps 68, 10. — (19) Mt 26, 61; 27, 40; Mc 14, 58; 15, 29. — (22) Ps 3, 6; 56, 9.

3. In eadem festivitate Nicodemum docet, 2, 23—3, 21

Multis semetipsum non credit

23 Cum autem esset Ierosolymis in pascha in
die festo, multi crediderunt in nomine eius, viden-
tes signa eius, quæ faciebat. 24 Ipse autem Iesus
non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset
omnes, 25 et quia opus ei non erat ut quis testi-
monium perhiberet de homine: ipse enim sciebat
quid esset in homine.

Nicodemum autem docet

3 1 Erat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus
nomine, princeps Iudæorum. 2 Hic venit ad
Iesum nocte, et dixit ei: Rabbi, scimus quia a Deo
venisti magister, nemo enim potest hæc signa fa-
cere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. 3 Re-
spondit Iesus, et dixit ei: Amen, amen dico tibi,
nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre
regnum Dei. 4 Dicit ad eum Nicodemus: Quo-
modo potest homo nasci, cum sit senex? num-
quid potest in ventrem matris suæ iterato introire,
et renasci? 5 Respondit Iesus: Amen, amen dico
tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu
sancto, non potest introire in regnum Dei. 6 Quod
natum est ex carne, caro est: et quod natum est
ex spiritu, spiritus est. 7 Non mireris quia dixi
tibi: oportet vos nasci denuo. 8 Spiritus ubi vult
spirat: et vocem eius audis, sed nescis unde ve-
niat, aut quo vadat: sic est omnis, qui natus est
ex spiritu. 9 Respondit Nicodemus, et dixit ei:
Quomodo possunt hæc fieri? 10 Respondit Iesus,
et dixit ei: Tu es magister in Israel, et hæc igno-
ras? 11 Amen, amen dico tibi, quia quod scimus
loquimur, et quod vidimus testamur, et testimo-
nium nostrum non accipitis. 12 Si terrena dixi vo-
bis, et non creditis: quomodo, si dixero vobis cæ-
lestia, credetis? 13 Et nemo ascendit in cælum,
nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est
in cælo. 14 Et sicut Moyses exaltavit serpentem
in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis:
15 ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed

---

(8) Ps 134, 7. — (14) Nm 21, 9.

habeat vitam æternam. 16 Sic enim Deus dilexit
mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut
omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat
vitam æternam. 17 Non enim misit Deus Filium
suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut sal-
vetur mundus per ipsum. 18 Qui credit in eum,
non iudicatur: qui autem non credit, iam iudica-
tus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii
Dei. 19 Hoc est autem iudicium: quia lux venit
in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras,
quam lucem: erant enim eorum mala opera. 20 Om-
nis enim, qui male agit, odit lucem, et non venit
ad lucem, ut non arguantur opera eius: 21 qui
autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manife-
stentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

4. Iesus cum discipulis in terra Iudæa, 3, 22—36

22 Post hæc venit Iesus, et discipuli eius in ter- Iesus per discipulos baptizat
ram Iudæam: et illic demorabatur cum eis, et bap-
tizabat. 23 Erat autem et Ioannes baptizans in
Ænnon, iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic,
et veniebant, et baptizabantur. 24 Nondum enim
missus fuerat Ioannes in carcerem.

25 Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis Ioannes baptista gaudet ac testatur
cum Iudæis de Purificatione. 26 Et venerunt ad
Ioannem, et dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum
trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti,
ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad eum. 27 Re-
spondit Ioannes, et dixit: Non potest homo accipere
quidquam, nisi fuerit ei datum de cælo. 28 Ipsi
vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim:
Non sum ego Christus: sed quia missus sum ante
illum. 29 Qui habet sponsam, sponsus est: amicus
autem sponsi, qui stat, et audit eum, gaudio gau-
det propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum
impletum est. 30 Illum oportet crescere, me autem
minui. 31 Qui desursum venit, super omnes est.

---

(16) 1 Io 4, 9. — (19) Sup 1, 9. — (22) Inf 4, 1. — (26) Sup 1, 19. — (28) Sup 1, 20.

Qui est de terra, de terra est, et de terra loqui-
tur. Qui de cælo venit, super omnes est. 32 Et
quod vidit, et audivit, hoc testatur: et testimonium
eius nemo accipit. 33 Qui accepit eius testimoni-
um, signavit quia Deus verax est. 34 Quem enim
misit Deus, verba Dei loquitur: non enim ad men-
suram dat Deus spiritum. 35 Pater diligit Filium:
et omnia dedit in manu eius. 36 Qui credit in Fi-
lium, habet vitam æternam: qui autem incredulus
est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet
super eum.

III. A secundo regressu in Galilæam usque ad saturationem quinque milium, 4, 1—5, 47

1. Iesus per Samariam revertitur, 4, 1—45

Iuxta fontem Iacob

4 1 Ut ergo cognovit Iesus quia audierunt Pha-
risæi quod Iesus plures discipulos facit, et bap-
tizat, quam Ioannes, 2 (quamquam Iesus non bap-
tizaret, sed discipuli eius) 3 reliquit Iudæam, et
abiit iterum in Galilæam. 4 Oportebat autem eum
transire per Samariam. 5 Venit ergo in civitatem
Samariæ, quæ dicitur Sichar: iuxta prædium, quod
dedit Iacob Ioseph filio suo. 6 Erat autem ibi fons
Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic
supra fontem. Hora erat quasi sexta.

mulieri Samaritanæ se manifestat

7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit
ei Iesus: Da mihi bibere. (8 Discipuli enim eius
abierant in civitatem ut cibos emerent.) 9 Dicit
ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Iudæus
cum sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Sa-
maritana? non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.
10 Respondit Iesus, et dixit ei: Si scires donum
Dei, et quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu
forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vi-
vam. 11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo
haurias habes, et puteus altus est: unde ergo ha-

(33) Rom 3, 4. — (36) 1 Io 5, 10. — (1) Sup 3, 22. — (5) Gn 33, 19; 48, 22; Ios 24, 32.

bes aquam vivam? 12 Numquid tu maior es patre
nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex
eo bibit, et filii eius, et pecora eius? 13 Respon-
dit Iesus, et dixit ei: Omnis, qui bibit ex aqua
hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua,
quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: 14 sed
aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ sa-
lientis in vitam æternam. 15 Dicit ad eum mu-
lier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam:
neque veniam huc haurire. 16 Dicit ei Iesus: Vade,
voca virum tuum, et veni huc. 17 Respondit mu-
lier, et dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus:
Bene dixisti, quia non habeo virum: 18 quinque
enim viros habuisti, et nunc, quem habes, non est
tuus vir: hoc vere dixisti. 19 Dicit ei mulier: Do-
mine, video quia Propheta es tu. 20 Patres nostri
in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis, quia Ie-
rosolymis est locus, ubi adorare oportet. 21 Dicit
ei Iesus: Mulier crede mihi, quia venit hora, quando
neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adora-
bitis Patrem. 22 Vos adoratis quod nescitis: nos
adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.
23 Sed venit hora, et nunc est, quando veri ad-
oratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate.
Nam et Pater tales quærit, qui adorent eum. 24 Spi-
ritus est Deus: et eos, qui adorant eum, in spiritu
et veritate oportet adorare. 25 Dicit ei mulier:
Scio quia Messias venit (qui dicitur Christus); cum
ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia. 26 Di-
cit ei Iesus: Ego sum, qui loquor tecum. 27 Et con-
tinuo venerunt discipuli eius: et mirabantur quia
cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid
quæris, aut quid loqueris cum ea?

28 Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit quæ cives
in civitatem, et dicit illis hominibus: 29 Venite, et urbis vo-
videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque cat
feci: numquid ipse est Christus? 30 Exierunt ergo
de civitate, et veniebant ad eum.

---

(20) Dt 12, 6. — (22) 2 Rg 17, 41. — (24) 2 Cor 3, 17.

interea discipuli a Domino instruuntur

31 Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi,
manduca. 32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo
manducare, quem vos nescitis. 33 Dicebant ergo
discipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei
manducare? 34 Dicit eis Iesus: Meus cibus est
ut faciam voluntatem eius, qui misit me, ut perfi-
ciam opus eius. 35 Nonne vos dicitis, quod adhuc
quattuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico
vobis: Levate oculos vestros, et videte regiones,
quia albæ sunt iam ad messem. 36 Et qui metit,
mercedem accipit, et congregat fructum in vitam
æternam: ut, et qui seminat, simul gaudeat, et qui
metit. 37 In hoc enim est verbum verum: quia
alius est qui seminat, et alius est qui metit. 38 Ego
misi vos metere quod vos non laborastis: alii la-
boraverunt, et vos in labores eorum introistis.

qui duos dies apud Sicharenses manet

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in
eum Samaritanorum, propter verbum mulieris te-
stimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæ-
cumque feci. 40 Cum venissent ergo ad illum
Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et
mansit ibi duos dies. 41 Et multo plures crede-
runt in eum propter sermonem eius. 42 Et mu-
lieri dicebant: Quia iam non propter tuam loque-
lam credimus: ipsi enim audivimus, et scimus quia
hic est vere Salvator mundi.

ac deinde in Galilæam venit

43 Post duos autem dies exiit inde: et abiit in
Galilæam. 44 Ipse enim Iesus testimonium perhi-
buit quia Propheta in sua patria honorem non ha-
bet. 45 Cum ergo venisset in Galilæam, excepe-
runt eum Galilæi, cum omnia vidissent quæ fece-
rat Ierosolymis in die festo: et ipsi enim venerant
ad diem festum.

2. In Cana Filium aulici sanat, 4, 46—54

Iesus alterum miraculum patrat

46 Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit
aquam vinum. Et erat quidam regulus, cuius filius

---

(35) Mt 9, 37; Lc 10, 2. — (44) Mt 13, 57; Mc 6, 4; Lc 4, 24. — (45) Mt 4, 12; Mc 1, 14; Lc 4, 14. — (46) Sup 2, 9.

infirmabatur Capharnaum. 47 Hic cum audisset
quia Iesus adveniret a Iudæa in Galilæam, abiit ad
eum, et rogabat eum ut descenderet, et sanaret
filium eius: incipiebat enim mori. 48 Dixit ergo
Iesus ad eum: nisi signa, et prodigia videritis, non
creditis. 49 Dicit ad eum regulus: Domine, de-
scende prius quam moriatur filius meus. 50 Dicit
ei Iesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo
sermoni, quem dixit ei Iesus, et ibat. 51 Iam au-
tem eo descendente, servi occurrerunt ei, et nun-
tiaverunt dicentes, quia filius eius viveret. 52 In-
terrogabat ergo horam ab eis, in qua melius ha-
buerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima
reliquit eum febris. 53 Cognovit ergo pater, quia
illa hora erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus
vivit: et credidit ipse, et domus eius tota. 54 Hoc
iterum secundum signum fecit Iesus, cum venisset
a Iudæa in Galilæam.

3. Ierosolymis languidum sanat, 5, 1—16

5 1 Post hæc erat dies festus Iudæorum, et ascen- Circa festum Iudæorum
dit Iesus Ierosolymam. Iesus ad probaticam piscinam
2 Est autem Ierosolymis Probatica piscina, quæ
cognominatur Hebraice Bethsaida, quinque porticus
habens. 3 In his iacebat multitudo magna languen-
tium, cæcorum, claudorum, aridorum exspectan-
tium aquæ motum. 4 Angelus autem Domini de-
scendebat secundum tempus in piscinam: et mo-
vebatur aqua. Et qui prior descendisset in pisci-
nam post motionem aquæ, sanus fiebat a quacum-
que detinebatur infirmitate.
5 Erat autem quidam homo ibi triginta et octo hominem 38 annos
annos habens in infirmitate sua. 6 Hunc cum vi- infirmum sanat
disset Iesus iacentem, et cognovisset quia iam mul-
tum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri?
7 Respondit ei languidus: Domine, hominem non
habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in
piscinam: dum venio enim ego, alius ante me de-
scendit. 8 Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum

(1) Lv 23, 5; Dt 16, 1.

tuum, et ambula: 9 Et statim sanus factus est
homo ille: et sustulit grabatum suum, et ambula-
bat. Erat autem sabbatum in die illo.

Iudæi grabatum portantem reprehendunt

10 Dicebant ergo Iudæi illi, qui sanatus fuerat:
Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.
11 Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi
dixit: Tolle grabatum tuum, et ambula. 12 Inter-
rogaverunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit
tibi, Tolle grabatum tuum, et ambula? 13 Is au-
tem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset.
Iesus enim declinavit a turba constituta in loco.

ac Iesum persequuntur

14 Postea invenit eum Iesus in templo, et dixit
illi: Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne de-
terius tibi aliquid contingat. 15 Abiit ille homo,
et nuntiavit Iudæis quia Iesus esset, qui fecit eum
sanum. 16 Propterea persequebantur Iudæi Iesum,
quia hæc faciebat in sabbato.

4. Iesus se defendit et Iudæos arguit, 5, 17—47

Deo se æqualem dicit

17 Iesus autem respondit eis: Pater meus usque
modo operatur, et ego operor. 18 Propterea ergo
magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non
solum solvebat sabbatum, sed et patrem suum di-
cebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit
itaque Iesus, et dixit eis: 19 Amen, amen dico
vobis: non potest Filius a se facere quidquam, nisi
quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim
ille fecerit, hæc et Filius similiter facit. 20 Pater
enim diligit Filium, et omnia demonstrat ei, quæ
ipse facit: et maiora his demonstrabit ei opera, ut
vos miremini. 21 Sicut enim Pater suscitat mor-
tuos, et vivificat: sic et Filius, quos vult, vivificat.
22 Neque enim Pater iudicat quemquam: sed omne
iudicium dedit Filio, 23 ut omnes honorificent Fi-
lium, sicut honorificant Patrem: qui non honorifi-
cat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum.
24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum
audit, et credit ei, qui misit me, habet vitam æter-
nam, et in iudicium non venit, sed transiit a morte

---

(10) Ex 20, 11; Ir 17, 24.

in vitam. 25 Amen, amen dico vobis, quia venit
hora, et nunc est, quando mortui audient vocem
Filii Dei: et qui audierint, vivent. 26 Sicut enim
Pater habet vitam in semetipso: sic dedit et Filio
habere vitam in semetipso: 27 et potestatem dedit
ei iudicium facere, quia Filius hominis est. 28 No-
lite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui
in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei: 29 et
procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vi-
tæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iu-
dicii. 30 Non possum ego a meipso facere quid-
quam. Sicut audio, iudico: et iudicium meum iu-
stum est: quia non quæro voluntatem meam, sed
voluntatem eius, qui misit me.

assertionem testimoniis confirmat

31 Si ego testimonium perhibeo de meipso, testi-
monium meum non est verum. 32 Alius est, qui
testimonium perhibet de me: et scio quia verum
est testimonium, quod perhibet de me. 33 Vos
misistis ad Ioannem: et testimonium perhibuit ve-
ritati. 34 Ego autem non ab homine testimonium
accipio: sed hæc dico ut vos salvi sitis. 35 Ille
erat lucerna ardens, et lucens. Vos autem volui-
stis ad horam exsultare in luce eius. 36 Ego au-
tem habeo testimonium maius Ioanne. Opera enim,
quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea: ipsa opera,
quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia
Pater misit me: 37 et qui misit me Pater, ipse
testimonium perhibuit de me: neque vocem eius
umquam audistis, neque speciem eius vidistis. 38 Et
verbum eius non habetis in vobis manens: quia
quem misit ille, huic vos non creditis. 39 Scruta-
mini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam
æternam habere: et illæ sunt, quæ testimonium
perhibent de me: 40 et non vultis venire ad me
ut vitam habeatis.

causam incredulitatis Iudæorum aperit

41 Claritatem ab hominibus non accipio. 42 Sed
cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in
vobis. 43 Ego veni in nomine Patris mei, et non

---

(29) Mt 25, 46. — (32) Mt 3, 17; Sup 1, 15. —
(37) Mt 3, 17; 17, 5. — Dt 4, 12.

accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum
accipietis. 44 Quomodo vos potestis credere, qui
gloriam ab invicem accipitis: et gloriam, quæ a solo
Deo est, non quæritis? 45 Nolite putare quia ego
accusaturus sim vos apud Patrem; est qui accusat
vos Moyses, in quo vos speratis. 46 Si enim cre-
deretis Moysi, crederetis forsitan et mihi: de me
enim ille scripsit. 47 Si autem illius litteris non
creditis: quomodo verbis meis credetis?

IV. A saturatione quinque milium usque ad festum scenopegiæ, 6, 1—7, 1

1. Saturatio quinque milium, 6, 1—21

Trans mare Galilææ

6 1 Post hæc abiit Iesus trans mare Galilææ,
quod est Tiberiadis: 2 et sequebatur eum
multitudo magna, quia videbant signa, quæ facie-
bat super his, qui infirmabantur. 3 Subiit ergo in
montem Iesus: et ibi sedebat cum discipulis suis.
4 Erat autem proximum Pascha dies festus Iu-
dæorum.

circa pascha multitudinem satiat

5 Cum sublevasset ergo oculos Iesus, et vidisset
quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad
Philippum: Unde ememus panes, ut manducent
hi? 6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim
sciebat quid esset facturus. 7 Respondit ei Philip-
pus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt
eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. 8 Dicit
ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis
Petri: 9 Est puer unus hic, qui habet quinque pa-
nes hordeaceos, et duos pisces: sed hæc quid sunt
inter tantos? 10 Dixit ergo Iesus: Facite homines
discumbere. Erat autem fænum multum in loco.
Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia.
11 Accepit ergo Iesus panes: et cum gratias egisset,
distribuit discumbentibus: similiter et ex piscibus
quantum volebant. 12 Ut autem impleti sunt, dixit
discipulis suis: Colligite quæ superaverunt frag-

---

(44) 1 Cor 4, 5. — (46) Gn 3, 15; 22, 18; 49, 10; Dt 18, 15. — (1) Mt 14, 13; Mc 6, 31; Lc 9, 10.

menta, ne pereant. 13 Collegerunt ergo, et imple-
verunt duodecim cophinos fragmentorum ex quin-
que panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his, qui
manducaverant. 14 Illi ergo homines cum vidis-
sent quod Iesus fecerat signum, dicebant: Quia hic
est vere propheta, qui venturus est in mundum.
15 Iesus ergo cum cognovisset quia venturi essent
ut raperent eum, et facerent eum regem, fugit
iterum in montem ipse solus.

supra mare ambulat

16 Ut autem sero factum est, descenderunt dis-
cipuli eius ad mare. 17 Et cum ascendissent na-
vim, venerunt trans mare in Capharnaum: et te-
nebræ iam factæ erant: et non venerat ad eos Ie-
sus. 18 Mare autem, vento magno flante, exsur-
gebat. 19 Cum remigassent ergo quasi stadia vi-
ginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulan-
tem supra mare, et proximum navi fieri, et timue-
runt. 20 Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite ti-
mere. 21 Voluerunt ergo accipere eum in navim:
et statim navis fuit ad terram, in quam ibant.

2. Sermo eucharisticus in Capharnaum, 6, 22—72

Occasio sermonis

22 Altera die, turba, quæ stabat trans mare, vidit
quia navicula alia non erat ibi nisi una, et quia
non introisset cum discipulis suis Iesus in navim,
sed soli discipuli eius abiissent: 23 aliæ vero su-
pervenerunt naves a Tiberiade iuxta locum ubi
manducaverant panem, gratias agente Domino.
24 Cum ergo vidisset turba quia Iesus non esset
ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in naviculas,
et venerunt Capharnaum quærentes Iesum. 25 Et
cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi,
quando huc venisti?

Pater dat panem de cælo verum

26 Respondit eis Iesus, et dixit: Amen, amen
dico vobis: quæritis me non quia vidistis signa,
sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis.
27 Operamini non cibum, qui perit, sed qui per-
manet in vitam æternam, quem Filius hominis da-

(15) Mt 14, 23; Mc 6, 46.

bit *vobis*. *Hunc* enim Pater signavit Deus. 28 Di-
xerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur
opera Dei? 29 Respondit Iesus, et dixit eis: Hoc
est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.
30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum
ut videamus, et credamus tibi? quid operaris?
31 Patres nostri manducaverunt manna in deserto,
sicut scriptum est: Panem de cælo dedit eis man-
ducare. 32 Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico
vobis: Non *Moyses* dedit vobis panem de cælo,
sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum.
33 Panis enim Dei est, qui de cælo descendit, et
dat vitam mundo. 34 Dixerunt ergo ad eum: Do-
mine, semper da nobis panem hunc.

Filius est panis vitæ

35 Dixit autem eis Iesus: Ego sum panis vitæ:
qui venit ad me, non esuriet: et qui credit in me,
non sitiet umquam. 36 Sed dixi vobis quia et vi-
distis me, et non creditis. 37 Omne, quod dat
mihi Pater, ad me veniet: et eum, qui venit ad
me, non eiiciam foras: 38 quia descendi de cælo,
non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem
eius, qui misit me. 39 Hæc est autem voluntas
eius, qui misit me, Patris: ut omne, quod dedit
mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in
novissimo die. 40 Hæc est autem voluntas Patris
mei, qui misit me: ut omnis, qui videt Filium, et
credit in eum, habeat vitam æternam, et ego re-
suscitabo eum in novissimo die. 41 Murmurabant
ergo Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis
vivus, qui de cælo descendi, 42 et dicebant: Nonne
hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos novimus pa-
trem, et matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia
de cælo descendi? 43 Respondit ergo Iesus, et
dixit eis: Nolite murmurare in invicem: 44 nemo
potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, tra-
xerit eum: et ego resuscitabo eum in novissimo
die. 45 Est scriptum in Prophetis: Et erunt omnes

---

(27) Mt 3, 17; 17, 5; Sup 1, 32. — (29) 1 Io 3, 23. — (31) Ex 16, 14; Nm 11, 7; Ps 77, 24; Sap 16, 20. — (35) Sir 24, 29. — (42) Mt 13, 55. — (45) Is 54, 13.

docibiles Dei. Omnis, qui audivit a Patre, et di-
dicit, venit ad me. 46 Non quia Patrem vidit quis-
quam, nisi is, qui est a Deo, hic vidit Patrem.
47 Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, ha-
bet vitam æternam. 48 Ego sum panis vitæ. 49 Pa-
tres vestri manducaverunt manna in deserto, et
mortui sunt. 50 Hic est panis de cælo descendens:
ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.
51 Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi.
52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æter-
num:

et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi
vita. 53 Litigabant ergo Iudæi ad invicem, dicen-
tes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare
ad manducandum? 54 Dixit ergo eis Iesus: Amen,
amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii
hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis
vitam in vobis. 55 Qui manducat meam carnem,
et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam:
et ego resuscitabo eum in novissimo die. 56 Caro
enim mea, vere est cibus: et sanguis meus, vere
est potus. 57 Qui manducat meam carnem, et bi-
bit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo.
58 Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter
Patrem: et qui manducat me, et ipse vivet prop-
ter me. 59 Hic est panis, qui de cælo descendit.
Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et
mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in
æternum.

cuius caro est cibus et sanguis est potus

60 Hæc dixit in synagoga docens, in Caphar-
naum. 61 Multi ergo audientes ex discipulis eius,
dixerunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum
audire? 62 Sciens autem Iesus apud semetipsum
quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis:
Hoc vos scandalizat? 63 Si ergo videritis Filium
hominis ascendentem ubi erat prius? 64 Spiritus
est, qui vivificat: caro non prodest quidquam. Ver-
ba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita

effectus sermonis inter discipulos

(46) Mt 11, 27. — (49) Ex 16, 13. — (56) 1 Cor 11, 27.
(63) Sup 3, 13.

sunt. 65 Sed sunt quidam ex vobis, qui non cre-
dunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non
credentes, et quis traditurus esset eum. 66 Et di-
cebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest ve-
nire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. 67 Ex
hoc multi discipulorum eius abierunt retro: et iam
non cum illo ambulabant. 68 Dixit ergo Iesus ad
duodecim: Numquid et vos vultis abire? 69 Re-
spondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem
ibimus? verba vitæ æternæ habes. 70 Et nos cre-
didimus, et cognovimus quia tu es Christus Filius
Dei. 71 Respondit eis Iesus: Nonne ego vos duo-
decim elegi: et ex vobis unus diabolus est? 72 Di-
cebat autem Iudam Simonis Iscariotem: hic enim
erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

3. Iesus in Galilæa commoratur, 7, 1

Inimicitiæ Iudæorum

7 1 Post hæc autem ambulabat Iesus in Galilæ-
am, non enim volebat in Iudæam ambulare:
quia quærebant eum Iudæi interficere.

V. A festo scenopegiæ usque ad festum encæniorum, 7, 2—10, 21

1. Iesus secreto Ierosolymam venit, 7, 2—13

Ad scenopegiam non palam ascendit

2 Erat autem in proximo dies festus Iudæorum,
Scenopegia.
3 Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi
hinc, et vade in Iudæam, ut et discipuli tui videant
opera tua, quæ facis. 4 Nemo quippe in occulto
quid facit, et quærit ipse in palam esse: si hæc
facis, manifesta teipsum mundo. 5 Neque enim
fratres eius credebant in eum. 6 Dicit ergo eis
Iesus: Tempus meum nondum advenit: tempus
autem vestrum semper est paratum. 7 Non potest
mundus odisse vos: me autem odit: quia ego te-
stimonium perhibeo de illo quod opera eius mala
sunt. 8 Vos ascendite ad diem festum hunc, ego
autem non ascendo ad diem festum istum: quia

(70) Mt 16, 16; Mc 8, 29; Lc 9, 20. — (2) Lv 23, 34.

meum tempus nondum impletum est. [9] Hæc cum
dixisset, ipse mansit in Galilæa.
[10] Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc et sed in occulto
ipse ascendit ad diem festum non manifeste, sed
quasi in occulto.
[11] Iudæi ergo quærebant eum in die festo, et ideoque quæritur
dicebant: Ubi est ille? [12] Et murmur multum erat
in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bo-
nus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit
turbas. [13] Nemo tamen palam loquebatur de illo
propter metum Iudæorum.

2. Acta die festo mediante, 7, 14—36

[14] Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus Iesus docet
in templum, et docebat. [15] Et mirabantur Iudæi,
dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non di-
dicerit?
[16] Respondit eis Iesus, et dixit: Mea doctrina de doctrina sua
non est mea, sed eius, qui misit me. [17] Si quis
voluerit voluntatem eius facere: cognoscet de doc-
trina, utrum ex Deo sit, an ego a me ipso loquar.
[18] Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam
quærit; qui autem quærit gloriam eius, qui misit
eum, hic verax est, et iniustitia in illo non est.
[19] Nonne Moyses dedit vobis legem: et nemo de sanctificatione sabbati
ex vobis facit legem? [20] Quid me quæritis inter-
ficere? Respondit turba, et dixit: Dæmonium
habes: quis te quærit interficere? [21] Respondit
Iesus, et dixit eis: Unum opus feci, et omnes mi-
ramini: [22] Propterea Moyses dedit vobis circum-
cisionem: (non quia ex Moyse est, sed ex patri-
bus) et in sabbato circumciditis hominem. [23] Si
circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non
solvatur lex Moysi: mihi indignamini quia totum
hominem sanum feci in sabbato? [24] Nolite iudi-
care secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.
[25] Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis: Nonne de missione et origine sua divina
hic est, quem quærunt interficere? [26] Et ecce pa-

---

(19) Ex 24, 3. — (20) Sup 5, 18. — (22) Lv 12, 3. — Gn 17, 10. — (24) Dt 1, 16.

lam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid vere
cognoverunt principes quia hic est Christus? 27 Sed
hunc scimus unde sit: Christus autem cum vene-
rit, nemo scit unde sit. 28 Clamabat ergo Iesus
in templo docens, et dicens: Et me scitis, et unde
sim scitis: et a me ipso non veni, sed est verus,
qui misit me, quem vos nescitis. 29 Ego scio eum:
quia ab ipso sum, et ipse me misit.

apprehendi nequit

30 Quærebant ergo eum apprehendere: et nemo
misit in illum manus, quia nondum venerat hora
eius. 31 De turba autem multi crediderunt in eum,
et dicebant: Christus cum venerit, numquid plura
signa faciet quam quæ hic facit? 32 Audierunt
Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc: et mi-
serunt principes, et Pharisæi ministros ut appre-
henderent eum.

propinquum discessum suum nuntiat

33 Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus
vobiscum sum: et vado ad eum, qui me misit.
34 Quæretis me, et non invenietis: et ubi ego sum,
vos non potestis venire. 35 Dixerunt ergo Iudæi
ad semetipsos: Quo hic iturus est, quia non inve-
niemus eum? numquid in dispersionem gentium
iturus est, et docturus gentes? 36 Quis est hic
sermo, quem dixit: Quæretis me, et non invenie-
tis: et ubi sum ego, vos non potestis venire?

3. Acta die ultimo festivitatis, 7, 37—8, 1

Promissio Spiritus sancti

37 In novissimo autem die magno festivitatis sta-
bat Iesus, et clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat
ad me, et bibat. 38 Qui credit in me, sicut dicit
Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ.
39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi
erant credentes in eum: nondum enim erat Spiri-
tus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.

dissensio turbæ

40 Ex illa ergo turba cum audissent hos sermo-
nes eius, dicebant: Hic est vere propheta. 41 Alii
dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dice-
bant: Numquid a Galilæa venit Christus? 42 Nonne

---

(34) Inf 13, 33. — (37) Lv 23, 36. — (38) Dt 18, 15; Ioel 2, 28; Act 2, 17. — (42) Mch 5, 2; Mt 2, 6.

Scriptura dicit: Quia ex semine David, et de Beth-
lehem castello, ubi erat David, venit Christus?
43 Dissensio itaque facta est in turba propter eum.
44 Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere
eum: sed nemo misit super eum manus.
45 Venerunt ergo ministri ad Pontifices, et Pha- controversia synedrorum
risæos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis
illum? 46 Responderunt ministri: Numquam sic
locutus est homo, sicut hic homo. 47 Responde-
runt ergo eis Pharisæi: Numquid et vos seducti
estis? 48 Numquid ex principibus aliquis credidit
in eum, aut ex Pharisæis? 49 sed turba hæc, quæ
non novit legem, maledicti sunt. 50 Dixit Nicode-
mus ad eos, ille, qui venit ad eum nocte, qui unus
erat ex ipsis: 51 Numquid lex nostra iudicat ho-
minem, nisi prius audierit ab ipso, et cognoverit
quid faciat? 52 Responderunt, et dixerunt ei: Num-
quid et tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, et
vide quia a Galilæa propheta non surgit.
53 Et reversi sunt unusquisque in domum suam. reversio omnium
8 1 Iesus autem perrexit in montem Oliveti:

4. Mulier in adulterio deprehensa, 8, 2—11

2 et diluculo iterum venit in templum, et omnis Magister
populus venit ad eum, et sedens docebat eos.
3 Adducunt autem Scribæ, et Pharisæi mulierem a scribis et pharisæis tentatur
in adulterio deprehensam: et statuerunt eam in
medio, 4 et dixerunt ei: Magister, hæc mulier
modo deprehensa est in adulterio. 5 In lege autem
Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu
ergo quid dicis? 6 Hoc autem dicebant tentantes
eum, ut possent accusare eum.
Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribe- sed prudenter iis respondet
bat in terra. 7 Cum ergo perseverarent interro-
gantes eum, erexit se, et dixit eis: Qui sine pec-
cato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.
8 Et iterum se inclinans, scribebat in terra. 9 Au-

(50) Sup 3, 2. — (51) Dt 17, 8; 19, 15. — (5) Lv 20, 10.
— (7) Dt 17, 7.

dientes autem unus post unum exibant, incipientes a senioribus: et remansit solus Iesus, et mulier in medio stans.

neque mulierem condemnat

10 Erigens autem se Iesus, dixit ei: Mulier, ubi sunt, qui te accusabant? nemo te condemnavit? 11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Iesus: Nec ego te condemnabo: Vade, et iam amplius noli peccare.

5. Iesus lux mundi, 8, 12—20

Assertionem

12 Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

suo atque Patris testimonio confirmat

13 Dixerunt ergo ei Pharisæi: Tu de te ipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum. 14 Respondit Iesus, et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio unde veni, et quo vado: vos autem nescitis unde venio, aut quo vado. 15 Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quemquam: 16 et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum: sed ego, et qui misit me, Pater. 17 Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est. 18 Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso: et testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater. 19 Dicebant ergo ei: Ubi est Pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque Patrem meum: si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis.

in gazophylacio docens

20 Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo: et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

6. Iesus salvator peccatorum et filius Dei, 8, 21—59

In peccatis suis morientur

21 Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, et quæretis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado, vos non potestis venire. 22 Dicebant

---

(12) 1 Io 1, 5. — (17) Dt 17, 6; 19, 15; Mt 18, 16; 2 Cor 13, 1; Hbr 10, 28.

ergo Iudæi: Numquid interficiet semetipsum, quia
dixit: Quo ego vado, vos non potestis venire?
23 Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de
supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non
sum de hoc mundo. 24 Dixi ergo vobis quia mo-
riemini in peccatis vestris: si enim non credide-
ritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Ie- qui non credunt Iesum esse Messiam
sus: Principium, qui et loquor vobis. 26 Multa
habeo de vobis loqui, et iudicare. Sed qui me misit,
verax est: et ego quæ audivi ab eo, hæc loquor
in mundo. 27 Et non cognoverunt quia Patrem
eius dicebat Deum. 28 Dixit ergo eis Iesus: Cum
exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia
ego sum, et a meipso facio nihil, sed sicut docuit
me Pater, hæc loquor: 29 et qui me misit, mecum
est, et non reliquit me solum: quia ego quæ pla-
cita sunt ei, facio semper.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. cuius veritas retenta liberat
31 Dicebat ergo Iesus ad eos, qui crediderunt ei,
Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, vere
discipuli mei eritis: 32 et cognoscetis veritatem,
et veritas liberabit vos.

33 Responderunt ei: Semen Abrahæ sumus, et servos peccati
nemini servivimus umquam: quomodo tu dicis:
Liberi eritis? 34 Respondit eis Iesus: Amen, amen
dico vobis: quia omnis, qui facit peccatum, servus
est peccati. 35 Servus autem non manet in domo
in æternum: filius autem manet in æternum. 36 Si
ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis.

37 Scio quia filii Abrahæ estis: sed quæritis me filios Abrahæ non genuinos
interficere, quia sermo meus non capit in vobis.
38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: et
vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.
39 Responderunt, et dixerunt ei: Pater noster Ab-
raham est. Dicit eis Iesus: Si filii Abrahæ estis,
opera Abrahæ facite. 40 Nunc autem quæritis me
interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus

---

(26) Rom 3, 4. — (34) Rom 6, 16; 2 Ptr 2, 19.

sum, quam audivi a Deo: hoc Abraham non fecit.
41 Vos facitis opera patris vestri.

filios diaboli

Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non su-
mus nati: unum patrem habemus Deum. 42 Dixit
ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset: dili-
geretis utique me. Ego enim ex Deo processi, et
veni: neque enim a me ipso veni, sed ille me
misit. 43 Quare loquelam meam non cognoscitis?
Quia non potestis audire sermonem meum. 44 Vos
ex patre diabolo estis: et desideria patris vestri
vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in ve-
ritate non stetit: quia non est veritas in eo: cum
loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia men-
dax est, et pater eius. 45 Ego autem si veritatem
dico, non creditis mihi. 46 Quis ex vobis arguet
me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare
non creditis mihi? 47 Qui ex Deo est, verba
Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo
non estis.

quia Iesus est filius Dei æternus

48 Responderunt ergo Iudæi, et dixerunt ei:
Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu,
et dæmonium habes? 49 Respondit Iesus: Ego
dæmonium non habeo: sed honorifico Patrem me-
um, et vos inhonorastis me. 50 Ego autem non
quæro gloriam meam: est qui quærat, et iudicet.
51 Amen, amen dico vobis: si quis sermonem me-
um servaverit, mortem non videbit in æternum.
52 Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognovimus quia
dæmonium habes. Abraham mortuus est, et Pro-
phetæ: et tu dicis: Si quis sermonem meum ser-
vaverit, non gustabit mortem in æternum. 53 Num-
quid tu maior es patre nostro Abraham, qui mor-
tuus est? et Prophetæ mortui sunt. Quem te ip-
sum facis? 54 Respondit Iesus: Si ego glorifico
me ipsum, gloria mea nihil est: est Pater meus,
qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus ve-
ster est, 55 et non cognovistis eum: ego autem
novi eum: Et si dixero quia non scio eum, ero

---

(44) 1 Io 3, 8. — (47) 1 Io 4, 6.

similis vobis, mendax. Sed scio eum, et sermo-
nem eius servo. 56 Abraham pater vester exsul-
tavit ut videret diem meum: vidit, et gavisus est.
57 Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta an-
nos nondum habes, et Abraham vidisti? 58 Dixit
eis Iesus: Amen, amen dico vobis, antequam Ab-
raham fieret, ego sum.
59 Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum: quem lapidare volunt
Iesus autem abscondit se, et exivit de templo.

7. Cæcus a nativitate visum recipit, 9, 1—41

9 1 Et præteriens Iesus vidit hominem cæcum Recipit aciem oculorum corporis
a nativitate: 2 et interrogaverunt eum disci-
puli eius: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes
eius, ut cæcus nasceretur? 3 Respondit Iesus:
Neque hic peccavit, neque parentes eius: sed ut
manifestentur opera Dei in illo. 4 Me oportet
operari opera eius, qui misit me, donec dies est:
venit nox, quando nemo potest operari. 5 Quamdiu
sum in mundo, lux sum mundi. 6 Hæc cum di-
xisset, exspuit in terram, et fecit lutum ex sputo,
et linivit lutum super oculos eius, 7 et dixit ei:
Vade, lava in natatoria Siloe (quod interpretatur
Missus). Abiit ergo, et lavit, et venit videns.
8 Itaque vicini, et qui viderant eum prius quia interrogatur a turba
mendicus erat, dicebant: Nonne hic est, qui sede-
bat, et mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est.
9 Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille
vero dicebat: Quia ego sum. 10 Dicebant ergo
ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? 11 Respondit:
Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit: et unxit
oculos meos, et dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe,
et lava. Et abii, et lavi, et video. 12 Et dixe-
runt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio. 13 Adducunt
eum ad Pharisæos, qui cæcus fuerat. 14 Erat au-
tem sabbatum quando lutum fecit Iesus, et aperuit
oculos eius.
15 Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi quo- examinatur a pharisæis
modo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi
posuit super oculos, et lavi, et video. 16 Dicebant
ergo ex Pharisæis quidam: Non est hic homo a

Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem dice-
bant: Quomodo potest homo peccator hæc signa
facere? Et schisma erat inter eos. 17 Dicunt ergo
cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit
oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est.

agnoscitur a parentibus

18 Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæ-
cus fuisset et vidisset, donec vocaverunt parentes
eius, qui viderat: 19 et interrogaverunt eos, di-
centes: Hic est filius vester, quem vos dicitis quia
cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?
20 Responderunt eis parentes eius, et dixerunt:
Scimus quia hic est filius noster, et quia cæcus
natus est: 21 quomodo autem nunc videat, nesci-
mus: aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus:
ipsum interrogate: ætatem habet, ipse de se loqua-
tur. 22 Hæc dixerunt parentes eius, quoniam time-
bant Iudæos: iam enim conspiraverant Iudæi, ut
si quis eum confiteretur esse Christum, extra syn-
agogam fieret. 23 Propterea parentes eius dixerunt:
Quia ætatem habet, ipsum interrogate.

iterum examinatur et eicitur a pharisæis

24 Vocaverunt ergo rursum hominem, qui fuerat
cæcus, et dixerunt ei: Da gloriam Deo. Nos scimus
quia hic homo peccator est. 25 Dixit ergo eis ille:
Si peccator est, nescio: unum scio, quia cæcus cum
essem, modo video. 26 Dixerunt ergo illi: Quid
fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? 27 Re-
spondit eis: Dixi vobis iam, et audistis: quid ite-
rum vultis audire? numquid et vos vultis discipuli
eius fieri? 28 Maledixerunt ergo ei, et dixerunt:
Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli
sumus. 29 Nos scimus quia Moysi locutus est Deus:
hunc autem nescimus unde sit. 30 Respondit ille
homo, et dixit eis: In hoc enim mirabile est quia
vos nescitis unde sit, et aperuit meos oculos:
31 scimus autem quia peccatores Deus non audit:
sed si quis Dei cultor est, et voluntatem eius fa-
cit, hunc exaudit. 32 A sæculo non est auditum
quia quis aperuit oculos cæci nati. 33 Nisi esset
hic a Deo, non poterat facere quidquam. 34 Re-
sponderunt, et dixerunt ei: In peccatis natus es
totus, et tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.

35 Audivit Iesus quia eiecerunt eum foras: et fide illu-
cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium minatur
Dei? 36 Respondit ille, et dixit: Quis est, Do-
mine, ut credam in eum? 37 Et dixit ei Iesus:
Et vidisti eum, et qui loquitur tecum, ipse est.
38 At ille ait: Credo Domine. Et procidens ad-
oravit eum.

39 Et dixit Iesus: In iudicium ego in hunc mun- ab iudice
dum veni: ut qui non vident videant, et qui vident mundi
cæci fiant. 40 Et audierunt quidam ex Pharisæis,
qui cum ipso erant, et dixerunt ei: Numquid et
nos cæci sumus? 41 Dixit eis Iesus: Si cæci es-
setis, non haberetis peccatum; nunc vero dicitis:
Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

8. Parabola pastoris boni, 10, 1—21

10 1 Amen, amen dico vobis: qui non intrat Proponi-
per ostium in ovile ovium, sed ascendit ali- tur
unde: ille fur est, et latro. 2 Qui autem intrat per
ostium, pastor est ovium. 3 Huic ostiarius aperit,
et oves vocem eius audiunt, et proprias oves vo-
cat nominatim, et educit eas. 4 Et cum proprias
oves emiserit, ante eas vadit: et oves illum sequun-
tur, quia sciunt vocem eius. 5 Alienum autem non
sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non noverunt
vocem alienorum. 6 Hoc proverbium dixit eis Ie-
sus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

7 Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen, amen dico et expo-
vobis, quia ego sum ostium ovium. 8 Omnes quot- nitur
quot venerunt, fures sunt, et latrones, et non au-
dierunt eos oves. 9 Ego sum ostium. Per me si
quis introierit, salvabitur: et ingredietur, et egre-
dietur, et pascua inveniet. 10 Fur non venit nisi
ut furetur, et mactet, et perdat. Ego veni ut vi-
tam habeant, et abundantius habeant. 11 Ego sum
pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro
ovibus suis. 12 Mercennarius autem, et qui non est
pastor, cuius non sunt oves propriæ, videt lupum
venientem, et dimittit oves, et fugit: et lupus ra-

(11) Is 40, 11; Ez 34, 23; 37, 24.

pit, et dispergit oves: 13 mercennarius autem fugit,
quia mercennarius est, et non pertinet ad eum de
ovibus. 14 Ego sum pastor bonus: et cognosco
meas, et cognoscunt me meæ. 15 Sicut novit me
Pater, et ego agnosco Patrem: et animam meam
pono pro ovibus meis. 16 Et alias oves habeo,
quæ non sunt ex hoc ovili: et illas oportet me ad-
ducere, et vocem meam audient, et fiet unum
ovile, et unus pastor. 17 Propterea me diligit Pa-
ter: quia ego pono animam meam, ut iterum su-
mam eam. 18 Nemo tollit eam a me: sed ego
pono eam a meipso, et potestatem habeo ponendi
eam: et potestatem habeo iterum sumendi eam:
Hoc mandatum accepi a Patre meo.

dissentientibus Iudæis

19 Dissensio iterum facta est inter Iudæos prop-
ter sermones hos. 20 Dicebant autem multi ex
ipsis: Dæmonium habet, et insanit: quid eum au-
ditis? 21 Alii dicebant: Hæc verba non sunt dæ-
monium habentis: numquid dæmonium potest cæ-
corum oculos aperire?

VI. A festo encæniorum usque ad iter ultimum, 10, 22—11, 54

I. Acta in encæniis, 10, 22—39

Iesus in templo docet

22 Facta sunt autem Encænia in Ierosolymis: et
hiems erat. 23 Et ambulabat Iesus in templo, in
porticu Salomonis.

se esse Messiam consubstantialem Patri

24 Circumdederunt ergo eum Iudæi, et dicebant
ei: Quousque animam nostram tollis? si tu es Chri-
stus, dic nobis palam. 25 Respondit eis Iesus: Lo-
quor vobis, et non creditis. Opera, quæ ego facio
in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent
de me: 26 sed vos non creditis, quia non estis
ex ovibus meis. 27 Oves meæ vocem meam au-
diunt: et ego cognosco eas, et sequuntur me: 28 et
ego vitam æternam do eis: et non peribunt in
æternum, et non rapiet eas quisquam de manu

---

(15) Mt 11, 27; Lc 10, 22. — (17) Is 53, 7. —
(22) 1 Mcc 4, 56. 59.

mea. 29 Pater meus quod dedit mihi, maius om-
nibus est: et nemo potest rapere de manu Patris
mei. 30 Ego, et Pater unum sumus.

31 Sustulerunt ergo lapides Iudæi, ut lapidarent
eum. 32 Respondit eis Iesus: Multa bona opera
ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum
opus me lapidatis? 33 Responderunt ei Iudæi: De
bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia:
et quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.
34 Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in lege
vestra: quia Ego dixi, dii estis? 35 Si illos dixit
deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest
solvi scriptura: 36 quem Pater sanctificavit, et
misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemas:
quia dixi, Filius Dei sum? 37 Si non facio opera
Patris mei, nolite credere mihi. 38 Si autem facio:
et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut
cognoscatis, et credatis quia Pater in me est, et
ego in Patre.

et hanc assertionem non esse blasphemiam

39 Quærebant ergo eum apprehendere: et exivit
de manibus eorum.

exit de manibus Iudæorum

2. Iesus cum discipulis in Peræa, 10, 40—42

40 Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum,
ubi erat Ioannes baptizans primum: et mansit illic:
41 et multi venerunt ad eum, et dicebant: Quia
Ioannes quidem signum fecit nullum. 42 Omnia
autem quæcumque dixit Ioannes de hoc, vera erant.
Et multi crediderunt in eum.

Multi in eum credunt

3. Resuscitatio Lazari quatriduani, 11, 1—46

11 1 Erat autem quidam languens Lazarus a
Bethania, de castello Mariæ, et Marthæ so-
roris eius. 2 (Maria autem erat, quæ unxit Domi-
num unguento, et extersit pedes eius capillis suis:
cuius frater Lazarus infirmabatur.) 3 Miserunt ergo
sorores eius ad eum dicentes: Domine, ecce quem
amas infirmatur. 4 Audiens autem Iesus dixit eis:

Lazarus infirmatur

(34) Ps 81, 6. — (2) Mt 26, 7; Lc 7, 37; Inf 12, 3.

Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria
Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. 5 Dilige-
bat autem Iesus Martham, et sororem eius Mariam,
et Lazarum. 6 Ut ergo audivit quia infirmabatur,
tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.
atque moritur
7 Deinde post hæc dixit discipulis suis: Eamus
in Iudæam iterum. 8 Dicunt ei discipuli: Rabbi,
nunc quærebant te Iudæi lapidare, et iterum vadis
illuc? 9 Respondit Iesus: Nonne duodecim sunt
horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offen-
dit, quia lucem huius mundi videt: 10 Si autem
ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in
eo. 11 Hæc ait, et post hæc dixit eis: Lazarus
amicus noster dormit: sed vado ut a somno exci-
tem eum. 12 Dixerunt ergo discipuli eius: Domine,
si dormit, salvus erit. 13 Dixerat autem Iesus
de morte eius: illi autem putaverunt quia de dor-
mitione somni diceret. 14 Tunc ergo Iesus dixit
eis manifeste: Lazarus mortuus est: 15 et gaudeo
propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi.
Sed eamus ad eum. 16 Dixit ergo Thomas, qui
dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos,
ut moriamur cum eo.
Iesus Martham consolatur
17 Venit itaque Iesus: et invenit eum quattuor
dies iam in monumento habentem. 18 (Erat autem
Bethania iuxta Ierosolymam quasi stadiis quinde-
cim.) 19 Multi autem ex Iudæis venerant ad Mar-
tham, et Mariam, ut consolarentur eas de fratre
suo. 20 Martha ergo ut audivit quia Iesus venit,
occurrit illi: Maria autem domi sedebat. 21 Dixit
ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic,
frater meus non fuisset mortuus: 22 Sed et nunc
scio quia quæcumque poposceris a Deo, dabit tibi
Deus. 23 Dicit illi Iesus: Resurget frater tuus.
24 Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrec-
tione in novissimo die. 25 Dixit ei Iesus: Ego sum
resurrectio, et vita: qui credit in me, etiam si mor-
tuus fuerit, vivet: 26 et omnis, qui vivit, et credit
in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

(24) Lc 14, 14; Sup 5, 29. — (25) Sup 6, 40.

27 Ait illi: Utique Domine, ego credidi, quia tu es
Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum ve-
nisti.
28 Et cum hæc dixisset, abiit, et vocavit Mariam
sororem suam silentio, dicens: Magister adest, et
vocat te. 29 Illa ut audivit, surgit cito, et venit
ad eum: 30 nondum enim venerat Iesus in ca-
stellum: sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat
ei Martha. 31 Iudæi ergo, qui erant cum ea in
domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam
quia cito surrexit, et exiit, secuti sunt eam dicen-
tes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.
32 Maria ergo, cum venisset ubi erat Iesus, videns
eum, cecidit ad pedes eius, et dicit ei: Domine,
si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. 33 Ie-
sus ergo, ut vidit eam plorantem, et Iudæos, qui
venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, et
turbavit seipsum, 34 et dixit: Ubi posuistis eum?
Dicunt ei: Domine, veni, et vide. 35 Et lacrimatus
est Iesus. 36 Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo
amabat eum. 37 Quidam autem ex ipsis dixerunt:
Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, fa-
cere ut hic non moreretur?

Mariam plorantem videns lacrimatur

38 Iesus ergo rursum fremens in semetipso, ve-
nit ad monumentum; erat autem spelunca: et lapis
superpositus erat ei. 39 Ait Iesus: Tollite lapidem.
Dicit ei Martha soror eius, qui mortuus fuerat:
Domine, iam fetet, quatriduanus est enim. 40 Dicit
ei Iesus: Nonne dixi tibi quoniam si credideris,
videbis gloriam Dei? 41 Tulerunt ergo lapidem:
Iesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater
gratias ago tibi quoniam audisti me. 42 Ego autem
sciebam quia semper me audis, sed propter po-
pulum, qui circumstat, dixi: ut credant quia tu me
misisti. 43 Hæc cum dixisset, voce magna clama-
vit: Lazare veni foras. 44 Et statim prodiit qui
fuerat mortuus, ligatus pedes, et manus institis, et
facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus:
Solvite eum, et sinite abire.

Lazarum e monumento vocat

---

(37) Sup 9, 6.

effectus immediatus miraculi

45 Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Ma-
riam, et Martham, et viderant quæ fecit Iesus, cre-
diderunt in eum. 46 Quidam autem ex ipsis ab-
ierunt ad Pharisæos, et dixerunt eis quæ fecit
Iesus.

4. Consilium pontificum et pharisæorum, 11, 47—53

Synedri consultant

47 Collegerunt ergo Pontifices et Pharisæi con-
cilium, et dicebant: Quid facimus, quia hic homo
multa signa facit? 48 Si dimittimus eum sic, om-
nes credent in eum: et venient Romani, et tollent
nostrum locum, et gentem.

Caiphas prophetat

49 Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum
esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis
quidquam, 50 nec cogitatis quia expedit vobis ut
unus moriatur homo pro populo, et non tota gens
pereat. 51 Hoc autem a semetipso non dixit: sed
cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, quod
Iesus moriturus erat pro gente, 52 et non tantum
pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi,
congregaret in unum.

mors Iesu deciditur

53 Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent
eum.

5. Iesus cum discipulis in Ephrem, 11, 54

Iuxta desertum

54 Iesus ergo iam non in palam ambulabat apud
Iudæos, sed abiit in regionem iuxta desertum, in
civitatem, quæ dicitur Ephrem, et ibi morabatur
cum discipulis suis.

VII. Ab itinere ultimo usque ad passionem, 11, 55—12, 50

1. Ultimum iter in Ierusalem, 11, 55—12, 11

Iesus Ierosolymis quæritur

55 Proximum autem erat Pascha Iudæorum: et
ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante
Pascha, ut sanctificarent se ipsos. 56 Quærebant
ergo Iesum: et colloquebantur ad invicem, in tem-
plo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem

(49) Inf 18, 14.

festum? Dederant autem Pontifices, et Pharisæi
mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet,
ut apprehendant eum.

12 [1] Iesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniæ a Maria ungitur
Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus,
quem suscitavit Iesus. [2] Fecerunt autem ei cenam
ibi: et Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat
ex discumbentibus cum eo. [3] Maria ergo accepit
libram unguenti nardi pistici, pretiosi, et unxit pe-
des Iesu, et extersit pedes eius capillis suis: et
domus impleta est ex odore unguenti. [4] Dixit
ergo unus ex discipulis eius, Iudas Iscariotes, qui
erat eum traditurus: [5] Quare hoc unguentum non
veniit trecentis denariis, et datum est egenis?
[6] Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat
ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea,
quæ mittebantur, portabat. [7] Dixit ergo Iesus:
Sinite illam ut in diem sepulturæ meæ servet illud.
[8] Pauperes enim semper habetis vobiscum: me
autem non semper habetis.

[9] Cognovit ergo turba multa ex Iudæis quia illic et a multis visitatur
est: et venerunt, non propter Iesum tantum, sed
ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis.
[10] Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut et
Lazarum interficerent: [11] quia multi propter illum
abibant ex Iudæis, et credebant in Iesum.

2. **Triumphalis introitus in Ierusalem**, 12, 12—19

[12] In crastinum autem turba multa, quæ venerat Triumphat
ad diem festum, cum audissent quia venit Iesus
Ierosolymam: [13] acceperunt ramos palmarum, et
processerunt obviam ei, et clamabant:
Hosanna, benedictus, qui venit in nomine
Domini, Rex Israel.

[14] Et invenit Iesus asellum, et sedit super eum, in asello sedens
sicut scriptum est:
[15] Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit se-
dens super pullum asinæ.

---

(1) Mt 26, 6; Mc 14, 3. – (14) Zach 9, 9; Mt 21, 7; Mc 11, 7; Lc 19, 35.

16 Hæc non cognoverunt discipuli eius primum:
sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati
sunt quia hæc erant scripta de eo: et hæc fece-
runt ei.

pharisæis concursum populi lugentibus

17 Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat
cum eo quando Lazarum vocavit de monumento,
et suscitavit eum a mortuis. 18 Propterea et ob-
viam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse
hoc signum. 19 Pharisæi ergo dixerunt ad semet-
ipsos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus
totus post eum abiit.

3. Finis magisterii publici, 12, 20—50

Gentiles volunt Iesum videre

20 Erant autem quidam Gentiles ex his, qui
ascenderant ut adorarent in die festo. 21 Hi ergo
accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Ga-
lilææ, et rogabant eum, dicentes: Domine, volu-
mus Iesum videre. 22 Venit Philippus, et dicit
Andreæ: Andreas rursum, et Philippus dixerunt
Iesu.

Iesus loquitur de sua et discipulorum glorificatione

23 Iesus autem respondit eis, dicens: Venit hora,
ut clarificetur Filius hominis. 24 Amen, amen dico
vobis, nisi granum frumenti cadens in terram,
mortuum fuerit, 25 ipsum solum manet; si autem
mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat
animam suam, perdet eam: et qui odit animam
suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit
eam. 26 Si quis mihi ministrat, me sequatur: et
ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis
mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.

de nominis Dei clarificatione

27 Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam?
Pater, salvifica me ex hac hora. Sed propterea
veni in horam hanc. 28 Pater, clarifica nomen tuum.
Venit ergo vox de cælo: Et clarificavi, et iterum
clarificabo. 29 Turba ergo, quæ stabat, et audierat,
dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: An-
gelus ei locutus est. 30 Respondit Iesus, et dixit:
Non propter me hæc vox venit, sed propter vos.

---

(25) Mt 10, 39; 16, 25; Mc 8, 35; Lc 9, 24; 17, 33.

[31] Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius
mundi eiicietur foras. [32] Et ego si exaltatus fuero
a terra, omnia traham ad me ipsum. [33] (Hoc au-
tem dicebat, significans qua morte esset moriturus.)
[34] Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quia
Christus manet in æternum: et quomodo tu dicis,
Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste
Filius hominis? [35] Dixit ergo eis Iesus: Adhuc
modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lu-
cem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant:
et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. [36] Dum
lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis.

de morte sua imminenti

Hæc locutus est Iesus: et abiit, et abscondit se
ab eis.

abscondit se

[37] Cum autem tanta signa fecisset coram eis,
non credebant in eum: [38] ut sermo Isaiæ pro-
phetæ impleretur, quem dixit:

Domine, quis credidit auditui nostro? et bra-
chium Domini cui revelatum est?

[39] Propterea non poterant credere, quia iterum
dixit Isaias:

[40] Excæcavit oculos eorum, et induravit cor eo-
rum:
ut non videant oculis, et non intelligant corde,
et convertantur, et sanem eos.

[41] Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius,
et locutus est de eo. [42] Verumtamen et ex prin-
cipibus multi crediderunt in eum: sed propter Pha-
risæos non confitebantur, ut e synagoga non eiice-
rentur. [43] Dilexerunt enim gloriam hominum ma-
gis, quam gloriam Dei.

evangelista incredulitatem Iudæorum exponit

[44] Iesus autem clamavit, et dixit: Qui credit in
me, non credit in me, sed in eum, qui misit me.
[45] Et qui videt me, videt eum, qui misit me. [46] Ego
lux in mundum veni: ut omnis, qui credit in me,
in tenebris non maneat. [47] Et si quis audierit
verba mea, et non custodierit: ego non iudico eum;

et doctrinam Iesu breviter complectitur

---

(34) Ps 109, 4; 116, 2; Is 40, 8; Ez 37, 25. —
(38) Is 53, 1; Rom 10, 16. — (40) Is 6, 9; Mt 13, 14;
Mc 4, 12; Lc 8, 10; Act 28, 26; Rom 11, 8.

non enim veni ut iudicem mundum, sed ut salvi-
ficem mundum. 48 Qui spernit me, et non accipit
verba mea: habet qui iudicet eum. Sermo, quem
locutus sum, ille iudicabit eum in novissimo die.
49 Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui
misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid
dicam, et quid loquar. 50 Et scio quia mandatum
eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut
dixit mihi Pater, sic loquor.

PARS SECUNDA

Sacerdotium Salvatoris mundi, 13, 1—19, 42

I. Iesus inter discipulos suos, 13, 1—17, 26

1. Lotio pedum, 13, 1—38

Dominus pedes discipulorum lavat

13 1 Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus
quia venit hora eius ut transeat ex hoc
mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant
in mundo, in finem dilexit eos. 2 Et cena facta,
cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum
Iudas Simonis Iscariotæ: 3 sciens quia omnia de-
dit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad
Deum vadit: 4 surgit a cena, et ponit vestimenta
sua: et cum accepisset linteum, præcinxit se.
5 Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare
pedes discipulorum, et extergere linteo, quo erat
præcinctus. 6 Venit ergo ad Simonem Petrum.
Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?
7 Respondit Iesus, et dixit ei: Quod ego facio, tu
nescis modo, scies autem postea. 8 Dicit ei Petrus:
Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei
Iesus: Si non lavero te, non habebis partem me-
cum. 9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tan-
tum pedes meos, sed et manus, et caput. 10 Dicit
ei Iesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes
lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis,
sed non omnes. 11 Sciebat enim quisnam esset

(48) Mc 16, 16. — (1) Mt 26, 2; Mc 14, 1; Lc 22, 1.

qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi
omnes.
12 Postquam ergo lavit pedes eorum, et accepit
vestimenta sua: cum recubuisset iterum, dixit eis:
Scitis quid fecerim vobis? 13 Vos vocatis me Ma-
gister, et Domine: et bene dicitis: sum etenim.
14 Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus, et
Magister: et vos debetis alter alterius lavare pedes.
15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum
ego feci vobis, ita et vos faciatis. 16 Amen, amen
dico vobis: Non est servus maior Domino suo:
neque apostolus maior est eo, qui misit illum.
17 Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. 18 Non
de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim:
sed ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat me-
cum panem, levabit contra me calcaneum suum.
19 Amodo dico vobis, priusquam fiat: ut cum fac-
tum fuerit, credatis, quia ego sum. 20 Amen, amen
dico vobis: Qui accipit si quem misero, me acci-
pit: qui autem me accipit, accipit eum, qui me
misit.

exemplum datum declarat

21 Cum hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu:
et protestatus est, et dixit: Amen, amen dico vo-
bis: Quia unus ex vobis tradet me. 22 Aspicie-
bant ergo ad invicem discipuli, hæsitantes de quo
diceret. 23 Erat ergo recumbens unus ex disci-
pulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. 24 In-
nuit ergo huic Simon Petrus: et dixit ei: Quis est,
de quo dicit? 25 Itaque cum recubuisset ille supra
pectus Iesu, dicit ei: Domine quis est? 26 Respon-
dit Iesus: Ille est, cui ego intinctum panem por-
rexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ
Simonis Iscariotæ. 27 Et post buccellam, introivit
in eum satanas. Et dixit ei Iesus: Quod facis, fac
citius. 28 Hoc autem nemo scivit discumbentium
ad quid dixerit ei. 29 Quidam enim putabant, quia
loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus: Eme

proditorem significat

(16) Mt 10, 24; Lc 6, 40; Inf 15, 20. — (18) Ps 40, 10; — (20) Mt 10, 40; Lc 10, 16. — (21) Mt 26, 21. Mc 14, 18; Lc 22, 21.

ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut ege-
nis ut aliquid daret. 30 Cum ergo accepisset ille
buccellam, *exivit continuo.* Erat autem nox.

mandatum novum dat

31 Cum ergo exisset, dixit Iesus: Nunc clarifi-
catus est filius hominis: et Deus clarificatus est
in eo. 32 Si Deus clarificatus est in eo, et Deus
clarificabit eum in semetipso: et continuo clarifica-
bit eum. 33 Filioli, adhuc modicum vobiscum sum.
Quæretis me: et sicut dixi Iudæis: Quo ego vado,
vos non potestis venire: et vobis dico modo.
34 Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invi-
cem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem.
35 In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei
estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

negationem Petri prædicit

36 Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis?
Respondit Iesus: Quo ego vado, non potes me
modo sequi: sequeris autem postea. 37 Dicit ei
Petrus: Quare non possum te sequi modo? ani-
mam meam pro te ponam. 38 Respondit ei Iesus:
Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico
tibi: non cantabit gallus, donec ter me neges.

2. Ultimi sermones Domini, 14, 1—16, 33

Consolatur discipulos, iis locum paraturus

14 1 Non turbetur cor vestrum. Creditis in De-
um, et in me credite. 2 In domo Patris mei
mansiones multæ sunt. Si quo minus dixissem vo-
bis: Quia vado parare vobis locum. 3 Et si abiero,
et præparavero vobis locum: iterum venio, et ac-
cipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, et vos
sitis. 4 Et quo ego vado scitis, et viam scitis.
5 Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quo vadis:
et quo modo possumus viam scire? 6 Dicit ei
Iesus: Ego sum via, et veritas, et vita. Nemo venit
ad Patrem, nisi per me. 7 Si cognovissetis me,
et Patrem meum utique cognovissetis: et amodo
cognoscetis eum, et vidistis eum. 8 Dicit ei Philip-
pus: Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit

---

(33) Sup 7, 34. — (34) Lv 19, 18; Mt 22, 39; Inf 15, 12.
— (38) Mt 26, 34; Mc 14, 30; Lc 22, 34.

nobis. 9 Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum
sum: et non cognovistis me? Philippe, qui videt
me, videt et Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende
nobis Patrem? 10 Non creditis quia ego in Patre,
et Pater in me est? Verba, quæ ego loquor vo-
bis, a me ipso non loquor. Pater autem in me
manens, ipse facit opera. 11 Non creditis quia ego
in Patre, et Pater in me est? 12 Alioquin propter
opera ipsa credite.

Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, eos exauditurus
quæ ego facio, et ipse faciet, et maiora horum fa-
ciet: quia ego ad Patrem vado. 13 Et quodcumque
petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut
glorificetur Pater in Filio. 14 Si quid petieritis me
in nomine meo, hoc faciam.

15 Si diligitis me: mandata mea servate. 16 Et iis paraclitum
ego rogabo Patrem, et alium paraclitum dabit vo- missurus
bis, ut maneat vobiscum in æternum, 17 Spiritum
veritatis, quem mundus non potest accipere, quia
non videt eum, nec scit eum. Vos autem cogno-
scetis eum: quia apud vos manebit, et in vobis
erit. 18 Non relinquam vos orphanos: veniam ad
vos. 19 Adhuc modicum: et mundus me iam non
videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, et
vos vivetis. 20 In illo die vos cognoscetis quia
ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in
vobis. 21 Qui habet mandata mea, et servat ea:
ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, di-
ligetur a Patre meo: et ego diligam eum, et ma-
nifestabo ei meipsum. 22 Dicit ei Iudas, non ille
Iscariotes: Domine, quid factum est, quia manife-
staturus es nobis teipsum, et non mundo? 23 Re-
spondit Iesus, et dixit ei: Si quis diligit me, ser-
monem meum servabit, et Pater meus diliget eum,
et ad eum veniemus, et mansionem apud eum fa-
ciemus: 24 qui non diligit me, sermones meos
non servat. Et sermonem, quem audistis, non est
meus: sed eius, qui misit me, Patris.

(13) Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Inf 16, 23.

et pacem relinquens

25 Hæc locutus sum vobis apud vos manens.
26 Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet
Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et
suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.
27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis:
non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non
turbetur cor vestrum, neque formidet. 28 Audistis
quia ego dixi vobis: Vado, et venio ad vos. Si
diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Pa-
trem: quia Pater maior me est. 29 Et nunc dixi
vobis prius quam fiat: ut cum factum fuerit, cre-
datis. 30 Iam non multa loquar vobiscum. Venit
enim princeps mundi huius, et in me non habet
quidquam. 31 Sed ut cognoscat mundus quia di-
ligo Patrem, et sicut mandatum dedit mihi Pater,
sic facio. Surgite, eamus hinc.

hortatur discipulos, ut velut palmites in se vite maneant

15 1 Ego sum vitis vera: et Pater meus agri-
cola est. 2 Omnem palmitem in me non
ferentem fructum, tollet eum: et omnem, qui fert
fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.
3 Iam vos mundi estis propter sermonem, quem
locutus sum vobis. 4 Manete in me: et ego in
vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a
semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi
in me manseritis. 5 Ego sum vitis, vos palmites:
qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum
multum: quia sine me nihil potestis facere. 6 Si
quis in me non manserit: mittetur foras sicut pal-
mes, et arescet, et colligent eum, et in ignem mit-
tent, et ardet. 7 Si manseritis in me, et verba
mea in vobis manserint: quodcumque volueritis
petetis, et fiet vobis. 8 In hoc clarificatus est Pater
meus, ut fructum plurimum afferatis, et efficiamini
mei discipuli. 9 Sicut dilexit me Pater, et ego di-
lexi vos. Manete in dilectione mea. 10 Si præ-
cepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea,
sicut et ego Patris mei præcepta servavi, et maneo
in eius dilectione. 11 Hæc locutus sum vobis: ut

---

(31) Act 2, 23. — (3) Sup 13, 10.

gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum
impleatur.
12 Hoc est præceptum meum ut diligatis invi- invicem
cem, sicut dilexi vos. 13 Maiorem hac dilectionem diligant
nemo habet, ut animam suam ponat quis pro ami-
cis suis. 14 Vos amici mei estis, si feceritis quæ
ego præcipio vobis. 15 Iam non dicam vos ser-
vos: quia servus nescit quid faciat dominus eius.
Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque
audivi a Patre meo, nota feci vobis. 16 Non vos
me elegistis: sed ego elegi vos, et posui vos ut
eatis, et fructum afferatis: et fructus vester ma-
neat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine
meo, det vobis. 17 Hæc mando vobis, ut diligatis
invicem.
18 Si mundus vos odit: scitote quia me priorem odium
vobis odio habuit. 19 Si de mundo fuissetis: mun- mundi
dus quod suum erat diligeret: quia vero de mundo perferant
non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea
odit vos mundus. 20 Mementote sermonis mei,
quem ego dixi vobis: Non est servus maior do-
mino suo. Si me persecuti sunt, et vos perse-
quentur: si sermonem meum servaverunt, et ve-
strum servabunt. 21 Sed hæc omnia facient vobis
propter nomen meum; quia nesciunt eum, qui
misit me. 22 Si non venissem, et locutus fuissem
eis, peccatum non haberent: nunc autem excusa-
tionem non habent de peccato suo. 23 Qui me
odit: et Patrem meum odit. 24 Si opera non fe-
cissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non
haberent: nunc autem et viderunt, et oderunt et
me, et Patrem meum. 25 Sed ut adimpleatur ser-
mo, qui in lege eorum scriptus est: Quia odio
habuerunt me gratis. 26 Cum autem venerit Pa-
raclitus, quem ego mittam vobis a Patre, spiritum
veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium

(12) Sup 13, 34; Eph 5, 2; 1 Thes 4, 9. — (16) Mt 28, 19. — (17) 1 Io 3, 11; 4, 7. — (20) Mt 10, 24; Sup 13, 16. — Mt 24, 9. — (25) Ps 24, 19. — (26) Lc 24, 49.

perhibebit de me: 27 et vos testimonium perhibe-
bitis, quia ab initio mecum estis.

promittit discipulis victoriam de mundo eos persequente

16 1 Hæc locutus sum vobis, ut non scandali-
zemini. 2 Absque synagogis facient vos: sed
venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur
obsequium se præstare Deo. 3 Et hæc facient vo-
bis, quia non noverunt Patrem, neque me. 4 Sed
hæc locutus sum vobis: ut cum venerit hora eo-
rum reminiscamini, quia ego dixi vobis. 5 Hæc
autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum
eram: Et nunc vado ad eum, qui misit me; et
nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? 6 Sed
quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor
vestrum. 7 Sed ego veritatem dico vobis: expedit
vobis ut ego vadam: si enim non abiero, Para-
clitus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam
eum ad vos. 8 Et cum venerit ille, arguet mun-
dum de peccato, et de iustitia, et de iudicio. 9 De
peccato quidem: quia non crediderunt in me: 10 de
iustitia vero: quia ad Patrem vado: et iam non
videbitis me: 11 De iudicio autem: quia princeps
huius mundi iam iudicatus est. 12 Adhuc multa
habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo.
13 Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, do-
cebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a
semetipso: sed quæcumque audiet loquetur, et quæ
ventura sunt annuntiabit vobis. 14 Ille me clarifi-
cabit: quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis.
15 Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt.
Propterea dixi: quia de meo accipiet, et annuntiabit
vobis.

iteratam suam visionem

16 Modicum, et iam non videbitis me: et iterum
modicum, et videbitis me: quia vado ad Patrem.
17 Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem:
Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum, et non
videbitis me: et iterum modicum, et videbitis me,
et quia vado ad Patrem? 18 Dicebant ergo: Quid
est hoc, quod dicit, Modicum? nescimus quid lo-
quitur. 19 Cognovit autem Iesus, quia volebant
eum interrogare, et dixit eis: De hoc quæritis inter
vos quia dixi, Modicum, et non videbitis me: et

iterum modicum, et videbitis me. 20 Amen, amen
dico vobis: quia plorabitis, et flebitis vos, mundus
autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed
tristitia vestra vertetur in gaudium. 21 Mulier cum
parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum
autem pepererit puerum, iam non meminit pres-
suræ propter gaudium: quia natus est homo in
mundum. 22 Et vos igitur nunc quidem tristitiam
habetis, iterum autem videbo vos, et gaudebit cor
vestrum: et gaudium vestrum nemo tollet a vo-
bis. 23 Et in illo die me non rogabitis quidquam.
Amen, amen dico vobis: siquid petieritis Patrem
in nomine meo, dabit vobis. 24 Usque modo non
petistis quidquam in nomine meo: Petite, et acci-
pietis, ut gaudium vestrum sit plenum.

25 Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Venit
hora cum iam non in proverbiis loquar vobis, sed
palam de Patre annuntiabo vobis. 26 In illo die
in nomine meo petetis: et non dico vobis quia
ego rogabo Patrem de vobis: 27 Ipse enim Pater
amat vos, quia vos me amastis, et credidistis, quia
ego a Deo exivi. 28 Exivi a Patre, et veni in
mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad
Patrem. 29 Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc
palam loqueris, et proverbium nullum dicis. 30 Nunc
scimus quia scis omnia, et non opus est tibi ut
quis te interroget: in hoc credimus quia a Deo
existi. 31 Respondit eis Iesus: Modo creditis?
32 Ecce venit hora, et iam venit, ut dispergamini
unusquisque in propria, et me solum relinquatis:
et non sum solus, quia Pater mecum est. 33 Hæc
locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In
mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici
mundum.

et apertam annuntiationem

3. Precatio summi sacerdotis, 17, 1—26

17 1 Hæc locutus est Iesus: et sublevatis oculis
in cælum, dixit: Pater venit hora, clarifica

Precatur pro se

(23) Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Lc 11, 9; Sup 14, 13;
Iac 1, 5. — (32) Mt 26, 31; Mc 14, 27.

filium tuum, ut filius tuus clarificet te: 2 Sicut
dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod
dedisti ei, det eis vitam æternam. 3 Hæc est au-
tem vita æterna: Ut cognoscant te, solum Deum
verum, et quem misisti Iesum Christum. 4 Ego
te clarificavi super terram: opus consummavi, quod
dedisti mihi ut faciam: 5 et nunc clarifica me tu
Pater apud temetipsum, claritate, quam habui prius,
quam mundus esset, apud te. 6 Manifestavi no-
men tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo:
Tui erant, et mihi eos dedisti: et sermonem tuum
servaverunt. 7 Nunc cognoverunt quia omnia, quæ
dedisti mihi, abs te sunt: 8 quia verba, quæ de-
disti mihi, dedi eis: et ipsi acceperunt, et cogno-
verunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia
tu me misisti.

pro discipulis

9 Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, sed
pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt: 10 et
mea omnia tua sunt, et tua mea sunt: et clarifi-
catus sum in eis: 11 Et iam non sum in mundo,
et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater
sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi:
ut sint unum, sicut et nos. 12 Cum essem cum
eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos de-
disti mihi, custodivi: et nemo ex eis periit, nisi
filius perditionis, ut Scriptura impleatur. 13 Nunc
autem ad te venio: et hæc loquor in mundo, ut
habeant gaudium meum impletum in semetipsis.
14 Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos
odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut et ego
non sum de mundo. 15 Non rogo ut tollas eos de
mundo, sed ut serves eos a malo. 16 De mundo non
sunt, sicut et ego non sum de mundo. 17 Sancti-
fica eos in veritate. Sermo tuus veritas est.
18 Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi
eos in mundum. 19 Et pro eis ego sanctifico me-
ipsum: ut sint et ipsi sanctificati in veritate.

pro omnibus credentibus

20 Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro
eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me:

(2) Mt 28, 18. — (12) Inf 18, 9. — Ps 108, 8.

21 ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et
ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint: ut credat
mundus, quia tu me misisti. 22 Et ego claritatem,
quam dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, sicut
et nos unum sumus. 23 Ego in eis, et tu in me:
ut sint consummati in unum: et cognoscat mun-
dus quia tu me misisti, et dilexisti eos, sicut et
me dilexisti. 24 Pater, quos dedisti mihi, volo ut
ubi sum ego, et illi sint mecum: ut videant clari-
tatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me
ante constitutionem mundi. 25 Pater iuste, mun-
dus te non cognovit. Ego autem te cognovi: et hi
cognoverunt, quia tu me misisti. 26 Et notum
feci eis nomen tuum, et notum faciam: ut dilectio,
qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in ipsis.

II. Iesus ante synedros, 18, 1—28

1. In horto comprehenditur, 18, 1—12

18 1 Hæc cum dixisset Iesus, egressus est cum In hortum sibi
discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi notum
erat hortus, in quem introivit ipse, et discipuli
eius. 2 Sciebat autem et Iudas, qui tradebat eum,
locum: quia frequenter Iesus convenerat illuc cum
discipulis suis.
3 Iudas ergo cum accepisset cohortem, et a Pon- Iudas
tificibus, et Pharisæis ministros, venit illuc cum turbam
laternis, et facibus, et armis. deducit
4 Iesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant Iesus
super eum, processit, et dixit eis: Quem quæritis? turbam
5 Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis interrogat
Iesus: Ego sum. Stabat autem et Iudas, qui tra-
debat eum, cum ipsis. 6 Ut ergo dixit eis: Ego
sum: abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram.
7 Iterum ergo interrogavit eos: Quem quæritis?
Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. 8 Respon-
dit Iesus: Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me
quæritis, sinite hos abire. 9 Ut impleretur sermo,

---

(1) 2 Sm 15, 23; Mt 26, 36; Mc 14, 32; Lc 22, 39. —
(3) Mt 26, 47; Mc 14, 43; Lc 22, 47.

quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi
ex eis quemquam.

a Petro defenditur

10 Simon ergo Petrus habens gladium eduxit
eum: et percussit pontificis servum: et abscidit
auriculam eius dexteram. Erat autem nomen servo
Malchus. 11 Dixit ergo Iesus Petro: Mitte gladium
tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pa-
ter, non bibam illum?

a turba ligatur

12 Cohors ergo, et tribunus, et ministri Iudæo-
rum comprehenderunt Iesum, et ligaverunt eum:

2. Annæ pontifici sistitur et a Petro semel negatur. 18, 13—23

Iesus ad Annam ducitur

13 Et adduxerunt eum ad Annam primum, erat
enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.
14 Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Iu-
dæis: Quia expedit, unum hominem mori pro po-
pulo.

a Petro introducto

15 Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, et
alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus
pontifici, et introivit cum Iesu in atrium pontificis.
16 Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit
ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, et
dixit ostiariæ: et introduxit Petrum.

primum negatur

17 Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid et
tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non
sum. 18 Stabant autem servi, et ministri ad pru-
nas: quia frigus erat, et calefaciebant se: erat au-
tem cum eis et Petrus stans, et calefaciens se.

a pontifice interrogatur

19 Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis
suis, et de doctrina eius. 20 Respondit ei Iesus:
Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui
in synagoga, et in templo, quo omnes Iudæi con-
veniunt: et in occulto locutus sum nihil. 21 Quid
me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid
locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego.

a ministro cæditur

22 Hæc autem cum dixisset, unus assistens mi-
nistrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes

---

(9) Sup 17, 12. — (13) Lc 3, 2. — (14) Sup 11, 49. —
(16) Mt 26, 58; Mc 14, 54; Lc 22, 55.

pontifici? 23 Respondit ei Iesus: Si male locutus
sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene,
quid me cædis?

3. A Petro bis negatur et a Caipha præsidi traditur, 18, 24—28

Apud Caipham iterum

24 Et misit eum Annas ligatum ad Caipham
pontificem.
25 Erat autem Simon Petrus stans, et calefaciens
se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex disci-
pulis eius es? Negavit ille, et dixit: Non sum.

ac tertium a Petro negatur

26 Dicit ei unus ex servis pontificis, cognatus
eius, cuius abscidit Petrus auriculam: Nonne ego
te vidi in horto cum illo? 27 Iterum ergo negavit
Petrus: et statim gallus cantavit.

morti destinatur

28 Adducunt ergo Iesum a Caipha in prætorium.
Erat autem mane: et ipsi non introierunt in præ-
torium, ut non contaminarentur, sed ut manduca-
rent Pascha.

III. Iesus ante Pilatum, 18, 29—19, 16

1. Prima inquisitio, 18, 29—38

Præses cum populo agit

29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit:
Quam accusationem affertis adversus hominem
hunc? 30 Responderunt, et dixerunt ei: Si non
esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.
31 Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et se-
cundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt
ergo ei Iudæi: Nobis non licet interficere quem-
quam. 32 Ut sermo Iesu impleretur, quem dixit,
significans qua morte esset moriturus.

in regem Iudæorum inquirit

33 Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus,
et vocavit Iesum, et dixit ei: Tu es rex Iudæo-
rum? 34 Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis,
an alii dixerunt tibi de me? 35 Respondit Pilatus:

(24) Mt 26, 57; Mc 14, 53; Lc 22, 54. — (25) Mt 26, 69; Mc 14, 67; Lc 22, 56. — (28) Mt 27, 2; Mc 15, 1; Lc 23, 1. — Act 10, 28; 11, 3. — (32) Mt 20, 19. — (33) Mt 27, 11; Mc 15, 2; Lc 23, 3.

Numquid ego Iudæus sum? Gens tua, et pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? 36 Respondit Iesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Iudæis: nunc autem regnum meum non est hinc. 37 Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam. 38 Dicit ei Pilatus: Quid est veritas?

eum innocentem declarat

Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Iudæos, et dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam.

2. Altera inquisitio, 18, 39—40 (cf. Lc 23, 13—24)

Populus missionem Barabbæ petit

39 Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Iudæorum? 40 Clamaverunt ergo rursum omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

3. Flagellatio et coronatio, 19, 1—3

Iesus flagellatur

19 1 Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, et flagellavit.

spinis coronatur et illuditur

2 Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius: et veste purpurea circumdederunt eum. 3 Et veniebant ad eum, et dicebant: Ave rex Iudæorum: et dabant ei alapas.

4. Tertia inquisitio, 19, 4—16

Pilatus populo coronatum et illusum ostendit

4 Exivit ergo iterum Pilatus foras, et dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis quia nullam invenio in eo causam. (5 Exivit ergo Iesus portans coronam spineam, et purpureum vestimentum:) Et dicit eis: Ecce homo. 6 Cum ergo vidissent eum Pontifices, et ministri, clamabant, di-

---

(39) Mt 27, 15; Mc 15, 6; Lc 23, 17. — (2) Mt 27, 27; Mc 15, 16.

centes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus:
Accipite eum vos, et crucifigite: ego enim non in-
venio in eo causam. 7 Respondérunt ei Iudæi:
Nos legem habemus, et secundum legem debet
mori, quia filium Dei se fecit.

8 Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem,
magis timuit. 9 Et ingressus est prætorium ite-
rum: et dixit ad Iesum: Unde es tu? Iesus autem
responsum non dedit ei. 10 Dicit ergo ei Pilatus:
Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo
crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te?
11 Respondit Iesus: Non haberes potestatem ad-
versum me ullam, nisi tibi datum esset desuper.
Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum
habet.

Iesum audiens magis timet

12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum.
Iudæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis,
non es amicus Cæsaris; omnis enim, qui se regem
facit, contradicit Cæsari.

eum dimittere vult

13 Pilatus autem cum audisset hos sermones,
adduxit foras Iesum: et sedit pro tribunali, in loco,
qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha.
14 Erat autem parasceve Paschæ, hora quasi sexta,
et dicit Iudæis: Ecce rex vester. 15 Illi autem
clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis
Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responde-
runt Pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæsa-
rem. 16 Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifige-
retur. Susceperunt autem Iesum, et eduxerunt.

tandem crucifigendum tradit

IV. Iesus pœnam crucis luens, 19, 17—37

17 Et baiulans sibi crucem exivit in eum, qui
dicitur Calvariæ, locum, Hebraice autem Golgotha:
18 ubi crucifixerunt eum, et cum eo alios duos
hinc, et hinc, medium autem Iesum. 19 Scripsit
autem et titulum Pilatus: et posuit super crucem.
Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus, Rex Iu-
dæorum.

Crucem baiulans

rex Iudæorum inter latrones

---

(17) Mt 27, 33; Mc 15, 22; Lc 23, 33.

titulus non mutatus

20 Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt:
quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est
Iesus: Et erat scriptum Hebraice, Græce, et La-
tine. 21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæo-
rum: Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse
dixit: Rex sum Iudæorum. 22 Respondit Pilatus:
Quod scripsi, scripsi.

divisio vestimentorum

23 Milites ergo cum crucifixissent eum, accepe-
runt vestimenta eius (et fecerunt quattuor partes:
unicuique militi partem), et tunicam. Erat autem
tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.
24 Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam,
sed sortiamur de illa cuius sit. Ut Scriptura im-
pleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi:
et in vestem meam miserunt sortem. Et milites
quidem hæc fecerunt.

Iesu testamentum

25 Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius,
et soror matris eius, Maria Cleophæ, et Maria
Magdalene. 26 Cum vidisset ergo Iesus matrem,
et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri
suæ: Mulier, ecce filius tuus. 27 Deinde dicit dis-
cipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit
eam discipulus in sua.

sitis

28 Postea sciens Iesus quia omnia consummata
sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit: Sitio.
29 Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem
spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes,
obtulerunt ori eius.

mors mirabilis

30 Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Con-
summatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

apertio lateris

31 Iudæi ergo (quoniam Parasceve erat), ut non
remanerent in cruce corpora sabbato (erat enim
magnus dies ille Sabbati), rogaverunt Pilatum ut
frangerentur eorum crura, et tollerentur. 32 Ve-
nerunt ergo milites: et primi quidem fregerunt
crura, et alterius, qui crucifixus est cum eo. 33 Ad
Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam
mortuum, non fregerunt eius crura, 34 sed unus

---

(23) Mt 27, 35; Mc 15, 24; Lc 23, 34. — (24) Ps 21, 19.
(28) Ps 68, 22.

militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit
sanguis, et aqua. 35 Et qui vidit, testimonium per-
hibuit: et verum est testimonium eius. Et ille scit
quia vera dicit: ut et vos credatis. 36 Facta sunt
enim hæc ut Scriptura impleretur: Os non com-
minuetis ex eo. 37 Et iterum alia Scriptura dicit:
Videbunt in quem transfixerunt.

V. Iesus in sepulcro conditus, 19, 38—42

38 Post hæc autem rogavit Pilatum Ioseph ab
Arimathæa (eo quod esset discipulus Iesu, occultus
autem propter metum Iudæorum), ut tolleret corpus
Iesu. Et permisit Pilatus. *Ioseph corpus Iesu a Pilato petit*

Venit ergo, et tulit corpus Iesu. 39 Venit autem
et Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum,
ferens mixturam myrrhæ, et aloes, quasi libras
centum. 40 Acceperunt ergo corpus Iesu, et liga-
verunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est
Iudæis sepelire. *cum Nicodemo condit*

41 Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus:
et in horto monumentum novum, in quo nondum
quisquam positus erat. 42 Ibi ergo propter Para-
sceven Iudæorum, quia iuxta erat monumentum,
posuerunt Iesum. *et in monumento novo ponit*

PARS TERTIA

Imperium Salvatoris mundi, 20, 1—21, 25

1. Mariæ Magdalene apparet, 20, 1—18

20 1 Una autem sabbati, Maria Magdalene venit
mane, cum adhuc tenebræ essent, ad mo-
numentum: et vidit lapidem sublatum a monu-
mento. *Maria sepulcrum apertum videt*

2 Cucurrit ergo, et venit ad Simonem Petrum,
et ad alium discipulum, quem amabat Iesus, et *Petro et Ioanni id nuntiat*

(36) Ex 12, 46; Nm 9, 12. — (37) Zach 12, 10. —
(38) Mt 27, 57; Mc 15, 42; Lc 23, 50. — (39) Sup 3, 2. —
(1) Mt 28, 1; Mc 16, 1; Lc 24, 1.

dicit *illis: Tulerunt* Dominum de monumento, et
nescimus ubi posuerunt eum.

qui ad sepulcrum currunt ac redeunt

3 Exiit ergo Petrus, et ille alius discipulus, et
venerunt ad monumentum. 4 Currebant autem
duo simul, et ille alius discipulus præcucurrit citius
Petro, et venit primus ad monumentum. 5 Et cum
se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen
introivit. 6 Venit ergo Simon Petrus sequens eum,
et introivit in monumentum, et vidit linteamina
posita, 7 et sudarium, quod fuerat super caput
eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. 8 Tunc ergo in-
troivit et ille discipulus, qui venerat primus ad
monumentum: et vidit, et credidit: 9 nondum enim
sciebant Scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere. 10 Abierunt ergo iterum discipuli
ad semetipsos.

Maria remanens angelos

11 Maria autem stabat ad monumentum foris,
plorans: Dum ergo fleret, inclinavit se, et prospexit in monumentum: 12 et vidit duos angelos in
albis, sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes,
ubi positum fuerat corpus Iesu. 13 Dicunt ei illi:
Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: et nescio ubi posuerunt eum.

atque ipsum Dominum videt

14 Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum,
et vidit Iesum stantem: et non sciebat quia Iesus
est. 15 Dicit ei Iesus: Mulier, quid ploras? quem
quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi
ubi posuisti eum: et ego eum tollam. 16 Dicit ei
Iesus: Maria. Conversa illa, dicit ei: Rabboni
(quod dicitur Magister). 17 Dicit ei Iesus: Noli
me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum:
vade autem ad fratres meos, et dic eis: Ascendo
ad Patrem meum, et Patrem vestrum, Deum meum,
et Deum vestrum.

discipulis id nuntiat

18 Venit Maria Magdalene annuntians discipulis:
Quia vidi Dominum, et hæc dixit mihi.

---

(11) Mt 28, 5; Mc 16, 5; Lc 24, 4.

2. Decem discipulis apparet, 20, 19—23

19 Cum ergo sero esset die illo, una sabbato- Thoma
rum, et fores essent clausæ, ubi erant discipuli absente
congregati propter metum Iudæorum: venit Iesus,
et stetit in medio, et dixit eis: Pax vobis. 20 Et
cum hoc dixisset, ostendit eis manus, et latus.
Gavisi sunt ergo discipuli, viso Domino. 21 Dixit
ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater,
et ego mitto vos. 22 Hæc cum dixisset, insuffla-
vit: et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: 23 quo-
rum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum
retinueritis, retenta sunt.

3. Undecim discipulis apparet, 20, 24—29

24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Thomam
Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus. incredu-
25 Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Domi- lum
num. Ille autem dixit eis: Nisi videro in mani-
bus eius fixuram clavorum, et mittam digitum
meum in locum clavorum, et mittam manum meam
in latus eius, non credam.

26 Et post dies octo, iterum erant discipuli eius credulum
intus: et Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clau- reddit
sis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis. 27 De-
inde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, et vide
manus meas, et affer manum tuam, et mitte in
latus meum: et noli esse incredulus, sed fidelis.
28 Respondit Thomas, et dixit ei: Dominus meus,
et Deus meus. 29 Dixit ei Iesus: Quia vidisti me
Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, et cre-
diderunt.

Prior conclusio, 20, 30—31

30 Multa quidem, et alia signa fecit Iesus in con- Finis
spectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta miraculo-
in libro hoc. 31 Hæc autem scripta sunt ut cre- rum
datis, quia Iesus est Christus Filius Dei: et ut cre- scripto-
dentes, vitam habeatis in nomine eius. rum

---

(19) Mc 16, 14; Lc 24, 36; 1 Cor 15, 5. — (23) Mt 18, 18. — (30) Inf 21, 25.

4. *Septem* discipulis apparet. 21, 1—23

Mira captura piscium

21 [1] Postea manifestavit se iterum Iesus dis-
cipulis ad mare Tiberiadis. Manifestavit au-
tem sic: [2] Erant simul Simon Petrus, et Thomas,
qui dicitur Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana
Galilææ, et filii Zebedæi, et alii ex discipulis eius
duo. [3] Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Di-
cunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt, et
ascenderunt in navim: et illa nocte nihil prendi-
derunt. [4] Mane autem facto stetit Iesus in littore:
non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est.
[5] Dixit ergo eis Iesus: Pueri numquid pulmenta-
rium habetis? Responderunt ei: Non. [6] Dicit eis:
Mittite in dexteram navigii rete: et invenietis.
Miserunt ergo: et iam non valebant illud trahere
præ multitudine piscium. [7] Dixit ergo discipulus
ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Si-
mon Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica
succinxit se (erat enim nudus) et misit se in mare.
[8] Alii autem discipuli navigio venerunt (non enim
longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis), tra-
hentes rete piscium.

et prandium

[9] Ut ergo descenderunt in terram, viderunt pru-
nas positas, et piscem superpositum, et panem.
[10] Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus, quos pren-
didistis nunc. [11] Ascendit Simon Petrus, et traxit
rete in terram, plenum magnis piscibus centum
quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est
scissum rete. [12] Dicit eis Iesus: Venite, prandete.
Et nemo audebat discumbentium interrogare eum:
Tu quis es? scientes, quia Dominus est. [13] Et
venit Iesus, et accipit panem, et dat eis, et piscem
similiter. [14] Hoc iam tertio manifestatus est Iesus
discipulis suis cum resurrexisset a mortuis.

Petrus pastor agnorum et ovium

[15] Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Ie-
sus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei:
Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei:
Pasce agnos meos. [16] Dicit ei iterum: Simon Io-
annis, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis
quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. [17] Dicit

ei tertio: Simon Ioannis, amas me? Contristatus
est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? et dixit
ei: Domine tu omnia nosti: tu scis quia amo te.
Dixit ei: Pasce oves meas.

atque crucifigendus

18 Amen, amen dico tibi, cum esses iunior, cin-
gebas te, et ambulabas ubi volebas: cum autem
senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget,
et ducet quo tu non vis. 19 Hoc autem dixit si-
gnificans qua morte clarificaturus esset Deum. Et
cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me.

Ioannes autem manens

20 Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem
diligebat Iesus, sequentem, qui et recubuit in cena
super pectus eius, et dixit: Domine quis est qui
tradet te? 21 Hunc ergo cum vidisset Petrus, di-
xit Iesu: Domine hic autem quid? 22 Dicit ei
Iesus: Sic eum volo manere donec veniam, quid
ad te? tu me sequere. 23 Exiit ergo sermo iste
inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et
non dixit ei Iesus: Non moritur. Sed: Sic eum
volo manere donec veniam, quid ad te?

Altera conclusio, 21, 24—25

Veritas testimonii Ioannis

24 Hic est discipulus ille, qui testimonium per-
hibet de his, et scripsit hæc: et scimus, quia ve-
rum est testimonium eius. 25 Sunt autem et alia
multa, quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per sin-
gula, nec ipsum arbitror mundum capere posse
eos, qui scribendi sunt, libros.

---

(18) 2 Ptr 1, 14. — (20) Sup 13, 23. — (25) Sup 20, 30.

ACTUS APOSTOLORUM

Præfatio Lucæ, 1, 1—2

Argumentum evangelii

1 [1] Primum quidem sermonem feci de omnibus
o Theophile, quæ cœpit Iesus facere, et docere
2 usque in diem, qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est:

PARS PRIMA

Ecclesia apud Iudæos, 1, 3—8, 3

I. Præparationes ad ecclesiam fundandam, 1, 3—26

1. Apparitiones et ascensio Domini, 1, 3—11

Variæ apparitiones et institutiones

3 quibus et præbuit seipsum vivum post passio-
nem suam in multis argumentis, per dies quadra-
ginta apparens eis, et loquens de regno Dei.
4 Et convescens, præcepit eis ab Ierosolymis ne
discederent, sed exspectarent promissionem Patris,

ultima apparitio et institutio

quam audistis (inquit) per os meum: 5 quia Io-
annes quidem baptizavit aqua, vos autem baptiza-
bimini Spiritu sancto non post multos hos dies.
6 Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicen-
tes: Domine si in tempore hoc restitues regnum
Israel? 7 Dixit autem eis: Non est vestrum nosse
tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua
potestate: 8 sed accipietis virtutem supervenientis
Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Ie-

---

(4) Lc 24, 49; Io 14, 26. — Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26. — (8) Inf 2, 2. — Lc 24, 48.

rusalem, et in omni Iudæa, et Samaria, et usque
ad ultimum terræ.
9 Et cum hæc dixisset, videntibus illis, elevatus ascensio
est: et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Domini
10 Cumque intuerentur in cælum euntem illum,
ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus al-
bis, 11 qui et dixerunt: Viri Galilæi quid statis
aspicientes in cælum? hic Iesus, qui assumptus
est a vobis in cælum, sic veniet quemadmodum
vidistis eum euntem in cælum.

2. Oratio perseverans et unanimis. 1, 12—14

12 Tunc reversi sunt Ierosolymam a monte, qui Reverso-
vocatur Oliveti, qui est iuxta Ierusalem, sabbati rum
habens iter.
13 Et cum introissent in cenaculum, ascenderunt apostolo-
ubi manebant Petrus, et Ioannes, Iacobus, et An- rum
dreas, Philippus, et Thomas, Bartholomæus, et
Matthæus, Iacobus Alphæi, et Simon Zelotes, et
Iudas Iacobi.
14 Hi omnes erant perseverantes unanimiter in cum Ma-
oratione cum mulieribus, et Maria matre Iesu, et ria matre
fratribus eius. Iesu

3. Electio duodecimi apostoli. 1. 15—26

15 In diebus illis exsurgens Petrus in medio fra- Petrus
trum dixit (erat autem turba hominum simul, fere disserit
centum viginti): 16 Viri fratres, oportet impleri de Iuda
Scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os perdito
David de Iuda, qui fuit dux eorum, qui compre-
henderunt Iesum: 17 qui conumeratus erat in
nobis, et sortitus est sortem ministerii huius. 18 Et
hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis,
et suspensus crepuit medius: et diffusa sunt omnia
viscera eius. 19 Et notum factum est omnibus ha-
bitantibus Ierusalem, ita ut appellaretur ager ille,
lingua eorum, Haceldama, hoc est, ager sanguinis.
20 Scriptum est enim in libro Psalmorum:

---

(16) Ps 40, 10; Io 13, 18. — (18) Mt 27, 7.

Fiat commoratio eorum deserta, et non sit
qui inhabitet in ea:
et episcopatum eius accipiat alter.

et de qualitatibus apostoli

21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt
congregati in omni tempore, quo intravit et exivit
inter nos Dominus Iesus, 22 incipiens a baptis-
mate Ioannis usque in diem, qua assumptus est a
nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri
unum ex istis.

turba duos proponit

23 Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Bar-
sabas, qui cognominatus est Iustus: et Matthiam.

Dominus Matthiam eligit

24 Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda
nosti omnium, ostende, quem elegeris ex his duo-
bus unum 25 accipere locum ministerii huius, et
apostolatus, de quo prævaricatus est Iudas ut abiret
in locum suum. 26 Et dederunt sortes eis, et ce-
cidit sors super Matthiam, et annumeratus est cum
undecim Apostolis.

II. Sollemnis fundatio ecclesiæ, 2, 1—47

1. Adventus Spiritus sancti, 2, 1—13

Fideles Spiritu sancto replentur

2 1 Et cum complerentur dies Pentecostes, erant
omnes pariter in eodem loco: 2 et factus est
repente de cælo sonus, tamquam advenientis spiri-
tus vehementis, et replevit totam domum ubi erant
sedentes. 3 Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ
tamquam ignis, seditque supra singulos eorum:
4 et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœpe-
runt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus da-
bat eloqui illis.

multitudo hominum convenit

5 Erant autem in Ierusalem habitantes Iudæi, viri
religiosi ex omni natione, quæ sub cælo est. 6 Facta
autem hac voce, convenit multitudo, et mente con-
fusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua
illos loquentes. 7 Stupebant autem omnes, et mi-
rabantur, dicentes: Nonne ecce omnes isti, qui lo-
quuntur, Galilæi sunt, 8 et quomodo nos audivi-

---

(20) Ps 68, 26. — Ps 108, 8. — (4) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 7, 39; Sup 1, 8; Inf 11, 16; 19, 6.

mus unusquisque linguam nostram, in qua nati su-
mus? 9 Parthi, et Medi, et Ælamitæ, et qui ha-
bitant Mesopotamiam, Iudæam, et Cappadociam,
Pontum, et Asiam, 10 Phrygiam, et Pamphyliam,
Ægyptum, et partes Libyæ, quæ est circa Cyre-
nen, et advenæ Romani, 11 Iudæi quoque, et Pro-
selyti, Cretes, et Arabes: audivimus eos loquentes
nostris linguis magnalia Dei.
12 Stupebant autem omnes, et mirabantur ad invi-
cem dicentes: Quidnam vult hoc esse? 13 Alii au-
tem irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti.

alii stupent alii irrident

2. **Sermo Petri apostoli. 2, 14—36**

14 Stans autem Petrus cum undecim levavit vo-
cem suam, et locutus est eis: Viri Iudæi, et qui
habitatis Ierusalem universi, hoc vobis notum sit,
et auribus percipite verba mea. 15 Non enim, sicut
vos æstimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia:
16 sed hoc est, quod dictum est per prophetam Ioel:

De effusione Spiritus promissi

17 Et erit in novissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem:
et prophetabunt filii vestri, et filiæ vestræ,
et iuvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt.
18 Et quidem super servos meos, et super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, et prophetabunt:
19 et dabo prodigia in cælo sursum, et signa in terra deorsum, sanguinem, et ignem, et vaporem fumi:
20 Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem,
antequam veniat dies Domini magnus et manifestus.
21 Et erit: omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

22 Viri Israelitæ, audite verba hæc: Iesum Na-
zarenum, virum approbatum a Deo in vobis, vir-
tutibus, et prodigiis, et signis, quæ fecit Deus per

de resuscitatione et exaltatione Iesu crucifixi

(17) Is 44, 3; Ioel 2, 28. — (21) Rom 10, 13.

illum in medio vestri, sicut et vos scitis: 23 hunc
definito consilio, et præscientia Dei traditum, per
manus iniquorum affligentes interemistis: 24 quem
Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, iuxta quod
impossibile erat teneri illum ab eo. 25 David enim
dicit in eum:

Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam a dextris est mihi ne commovear:

26 Propter hoc lætatum est cor meum, et exsultavit lingua mea, insuper et caro mea requiescet in spe:

27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

28 Notas mihi fecisti vias vitæ: et replebis me iucunditate cum facie tua.

29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de
patriarcha David quoniam defunctus est, et sepul-
tus: et sepulcrum eius est apud nos usque in ho-
diernum diem. 30 Propheta igitur cum esset, et
sciret quia iureiurando iurasset illi Deus de fructu
lumbi eius sedere super sedem eius: 31 providens
locutus est de resurrectione Christi, quia neque
derelictus est in inferno, neque caro eius vidit cor-
ruptionem. 32 Hunc Iesum resuscitavit Deus, cuius
omnes nos testes sumus. 33 Dextera igitur Dei
exaltatus, et promissione Spiritus sancti accepta a
Patre, effudit hunc, quem vos videtis, et auditis.
34 Non enim David ascendit in cælum: dixit au-
tem ipse:

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris
meis 35 donec ponam inimicos tuos sca-
bellum pedum tuorum.

36 Certissime sciat ergo omnis domus Israel,
quia et Dominum eum, et Christum fecit Deus,
hunc Iesum, quem vos crucifixistis.

---

(25) Ps 15, 8. — (29) 1 Rg 2, 10. — (30) Ps 131, 11. — (31) Ps 15, 10; Inf 13, 35. — (34) Ps 109, 1.

3. Augmentum et vita fidelium, 2, 37—47

Circiter tria milia baptizantur

37 His autem auditis, compuncti sunt corde, et
dixerunt ad Petrum, et ad reliquos Apostolos:
Quid faciemus, viri fratres? 38 Petrus vero ad
illos: Pænitentiam (inquit) agite, et baptizetur unus-
quisque vestrum in nomine Iesu Christi in remis-
sionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum
Spiritus sancti. 39 Vobis enim est repromissio, et
filiis vestris, et omnibus, qui longe sunt, quoscum-
que advocaverit Dominus Deus noster. 40 Aliis
etiam verbis plurimis testificatus est, et exhorta-
batur eos, dicens: Salvamini a generatione ista
prava. 41 Qui ergo receperunt sermonem eius,
baptizati sunt: et appositæ sunt in die illa animæ
circiter tria millia.

fideles miram agunt vitam

42 Erant autem perseverantes in doctrina Apo-
stolorum, et communicatione fractionis panis, et
orationibus. 43 Fiebat autem omni animæ timor:
multa quoque prodigia, et signa per Apostolos in
Ierusalem fiebant, et metus erat magnus in uni-
versis. 44 Omnes etiam, qui credebant, erant pa-
riter, et habebant omnia communia. 45 Posses-
siones et substantias vendebant, et dividebant illa
omnibus, prout cuique opus erat. 46 Quotidie quo-
que perdurantes unanimiter in templo, et frangen-
tes circa domos panem, sumebant cibum cum ex-
sultatione, et simplicitate cordis, 47 collaudantes
Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem.

et quotidie augentur

Dominus autem augebat qui salvi fierent quo-
tidie in idipsum.

III. Confirmatio ecclesiæ fundatæ, 3, 1—5, 16

1. Petrus claudum sanat, 3, 1—10

In templum ascendens claudum ex utero matris sanat

3 1 Petrus autem, et Ioannes ascendebant in tem-
plum ad horam orationis nonam.
2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero ma-
tris suæ, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad
portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret
eleemosynam ab introeuntibus in templum. 3 Is

cum vidisset Petrum, et Ioannem incipientes in-
troire in templum, rogabat ut eleemosynam acci-
peret. 4 Intuens autem in eum Petrus cum Ioanne,
dixit: Respice in nos. 5 At ille intendebat in eos,
sperans se aliquid accepturum ab eis. 6 Petrus
autem dixit: Argentum et aurum non est mihi:
quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu
Christi Nazareni surge, et ambula. 7 Et appre-
hensa manu eius dextera, allevavit eum, et proti-
nus consolidatæ sunt bases eius, et plantæ.

qui stupentibus omnibus ambulat

8 Et exsiliens stetit, et ambulabat: et intravit
cum illis in templum ambulans, et exsiliens, et
laudans Deum. 9 Et vidit omnis populus eum am-
bulantem, et laudantem Deum. 10 Cognoscebant
autem illum, quod ipse erat, qui ad eleemosynam
sedebat ad Speciosam portam templi: et impleti
sunt stupore et ecstasi in eo, quod contigerat illi.

2. Petrus populo prædicat, 3, 11—26

Stupentibus

11 Cum teneret autem Petrum, et Ioannem, cu-
currit omnis populus ad eos ad porticum, quæ ap-
pellatur Salomonis, stupentes.

glorificationem Iesu crucifixi nuntiat

12 Videns autem Petrus, respondit ad populum:
Viri Israelitæ quid miramini in hoc, aut nos quid
intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fece-
rimus hunc ambulare? 13 Deus Abraham, et Deus
Isaac, et Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glo-
rificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tra-
didistis, et negastis ante faciem Pilati, iudicante
illo dimitti. 14 Vos autem sanctum, et iustum ne-
gastis, et petistis virum homicidam donari vobis:
15 auctorem vero vitæ interfecistis, quem Deus
suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus. 16 Et
in fide nominis eius, hunc, quem vos vidistis, et
nostis, confirmavit nomen eius: et fides, quæ per
eum est, dedit integram sanitatem istam in con-
spectu omnium vestrum.

---

(14) Mt 27, 20; Mc 15, 11; Lc 23, 18; Io 18, 40.

17 Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fe-
cistis, sicut et principes vestri. 18 Deus autem,
quæ prænuntiavit per os omnium prophetarum,
pati Christum suum, sic implevit. 19 Pænitemini
igitur, et convertimini ut deleantur peccata vestra:
20 ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu
Domini, et miserit eum, qui prædicatus est vobis,
Iesum Christum, 21 quem oportet quidem cælum
suscipere usque in tempora restitutionis omnium,
quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum
a sæculo Prophetarum. 22 Moyses quidem dixit:
Quoniam Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus
vester de fratribus vestris, tamquam me, ipsum
audietis iuxta omnia quæcumque locutus fuerit vo-
bis. 23 Erit autem: omnis anima, quæ non audierit
Prophetam illum, exterminabitur de plebe. 24 Et
omnes prophetæ a Samuel, et deinceps, qui locuti
sunt, annuntiaverunt dies istos. 25 Vos estis filii
prophetarum et testamenti, quod disposuit Deus
ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in se-
mine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. 26 Vo-
bis primum Deus suscitans Filium suum, misit
eum benedicentem vobis: ut convertat se unus-
quisque a nequitia sua.

et pænitentiam ac fidem commendat

3. Effectus miraculi et prædicationis, 4, 1—4

4 1 Loquentibus autem illis ad populum, super-
venerunt sacerdotes, et magistratus templi, et
Sadducæi, 2 dolentes quod docerent populum, et
annuntiarent in Iesu resurrectionem ex mortuis:
3 et iniecerunt in eos manus, et posuerunt eos in
custodiam in crastinum: erat enim iam vespera.
4 Multi autem eorum, qui audierant verbum, cre-
diderunt: et factus est numerus virorum quinque
millia.

Petrus et Ioannes in custodia ponuntur

multi credunt

4. Petrus et Ioannes ante synedrium constantes. 4, 5—22

5 Factum est autem in crastinum, ut congrega-
rentur principes eorum, et seniores, et scribæ in

De virtute miraculorum interrogantur

(22) Dt 18, 15. — (25) Gn 12, 3.

Ierusalem, 6 et Annas princeps sacerdotum, et
Caiphas, et Ioannes, et Alexander, et quotquot
erant de genere sacerdotali. 7 Et statuentes eos
in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo
nomine fecistis hoc vos?

Petrus nomen Iesu annuntiat

8 Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad
eos: Principes populi, et seniores audite: 9 Si nos
hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in
quo iste salvus factus est, 10 notum sit omnibus
vobis, et omni plebi Israel: quia in nomine Do-
mini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos cru-
cifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc
iste astat coram vobis sanus.
11 Hic est lapis, qui reprobatus est a vobis ædifi-
cantibus, qui factus est in caput anguli:
12 et non est in alio aliquo salus. Nec enim
aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in
quo oporteat nos salvos fieri.

synedri admirantes

13 Videntes autem Petri constantiam, et Ioannis,
comperto quod homines essent sine litteris, et
idiotæ, admirabantur, et cognoscebant eos quoniam
cum Iesu fuerant: 14 hominem quoque videntes
stantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant
contradicere.

prædicationem Iesu impedire volunt

15 Iusserunt autem eos foras extra concilium se-
cedere: et conferebant ad invicem, 16 dicentes:
Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem
notum signum factum est per eos, omnibus habi-
tantibus Ierusalem: manifestum est, et non possu-
mus negare. 17 Sed ne amplius divulgetur in po-
pulum, comminemur eis, ne ultra loquantur in no-
mine hoc ulli hominum.

sed apostoli iis libere contradicunt

18 Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino
loquerentur, neque docerent in nomine Iesu. 19 Pe-
trus vero, et Ioannes respondentes, dixerunt ad
eos: Si iustum est in conspectu Dei, vos potius
audire quam Deum, iudicate; 20 non enim possu-
mus quæ vidimus et audivimus non loqui. 21 At

(11) Ps 117, *22*; Is 28, 16; Mt 21, 42; Mc 12, 10; Lc 20, 17; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7.

illi comminantes dimiserunt eos: non invenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarificabant id, quod factum fuerat in eo quod acciderat. 22 Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis.

5. Oratio fidelium eiusque fructus, 4, 23—31

Apostolos reversos audiunt Deum deprecantur

23 Dimissi autem venerunt ad suos: et annuntiaverunt eis quanta ad eos principes sacerdotum, et seniores dixissent.
24 Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, et dixerunt: Domine, tu es qui fecisti cælum, et terram, mare, et omnia, quæ in
eis sunt: 25 qui Spiritu sancto per os patris nostri David, pueri tui, dixisti:
Quare fremuerunt gentes, et populi meditati
sunt inania?
26 Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum eius?
27 convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti, Herodes, et Pontius Pilatus cum gentibus, et po-
pulis Israel, 28 facere quæ manus tua, et consi-
lium tuum decreverunt fieri. 29 Et nunc Domine respice in minas eorum, et da servis tuis cum
omni fiducia loqui verbum tuum, 30 in eo quod manum tuam extendas ad sanitates, et signa, et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu.
31 Et cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati: et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia.

Spiritu sancto replentur

6. Fructus Spiritus sancti, 4, 32—37

Caritas fidelium

32 Multitudinis autem credentium erat cor unum, et anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

(25) Ps 2, 1.

fiducia et virtus apostolorum

33 Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri: et gratia magna erat in omnibus illis.

communio bonorum

34 Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, 35 et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.

exemplum Barnabæ

36 Ioseph autem, qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis (quod est interpretatum Filius consolationis), Levites, Cyprius genere, 37 cum haberet agrum, vendidit eum, et attulit pretium, et posuit ante pedes Apostolorum.

7. Pœna formidolosa Ananiæ et Saphiræ, 5, 1—11

Propter fraudem et mendacium

5 1 Vir autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore sua vendidit agrum, 2 et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua: et afferens partem quamdam, ad pedes Apostolorum posuit.

Ananias morte plectitur

3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, et fraudare de pretio agri? 4 Nonne manens tibi manebat, et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo. 5 Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, et exspiravit. Et factus est timor magnus super omnes, qui audierunt. 6 Surgentes autem iuvenes amoverunt eum, et efferentes sepelierunt.

atque uxor vitiorum consors

7 Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius, nesciens quod factum fuerat, introivit. 8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti. 9 Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum ad ostium, et efferent te. 10 Confestim cecidit ante pedes eius, et exspiravit. Intrantes autem iuvenes invenerunt illam mortuam: et extulerunt, et sepelierunt ad virum suum. 11 Et factus est timor

magnus in universa ecclesia, et in omnes, qui audierunt hæc.

8. Incrementum ecclesiæ mirabilis, 5, 12—16

12 Per manus autem Apostolorum fiebant signa, et prodigia multa in plebe.
Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis. 13 Ceterorum autem nemo audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos populus.
14 Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac mulierum, 15 ita ut in plateas eiicerent infirmos, et ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis. 16 Concurrebat autem et multitudo vicinarum civitatum Ierusalem, afferentes ægros, et vexatos a spiritibus immundis: qui curabantur omnes.

Prodigia apostolorum

reverentia fidelibus præstita

sanationes Petri

IV. Persecutio ecclesiæ crescentis, 5, 17—8, 3

1. Flagellatio apostolorum, 5, 17—42

17 Exsurgens autem princeps sacerdotum, et omnes, qui cum illo erant (quæ est hæresis Sadducæorum), repleti sunt zelo: 18 et iniecerunt manus in Apostolos, et posuerunt eos in custodia publica.
19 Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris, et educens eos, dixit: 20 Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius. 21 Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum, et docebant.
Adveniens autem princeps sacerdotum, et qui cum eo erant, convocaverunt concilium, et omnes seniores filiorum Israel: et miserunt ad carcerem ut adducerentur. 22 Cum autem venissent ministri, et aperto carcere non invenissent illos, reversi nuntiaverunt, 23 dicentes: Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia, et custodes stantes ante ianuas: aperientes autem neminem intus invenimus. 24 Ut autem audierunt hos ser-

In custodia publica ponuntur

ab angelo liberantur

ad synedrium adducuntur

mones magistratus templi, et principes sacerdotum
ambigebant de illis quidnam fieret. 25 Adveniens
autem quidam nuntiavit eis: Quia ecce viri, quos
posuistis in carcerem, sunt in templo stantes, et
docentes populum. 26 Tunc abiit magistratus cum
ministris, et adduxit illos sine vi: timebant enim
populum ne lapidarentur.

a principe sacerdotum reprehenduntur

27 Et cum adduxissent illos, statuerunt in con-
cilio: Et interrogavit eos princeps sacerdotum,
28 dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne do-
ceretis in nomine isto: et ecce replestis Ierusalem
doctrina vestra: et vultis inducere super nos san-
guinem hominis istius.

a Petro defenduntur

29 Respondens autem Petrus, et Apostoli, dixe-
runt: Obœdire oportet Deo magis, quam homini-
bus. 30 Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum,
quem vos interemistis, suspendentes in ligno.
31 Hunc principem, et salvatorem Deus exaltavit
dextera sua ad dandam pænitentiam Israeli, et re-
missionem peccatorum. 32 Et nos sumus testes
horum verborum, et Spiritus sanctus, quem dedit
Deus omnibus obœdientibus sibi.

suadente Gamaliele non occiduntur

33 Hæc cum audissent, dissecabantur, et cogita-
bant interficere illos. 34 Surgens autem quidam
in concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, legisdoctor
honorabilis universæ plebi, iussit foras ad breve
homines fieri, 35 dixitque ad illos: Viri Israelitæ
attendite vobis super hominibus istis quid acturi
sitis. 36 Ante hos enim dies exstitit Theodas, di-
cens se esse aliquem, cui consensit numerus vi-
rorum circiter quadringentorum: qui occisus est:
et omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, et red-
acti ad nihilum. 37 Post hunc exstitit Iudas Ga-
lilæus in diebus professionis, et avertit populum
post se, et ipse periit: et omnes, quotquot consen-
serunt ei, dispersi sunt. 38 Et nunc itaque dico
vobis, discedite ab hominibus istis, et sinite illos:
quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut
opus, dissolvetur: 39 si vero ex Deo est, non
poteritis dissolvere illud, ne forte et Deo repugnare
inveniamini. Consenserunt autem illi.

40 Et convocantes Apostolos, cæsis denuntiave-
runt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, et di-
miserunt eos. 41 Et illi quidem ibant gaudentes a
conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro
nomine Iesu contumeliam pati.

sed cæsi dimittuntur

42 Omni autem die non cessabant in templo, et
circa domos docentes, et evangelizantes Christum
Iesum.

quotidie et palam prædicant

2. Electio septem diaconorum, 6, 1—7

6 1 In diebus autem illis, crescente numero dis-
cipulorum, factum est murmur Græcorum ad-
versus Hebræos, eo quod despicerentur in mini-
sterio quotidiano viduæ eorum.

Hellenistæ murmurant

2 Convocantes autem duodecim multitudinem dis-
cipulorum dixerunt: Non est æquum nos derelin-
quere verbum Dei, et ministrare mensis. 3 Con-
siderate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonii
septem, plenos Spiritu sancto, et sapientia, quos
constituamus super hoc opus. 4 Nos vero orationi,
et ministerio verbi instantes erimus.

apostoli causam murmuris removere volunt

5 Et placuit sermo coram omni multitudine. Et
elegerunt Stephanum, virum plenum fide, et Spi-
ritu sancto, et Philippum, et Prochorum, et Nica-
norem, et Timonem, et Parmenam, et Nicolaum
advenam Antiochenum. 6 Hos statuerunt ante
conspectum Apostolorum: et orantes imposuerunt
eis manus.

et viris electis manus imponunt

7 Et verbum Domini crescebat, et multiplicaba-
tur numerus discipulorum in Ierusalem valde: multa
etiam turba sacerdotum obœdiebat fidei.

discipuli multiplicantur

3. Lapidatio Stephani diaconi, 6, 8—7, 59

8 Stephanus autem plenus gratia, et fortitudine
faciebat prodigia, et signa magna in populo. 9 Sur-
rexerunt autem quidam de synagoga, quæ appel-
latur Libertinorum, et Cyrenensium, et Alexandri-
norum, et eorum qui erant a Cilicia, et Asia, dis-
putantes cum Stephano: 10 et non poterant resi-
stere sapientiæ, et Spiritui, qui loquebatur. 11 Tunc

Stephanus ab adversariis oppugnatur

summiserunt viros, qui dicerent se audivisse eum
dicentem verba blasphemiæ in Moysen, et in Deum.
in concilio accusatur 12 Commoverunt itaque plebem, et seniores, et
Scribas: et concurrentes rapuerunt eum, et addu-
xerunt in concilium, 13 et statuerunt falsos testes,
qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba
adversus locum sanctum, et legem; 14 audivimus
enim eum dicentem: quoniam Iesus Nazarenus hic,
destruet locum istum, et mutabit traditiones, quas
tradidit nobis Moyses. 15 Et intuentes eum omnes,
qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tam-
quam faciem angeli.

et sermocinatur 7 1 Dixit autem princeps sacerdotum: Si hæc
ita se habent? 2 Qui ait: Viri fratres, et pa-
tres audite:

de ætate patriarcharum Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ cum
esset in Mesopotamia, prius quam moraretur in
Charan, 3 et dixit ad illum: Exi de terra tua, et
de cognatione tua, et veni in terram, quam mon-
stravero tibi. 4 Tunc exiit de terra Chaldæorum,
et habitavit in Charan. Et inde, postquam mor-
tuus est pater eius, transtulit illum in terram istam,
in qua nunc vos habitatis. 5 Et non dedit illi he-
reditatem in ea, nec passum pedis: sed repromisit
dare illi eam in possessionem, et semini eius post
ipsum, cum non haberet filium. 6 Locutus est au-
tem ei Deus: Quia erit semen eius accola in terra
aliena, et servituti eos subiicient, et male tracta-
bunt eos annis quadringentis: 7 et gentem cui
servierint, iudicabo ego, dixit Dominus; et post hæc
exibunt, et servient mihi in loco isto. 8 Et dedit
illi testamentum circumcisionis: et sic genuit Isaac,
et circumcidit eum die octavo: et Isaac, Iacob: et
Iacob, duodecim Patriarchas. 9 Et Patriarchæ æmu-
lantes, Ioseph vendiderunt in Ægyptum; et erat
Deus cum eo: 10 et eripuit eum ex omnibus tri-

(3) Gn 12, 1. — (6) Gn 15, 13. — (8) Gn 17, 10. — Gn 21, 2. 4. — Gn 25, 24. 26. — Gn 29, 32; 35, 22. (9) Gn 37, 28.

bulationibus eius: et dedit ei gratiam, et sapien-
tiam in conspectu Pharaonis regis Ægypti, et con-
stituit eum præpositum super Ægyptum, et super
omnem domum suam. 11 Venit autem fames in
universam Ægyptum, et Chanaan, et tribulatio ma-
gna: et non inveniebant cibos patres nostri. 12 Cum
audisset autem Iacob esse frumentum in Ægypto:
misit patres nostros primum: 13 et in secundo
cognitus est Ioseph a fratribus suis, et manifesta-
tum est Pharaoni genus eius. 14 Mittens autem
Ioseph accersivit Iacob patrem suum, et omnem
cognationem suam in animabus septuagintaquin-
que. 15 Et descendit Iacob in Ægyptum, et de-
functus est ipse, et patres nostri. 16 Et translati
sunt in Sichem, et positi sunt in sepulcro, quod
emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filii
Sichem.

17 Cum autem appropinquaret tempus promis- de ætate
sionis, quam confessus erat Deus Abrahæ, crevit Mosaica
populus, et multiplicatus est in Ægypto, 18 quoad-
usque surrexit alius rex in Ægypto, qui non scie-
bat Ioseph. 19 Hic circumveniens genus nostrum,
afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos
ne vivificarentur. 20 Eodem tempore natus est
Moyses et fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus
mensibus in domo patris sui. 21 Exposito autem
illo, sustulit eum filia Pharaonis, et nutrivit eum
sibi in filium. 22 Et eruditus est Moyses omni sa-
pientia Ægyptiorum, et erat potens in verbis, et
in operibus suis. 23 Cum autem impleretur ei
quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius
ut visitaret fratres suos filios Israel. 24 Et cum
vidisset quemdam iniuriam patientem, vindicavit
illum: et fecit ultionem ei, qui iniuriam sustine-
bat, percusso Ægyptio. 25 Existimabat autem in-
telligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius

---

(10) Gn 41, 37. — (12) Gn 42, 2. — (13) Gn 45, 3. —
(15) Gn 46, 5. — Gn 49, 32. — (16) Gn 23, 16; 50, 13;
Ios 24, 32. — (17) Ex 1, 7. — (20) Ex 2, 2; Hbr 11, 23.
(24) Ex 2, 12.

daret salutem illis: at illi non intellexerunt. 26 Se-
quenti vero die apparuit illis litigantibus: et re-
conciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis,
ut quid nocetis alterutrum? 27 Qui autem iniu-
riam faciebat proximo, reppulit eum, dicens: Quis
te constituit principem, et iudicem super nos?
28 numquid interficere me tu vis, quemadmodum
interfecisti heri Ægyptium? 29 Fugit autem Moy-
ses in verbo isto: et factus est advena in terra
Madian, ubi generavit filios duos. 30 Et expletis
annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis
Sina angelus in igne flammæ rubi. 31 Moyses
autem videns, admiratus est visum; et accedente
illo ut consideraret, facta est ad eum vox Domini,
dicens: 32 Ego sum Deus patrum tuorum, Deus
Abraham, Deus Isaac, et Deus Iacob. Tremefactus
autem Moyses, non audebat considerare. 33 Dixit
autem illi Dominus: Solve calceamentum pedum
tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est.
34 Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in
Ægypto, et gemitum eorum audivi, et descendi li-
berare eos. Et nunc veni, et mittam te in Ægyp-
tum. 35 Hunc Moysen, quem negaverunt, dicen-
tes: Quis te constituit principem et iudicem? hunc
Deus principem et redemptorem misit, cum manu
angeli, qui apparuit illi in rubro. 36 Hic eduxit
illos faciens prodigia, et signa in terra Ægypti, et
in Rubro Mari, et in deserto annis quadraginta.
37 Hic est Moyses, qui dixit filiis Israel: Prophe-
tam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, tam-
quam me, ipsum audietis. 38 Hic est, qui fuit in
Ecclesia in solitudine cum angelo, qui loquebatur
ei in monte Sina, et cum patribus nostris: qui ac-
cepit verba vitæ dare nobis. 39 Cui noluerunt
obœdire patres nostri: sed reppulerunt, et aversi
sunt cordibus suis in Ægyptum, 40 dicentes ad
Aaron: Fac nobis deos, qui præcedant nos: Moyses

---

(26) Ex 2, 13. — (30) Ex 3, 2. — (36) Ex 7. 8. 9. 10. 11. 14. — Ex 16, 1. — (37) Dt 18, 15. — (38) Ex 19, 3. — (40) Ex 32, 1.

enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, nesci-
mus quid factum sit ei. 41 Et vitulum fecerunt in
diebus illis, et obtulerunt hostiam simulacro, et
lætabantur in operibus manuum suarum. 42 Con-
vertit autem Deus, et tradidit eos servire militiæ
cæli, sicut scriptum est in libro Prophetarum:

Numquid victimas, et hostias obtulistis mihi
annis quadraginta in deserto, domus Israel?
43 Et suscepistis tabernaculum Moloch, et sidus
Dei vestri Rempham,
figuras, quas fecistis, adorare eas. Et trans-
feram vos trans Babylonem.

44 Tabernaculum testimonii fuit cum patribus
nostris in deserto, sicut disposuit illis Deus, loquens
ad Moysen, ut faceret illud secundum formam,
quam viderat. 45 Quod et induxerunt, suscipien-
tes patres nostri cum Iesu in possessionem gen-
tium, quas expulit Deus a facie patrum nostrorum,
usque in diebus David, 46 qui invenit gratiam
ante Deum, et petiit ut inveniret tabernaculum
Deo Iacob. 47 Salomon autem ædificavit illi do-
mum. 48 Sed non excelsus in manufactis habitat,
sicut Propheta dicit:

de tabernaculo et templo

49 Cælum mihi sedes est: terra autem scabel-
lum pedum meorum.
Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus?
aut quis locus requietionis meæ est?
50 Nonne manus mea fecit hæc omnia?

51 Dura cervice, et incircumcisis cordibus, et
auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut
Patres vestri, ita et vos. 52 Quem Prophetarum
non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt
eos, qui prænuntiabant de adventu Iusti, cuius
vos nunc proditores, et homicidæ fuistis: 53 qui
accepistis legem in dispositione angelorum, et non
custodistis.

de pervicacia Iudæorum

(42) Am 5, 25. — (44) Ex 25, 40. — (45) Ios 3, 14; Hbr 8, 9. — (46) 1 Sm 16, 13. — Ps 131, 5. — (47) 1 Rg 6, 1; 1 Par 17, 12. — (48) Inf 17, 24. — (49) Is 66, 1.

pro lapidantibus orans moritur

54 Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum. 55 Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, et Iesum stantem a dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, et filium hominis stantem a dextris Dei. 56 Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum. 57 Et eiicientes eum extra civitatem lapidabant: et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. 58 Et lapidabant Stephanum invocantem, et dicentem: Domine Iesu suscipe spiritum meum. 59 Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci eius.

4. Persecutio magna ecclesiæ, 8, 1—3

Discipuli disperguntur

8 1 Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudææ, et Samariæ præter Apostolos.

Stephanus sepelitur

2 Curaverunt autem Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum magnum super eum.

Saulus ecclesiam devastat

3 Saulus autem devastabat Ecclesiam per domos intrans, et trahens viros, ac mulieres, tradebat in custodiam.

PARS SECUNDA

Ecclesia ad gentes transiens, 8, 4—12, 25

I. Conversio Samaritanorum et Æthiopis, 8, 4—40

1. Baptismus et confirmatio Samaritanorum, 8, 4—25

Philippus diaconus in urbe Sebaste prædicat

4 Igitur qui dispersi erant pertransibant, evangelizantes verbum Dei. 5 Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. 6 Intendebant autem turbæ his, quæ a Philippo dicebantur unanimiter audientes, et videntes

signa quæ faciebat. 7 Multi enim eorum, qui ha-
bebant spiritus immundos, clamantes voce magna
exibant. Multi autem paralytici, et claudi curati
sunt. 8 Factum est ergo gaudium magnum in illa
civitate.

9 Vir autem quidam nomine Simon, qui ante
fuerat in civitate magus, seducens gentem Sama-
riæ, dicens se esse aliquem magnum: 10 cui aus-
cultabant omnes a minimo usque ad maximum,
dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.
11 Attendebant autem eum: propter quod multo
tempore magiis suis dementasset eos. 12 Cum
vero credidissent Philippo evangelizanti de regno
Dei, in nomine Iesu Christi baptizabantur viri, ac
mulieres. 13 Tunc Simon et ipse credidit: et cum
baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam
signa, et virtutes maximas fieri, stupens admira-
batur.

ac Simonem magum aliosque credentes baptizat

14 Cum autem audissent Apostoli, qui erant Ie-
rosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei,
miserunt ad eos Petrum, et Ioannem: 15 Qui cum
venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiri-
tum sanctum: 16 Nondum enim in quemquam
illorum venerat, sed baptizati tantum erant in no-
mine Domini Iesu. 17 Tunc imponebant manus
super illos, et accipiebant Spiritum sanctum.

Petrus et Ioannes baptizatos confirmant

18 Cum vidisset autem Simon quia per imposi-
tionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanc-
tus, obtulit eis pecuniam, 19 dicens: Date et mihi
hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus,
accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad
eum: 20 Pecunia tua tecum sit in perditionem:
quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.
21 Non est tibi pars, neque sors in sermone isto;
cor enim tuum non est rectum coram Deo. 22 Pæ-
nitentiam itaque age ab hac nequitia tua: et roga
Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis
tui. 23 In felle enim amaritudinis, et obligatione
iniquitatis video te esse. 24 Respondens autem
Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum,
ut nihil veniat super me horum, quæ dixistis.

Simonem magum increpant

Samaritanis evangelizant

25 Et *illi quidem* testificati, et locuti verbum Do-
mini, redibant Ierosolymam, et multis regionibus
Samaritanorum evangelizabant.

2. Baptismus Æthiopis, 8, 26—40

Philippus ab angelo missus eunucho se adiungit

26 Angelus autem Domini locutus est ad Philip-
pum, dicens: Surge, et vade contra meridianum
ad viam, quæ descendit ab Ierusalem in Gazam:
hæc est deserta. 27 Et surgens abiit. Et ecce vir
Æthiops, eunuchus, potens Candacis Reginæ Æthio-
pum, qui erat super omnes gazas eius: venerat
adorare in Ierusalem: 28 et revertebatur sedens
super currum suum, legensque Isaiam prophetam.
29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, et ad-
iunge te ad currum istum. 30 Accurrens autem
Philippus, audivit eum legentem Isaiam prophetam,
et dixit: Putasne intelligis quæ legis? 31 Qui ait:
Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?
Rogavitque Philippum ut ascenderet, et sederet
secum.

illi Iesum evangelizat

32 Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat
hic:

Tamquam ovis ad occisionem ductus est: et
sicut agnus coram tondente se, sine voce,
sic non aperuit os suum.

33 In humilitate iudicium eius sublatum est. Ge-
nerationem eius quis enarrabit, quoniam
tolletur de terra vita eius?

34 Respondens autem eunuchus Philippo, dixit:
Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc? de se, an
de alio aliquo? 35 Aperiens autem Philippus os
suum, et incipiens a Scriptura ista, evangelizavit
illi Iesum.

et baptismum confert

36 Et dum irent per viam, venerunt ad quam-
dam aquam: et ait Eunuchus: Ecce aqua, quid pro-
hibet me baptizari? 37 Dixit autem Philippus: Si
credis ex toto corde, licet. Et respondens ait:
Credo, Filium Dei esse Iesum Christum. 38 Et

(32) Is 53, 7.

iussit stare currum: et descenderunt uterque in
aquam, Philippus, et Eunuchus, et baptizavit eum.
39 Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Do-
mini rapuit Philippum, et amplius non vidit eum
Eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens.
40 Philippus autem inventus est in Azoto, et
pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec
veniret Cæsaream.

a Spiritu in Azotum transfertur

II. Saulus apostolus gentium, 9, 1—30

1. Conversio Sauli, 9, 1—19a

9 1 Saulus autem adhuc spirans minarum, et
cædis in discipulos Domini, accessit ad prin-
cipem Sacerdotum, 2 et petiit ab eo epistolas in
Damascum ad synagogas: ut si quos invenisset
huius viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret
in Ierusalem.

Persecutor ecclesiæ

3 Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret
Damasco: et subito circumfulsit eum lux de cælo.
4 Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi:
Saule, Sàule, quid me persequeris? 5 Qui dixit:
Quis es Domine? Et ille: Ego sum Iesus, quem
tu persequeris; durum est tibi contra stimulum
calcitrare. 6 Et tremens, ac stupens dixit: Domine,
quid me vis facere? Et Dominus ad eum: Surge,
et ingredere civitatem, et ibi dicetur tibi quid te
oporteat facere. 7 Viri autem illi, qui comitaban-
tur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem
vocem, neminem autem videntes.

in via a Domino mirabiliter convertitur

8 Surrexit autem Saulus de terra, apertisque
oculis nihil videbat. Ad manus autem illum tra-
hentes, introduxerunt Damascum. 9 Et erat ibi
tribus diebus non videns, et non manducavit, ne-
que bibit.

Damascum introducitur

10 Erat autem quidam discipulus Damasci, no-
mine Ananias: et dixit ad illum in visu Dominus:
Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine. 11 Et Do-
minus ad eum: Surge, et vade in vicum, qui vo-

a legato divino Anania

---

(1) Gal 1, 13. — (3) Inf 22, 6; 1 Cor 15, 8; 2 Cor 12, 2.

catur rectus: et quære in domo Iudæ Saulum no-
mine Tarsensem: ecce enim orat. (12 Et vidit vi-
rum Ananiam nomine, introeuntem, et imponentem
sibi manus ut visum recipiat.) 13 Respondit autem
Ananias: Domine, audivi a multis de viro hoc,
quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem: 14 et
hic habet potestatem a principibus sacerdotum alli-
gandi omnes, qui invocant nomen tuum. 15 Dixit
autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas elec-
tionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram
gentibus, et regibus, et filiis Israel. 16 Ego enim
ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine
meo pati.

sanatur et baptizatur

17 Et abiit Ananias, et introivit in domum: et
imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus
misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, qua venie-
bas, ut videas, et implearis Spiritu sancto. 18 Et
confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squa-
mæ, et visum recepit: et surgens baptizatus est.
19 Et cum accepisset cibum, confortatus est.

2. Primi labores apostoli, 9, 19b—30

Ante profectionem in Arabiam

Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci,
per dies aliquot. 20 Et continuo in synagogis præ-
dicabat Iesum, quoniam hic est Filius Dei. 21 Stu-
pebant autem omnes, qui audiebant, et dicebant:
Nonne hic est, qui expugnabat in Ierusalem eos,
qui invocabant nomen istud: et huc ad hoc venit
ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum?

post reditum Damascum

22 Saulus autem multo magis convalescebat, et
confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, af-
firmans quoniam hic est Christus. 23 Cum autem
implerentur dies multi, consilium fecerunt in unum
Iudæi ut eum interficerent. 24 Notæ autem factæ
sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem
et portas die ac nocte, ut eum interficerent. 25 Ac-
cipientes autem eum discipuli nocte, per murum
dimiserunt eum, submittentes in sporta.

---

(24) 2 Cor 11, 32.

26 Cum autem venisset in Ierusalem, tentabat Ierosoly-
se iungere discipulis, et omnes timebant eum, non mis
credentes quod esset discipulus. 27 Barnabas autem
apprehensum illum duxit ad Apostolos: et narravit
illis quomodo in via vidisset Dominum, et quia
locutus est ei, et quomodo in Damasco fiducialiter
egerit in nomine Iesu. 28 Et erat cum illis in-
trans, et exiens in Ierusalem, et fiducialiter agens
in nomine Domini. 29 Loquebatur quoque genti-
bus, et disputabat cum Græcis: illi autem quære-
bant occidere eum. 30 Quod cum cognovissent
fratres, deduxerunt eum Cæsaream et dimiserunt
Tarsum.

III. Conversio ipsarum gentium, 9, 31–11, 30

1. Visitatio et miracula Petri, 9, 31–43

31 Ecclesia quidem per totam Iudæam, et Gali- Petrus
læam, et Samariam habebat pacem, et ædificaba- eccle-
tur ambulans in timore Domini, et consolatione siam visi-
sancti Spiritus replebatur. tat

32 Factum est autem, ut Petrus dum pertransiret Lyddæ
universos, deveniret ad sanctos, qui habitabant Æneam
Lyddæ. 33 Invenit autem ibi hominem quemdam, sanat
nomine Æneam, ab annis octo iacentem in gra-
bato, qui erat paralyticus. 34 Et ait illi Petrus:
Ænea, sanat te Dominus Iesus Christus: surge, et
sterne tibi. Et continuo surrexit. 35 Et viderunt
eum omnes, qui habitabant Lyddæ, et Saronæ:
qui conversi sunt ad Dominum.

36 In Ioppe autem fuit quædam discipula, nomine Ioppes
Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat Tabitham
plena operibus bonis, et eleemosynis, quas facie- suscitat
bat. 37 Factum est autem in diebus illis, ut infir-
mata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt
eam in cenaculo. 38 Cum autem prope esset Lydda
ad Ioppen, discipuli audientes quia Petrus esset in
ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne
pigriteris venire usque ad nos. 39 Exsurgens au-
tem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset,

duxerunt illum in cenaculum: et circumsteterunt
illum omnes viduæ flentes, et ostendentes ei tuni-
cas, et vestes, quas faciebat illis Dorcas. 40 Eiectis
autem omnibus foras: Petrus ponens genua oravit:
et conversus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At
illa aperuit oculos suos: et viso Petro, resedit.
41 Dans autem illi manum, erexit eam. Et cum
vocasset sanctos, et viduas, assignavit eam vivam.
42 Notum autem factum est per universam Iop-
pen: et crediderunt multi in Domino.

in hac urbe diu moratur

43 Factum est autem ut dies multos moraretur
in Ioppe, apud Simonem quemdam coriarium.

2. Baptismus Cornelii centurionis, 10, 1—48

Cornelius iussu angeli Petrum accersit

10 1 Vir autem quidam erat in Cæsarea, no-
mine Cornelius, Centurio cohortis, quæ di-
citur Italica, 2 religiosus, ac timens Deum cum
omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi,
et deprecans Deum semper: 3 is vidit in visu ma-
nifeste, quasi hora diei nona, angelum Dei intro-
euntem ad se, et dicentem sibi, Corneli. 4 At ille
intuens eum, timore correptus, dixit: Quid est,
Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, et elee-
mosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in con-
spectu Dei. 5 Et nunc mitte viros in Ioppen, et
accersi Simonem quemdam, qui cognominatur Pe-
trus: 6 hic hospitatur apud Simonem quemdam
coriarium, cuius est domus iuxta mare: hic dicet
tibi quid te oporteat facere. 7 Et cum discessisset
angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos dome-
sticos suos, et militem metuentem Dominum ex
his, qui illi parebant. 8 Quibus cum narrasset om-
nia, misit illos in Ioppen.

qui a Domino edoctus

9 Postera autem die iter illis facientibus, et ap-
propinquantibus civitati, ascendit Petrus in supe-
riora ut oraret circa horam sextam. 10 Et cum
esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis,
cecidit super eum mentis excessus: 11 et vidit
cælum apertum, et descendens vas quoddam, velut
linteum magnum, quattuor initiis submitti de cælo
in terram, 12 in quo erant omnia quadrupedia, et

serpentia terræ, et volatilia cæli. 13 Et facta est
vox ad eum: Surge Petre, occide, et manduca.
14 Ait autem Petrus: Absit Domine, quia numquam
manducavi omne commune, et immundum. 15 Et
vox iterum secundo ad eum: Quod Deus purificavit,
tu commune ne dixeris. 16 Hoc autem factum est
per ter: et statim receptum est vas in cælum.

legatos hospitio recipit

17 Et dum intra se hæsitaret Petrus quidnam es-
set visio, quam vidisset: ecce viri, qui missi erant
a Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt
ad ianuam. 18 Et cum vocassent, interrogabant,
si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet
hospitium. 19 Petro autem cogitante de visione,
dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te. 20 Surge
itaque, descende, et vade cum eis nihil dubitans:
quia ego misi illos. 21 Descendens autem Petrus
ad viros, dixit: Ecce ego sum, quem quæritis: quæ
causa est, propter quam venistis? 22 Qui dixe-
runt: Cornelius Centurio, vir iustus, et timens
Deum, et testimonium habens ab universa gente
Iudæorum, responsum accepit ab angelo sancto
accersire te in domum suam, et audire verba abs
te. 23 Introducens ergo eos, recepit hospitio.

Cæsaream proficiscitur

Sequenti autem die surgens profectus est cum
illis: et quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt
eum. 24 Altera autem die introivit Cæsaream.
Cornelius vero exspectabat illos, convocatis cogna-
tis suis, et necessariis amicis.

in domo Cornelii causam missionis legatorum sciscitatur

25 Et factum est cum introisset Petrus, obvius
venit ei Cornelius, et procidens ad pedes eius ad-
oravit. 26 Petrus vero elevavit eum, dicens: Surge,
et ego ipse homo sum. 27 Et loquens cum illo
intravit, et invenit multos, qui convenerant: 28 di-
xitque ad illos: Vos scitis quomodo abominatum
sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienige-
nam: sed mihi ostendit Deus, neminem commu-
nem aut immundum dicere hominem. 29 Propter
quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo
ergo, quam ob causam accersistis me? 30 Et Cor-
nelius ait: A nudiusquarta die usque ad hanc ho-
ram, orans eram hora nona in domo mea, et ecce

vir stetit ante me in veste candida, et ait: 31 Cor-
neli, exaudita est oratio tua, et eleemosynæ tuæ
commemoratæ sunt in conspectu Dei. 32 Mitte
ergo in Ioppen, et accersi Simonem, qui cognomi-
natur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis co-
riarii iuxta mare. 33 Confestim ergo misi ad te:
et tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes
nos in conspectu tuo adsumus audire omnia quæ-
cumque tibi præcepta sunt a Domino.

congregatis Iesum prædicat

34 Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In
veritate comperi quia non est personarum acceptor
Deus, 35 sed in omni gente qui timet eum, et
operatur iustitiam, acceptus est illi. 36 Verbum
misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Ie-
sum Christum: (hic est omnium Dominus.) 37 Vos
scitis quod factum est verbum per universam Iu-
dæam: incipiens enim a Galilæa post baptismum,
quod prædicavit Ioannes, 38 Iesum a Nazareth:
quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto, et vir-
tute, qui pertransiit benefaciendo, et sanando om-
nes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum
illo. 39 Et nos testes sumus omnium, quæ fecit
in regione Iudæorum, et Ierusalem, quem occide-
runt suspendentes in ligno. 40 Hunc Deus susci-
tavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri
41 non omni populo, sed testibus præordinatis a
Deo: nobis, qui manducavimus, et bibimus cum
illo postquam resurrexit a mortuis. 42 Et præce-
pit nobis prædicare populo, et testificari quia ipse
est, qui constitutus est a Deo iudex vivorum, et
mortuorum. 43 Huic omnes Prophetæ testimonium
perhibent remissionem peccatorum accipere per
nomen eius omnes, qui credunt in eum.

Spiritu sancto repletos baptizari iubet

44 Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spi-
ritus sanctus super omnes, qui audiebant verbum.
45 Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui
venerant cum Petro: quia et in nationes gratia

---

(34) Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Rom 2, 11; Gal 2, 6; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17. — (37) Lc 4, 14. — (43) Ir 31, 34; Mch 7, 18.

Spiritus sancti effusa est. 46 Audiebant enim illos
loquentes linguis, et magnificantes Deum. 47 Tunc
respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere
potest ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum
acceperunt sicut et nos? 48 Et iussit eos baptizari
in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogaverunt
eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

3. Defensio et approbatio huius facti, 11, 1—18

11 1 Audierunt autem Apostoli, et fratres, qui
erant in Iudæa: quoniam et gentes recepe-
runt verbum Dei. 2 Cum autem ascendisset Pe-
trus Ierosolymam, disceptabant adversus illum, qui
erant ex circumcisione, 3 dicentes: Quare introisti
ad viros præputium habentes, et manducasti cum
illis?

Ierosolymis fratribus disceptantibus

4 Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem,
dicens: 5 Ego eram in civitate Ioppe orans, et
vidi in excessu mentis visionem, descendens vas
quoddam velut linteum magnum quattuor initiis
summitti de cælo, et venit usque ad me. 6 In
quod intuens considerabam, et vidi quadrupedia
terræ, et bestias, et reptilia, et volatilia cæli. 7 Au-
divi autem et vocem dicentem mihi: Surge Petre,
occide, et manduca. 8 Dixi autem: Nequaquam
Domine: quia commune aut immundum numquam
introivit in os meum. 9 Respondit autem vox se-
cundo de cælo: Quæ Deus mundavit, tu ne com-
mune dixeris. 10 Hoc autem factum est per ter:
et recepta sunt omnia rursum in cælum. 11 Et
ecce viri tres confestim astiterunt in domo, in qua
eram, missi a Cæsarea ad me. 12 Dixit autem
Spiritus mihi ut irem cum illis, nihil hæsitans.
Venerunt autem mecum et sex fratres isti, et in-
gressi sumus in domum viri. 13 Narravit autem
nobis, quomodo vidisset Angelum in domo sua,
stantem et dicentem sibi: Mitte in Ioppen, et ac-
cersi Simonem, qui cognominatur Petrus, 14 qui
loquetur tibi verba, in quibus salvus eris tu, et
universa domus tua. 15 Cum autem cœpissem
loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut et

Petrus factum exponit

in nos in initio. 16 Recordatus sum autem verbi
Domini, sicut dicebat: Ioannes quidem baptizavit
aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. 17 Si
ergo eamdem gratiam dedit illis Deus, sicut et
nobis, qui credidimus in Dominum Iesum Chri-
stum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum?

qui Deum glorificant

18 His auditis, tacuerunt: et glorificaverunt De-
um, dicentes: Ergo et gentibus pænitentiam dedit
Deus ad vitam.

4. Ecclesia gentium Antiochena, 11, 19—30

Antiochiæ gentiles convertuntur

19 Et illi quidem, qui dispersi fuerant a tribula-
tione, quæ facta fuerat sub Stephano, perambula-
verunt usque Phœnicen, et Cyprum, et Antiochi-
am, nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis.
20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, et Cy-
renæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur
et ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum. 21 Et
erat manus Domini cum eis: multusque numerus
credentium conversus est ad Dominum.

quare apostoli Barnabam illuc mittunt

22 Pervenit autem sermo ad aures ecclesiæ, quæ
erat Ierosolymis super istis: et miserunt Barnabam
usque ad Antiochiam. 23 Qui cum pervenisset, et
vidisset gratiam Dei, gavisus est: et hortabatur
omnes in proposito cordis permanere in Domino:
24 quia erat vir bonus, et plenus Spiritu sancto,
et fide. Et apposita est multa turba Domino.

qui Saulum sibi adiungit

25 Profectus est autem Barnabas Tarsum, ut
quæreret Saulum: quem cum invenisset, perduxit
Antiochiam.

fideles Christiani cognominantur

26 Et annum totum conversati sunt ibi in Eccle-
sia: et docuerunt turbam multam, ita ut cogno-
minarentur primum Antiochiæ discipuli, Christiani.

et Iudæis per Barnabam et Saulum subveniunt

27 In his autem diebus supervenerunt ab Iero-
solymis prophetæ Antiochiam: 28 et surgens unus
ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum
famem magnam futuram in universo orbe terra-
rum, quæ facta est sub Claudio. 29 Discipuli au-

---

(16) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26; Sup 1, 5; Inf 19, 4.

tem, prout quis habebat, proposuerunt singuli in
ministerium mittere habitantibus in Iudæa fratri-
bus: 30 quod et fecerunt, mittentes ad seniores
per manus Barnabæ, et Sauli.

IV. Petrus Romam proficiscens, 12, 1–25

1. Acta ante profectionem eius, 12, 1—17

Herodes Agrippa I Iacobum occidit

12 1 Eodem autem tempore misit Herodes rex
manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia.
2 Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.
3 Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit ut
apprehenderet et Petrum. Erant autem dies Azy-
morum.

et Petrum in carcerem mittit

4 Quem cum apprehendisset, misit in carcerem,
tradens quattuor quaternionibus militum custodien-
dum, volens post Pascha producere eum populo.
5 Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio
autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad
Deum pro eo.

Petrus ab angelo liberatus

6 Cum autem producturus eum esset Herodes,
in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos mi-
lites, vinctus catenis duabus: et custodes ante osti-
um custodiebant carcerem. 7 Et ecce angelus Do-
mini astitit: et lumen refulsit in habitaculo: per-
cussoque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge
velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius.
8 Dixit autem angelus ad eum: Præcingere, et
calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi:
Circumda tibi vestimentum tuum, et sequere me.
9 Et exiens sequebatur eum, et nesciebat quia ve-
rum est, quod fiebat per angelum: existimabat au-
tem se visum videre. 10 Transeuntes autem pri-
mam et secundam custodiam, venerunt ad portam
ferream, quæ ducit ad civitatem: quæ ultro aperta
est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum:
et continuo discessit angelus ab eo.

et fratres salutans in alium locum abit

11 Et Petrus ad se reversus, dixit: Nunc scio
vere quia misit Dominus angelum suum, et eripuit
me de manu Herodis, et de omni exspectatione
plebis Iudæorum. 12 Consideransque venit ad do-

mum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est
Marcus, ubi erant multi congregati, et orantes.
13 Pulsante autem eo ostium ianuæ, processit pu-
ella ad audiendum, nomine Rhode. 14 Et ut cog-
novit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianu-
am, sed intro currens nuntiavit stare Petrum ante
ianuam. 15 At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa
autem affirmabat sic se habere. Illi autem dice-
bant: Angelus eius est. 16 Petrus autem perseve-
rabat pulsans. Cum autem aperuissent, viderunt
eum, et obstupuerunt. 17 Annuens autem eis manu
ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxisset
eum de carcere, dixitque: Nuntiate Iacobo, et fra-
tribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

2. Acta post profectionem eius, 12, 18—25

Herodes custodes punit et Cæsaream descendit

18 Facta autem die, erat non parva turbatio inter
milites, quidnam factum esset de Petro. 19 Hero-
des autem cum requisisset eum, et non invenis-
set, inquisitione facta de custodibus, iussit eos
duci: descendensque a Iudæa in Cæsaream, ibi
commoratus est.

propter superbiam ab angelo percussus moritur

20 Erat autem iratus Tyriis, et Sidoniis. At illi
unanimes venerunt ad eum, et persuaso Blasto,
qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem,
eo quod alerentur regiones eorum ab illo. 21 Sta-
tuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit
pro tribunali, et contionabatur ad eos. 22 Popu-
lus autem acclamabat: Dei voces, et non hominis.
23 Confestim autem percussit eum angelus Domini,
eo quod non dedisset honorem Deo: et consump-
tus a vermibus, exspiravit.

fideles augentur

24 Verbum autem Domini crescebat, et multi-
plicabatur.

Barnabas et Saulus cum Marco revertuntur

25 Barnabas autem et Saulus reversi sunt ab
Ierosolymis expleto ministerio, assumpto Ioanne,
qui cognominatus est Marcus.

---

(25) Sup 11, 29.

PARS TERTIA
Ecclesia apud gentes, 13, 1—28, 31

I. Itinera apostolica Pauli, 13, 1—21, 16

1. Initium itineris primi, 13, 1—3

Saulus et Barnabas segregantur

13 1 Erant autem in Ecclesia, quæ erat Antio-
chiæ, prophetæ, et doctores, in quibus Bar-
nabas, et Simon, qui vocabatur Niger, et Lucius
Cyrenensis, et Manahen, qui erat Herodis Tetrar-
chæ collactaneus, et Saulus. 2 Ministrantibus au-
tem illis Domino, et ieiunantibus, dixit illis Spiri-
tus sanctus: Segregate mihi Saulum, et Barnabam
in opus, ad quod assumpsi eos. 3 Tunc ieiunan-
tes, et orantes, imponentesque eis manus, dimise-
runt illos.

2. Acta in insula Cypro, 13, 4—12

Salaminæ cum Marco prædicant

4 Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto abierunt
Seleuciam; et inde navigaverunt Cyprum. 5 Et
cum venissent Salaminam, prædicabant verbum
Dei in synagogis Iudæorum. Habebant autem et
Ioannem in ministerio.

Paphi Paulus Elymam magum excæcat

6 Et cum perambulassent universam insulam us-
que Paphum, invenerunt quemdam virum magum
pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat Bariesu,
7 qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro pru-
dente. Hic, accersitis Barnaba, et Saulo, deside-
rabat audire verbum Dei. 8 Resistebat autem illis
Elymas magus (sic enim interpretatur nomen eius),
quærens avertere Proconsulem a fide. 9 Saulus
autem, qui et Paulus, repletus Spiritu sancto, in-
tuens in eum, 10 dixit: O plene omni dolo, et
omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ,
non desinis subvertere vias Domini rectas. 11 Et
nunc ecce manus Domini super te, et eris cæcus,
non videns solem usque ad tempus. Et confestim
cecidit in eum caligo, et tenebræ, et circuiens quæ-
rebat qui ei manum daret.

proconsul credit

12 Tunc Proconsul cum vidisset factum, credi-
dit admirans super doctrina Domini.

3. Acta in Pamphylia et Pisidia, 13, 13—52

Perges Marcus discedit

13 Et cum a Papho navigassent Paulus, et qui
cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Ioannes
autem discedens ab eis, reversus est Ierosolymam.

Antiochiæ in Pisidia

14 Illi vero pertranseuntes Pergen, venerunt An-
tiochiam Pisidiæ: et ingressi synagogam die sab-
batorum, sederunt. 15 Post lectionem autem legis,
et Prophetarum, miserunt principes synagogæ ad
eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis
sermo exhortationis ad plebem, dicite.

Paulus Iudæis prædicat beneficia Dei præterita

16 Surgens autem Paulus, et manu silentium in-
dicens, ait: Viri Israelitæ, et qui timetis Deum,
audite: 17 Deus plebis Israel elegit patres nostros,
et plebem exaltavit cum essent incolæ in terra
Ægypti, et in brachio excelso eduxit eos ex ea,
18 et per quadraginta annorum tempus mores eo-
rum sustinuit in deserto. 19 Et destruens gentes
septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis ter-
ram eorum, 20 quasi post quadringentos et quin-
quaginta annos: et post hæç dedit iudices, usque
ad Samuel Prophetam. 21 Et exinde postulaverunt
regem: et dedit illis Deus Saul filium Cis, virum
de tribu Beniamin, annis quadraginta. 22 Et amoto
illo, suscitavit illis David regem: cui testimonium
perhibens, dixit: Inveni David filium Iesse, virum
secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates
meas. 23 Huius Deus ex semine secundum pro-
missionem eduxit Israel salvatorem Iesum, 24 præ-
dicante Ioanne ante faciem adventus eius baptis-
mum pænitentiæ omni populo Israel. 25 Cum im-
pleret autem Ioannes cursum suum, dicebat: Quem
me arbitramini esse, non sum ego, sed ecce venit
post me, cuius non sum dignus calceamenta pe-

(17) Ex 1, 1. — Ex 13, 21 s. — (18) Ex 16, 3. — (19) Ios 14, 2. — (20) Idc 3, 9. — (21) 1 Sm 8, 5; 9, 16; 10, 1. — (22) 1 Sm 16, 13. — Ps 88, 21. — (23) Is 11, 1. — (24) Mt 3, 1; Mc 1, 4; Lc 3, 3. — (25) Mt 3, 11; Mc 1, 7; Io 1, 20.

dum solvere. 26 Viri fratres, filii generis Abra- Iesum
ham, et qui in vobis timent Deum, vobis verbum occisum
salutis huius missum est. 27 Qui enim habitabant et susci-
Ierusalem, et principes eius hunc ignorantes, et tatum
voces prophetarum, quæ per omne sabbatum le- Messiam
guntur, iudicantes impleverunt, 28 et nullam cau-
sam mortis invenientes in eo, petierunt a Pilato,
ut interficerent eum. 29 Cumque consummassent
omnia, quæ de eo scripta erant, deponentes eum
de ligno, posuerunt eum in monumento. 30 Deus
vero suscitavit eum a mortuis tertia die: qui visus
est per dies multos his, 31 qui simul ascenderant
cum eo de Galilæa in Ierusalem: qui usque nunc
sunt testes eius ad plebem. 32 Et nos vobis an-
nuntiamus eam, quæ ad patres nostros repromissio
facta est: 33 quoniam hanc Deus adimplevit filiis
nostris resuscitans Iesum, sicut et in Psalmo se-
cundo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie
genui te. 34 Quod autem suscitavit eum a mor-
tuis, amplius iam non reversurum in corruptionem,
ita dixit: Quia dabo vobis sancta David fidelia.
35 Ideoque et alias dicit: Non dabis Sanctum tuum
videre corruptionem. 36 David enim in sua gene-
ratione cum administrasset, voluntati Dei dormi-
vit: et appositus est ad patres suos, et vidit cor-
ruptionem. 37 Quem vero Deus suscitavit a mor- fidem in
tuis, non vidit corruptionem. 38 Notum igitur sit Salvato-
vobis viri fratres, quia per hunc vobis remissio rem
peccatorum annuntiatur, et ab omnibus, quibus
non potuistis in lege Moysi iustificari, 39 in hoc
omnis, qui credit, iustificatur. 40 Videte ergo ne
superveniat vobis quod dictum est in Prophetis:
41 Videte contemptores, et admiramini, et dis-
perdimini:
quia opus operor ego in diebus vestris, opus
quod non credetis, siquis enarraverit vobis.

(28) Mt 27, 20. 23; Mc 15, 13; Lc 23, 21. 23; Io 19, 15. — (30) Mt 28; Mc 16: Lc 24; Io 20. — (33) Ps 2, 7. — (34) Is 55, 3. — (35) Ps 15, 10. — (36) 1 Rg 2, 10. — (41) Hab 1, 5.

plurimi conveniunt ad apostolos

42 Exeuntibus autem illis rogabant ut sequenti
sabbato loquerentur sibi verba hæc. 43 Cumque
dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudæo-
rum, et colentium advenarum, Paulum, et Barna-
bam: qui loquentes suadebant eis ut permanerent
in gratia Dei. 44 Sequenti vero sabbato pæne uni-
versa civitas convenit audire verbum Dei.

qui propter zelum Iudæorum ad gentes convertuntur

45 Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt
zelo, et contradicebant his, quæ a Paulo diceban-
tur, blasphemantes. 46 Tunc constanter Paulus et
Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui
verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, et indi-
gnos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce convertimur
ad gentes; 47 sic enim præcepit nobis Dominus:

Posui te in lucem gentium, ut sis in salu-
tem usque ad extremum terræ.

48 Audientes autem gentes gavisæ sunt, et glo-
rificabant verbum Domini: et crediderunt quotquot
erant præordinati ad vitam æternam. 49 Dissemi-
nabatur autem verbum Domini per universam re-
gionem.

ac de finibus Antiochiæ eiciuntur

50 Iudæi autem concitaverunt mulieres religiosas,
et honestas, et primos civitatis, et excitaverunt
persecutionem in Paulum, et Barnabam: et eiece-
runt eos de finibus suis. 51 At illi excusso pulvere
pedum in eos, venerunt Iconium. 52 Discipuli quo-
que replebantur gaudio, et Spiritu sancto.

4. Acta in Lycaonia, 14, 1—19

Iconii multo tempore commorantur

14 1 Factum est autem Iconii, ut simul intro-
irent in synagogam Iudæorum, et loqueren-
tur, ita ut crederet Iudæorum, et Græcorum co-
piosa multitudo. 2 Qui vero increduli fuerunt Iu-
dæi, suscitaverunt, et ad iracundiam concitaverunt
animas gentium adversus fratres. 3 Multo igitur
tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Do-
mino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ,
dante signa, et prodigia fieri per manus eorum.

---

(47) Is 49, 6. — (51) Mt 10, 14; Mc 6, 11; Lc 9, 5.

4 Divisa est autem multitudo civitatis: et quidam
quidem erant cum Iudæis, quidam vero cum Apo-
stolis. 5 Cum autem factus esset impetus genti-
lium, et Iudæorum cum principibus suis, ut con-
tumeliis afficerent, et lapidarent eos, 6 intelligentes
confugerunt ad civitates Lycaoniæ Lystram, et Der-
ben, et universam in circuitu regionem, et ibi
evangelizantes erant.

lapidandi fugiunt

7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sede-
bat, claudus ex utero matris suæ, qui numquam
ambulaverat. 8 Hic audivit Paulum loquentem.
Qui intuitus eum, et videns quia fidem haberet
ut salvus fieret, 9 dixit magna voce: Surge su-
per pedes tuos rectus. Et exsilivit, et ambulabat.
10 Turbæ autem cum vidissent quod fecerat Pau-
lus, levaverunt vocem suam Lycaonice dicentes:
Dii similes facti hominibus, descenderunt ad nos.
11 Et vocabant Barnabam Iovem, Paulum vero
Mercurium: quoniam ipse erat dux verbi. 12 Sa-
cerdos quoque Iovis, qui erat ante civitatem, tau-
ros, et coronas ante ianuas afferens, cum populis
volebat sacrificare. 13 Quod ubi audierunt Apo-
stoli, Barnabas et Paulus, conscissis tunicis suis
exsilierunt in turbas clamantes, 14 et dicentes: Viri,
quid hæc facitis? et nos mortales sumus, similes
vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis
converti ad Deum vivum, qui fecit cælum, et ter-
ram, et mare, et omnia quæ in eis sunt: 15 qui
in præteritis generationibus dimisit omnes gentes
ingredi vias suas. 16 Et quidem non sine testi-
monio semetipsum reliquit benefaciens de cælo,
dans pluvias, et tempora fructifera, implens cibo,
et lætitia corda nostra. 17 Et hæc dicentes, vix
sedaverunt turbas ne sibi immolarent.

Lystris propter sanationem claudi pro diis habentur

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia,
et Iconio Iudæi: et persuasis turbis, lapidantesque
Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes
eum mortuum esse. 19 Circumdantibus autem eum

Paulus lapidatur et cum Barnaba Derben proficiscitur

---

(14) Ps 145, 6; Apc 14, 7.

discipulis, surgens intravit civitatem, et postera die
profectus est cum Barnaba in Derben.

5. Finis itineris primi, 14, 20—27

In ecclesiis presbyteros eligunt

20 Cumque evangelizassent civitati illi, et do-
cuissent multos, reversi sunt Lystram, et Iconium,
et Antiochiam, 21 confirmantes animas discipulo-
rum, exhortantesque ut permanerent in fide: et
quoniam per multas tribulationes oportet nos in-
trare in regnum Dei. 22 Et cum constituissent
illis per singulas ecclesias presbyteros, et orassent
cum ieiunationibus, commendaverunt eos Domino,
in quem crediderunt.

e Pamphylia Antiochiam Syriæ revertuntur

23 Transeuntesque Pisidiam, venerunt in Pam-
phyliam, 24 et loquentes verbum Domini in Perge,
descenderunt in Attaliam: 25 et inde navigaverunt
Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei in opus,
quod compleverunt. 26 Cum autem venissent, et
congregassent Ecclesiam, rettulerunt quanta fecisset
Deus cum illis, et quia aperuisset gentibus ostium
fidei.

ubi diu morantur

27 Morati sunt autem tempus non modicum cum
discipulis.

6. Concilium apostolorum, 15, 1—35

Occasio eius

15 1 Et quidam descendentes de Iudæa, doce-
bant fratres: Quia nisi circumcidamini secun-
dum morem Moysi, non potestis salvari. 2 Facta
ergo seditione non minima Paulo, et Barnabæ ad-
versus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus, et
Barnabas, et quidam alii ex aliis ad Apostolos, et
presbyteros in Ierusalem super hac quæstione.

iter Pauli et Barnabæ

3 Illi ergo deducti ab Ecclesia pertransibant Phœni-
cem, et Samariam, narrantes conversionem gentium:
et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

prior sessio publica, in qua Iudaizantes postulant

4 Cum autem venissent Ierosolymam, suscepti
sunt ab Ecclesia, et ab Apostolis, et senioribus
annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis. 5 Sur-
rexerunt autem quidam de hæresi Pharisæorum,

---

(25) Sup 13, 1. — (1) Gal 5, 2.

qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi
eos, præcipere quoque servare legem Moysi.
6 Conveneruntque Apostoli, et seniores videre
de verbo hoc.
7 Cum autem magna conquisitio fieret, surgens
Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quo-
niam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per
os meum audire gentes verbum Evangelii, et cre-
dere. 8 Et qui novit corda Deus, testimonium
perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut et
nobis, 9 et nihil discrevit inter nos et illos, fide
purificans corda eorum. 10 Nunc ergo quid ten-
tatis Deum, imponere iugum super cervices disci-
pulorum, quod neque patres nostri, neque nos
portare potuimus? 11 Sed per gratiam Domini
Iesu Christi credimus salvari, quemadmodum et
illi. 12 Tacuit autem omnis multitudo: et audie-
bant Barnabam, et Paulum narrantes quanta Deus
fecisset signa, et prodigia in gentibus per eos.
13 Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus, di-
cens: Viri fratres, audite me. 14 Simon narravit
quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex
gentibus populum nomini suo. 15 Et huic con-
cordant verba Prophetarum, sicut scriptum est:
16 Post hæc revertar, et reædificabo tabernaculum
David, quod decidit: et diruta eius reædi-
ficabo, et erigam illud:
17 ut requirant ceteri hominum Dominum, et om-
nes gentes, super quas invocatum est nomen
meum,
dicit Dominus faciens hæc.
18 Notum a sæculo est Domino opus suum.
19 Propter quod ego iudico non inquietari eos, qui
ex gentibus convertuntur ad Deum, 20 sed scri-
bere ad eos ut abstineant se a contaminationibus
simulacrorum, et fornicatione, et suffocatis, et san-
guine. 21 Moyses enim a temporibus antiquis ha-
bet in singulis civitatibus qui eum prædicent in
synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.

sessio apostolorum et seniorum

altera sessio publica, in qua loquitur Petrus

Barnabas et Paulus

Iacobus frater Domini

(7) Sup 10, 20. — (8) Sup 10, 45. — (16) Am 9, 11.

legatio ac definitio apostolorum et seniorum

[22] Tunc placuit Apostolis, et senioribus cum omni
Ecclesia, eligere viros ex eis, et mittere Antiochiam
cum Paulo, et Barnaba, Iudam, qui cognomina-
batur Barsabas, et Silam viros primos in fratribus,
[23] scribentes per manus eorum. APOSTOLI et
seniores fratres, his, qui sunt Antiochiæ, et Syriæ,
et *Ciliciæ* fratribus ex gentibus, salutem. [24] Quo-
niam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes,
turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras,
quibus non mandavimus: [25] placuit nobis collectis
in unum, eligere viros, et mittere ad vos cum
carissimis nostris Barnaba, et Paulo, [26] homini-
bus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Do-
mini nostri Iesu Christi. [27] Misimus ergo Iudam,
et Silam, qui et ipsi vobis verbis referent eadem.
[28] Visum est enim Spiritui sancto, et nobis nihil
ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria:
[29] ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum,
et sanguine, et suffocato, et fornicatione, a quibus
custodientes vos, bene agetis. Valete.

quæ Antiochiæ promulgatur

[30] Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam:
et congregata multitudine tradiderunt epistolam.
[31] Quam cum legissent, gavisi sunt super conso-
latione.

ex legatis

[32] Iudas autem, et Silas, et ipsi cum essent Pro-
phetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, et
confirmaverunt.

Silas non revertitur

[33] Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi
sunt cum pace a fratribus ad eos, qui miserant
illos. [34] Visum est autem Silæ ibi remanere: Iudas
autem solus abiit Ierusalem.

apostoli Antiochiæ morantur

[35] Paulus autem, et Barnabas demorabantur An-
tiochiæ docentes: et evangelizantes cum aliis plu-
ribus verbum Domini.

7. Initium itineris secundi, 15, 36—40

Apostoli propter Marcum

[36] Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam
Paulus: Revertentes visitemus fratres per universas
civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini,
quomodo se habeant. [37] Barnabas autem volebat

secum assumere et Ioannem, qui cognominabatur
Marcus. 38 Paulus autem rogabat eum (ut qui
discessisset ab eis de Pamphylia, et non isset cum
eis in opus) non debere recipi.

separantur

39 Facta est autem dissensio, ita ut discederent
ab invicem, et Barnabas quidem assumpto Marco
navigaret Cyprum. 40 Paulus vero electo Sila pro-
fectus est, traditus gratiæ Dei a fratribus.

8. Visitatio et fundatio ecclesiarum Asianarum, 15, 41—16, 10

Paulus cum Sila in Syria et Cilicia

41 Perambulabat autem Syriam, et Ciliciam, con-
firmans Ecclesias: præcipiens custodire præcepta
Apostolorum, et seniorum.

Lystræ Timotheum circumcidit et assumit

16 1 Pervenit autem Derben, et Lystram. Et
ecce discipulus quidam erat ibi nomine Ti-
motheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patre gen-
tili. 2 Huic testimonium bonum reddebant qui in
Lystris erant, et Iconio fratres. 3 Hunc voluit
Paulus secum proficisci: et assumens circumcidit
eum propter Iudæos, qui erant in illis locis. Scie-
bant enim omnes quod pater eius erat gentilis.

reliquas civitates visitat

4 Cum autem pertransirent civitates, tradebant
eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apo-
stolis et senioribus, qui erant Ierosolymis. 5 Et
Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, et abunda-
bant numero quotidie.

in Galatia evangelizat

6 Transeuntes autem Phrygiam, et Galatiæ re-
gionem, vetati sunt a Spiritu sancto loqui verbum
Dei in Asia.

Troade divinitus in Græciam vocatur

7 Cum venissent autem in Mysiam, tentabant
ire in Bithyniam: et non permisit eos Spiritus
Iesu. 8 Cum autem pertransissent Mysiam, de-
scenderunt Troadem: 9 et visio per noctem Paulo
ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans, et
deprecans eum, et dicens: Transiens in Macedo-
niam, adiuva nos.

cum Luca in Macedoniam navigat

10 Ut autem visum vidit, statim quæsivimus
proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset
nos Deus evangelizare eis.

9. Acta Philippis, 16, 11—40

Iudæis mulieribus prædicant

11 *Navigantes autem* a Troade, recto cursu ve-
nimus Samothraciam, et sequenti die Neapolim:
12 et inde Philippos, quæ est prima partis Mace-
doniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac Urbe
diebus aliquot, conferentes. 13 Die autem sabba-
torum egressi sumus foras portam iuxta flumen,
ubi videbatur oratio esse: et sedentes loquebamur
mulieribus, quæ convenerant. 14 Et quædam mu-
lier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatireno-
rum, colens Deum, audivit: cuius Dominus aperuit
cor intendere his, quæ dicebantur a Paulo. 15 Cum
autem baptizata esset, et domus eius, deprecata est
dicens: Si iudicastis me fidelem Domino esse, in-
troite in domum meam, et manete. Et coegit nos.

Paulus pythonem eiciens cum Sila flagellatur et in carcerem mittitur

16 Factum est autem euntibus nobis ad oratio-
nem, puellam quamdam habentem spiritum pytho-
nem obviare nobis, quæ quæstum magnum præ-
stabat dominis suis divinando. 17 Hæc subsecuta
Paulum, et nos, clamabat dicens: Isti homines
servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam
salutis. 18 Hoc autem faciebat multis diebus. Do-
lens autem Paulus, et conversus, spiritui dixit:
Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea.
Et exiit eadem hora. 19 Videntes autem domini
eius quia exivit spes quæstus eorum, apprehen-
dentes Paulum, et Silam perduxerunt in forum
ad principes: 20 et offerentes eos magistratibus,
dixerunt: Hi homines conturbant civitatem no-
stram, cum sint Iudæi: 21 et annuntiant morem,
quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum
simus Romani. 22 Et cucurrit plebs adversus eos:
et magistratus, scissis tunicis eorum, iusserunt eos
virgis cædi. 23 Et cum multas plagas eis impo-
suissent, miserunt eos in carcerem, præcipientes
custodi ut diligenter custodiret eos. 24 Qui cum
tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem
carcerem, et pedes eorum strinxit ligno.

---

(22) 2 Cor 11, 25; Phil 1, 13; 1 Thes 2, 2.

25 Media autem nocte Paulus, et Silas orantes,
laudabant Deum: et audiebant eos, qui in custodia
erant. 26 Subito vero terræmotus factus est ma-
gnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et
statim aperta sunt omnia ostia: et universorum
vincula soluta sunt. 27 Expergefactus autem cu-
stos carceris, et videns ianuas apertas carceris,
evaginato gladio volebat se interficere, æstimans
fugisse vinctos. 28 Clamavit autem Paulus voce
magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: universi
enim hic sumus. 29 Petitoque lumine, introgressus
est: et tremefactus procidit Paulo et Silæ ad pe-
des: 30 et producens eos foras, ait: Domini, quid
me oportet facere, ut salvus fiam? 31 At illi di-
xerunt: Crede in Dominum Iesum: et salvus eris
tu, et domus tua. 32 Et locuti sunt ei verbum
Domini cum omnibus, qui erant in domo eius.
33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas
eorum: et baptizatus est ipse, et omnis domus
eius continuo. 34 Cumque perduxisset eos in do-
mum suam, apposuit eis mensam, et lætatus est
cum omni domo sua credens Deo.

custodem carceris eiusque domum baptizat

35 Et cum dies factus esset, miserunt magistratus
lictores, dicentes: Dimitte homines illos. 36 Nun-
tiavit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia
miserunt magistratus ut dimittamini, nunc igitur
exeuntes, ite in pace. 37 Paulus autem dixit eis:
Cæsos nos publice, indemnatos, homines Romanos
miserunt in carcerem, et nunc occulte nos eiiciunt?
Non ita: sed veniant, 38 et ipsi nos eiiciant. Nun-
tiaverunt autem magistratibus lictores verba hæc.
Timueruntque audito quod Romani essent: 39 et
venientes deprecati sunt eos, et educentes roga-
bant ut egrederentur de Urbe. 40 Exeuntes autem
de carcere, introierunt ad Lydiam: et visis fratri-
bus consolati sunt eos, et profecti sunt.

honorifice dimittitur remanente Luca

10. Acta Thessalonicæ et Berϙæ, 17, 1—15

17 1 Cum autem perambulassent Amphipolim,
et Apolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi

Thessalonicæ

Iudæi pauci ac gentiles multi credunt

erat synagoga Iudæorum. 2 Secundum consuetu-
dinem autem Paulus introivit ad eos, et per sab-
bata tria disserebat eis de Scripturis, 3 adaperiens
et insinuans quia Christum oportuit pati, et re-
surgere a mortuis: et quia hic est Iesus Christus,
quem ego annuntio vobis. 4 Et quidam ex eis
crediderunt, et adiuncti sunt Paulo, et Silæ, et de
colentibus, gentilibusque multitudo magna, et mu-
lieres nobiles non paucæ.

Paulus et Silas fugiunt

5 Zelantes autem Iudæi, assumentesque de vulgo
viros quosdam malos, et turba facta, concitaverunt
civitatem: et assistentes domui Iasonis quærebant
eos producere in populum. 6 Et cum non inve-
nissent eos, trahebant Iasonem, et quosdam fratres
ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui
Urbem concitant, et huc venerunt, 7 quos suscepit
Iason, et hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt,
regem alium dicentes esse, Iesum. 8 Concitave-
runt autem plebem, et principes civitatis audientes
hæc. 9 Et accepta satisfactione a Iasone, et a ce-
teris, dimiserunt eos. 10 Fratres vero confestim
per noctem dimiserunt Paulum, et Silam in Be-
rœam.

Berœæ multi Iudæi ac gentiles credunt

Qui cum venissent, in synagogam Iudæorum
introierunt. 11 Hi autem erant nobiliores eorum,
qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt verbum
cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas,
si hæc ita se haberent. 12 Et multi quidem cre-
diderunt ex eis, et mulierum gentilium honesta-
rum, et viri non pauci.

Paulus fugit remanentibus Sila et Timotheo

13 Cum autem cognovissent in Thessalonica Iu-
dæi, quia et Berœæ prædicatum est a Paulo ver-
bum Dei, venerunt et illuc commoventes, et tur-
bantes multitudinem. 14 Statimque tunc Paulum
dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare: Silas
autem, et Timotheus remanserunt ibi. 15 Qui au-
tem deducebant Paulum, perduxerunt eum usque
Athenas, et accepto mandato ab eo ad Silam, et
Timotheum ut quam celeriter venirent ad illum,
profecti sunt.

11. Acta Athenis, 17, 16—34

16 Paulus autem cum Athenis eos exspectaret,
incitabatur spiritus eius in ipso, videns idololatriæ
deditam civitatem. 17 Disputabat igitur in syna-
goga cum Iudæis, et colentibus, et in foro, per
omnes dies ad eos, qui aderant.

Paulus cum Iudæis et proselytis disputat

18 Quidam autem Epicurei, et Stoici philosophi
disserebant cum eo, et quidam dicebant: Quid vult
seminiverbius hic dicere? Alii vero: Novorum
dæmoniorum videtur annuntiator esse: quia Iesum,
et resurrectionem annuntiabat eis. 19 Et apprehen-
sum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Pos-
sumus scire quæ est hæc nova, quæ a te dicitur,
doctrina? 20 nova enim quædam infers auribus
nostris: Volumus ergo scire quidnam velint hæc
esse. (21 Athenienses autem omnes, et advenæ
hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere,
aut audire aliquid novi.)

cum Epicureis et Stoicis disserit

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait:
Viri Athenienses per omnia quasi superstitiosiores
vos video. 23 Præteriens enim, et videns simulacra
vestra, inveni et aram, in qua scriptum erat:
IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis,
hoc ego annuntio vobis. 24 Deus, qui fecit mun-
dum, et omnia quæ in eo sunt, hic cæli et terræ
cum sit Dominus, non in manufactis templis ha-
bitat, 25 nec manibus humanis colitur indigens
aliquo, cum ipse det omnibus vitam, et inspiratio-
nem, et omnia: 26 fecitque ex uno omne genus
hominum inhabitare super universam faciem terræ,
definiens statuta tempora, et terminos habitationis
eorum, 27 quærere Deum si forte attrectent eum,
aut inveniant, quamvis non longe sit ab unoquo-
que nostrum. 28 In ipso enim vivimus, et move-
mur, et sumus: sicut et quidam vestrorum poeta-
rum dixerunt: Ipsius enim et genus sumus. 29 Ge-
nus ergo cum simus Dei, non debemus æstimare

in medio Areopagi iis ignotum Deum annuntiat

---

(24) Gn 1, 1. — Sup 7, 48.

auro, aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis, et cogitationis hominis, Divinum esse simile. 30 Et tempora quidem huius ignorantiæ despiciens Deus, nunc *annuntiat* hominibus ut omnes ubique pænitentiam agant, 31 eo quod statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis.

irridetur

32 Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. 33 Sic Paulus exivit de medio eorum.

credentes quosdam relinquit

34 Quidam vero viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus et Dionysius Areopagita, et mulier nomine Damaris, et alii cum eis.

12. Acta Corinthi, 18, 1—17

Paulus apud Aquilam et Priscillam operatur

18 1 Post hæc egressus ab Athenis, venit Corinthum: 2 et inveniens quemdam Iudæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos a Roma), accessit ad eos. 3 Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, et operabatur: (erant autem scenofactoriæ artis.)

prius in synagoga Iesum prædicat

4 Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Iesu, suadebatque Iudæis, et Græcis. 5 Cum venissent autem de Macedonia Silas et Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudæis esse Christum Iesum.

deinde in domo Titi vicina

6 Contradicentibus autem eis, et blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad gentes vadam. 7 Et migrans inde, intravit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogæ.

multis credentibus

8 Crispus autem archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua: et multi Corinthiorum audientes credebant, et baptizabantur.

9 Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo:
Noli timere, sed loquere, et ne taceas: 10 propter
quod ego sum tecum: et nemo apponetur tibi ut
noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac
civitate. 11 Sedit autem ibi annum et sex menses,
docens apud eos verbum Dei.

a Domino confortatus 18 menses Corinthi manet
Gallio proconsul Iudæos a tribunali minat

12 Gallione autem proconsule Achaiæ, insurre-
xerunt uno animo Iudæi in Paulum, et adduxerunt
eum ad tribunal, 13 dicentes: Quia contra legem
hic persuadet hominibus colere Deum. 14 Inci-
piente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad
Iudæos: Si quidem esset iniquum aliquid, aut fa-
cinus pessimum o viri Iudæi, recte vos sustine-
rem. 15 Si vero quæstiones sunt de verbo, et no-
minibus, et lege vestra, vos ipsi videritis: Iudex
ego horum nolo esse. 16 Et minavit eos a tribu-
nali. 17 Apprehendentes autem omnes Sosthenem
principem synagogæ, percutiebant eum ante tribu-
nal: et nihil eorum Gallioni curæ erat.

13. Finis itineris secundi, 18, 18—22

Per Ephesum, Cæsaream et Ierusalem revertitur Antiochiam

18 Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies mul-
tos, fratribus valefaciens, navigavit in Syriam (et
cum eo Priscilla, et Aquila), qui sibi totonderat in
Cenchris caput: habebat enim votum. 19 Devenit-
que Ephesum, et illos ibi reliquit. Ipse vero in-
gressus synagogam, disputabat cum Iudæis. 20 Ro-
gantibus autem eis ut ampliori tempore maneret,
non consensit, 21 sed valefaciens, et dicens, Ite-
rum revertar ad vos Deo volente, profectus est
ab Epheso. 22 Et descendens Cæsaream, ascendit,
et salutavit Ecclesiam, et descendit Antiochiam.

14. Initium itineris tertii, 18, 23—28

Paulus Galatiam et Phrygiam perambulat

23 Et facto ibi aliquanto tempore profectus est,
perambulans ex ordine Galaticam regionem, et
Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

Apollo Ephesi

24 Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alex-
andrinus genere, vir eloquens, devenit Ephesum,

---

(18) Nm 6, 18; Inf 21, 24.

potens in scripturis. 25 Hic erat edoctus viam
Domini: et fervens spiritu loquebatur, et docebat
diligenter ea, quæ sunt Iesu, sciens tantum bap-
tisma Ioannis. 26 Hic ergo cœpit fiducialiter agere
in synagoga. Quem cum audissent Priscilla et
Aquila, assumpserunt eum, et diligentius exposue-
runt ei viam Domini.

et in Achaia Iesum prædicat

27 Cum autem vellet ire Achaiam, exhortati fra-
tres, scripserunt discipulis ut susciperent eum.
Qui cum venisset, contulit multum his, qui credi-
derant. 28 Vehementer enim Iudæos revincebat
publice, ostendens per Scripturas, esse Christum
Iesum.

15. Acta Ephesi, 19, 1—20, 1

Paulus discipulos Ioannis baptizat et confirmat

19 1 Factum est autem, cum Apollo esset Co-
rinthi, ut Paulus peragratis superioribus par-
tibus veniret Ephesum, et inveniret quosdam dis-
cipulos: 2 dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum
accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum:
Sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus. 3 Ille
vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixe-
runt: In Ioannis baptismate. 4 Dixit autem Pau-
lus: Ioannes baptizavit baptismo pænitentiæ popu-
lum, dicens: In eum, qui venturus esset post ipsum,
ut crederent, hoc est, in Iesum. 5 His auditis,
baptizati sunt in nomine Domini Iesu. 6 Et cum
imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanc-
tus super eos, et loquebantur linguis, et prophe-
tabant. 7 Erant autem omnes viri fere duodecim.

per 3 menses in synagoga per biennium in schola Tyranni disputat

8 Introgressus autem synagogam, cum fiducia lo-
quebatur per tres menses, disputans, et suadens
de regno Dei.
9 Cum autem quidam indurarentur, et non cre-
derent, maledicentes viam Domini coram multitu-
dine, discedens ab eis, segregavit discipulos, quo-
tidie disputans in schola tyranni cuiusdam. 10 Hoc
autem factum est per biennium, ita ut omnes, qui

(4) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26; Sup 1, 5; 11, 16.

habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iu-
dæi atque gentiles.

11 Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per
manum Pauli: 12 ita ut etiam super languidos
deferrentur a corpore eius sudaria, et semicinctia,
et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam
egrediebantur.

mirabilia efficit

13 Tentaverunt autem quidam et de circumeun-
tibus Iudæis exorcistis, invocare super eos, qui
habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, di-
centes: Adiuro vos per Iesum, quem Paulus præ-
dicat. 14 Erant autem quidam Iudæi Scevæ prin-
cipis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant.
15 Respondens autem spiritus nequam dixit eis:
Iesum novi, et Paulum scio: vos autem qui estis?
16 Et insiliens in eos homo, in quo erat dæmonium
pessimum, et dominatus amborum, invaluit con-
tra eos, ita ut nudi, et vulnerati effugerent de
domo illa.

dum exorcistæ Iudæi a dæmonio vulnerantur

17 Hoc autem notum factum est omnibus Iu-
dæis, atque gentilibus, qui habitabant Ephesi: et
cecidit timor super omnes illos, et magnificabatur
nomen Domini Iesu. 18 Multique credentium ve-
niebant confitentes, et annuntiantes actus suos.
19 Multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati,
contulerunt libros, et combusserunt coram omni-
bus: et computatis pretiis illorum, invenerunt pe-
cuniam denariorum quinquaginta millium. 20 Ita
fortiter crescebat verbum Dei, et confirmabatur.

quare multi territi magicos actus confitentur ac libros comburunt

21 His autem expletis, proposuit Paulus in Spi-
ritu, transita Macedonia et Achaia ire Ierosoly-
mam, dicens: quoniam postquam fuero ibi, oportet
me et Romam videre. 22 Mittens autem in Ma-
cedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum,
et Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

Paulus ad tempus in Asia remanere volens

23 Facta est autem illo tempore turbatio non mi-
nima de via Domini. 24 Demetrius enim quidam
nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dia-
næ, præstabat artificibus non modicum quæstum:
25 quos convocans, et eos, qui huiusmodi erant

propter tumultum Ephesiorum

opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est
nobis acquisitio: 26 et videtis, et auditis quia non
solum Ephesi, sed pæne totius Asiæ, Paulus hic
suadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam
non sunt dii, qui manibus fiunt. 27 Non solum
autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutio-
nem venire, sed et magnæ Dianæ templum in ni-
hilum reputabitur, sed et destrui incipiet maiestas
eius, quam tota Asia, et orbis colit. 28 His audi-
tis, repleti sunt ira, et exclamaverunt dicentes:
Magna Diana Ephesiorum. 29 Et impleta est ci-
vitas confusione, et impetum fecerunt uno animo
in theatrum, rapto Gaio, et Aristarcho Macedoni-
bus, comitibus Pauli. 30 Paulo autem volente in-
trare in populum, non permiserunt discipuli. 31 Qui-
dam autem et de Asiæ principibus, qui erant amici
eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in
theatrum: 32 alii autem aliud clamabant. Erat
enim Ecclesia confusa: et plures nesciebant qua
ex causa convenissent. 33 De turba autem detra-
xerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis.
Alexander autem manu silentio postulato, volebat
reddere rationem populo. 34 Quem ut cognove-
runt Iudæum esse, vox facta una est omnium,
quasi per horas duas clamantium: Magna Diana
Ephesiorum. 35 Et cum sedasset scriba turbas,
dixit: Viri Ephesii, quis enim est hominum, qui
nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ
Dianæ, Iovisque prolis? 36 Cum ergo his contra-
dici non possit, oportet vos sedatos esse, et nihil
temere agere. 37 Adduxistis enim homines istos,
neque sacrilegos, neque blasphemantes deam ve-
stram. 38 Quod si Demetrius, et qui cum eo sunt
artifices, habent adversus aliquem causam, conven-
tus forenses aguntur, et proconsules sunt, accu-
sent invicem. 39 Si quid autem alterius rei quæ-
ritis: in legitima Ecclesia poterit absolvi. 40 Nam
et periclitamur argui seditionis hodiernæ: cum nul-
lus obnoxius sit (de quo possimus reddere ratio-
nem) concursus istius. Et cum hæc dixisset, di-
misit Ecclesiam.

20 1 Postquam autem cessavit tumultus, vo-
catis Paulus discipulis, et exhortatus eos,
valedixit, et profectus est ut iret in Macedoniam.

in Macedoniam proficiscitur

16. Ultimi labores apostolici, 20, 2—38

2 Cum autem perambulasset partes illas, et ex-
hortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græ-
ciam: 3 ubi cum fecisset menses tres, factæ sunt
illi insidiæ a Iudæis navigaturo in Syriam: habuit-
que consilium ut reverteretur per Macedoniam.
4 Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Berœ-
ensis, Thessalonicensium vero Aristarchus, et Se-
cundus, et Gaius Derbeus, et Timotheus: Asiani
vero Tychicus, et Trophimus.

Ecclesias Macedoniæ et Achaiæ visitat

5 Hi cum præcessissent, sustinuerunt nos Troade:
6 nos vero navigavimus post dies Azymorum a
Philippis, et venimus ad eos Troadem in diebus
quinque, ubi demorati sumus diebus septem.

cum Luca Troadem navigat

7 Una autem Sabbati cum convenissemus ad
frangendum panem, Paulus disputabat cum eis pro-
fecturus in crastinum, protraxitque sermonem us-
que in mediam noctem. 8 Erant autem lampades
copiosæ in cenaculo, ubi eramus congregati. 9 Se-
dens autem quidam adolescens nomine Eutychus
super fenestram, cum mergeretur somno gravi,
disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio
cenaculo deorsum, et sublatus est mortuus. 10 Ad
quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum:
et complexus dixit: Nolite turbari, anima enim
ipsius in ipso est. 11 Ascendens autem, frangens-
que panem, et gustans, satisque allocutus usque
in lucem, sic profectus est. 12 Adduxerunt autem
puerum viventem, et consolati sunt non minime.

ubi diu disputat et Eutychum suscitat

13 Nos autem ascendentes navem, navigavimus
in Asson, inde suscepturi Paulum: sic enim dispo-
suerat ipse per terram iter facturus. 14 Cum au-
tem convenisset nos in Asson, assumpto eo, veni-
mus Mitylenen. 15 Et inde navigantes, sequenti
die venimus contra Chium, et alia applicuimus Sa-
mum, et sequenti die venimus Miletum. 16 Pro-
posuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne

Miletum proficiscitur

qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si
possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Ie-
rosolymis.

ubi labores suos præteritos commemorat

17 A *Mileto* autem mittens Ephesum, vocavit
maiores natu Ecclesiæ. 18 Qui cum venissent ad
eum, et simul essent, dixit eis: Vos scitis a prima
die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobis-
cum per omne tempus fuerim, 19 serviens Do-
mino cum omni humilitate, et lacrimis, et tenta-
tionibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis Iudæo-
rum: 20 quomodo nihil subtraxerim utilium, quo
minus annuntiarem vobis, et docerem vos publice,
et per domos, 21 testificans Iudæis, atque genti-
libus in Deum pænitentiam, et fidem in Dominum

tribulationes suas futuras annuntiat

nostrum Iesum Christum. 22 Et nunc ecce alliga-
tus ego spiritu, vado in Ierusalem: quæ in ea ven-
tura sint mihi, ignorans: 23 nisi quod Spiritus
sanctus per omnes civitates mihi protestatur, di-
cens: quoniam vincula, et tribulationes Ierosolymis
me manent. 24 Sed nihil horum vereor: nec facio
animam meam pretiosiorem quam me, dummodo
consummem cursum meum, et ministerium verbi,
quod accepi a Domino Iesu, testificari Evangelium

congregatos contestatur

gratiæ Dei. 25 Et nunc ecce ego scio quia am-
plius non videbitis faciem meam vos omnes, per
quos transivi prædicans regnum Dei. 26 Quaprop-
ter contestor vos hodierna die, quia mundus sum
a sanguine omnium. 27 Non enim subterfugi, quo-
minus annuntiarem omne consilium Dei vobis.

episcopis vigilantiam inculcat

28 Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos
Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam
Dei, quam acquisivit sanguine suo. 29 Ego scio
quoniam intrabunt post discessionem meam lupi
rapaces in vos, non parcentes gregi. 30 Et ex
vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut
abducant discipulos post se. 31 Propter quod vi-
gilate memoria retinentes: quoniam per triennium
nocte et die non cessavi, cum lacrimis monens

omnes Deo commendat

unumquemque vestrum. 32 Et nunc commendo
vos Deo, et verbo gratiæ ipsius, qui potens est
ædificare, et dare hereditatem in sanctificatis om-

abstinentiam suam iis proponit

nibus. 33 Argentum, et aurum, aut vestem nullius
concupivi, sicut 34 ipsi scitis: quoniam ad ea, quæ
mihi opus erant, et his, qui mecum sunt, ministra-
verunt manus istæ. 35 Omnia ostendi vobis, quo-
niam sic laborantes, oportet suscipere infirmos,
ac meminisse verbi Domini Iesu, quoniam ipse di-
xit: Beatius est magis dare, quam accipere. 36 Et
cum hæc dixisset, positis genibus suis oravit cum
omnibus illis. 37 Magnus autem fletus factus est
omnium: et procumbentes super collum Pauli, oscu-
labantur eum, 38 dolentes maxime in verbo, quod
dixerat, quoniam amplius faciem eius non essent
visuri. Et deducebant eum ad navem.

omnibus vale dicit

17. Iter in Ierusalem, 21, 1—16

Paulus Tyrum venit

21 1 Cum autem factum esset ut navigaremus
abstracti ab eis, recto cursu venimus Coum,
et sequenti die Rhodum, et inde Pataram. 2 Et
cum invenissemus navem transfretantem in Phœ-
nicen, ascendentes navigavimus. 3 Cum apparuis-
semus autem Cypro, relinquentes eam ad sini
stram, navigavimus in Syriam, et venimus Tyrum:
ibi enim navis expositura erat onus.

ubi a discipulis monetur

4 Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus
septem: qui Paulo dicebant per Spiritum ne ascen-
deret Ierosolymam. 5 Et expletis diebus profecti
ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus,
et filiis usque foras civitatem: et positis genibus
in litore, oravimus. 6 Et cum valefecissemus in-
vicem, ascendimus navem: illi autem redierunt in
sua.

Cæsaream venit

7 Nos vero navigatione expleta a Tyro descen-
dimus Ptolemaidam: et salutatis fratribus, mansi-
mus die una apud illos. 8 Alia autem die profecti,
venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi
evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus
apud eum. 9 Huic autem erant quattuor filiæ vir-
gines prophetantes.

---

(34) 1 Cor 4, 12; 2 Thes 3, 8. — (8) Sup 6, 5.

ubi Agabus ei comprehensionem prophetat

10 Et cum moraremur per dies aliquot, super-
venit quidam a Iudæa propheta, nomine Agabus.
11 Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli: et
alligans sibi pedes, et manus dixit: Hæc dicit Spi-
ritus sanctus: Virum, cuius est zona hæc, sic alli-
gabunt in Ierusalem Iudæi, et tradent in manus
gentium. 12 Quod cum audissemus, rogabamus
nos, et qui loci illius erant, ne ascenderet Ieroso-
lymam. 13 Tunc respondit Paulus, et dixit: Quid
facitis flentes, et affligentes cor meum? Ego enim
non solum alligari, sed et mori in Ierusalem pa-
ratus sum propter nomen Domini Iesu. 14 Et cum
ei suadere non possemus, quievimus, dicentes:
Domini voluntas fiat.

ad omnia paratus Ierusalem ascendit

15 Post dies autem istos præparati, ascendeba-
mus in Ierusalem. 16 Venerunt autem et ex dis-
cipulis a Cæsarea nobiscum, adducentes secum
apud quem hospitaremur Mnasonem quemdam Cy-
prium, antiquum discipulum.

II. Captivitas Pauli apostoli, 21, 17—28, 31

1. Consilium Iacobi et seniorum, 21, 17—26

Paulus libenter excipitur Iacobo et senioribus fructus narrat consilium eorum fidele

17 Et cum venissemus Ierosolymam, libenter ex-
ceperunt nos fratres.

18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum
ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores.
19 Quos cum salutasset, narrabat per singula, quæ
Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius.

20 At illi cum audissent, magnificabant Deum,
dixeruntque ei: Vides frater, quot millia sunt in
Iudæis, qui crediderunt, et omnes æmulatores sunt
legis. 21 Audierunt autem de te quia discessionem
doceas a Moyse eorum, qui per gentes sunt, Iu-
dæorum: dicens non debere eos circumcidere filios
suos, neque secundum consuetudinem ingredi.
22 Quid ergo est? utique oportet convenire multi-
tudinem: audient enim te supervenisse. 23 Hoc
ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quat-
tuor, votum habentes super se. 24 His assumptis,

sanctifica te cum illis: et impende in illis ut radant
capita: et scient omnes quia quæ de te audierunt,
falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem.
25 De his autem, qui crediderunt ex gentibus, nos
scripsimus iudicantes ut abstineant se ab idolis,
immolato, et sanguine, et suffocato, et fornicatione.
26 Tunc Paulus, assumptis viris, postera die pu- parens sequitur
rificatus cum illis intravit in templum, annuntians
expletionem dierum purificationis, donec offerretur
pro unoquoque eorum oblatio.

2. Comprehensio Pauli, 21, 27—22, 29

27 Dum autem septem dies consummarentur, hi, Ab Iudæis e templo trahitur
qui de Asia erant, Iudæi, cum vidissent eum in
templo, concitaverunt omnem populum, et iniece-
runt ei manus, clamantes: 28 Viri Israelitæ, ad-
iuvate: hic est homo, qui adversus populum, et
legem, et locum hunc, omnes ubique docens, in-
super et gentiles induxit in templum, et violavit
sanctum locum istum. 29 Viderant enim Trophi-
mum Ephesium in civitate cum ipso, quem æsti-
maverunt quoniam in templum introduxisset Pau-
lus. 30 Commotaque est civitas tota, et facta est
concursio populi. Et apprehendentes Paulum, tra-
hebant eum extra templum: et statim clausæ sunt
ianuæ.
31 Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum a tribuno cohortis ligatur
est tribuno cohortis: Quia tota confunditur Ieru-
salem. 32 Qui statim assumptis militibus, et cen-
turionibus, decurrit ad illos. Qui cum vidissent
tribunum, et milites, cessaverunt percutere Pau-
lum. 33 Tunc accedens tribunus apprehendit eum,
et iussit eum alligari catenis duabus: et interro-
gabat quis esset, et quid fecisset. 34 Alii autem
aliud clamabant in turba. Et cum non posset cer-
tum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in
castra. 35 Et cum venisset ad gradus, contigit ut
portaretur a militibus propter vim populi. 36 Se-

---

(24) Nm 6, 18; Sup 18, 18. — (25) Sup 15, 20. 29.

quebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

Illo permittente

37 Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græce nosti? 38 Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, et eduxisti in desertum quattuor millia virorum sicariorum? 39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Iudæus a Tarso Ciliciæ, non ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

lingua Hebræa

40 Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, et magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

contribulibus

22 1 Viri fratres, et patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.

silentium præstantibus

2 Cum audissent autem quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentium.

suam æmulationem

3 Et dicit: Ego sum vir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmulator legis, sicut et vos omnes estis hodie: 4 qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tradens in custodias viros ac mulieres, 5 sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit, et omnes maiores natu, a quibus et epistolas accipiens ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Ierusalem ut

miram conversionem

punirentur. 6 Factum est autem, eunte me, et appropinquante Damasco media die, subito de cælo circumfulsit me lux copiosa: 7 et decidens in terram, audivi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris? 8 Ego autem respondi: Quis es Domine? Dixitque ad me: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. 9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius, qui loquebatur mecum. 10 Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damascum: et ibi tibi dicetur

(4) Sup 8, 3. — (5) Sup 9, 2.

adventum Damascum sanationem et baptismum

de omnibus, quæ te oporteat facere. 11 Et cum
non viderem præ claritate luminis illius, ad manum
deductus a comitibus, veni Damascum. 12 Ananias
autem quidam, vir secundum legem testimonium
habens ab omnibus cohabitantibus Iudæis, 13 veniens
ad me, et astans dixit mihi: Saule frater
respice. Et ego eadem hora respexi in eum. 14 At
ille dixit: Deus patrum nostrorum præordinavit te,
ut cognosceres voluntatem eius, et videres iustum,
et audires vocem ex ore eius: 15 quia eris testis
illius ad omnes homines eorum, quæ vidisti, et
audisti. 16 Et nunc quid moraris? Exsurge, et
baptizare, et ablue peccata tua invocato nomine

divinam revelationem narrat

ipsius. 17 Factum est autem revertenti mihi in
Ierusalem, et oranti in templo, fieri me in stupore
mentis, 18 et videre illum dicentem mihi: Festina,
et exi velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient
testimonium tuum de me. 19 Et ego dixi:
Domine ipsi sciunt quia ego eram concludens in
carcerem, et cædens per synagogas eos, qui credebant
in te: 20 et cum funderetur sanguis Stephani
testis tui, ego astabam, et consentiebam, et
custodiebam vestimenta interficientium illum. 21 Et
dixit ad me: Vade quoniam ego in nationes longe
mittam te.

ab iis interrumpitur

22 Audiebant autem eum usque ad hoc verbum,
et levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra
huiusmodi: non enim fas est eum vivere.

a tribuno in castra inducitur

23 Vociferantibus autem eis, et proiicientibus
vestimenta sua, et pulverem iactantibus in aerem,
24 iussit tribunus induci eum in castra, et flagellis
cædi, et torqueri eum, ut sciret propter quam causam
sic acclamarent ei.

sed civis Romanus non flagellatur

25 Et cum astrinxissent eum loris, dicit astanti
sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum, et
indemnatum licet vobis flagellare? 26 Quo audito,
Centurio accessit ad tribunum, et nuntiavit ei, dicens:
Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus
est. 27 Accedens autem tribunus, dixit illi:

(19) Sup 8, 3. — (20) Sup 7, 58.

Dic mihi si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.
28 Et respondit tribunus: Ego multa summa civili-
tatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego
autem et natus sum. 29 Protinus ergo discesse-
runt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quo-
que timuit postquam rescivit, quia civis Romanus
esset, et *quia alligasset* eum.

3. Paulus ante synedrium, 22, 30—23, 10

A tribuno sistitur synedrio

30 Postera autem die volens scire diligentius qua
ex causa accusaretur a Iudæis, solvit eum, et iussit
sacerdotes convenire, et omne concilium, et pro-
ducens Paulum, statuit inter illos.

quod alloquitur

23 1 Intendens autem in concilium Paulus ait:
Viri fratres, ego omni conscientia bona con-
versatus sum ante Deum usque in hodiernum diem.

iudicem iniquum increpat

2 Princeps autem sacerdotum Ananias præcepit
astantibus sibi percutere os eius. 3 Tunc Paulus
dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbate.
Et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra
legem iubes me percuti? 4 Et qui astabant dixe-
runt: Summum sacerdotem Dei maledicis? 5 Dixit
autem Paulus: Nesciebam fratres quia princeps est
sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi
tui non maledices.

pharisæum se profitens

6 Sciens autem Paulus quia una pars esset Sad-
ducæorum, et altera Pharisæorum, exclamavit in
concilio: Viri fratres, ego Pharisæus sum, filius
Pharisæorum, de spe et resurrectione mortuorum
ego iudicor.

magnam dissensionem excitat

7 Et cum hæc dixisset, facta est dissensio inter
Pharisæos, et Sadducæos, et soluta est multitudo.
8 Sadducæi enim dicunt, non esse resurrectionem,
neque angelum, neque spiritum: Pharisæi autem
utraque confitentur. 9 Factus est autem clamor
magnus. Et surgentes quidam Pharisæorum, pu-
gnabant, dicentes: Nihil mali invenimus in homine
isto: quid si Spiritus locutus est ei, aut angelus?

(5) Ex 22, 28. — (6) Phil 3, 5. — (8) Mt 22, 23.

10 Et cum magna dissensio facta esset, timens
tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit
milites descendere, et rapere eum de medio eorum,
ac deducere eum in castra.

in castra deducitur

4. Coniuratio Iudæorum quorumdam, 23, 11—22

11 Sequenti autem nocte assistens ei Dominus,
ait: Constans esto: sicut enim testificatus es de
me in Ierusalem, sic te oportet et Romæ testificari.
12 Facta autem die collegerunt se quidam ex Iu-
dæis, et devoverunt se dicentes, neque manduca-
turos, neque bibituros donec occiderent Paulum.
13 Erant autem plus quam quadraginta viri, qui
hanc coniurationem fecerant: 14 qui accesserunt
ad principes sacerdotum, et seniores, et dixerunt:
Devotione devovimus nos nihil gustaturos, donec
occidamus Paulum. 15 Nunc ergo vos notum fa-
cite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos,
tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos
vero prius quam appropiet, parati sumus interfi-
cere illum.

Dominus apostolum confirmat

coniurati eum interficere volunt

16 Quod cum audisset filius sororis Pauli insi-
dias, venit, et intravit in castra, nuntiavitque Paulo.
17 Vocans autem Paulus ad se unum ex Centu-
rionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribu-
num, habet enim aliquid indicare illi. 18 Et ille
quidem assumens eum duxit ad tribunum, et ait:
Vinctus Paulus rogavit me hunc adolescentem per-
ducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. 19 Ap-
prehendens autem tribunus manum illius, secessit
cum eo seorsum, et interrogavit illum: Quid est,
quod habes indicare mihi? 20 Ille autem dixit:
Iudæis convenit rogare te, ut crastina die producas
Paulum in concilium, quasi aliquid certius inqui-
situri sint de illo: 21 tu vero ne credideris illis,
insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam qua-
draginta, qui se devoverunt non manducare, neque
bibere donec interficiant eum: et nunc parati sunt,
exspectantes promissum tuum. 22 Tribunus igitur
dimisit adolescentem, præcipiens ne cui loqueretur
quoniam hæc nota sibi fecisset.

quorum insidiæ tribuno manifestantur

5. Paulus Cæsaream missus, 23, 23—35

Cum militibus præsidiariis et epistola

23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis:
Parate milites ducentos ut eant usque Cæsaream,
et equites septuaginta, et lancearios ducentos a
tertia hora noctis: 24 et iumenta præparate ut im-
ponentes Paulum, salvum perducerent ad Felicem
præsidem (25 Timuit enim ne forte raperent eum
Iudæi, et occiderent, et ipse postea calumniam sus-
tineret, tamquam accepturus pecuniam), 26 scribens
epistolam continentem hæc: CLAUDIUS Lysias
optimo Præsidi, Felici salutem. 27 Virum hunc
comprehensum a Iudæis, et incipientem interfici
ab eis, superveniens cum exercitu eripui, cognito
quia Romanus est: 28 Volensque scire causam,
quam obiiciebant illi, deduxi eum in concilium eo-
rum. 29 Quem inveni accusari de quæstionibus
legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut vin-
culis habentem criminis. 30 Et cum mihi perlatum
esset de insidiis, quas paraverant illi, misi eum ad
te: denuntians et accusatoribus ut dicant apud te.
Vale.

Cæsaream ducitur

31 Milites ergo secundum præceptum sibi, assu-
mentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipa-
tridem. 32 Et postera die dimissis equitibus ut
cum eo irent, reversi sunt ad castra.

ac præsidi traditur

33 Qui cum venissent Cæsaream, et tradidissent
epistolam præsidi, statuerunt ante illum et Paulum.
34 Cum legisset autem, et interrogasset de qua
provincia esset: et cognoscens quia de Cilicia,
35 Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint.
Iussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

6. Paulus coram Felice se defendens, 24, 1—22

Ad accusationes Iudæorum

24 1 Post quinque autem dies descendit prin-
ceps sacerdotum, Ananias, cum senioribus
quibusdam, et Tertullo quodam oratore, qui adie-
runt præsidem adversus Paulum. 2 Et citato Paulo
cœpit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa
pace agamus per te, et multa corrigantur per tuam
providentiam; 3 semper et ubique suscipimus, op-

time Felix, cum omni gratiarum actione. [4] Ne diutius autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia. [5] Invenimus hunc hominem pestiferum, et concitantem seditiones omnibus Iudæis in universo orbe, et auctorem seditionis sectæ Nazarenorum: [6] qui etiam templum violare conatus est, quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. [7] Superveniens autem tribunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris, [8] iubens accusatores eius ad te venire: a quo poteris ipse iudicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum. [9] Adiecerunt autem et Iudæi, dicentes hæc ita se habere.

[10] Respondit autem Paulus (annuente sibi Præside dicere), Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam. [11] Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quam duodecim, ex quo ascendi adorare in Ierusalem: [12] et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, [13] neque in civitate: neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant. [14] Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deservio Patri, et Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege, et Prophetis scripta sunt: [15] spem habens in Deum, quam et hi ipsi exspectant, resurrectionem futuram iustorum, et iniquorum. [16] In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, et ad homines semper. [17] Post annos autem plures eleemosynas facturus in gentem meam, veni, et oblationes, et vota. [18] In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu. [19] Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse, et accusare siquid haberent adversum me: [20] aut hi ipsi dicant siquid invenerunt in me iniquitatis cum stem

Paulus respondet

(18) Sup 21, 26.

in concilio, 21 nisi de una hac solummodo voce,
qua clamavi *inter eos* stans: Quoniam de resur-
rectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis.

præses iudicium differt

22 Distulit autem illos Felix, certissime sciens
de via hac, dicens: Cum Tribunus Lysias descen-
derit, audiam vos.

7. Biennis captivitas Cæsariensis, 24, 23—27

In custodia soluta

23 Iussitque Centurioni custodire eum, et habere
requiem, nec quemquam de suis prohibere mini-
strare ei.

præsidem iniustum et lascivum terret

24 Post aliquot autem dies veniens Felix cum
Drusilla uxore sua, quæ erat Iudæa, vocavit Pau-
lum, et audivit ab eo fidem, quæ est in Christum
Iesum. 25 Disputante autem illo de iustitia, et ca-
stitate, et de iudicio futuro, tremefactus Felix re-
spondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem
opportuno accersam te: 26 simul et sperans, quod
pecunia ei daretur a Paulo, propter quod et fre-
quenter accersens eum, loquebatur cum eo.

per biennium manet

27 Biennio autem expleto, accepit successorem
Felix Portium Festum. Volens autem gratiam
præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

8. Paulus a Festo ad Cæsarem appellans, 25, 1—12

Præses accusatores Pauli Cæsaream citat

25 1 Festus ergo cum venisset in provinciam,
post triduum ascendit Ierosolymam a Cæ-
sarea. 2 Adieruntque eum principes sacerdotum,
et primi Iudæorum adversus Paulum: et rogabant
eum, 3 postulantes gratiam adversus eum, ut iu-
beret perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes
ut interficerent eum in via. 4 Festus autem re-
spondit servari Paulum in Cæsarea: se autem ma-
turius profecturum. 5 Qui ergo in vobis (ait) po-
tentes sunt, descendentes simul, si quod est in
viro crimen, accusent eum.

ubi apostolus se defendit

6 Demoratus autem inter eos dies non amplius
quam octo, aut decem, descendit Cæsaream, et
altera die sedit pro tribunali, et iussit Paulum ad-

---

(21) Sup 23, 6.

duci. 7 Qui cum perductus esset, circumsteterunt
eum, qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi, mul-
tas, et graves causas obiicientes, quas non poterant
probare, 8 Paulo rationem reddente: Quoniam
neque in legem Iudæorum, neque in templum, ne-
que in Cæsarem quidquam peccavi.
9 Festus autem volens gratiam præstare Iudæis, et Cæsarem appellat
respondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam ascen-
dere, et ibi de his iudicari apud me? 10 Dixit
autem Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me
oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu melius
nosti. 11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid
feci, non recuso mori: si vero nihil est eorum,
quæ hi accusant me, nemo potest me illis donare.
Cæsarem appello. 12 Tunc Festus cum concilio
locutus, respondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsa-
rem ibis.

9. Paulus coram Agrippa II. se defendens, 25, 13—26, 32

13 Et cum dies aliquot transacti essent: Agrippa Festus Agrippæ causam Pauli exponit
rex, et Bernice descenderunt Cæsaream ad salu-
tandum Festum. 14 Et cum dies plures ibi demo-
rarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens:
Vir quidam est derelictus a Felice vinctus, 15 de
quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes
sacerdotum, et seniores Iudæorum, postulantes ad-
versus illum damnationem. 16 Ad quos respondi:
Quia non est Romanis consuetudo damnare ali-
quem hominem prius quam is, qui accusatur, præ-
sentes habeat accusatores, locumque defendendi ac-
cipiat ad abluenda crimina. 17 Cum ergo huc con-
venissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens
pro tribunali, iussi adduci virum. 18 De quo, cum
stetissent accusatores, nullam causam deferebant,
de quibus ego suspicabar malum: 19 Quæstiones
vero quasdam de sua superstitione habebant ad-
versus eum, et de quodam Iesu defuncto, quem
affirmabat Paulus vivere. 20 Hæsitans autem ego
de huiusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Ie-
rosolymam, et ibi iudicari de istis. 21 Paulo autem

appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem,
iussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.
22 Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam et
ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum.

vinctum in auditorium adducit, rationem indicans

23 Altera autem die cum venisset Agrippa, et
Bernice cum multa ambitione, et introissent in au-
ditorium cum tribunis, et viris principalibus civi-
tatis, iubente Festo, adductus est Paulus. 24 Et
dicit Festus: Agrippa rex, et omnes, qui simul ad-
estis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis
multitudo Iudæorum interpellavit me Ierosolymis,
petentes et acclamantes non oportere eum vivere
amplius. 25 Ego vero comperi nihil dignum morte
eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Au-
gustum, iudicavi mittere. 26 De quo quid certum
scribam domino, non habeo. Propter quod pro-
duxi eum ad vos, et maxime ad te rex Agrippa, ut
interrogatione facta habeam quid scribam. 27 Sine
ratione enim mihi videtur mittere vinctum, et cau-
sas eius non significare.

apostolus

26 1 Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur
tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus ex-
tenta manu cœpit rationem reddere.

Agrippæ benevolentiam captans

2 De omnibus, quibus accusor a Iudæis, rex
Agrippa, æstimo me beatum, apud te cum sim de-
fensurus me hodie, 3 maxime te sciente omnia,
et quæ apud Iudæos sunt consuetudines, et quæ-
stiones: propter quod obsecro patienter me audias.

priorem suam conversationem

4 Et quidem vitam meam a iuventute, quæ ab initio
fuit in gente mea in Ierosolymis, noverunt omnes
Iudæi: 5 præscientes me ab initio (si velint testi-
monium perhibere) quoniam secundum certissimam
sectam nostræ religionis vixi Pharisæus. 6 Et nunc
in spe, quæ ad patres nostros repromissionis facta
est a Deo, sto iudicio subiectus: 7 in quam duo-
decim tribus nostræ nocte ac die deservientes, spe-
rant devenire. De qua spe accusor a Iudæis, rex.
8 Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mor-
tuos suscitat? 9 Et ego quidem existimaveram,
me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa

contraria agere. 10 Quod et feci Ierosolymis, et
multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a prin-
cipibus sacerdotum potestate accepta: et cum oc-
ciderentur, detuli sententiam. 11 Et per omnes
synagogas frequenter puniens eos, compellebam
blasphemare: et amplius insaniens in eos, perse-
quebar usque in exteras civitates. 12 In quibus
dum irem Damascum cum potestate, et permissu
principum sacerdotum, 13 die media in via, vidi,
rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse
me lumen, et eos, qui mecum simul erant. 14 Om-
nesque nos cum decidissemus in terram, audivi
vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule,
Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra
stimulum calcitrare. 15 Ego autem dixi: Quis es
Domine? Dominus autem dixit: Ego sum Iesus,
quem tu persequeris. 16 Sed exsurge, et sta su-
per pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut con-
stituam te ministrum, et testem eorum, quæ vidi-
sti, et eorum, quibus apparebo tibi, 17 eripiens
te de populo, et gentibus, in quas nunc ego mitto
te, 18 aperire oculos eorum, ut convertantur a te-
nebris ad lucem, et de potestate satanæ ad Deum,
ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem
inter sanctos per fidem, quæ est in me. 19 Unde
rex Agrippa, non fui incredulus cælesti visioni:
20 sed his, qui sunt Damasci primum, et Ierosoly-
mis, et in omnem regionem Iudææ, et gentibus
annuntiabam, ut pænitentiam agerent, et conver-
terentur ad Deum, digna pænitentiæ opera facien-
tes. 21 Hac ex causa me Iudæi, cum essem in
templo, comprehensum tentabant interficere. 22 Au-
xilio autem adiutus Dei usque in hodiernum diem
sto, testificans minori, atque maiori, nihil extra
dicens quam ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura
esse, et Moyses, 23 si passibilis Christus, si pri-
mus ex resurrectione mortuorum, lumen annun-
tiaturus est populo, et gentibus.

atque miram conversionem

causam odii Iudæorum enarrat

(10) Sup 8, 3. — (12) Sup 9, 2. — (20) Sup 13, 14. —
(21) Sup 21, 31.

a Festo interpellatur

24 Hæc loquente eo, et rationem reddente, Fe-
stus magna voce dixit: Insanis Paule: multæ te
litteræ ad insaniam convertunt. 25 Et Paulus: Non
insanio (inquit) optime Feste, sed veritatis, et so-
brietatis verba loquor. 26 Scit enim de his rex,
ad quem et constanter loquor: latere enim eum
nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quid-
quam horum gestum est.

Agrippam interrogat

27 Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia
credis. 28 Agrippa autem ad Paulum: In modico
suades me Christianum fieri. 29 Et Paulus: Opto
apud Deum, et in modico, et in magno, non tan-
tum te, sed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri
tales, qualis et ego sum, exceptis vinculis his.

innocens declaratur

30 Et exsurrexit rex, et præses, et Bernice, et
qui assidebant eis. 31 Et cum secessissent, loque-
bantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut
vinculis dignum quid fecit homo iste. 32 Agrippa
autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si
non appellasset Cæsarem.

10. Navigatio usque Melitam, 27, 1—44

A Cæsarea usque Sidonem

27 1 Ut autem iudicatum est navigare eum in
Italiam, et tradi Paulum cum reliquis cu-
stodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ,
2 ascendentes navem Adrumetinam, incipientes na-
vigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante
nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi.
3 Sequenti autem die devenimus Sidonem. Hu-
mane autem tractans Iulius Paulum, permisit ad
amicos ire, et curam sui agere.

usque Lystram vel potius Myram

4 Et inde cum sustulissemus, subnavigavimus
Cyprum, propterea quod essent venti contrarii.
5 Et pelagus Ciliciæ, et Pamphyliæ navigantes, ve-
nimus Lystram, quæ est Lyciæ: 6 et ibi inveniens
centurio navem Alexandrinam navigantem in Ita-
liam, transposuit nos in eam.

usque Boniportum Cretæ

7 Et cum multis diebus tarde navigaremus, et
vix devenissemus contra Gnidum, prohibente nos

---

(2) 2 Cor 11, 25.

vento, adnavigavimus Cretæ iuxta Salmonem: 8 et
vix iuxta navigantes, venimus in locum quemdam,
qui vocatur Boniportus, cui iuxta erat civitas Thalassa.

9 Multo autem tempore peracto, et cum iam non
esset tuta navigatio, eo quod et ieiunium iam præteriisset, consolabatur eos Paulus, 10 dicens eis:
Viri, video quoniam cum iniuria, et multo damno
non solum oneris, et navis, sed etiam animarum
nostrarum incipit esse navigatio. 11 Centurio autem gubernatori et nauclero magis credebat, quam
his, quæ a Paulo dicebantur. 12 Et cum aptus
portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt
consilium navigare inde, si quomodo possent, devenientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ respicientem ad africum, et ad corum. 13 Aspirante autem austro, æstimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam.

quem nautæ dissuadente Paulo relinquunt

14 Non post multum autem misit se contra ipsam ventus typhonicus, qui vocatur euroaquilo.
15 Cumque arrepta esset navis, et non posset conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur. 16 In
insulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur
Cauda, potuimus vix obtinere scapham. 17 Qua
sublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem,
timentes ne in Syrtim inciderent, summisso vase
sic ferebantur. 18 Valida autem nobis tempestate
iactatis, sequenti die iactum fecerunt: 19 et tertia
die suis manibus armamenta navis proiecerunt.
20 Neque autem sole, neque sideribus apparentibus
per plures dies, et tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostræ.

tempestate iactatos ac desperantes

21 Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans
Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem,
o viri, audito me, non tollere a Creta, lucrique
facere iniuriam hanc, et iacturam. 22 Et nunc suadeo vobis bono animo esse; amissio enim nullius
animæ erit ex vobis, præterquam navis. 23 Astitit
enim mihi hac nocte angelus Dei, cuius sum ego,
et cui deservio, 24 dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: et ecce donavit tibi Deus

Paulus visione narrata erigit

omnes, qui navigant tecum. 25 Propter quod bono
animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit,
quemadmodum dictum est mihi. 26 In insulam
autem quamdam oportet nos devenire.

insulæ appropinquantes in navi detinet

27 Sed posteaquam quartadecima nox superve-
nit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noc-
tem, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam
regionem. 28 Qui et summittentes bolidem, inve-
nerunt passus viginti: et pusillum inde separati,
invenerunt passus quindecim. 29 Timentes autem
ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes
anchoras quattuor, optabant diem fieri. 30 Nautis
vero quærentibus fugere de navi, cum misissent
scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent a
prora anchoras extendere, 31 dixit Paulus Centu-
rioni, et militibus: Nisi hi in navi manserint, vos
salvi fieri non potestis. 32 Tunc absciderunt mili-
tes funes scaphæ, et passi sunt eam excidere.

verbo et exemplo ad manducandum invitat

33 Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus om-
nes sumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie
exspectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.
34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro sa-
lute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite
peribit. 35 Et cum hæc dixisset, sumens panem,
gratias egit Deo in conspectu omnium: et cum
fregisset, cœpit manducare. 36 Animæquiores au-
tem facti omnes, et ipsi sumpserunt cibum. 37 Era-
mus vero universæ animæ in navi ducentæ sep-
tuaginta sex. 38 Et satiati cibo alleviabant navem,
iactantes triticum in mare.

qui omnes e naufragio servantur

39 Cum autem dies factus esset, terram non agno-
scebant: sinum vero quemdam considerabant ha-
bentem litus, in quem cogitabant, si possent, eii-
cere navem. 40 Et cum anchoras sustulissent, com-
mittebant se mari, simul laxantes iuncturas guber-
naculorum: et levato artemone secundum auræ
flatum tendebant ad litus. 41 Et cum incidissemus
in locum dithalassum, impegerunt navem: et prora
quidem fixa manebat immobilis, puppis vero sol-
vebatur a vi maris.

42 Militum autem consilium fuit ut custodias oc-
ciderent: ne quis cum enatasset, effugeret. 43 Cen-
turio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri:
iussitque eos, qui possent natare, emittere se pri-
mos, et evadere, et ad terram exire: 44 et ceteros
alios in tabulis ferebant: quosdam super ea, quæ
de navi erant. Et sic factum est, ut omnes animæ
evaderent ad terram.

captivis non exceptis

11. Miracula Melitæ patrata, 28, 1—10

28 1 Et cum evasissemus, tunc cognovimus
quia Melita insula vocabatur. Barbari vero
præstabant non modicam humanitatem nobis. 2 Ac-
censa enim pyra, reficiebant nos omnes propter
imbrem, qui imminebat, et frigus.

Inter barbaros humanos

3 Cum congregasset autem Paulus sarmentorum
aliquantam multitudinem, et imposuisset super
ignem, vipera a calore cum processisset, invasit
manum eius. 4 Ut vero viderunt Barbari penden-
tem bestiam de manu eius, ad invicem dicebant:
Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit
de mari, ultio non sinit eum vivere. 5 Et ille qui-
dem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus
est. 6 At illi existimabant eum in tumorem con-
vertendum, et subito casurum, et mori. Diu autem
illis exspectantibus, et videntibus nihil mali in eo
fieri, convertentes se, dicebant eum esse Deum.

Paulus a vipera nihil mali patitur

7 In locis autem illis erant prædia principis in-
sulæ, nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo be-
nigne exhibuit. 8 Contigit autem, patrem Publii
febribus, et dysenteria vexatum iacere. Ad quem
Paulus intravit: et cum orasset, et imposuisset ei
manus, salvavit eum.

patrem principis insulæ

9 Quo facto, omnes, qui in insula habebant in-
firmitates, accedebant, et curabantur: 10 qui etiam
multis honoribus nos honoraverunt, et naviganti-
bus imposuerunt quæ necessaria erant.

et reliquos ægrotos sanat

12. Iter usque Romam, 28, 11—15

11 Post menses autem tres navigavimus in navi
Alexandrina, quæ in insula hiemaverat, cui erat

Navigant Syracusam

insigne Castorum. 12 Et cum venissemus Syracu-
sam, mansimus ibi triduo.

Rhegium et Puteolos

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium: et
post *unum* diem flante austro, secunda die veni-
mus Puteolos; 14 ubi inventis fratribus rogati su-
mus manere apud eos dies septem: et sic veni-
mus Romam.

veniunt ad Appii forum ac tres Tabernas

15 Et inde cum audissent fratres, occurrerunt
nobis usque ad Appii forum, ac tres Tabernas.
Quos cum vidisset Paulus, gratias agens Deo, ac-
cepit fiduciam.

13. Biennis captivitas Romana, 28, 16—31

In custodia militari

16 Cum autem venissemus Romam, permissum
est Paulo manere sibimet cum custodiente se milite.

Paulus Iudæis convocatis causam suam exponit

17 Post tertium autem diem convocavit primos
Iudæorum. Cumque convenissent, dicebat eis:
Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens,
aut morem paternum, vinctus ab Ierosolymis tra-
ditus sum in manus Romanorum, 18 qui cum in-
terrogationem de me habuissent, voluerunt me di-
mittere, eo quod nulla esset causa mortis in me.
19 Contradicentibus autem Iudæis, coactus sum
appellare Cæsarem, non quasi gentem meam ha-
bens aliquid accusare. 20 Propter hanc igitur cau-
sam rogavi vos videre, et alloqui. Propter spem
enim Israel catena hac circumdatus sum.

qui doctrinas Christianas audire volunt

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras
accepimus de te a Iudæa, neque adveniens aliquis
fratrum nuntiavit, aut locutus est quid de te ma-
lum. 22 Rogamus autem a te audire quæ sentis:
nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei
contradicitur.

a pertinacibus ad gentes convertitur

23 Cum constituissent autem illi diem, venerunt
ad eum in hospitium plurimi, quibus exponebat
testificans regnum Dei, suadensque eis de Iesu ex
lege Moysi, et Prophetis a mane usque ad ve-
speram. 24 Et quidam credebant his, quæ dice-
bantur: quidam vero non credebant. 25 Cumque
invicem non essent consentientes, discedebant di-
cente Paulo unum verbum: Quia bene Spiritus

sanctus locutus est per Isaiam prophetam ad Pa-
tres nostros, 26 dicens: Vade ad populum istum,
et dic ad eos:

Aure audietis, et non intelligetis: et videntes videbitis, et non perspicietis.

27 Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt, et oculos suos compresserunt:

ne forte videant oculis, et auribus audiant,
et corde intelligant,
et convertantur, et sanem eos.

28 Notum ergo sit vobis, quoniam gentibus missum est hoc salutare Dei, et ipsi audient.

29 Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, mul-
tam habentes inter se quæstionem.

30 Mansit autem biennio toto in suo conducto:
et suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum,
31 prædicans regnum Dei, et docens quæ sunt de
Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine pro-
hibitione.

biennio toto regnum Dei prædicans

---

(26) Is 6, 9; Mt 13, 14; Mc 4, 12; Lc 8, 10; Io 12, 40; Rom 11, 8.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI

AD ROMANOS

Exordium, 1, 1—17

Salutatio apostolica

1 [1] Paulus, servus Iesu Christi, vocatus Aposto-
lus, segregatus in Evangelium Dei, [2] quod
ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis
sanctis [3] de Filio suo, qui factus est ei ex semine
David secundum carnem, [4] qui prædestinatus est
Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctifica-
tionis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi
Domini nostri: [5] per quem accepimus gratiam,
et Apostolatum ad obœdiendum fidei in omnibus
gentibus pro nomine eius, [6] in quibus estis et
vos vocati Iesu Christi: [7] omnibus qui sunt Ro-
mæ, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis,
et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratiarum actio et captatio benevolentiæ

[8] Primum quidem gratias ago Deo meo per Ie-
sum Christum pro omnibus vobis: quia fides vestra
annuntiatur in universo mundo. [9] Testis enim
mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in Evan-
gelio filii eius, quod sine intermissione memoriam
vestri facio [10] semper in orationibus meis: obse-
crans, si quomodo tandem aliquando prosperum
iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.
[11] Desidero enim videre vos: ut aliquid impertiar
vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos: [12] id
est, simul consolari in vobis per eam, quæ invicem

---

(1) Act 13, 2.

est, fidem vestram, atque meam. 13 Nolo autem
vos ignorare fratres: quia sæpe proposui venire ad
vos (et prohibitus sum usque adhuc), ut aliquem fruc-
tum habeam et in vobis, sicut et in ceteris gentibus.
14 Græcis ac Barbaris, sapientibus, et insipientibus
debitor sum: 15 ita (quod in me) promptum est
et vobis, qui Romæ estis, evangelizare.

16 Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim propositio
Dei est in salutem omni credenti, Iudæo primum,
et Græco. 17 Iustitia enim Dei in eo revelatur ex
fide in fidem: sicut scriptum est: Iustus autem ex
fide vivit.

PARS PRIOR

De theoretica fide evangelica, 1, 18—11, 36

I. In evangelio iustitia Dei revelatur, 1, 18—4, 25

1. Iustitia Dei non ex philosophia venit, 1, 18—32

18 Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem Gentium culpa
impietatem, et iniustitiam hominum eorum, qui
veritatem Dei in iniustitia detinent: 19 quia quod
notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim
illis manifestavit. 20 Invisibilia enim ipsius, a crea-
tura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta, con-
spiciuntur: sempiterna quoque eius virtus, et di-
vinitas: ita ut sint inexcusabiles. 21 Quia cum
cognovissent Deum, non sicut Deum glorificave-
runt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogi-
tationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eo-
rum: 22 dicentes enim se esse sapientes, stulti
facti sunt. 23 Et mutaverunt gloriam incorrupti-
bilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis ho-
minis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium.

24 Propter quod tradidit illos Deus in desideria et pœna hoc ostendunt
cordis eorum, in immunditiam: ut contumeliis af-
ficiant corpora sua in semetipsis: 25 qui commu-

(17) Hab 2, 4; Gal 3, 11; Hbr 10, 38. — (21) Eph 4, 17.

taverunt veritatem Dei in mendacium: et colue-
runt, et servierunt creaturæ potius quam Creatori,
qui est benedictus in sæcula. Amen. 26 Propterea
tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam
feminæ eorum immutaverunt naturalem usum in
eum usum, qui est contra naturam. 27 Similiter
autem et masculi, relicto naturali usu feminæ, ex-
arserunt in desideriis suis in invicem, masculi in
masculos turpitudinem operantes, et mercedem,
quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipien-
tes. 28 Et sicut non probaverunt Deum habere
in notitia: tradidit illos Deus in reprobum sensum:
ut faciant ea, quæ non conveniunt, 29 repletos
omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, ne-
quitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo,
malignitate, susurrones, 30 detractores, Deo odi-
biles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores
malorum, parentibus non obœdientes, 31 insipien-
tes, incompositos, sine affectione, absque fœdere,
sine misericordia. 32 Qui cum iustitiam Dei cog-
novissent, non intellexerunt quoniam qui talia
agunt, digni sunt morte: et non solum qui ea fa-
ciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

2. Iustitia Dei non ex lege venit, 2, 1—3, 20

Iudæi de gentibus iudicantes, sed eadem agentes inexcusabiles sunt

2 1 Propter quod inexcusabilis es o homo omnis,
qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, te-
ipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas.
2 Scimus enim quoniam iudicium Dei est secun-
dum veritatem in eos, qui talia agunt. 3 Existi-
mas autem hoc o homo, qui iudicas eos, qui talia
agunt, et facis ea, quia tu effugies iudicium Dei?
4 An divitias bonitatis eius, et patientiæ, et long-
animitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas
Dei ad pænitentiam te adducit? 5 Secundum au-
tem duritiam tuam, et impænitens cor, thesaurizas
tibi iram in die iræ, et revelationis iusti iudicii
Dei, 6 qui reddet unicuique secundum opera eius:
7 iis quidem, qui secundum patientiam boni operis,

(1) Mt 7, 2. — (6) Mt 16, 27.

gloriam, et honorem, et incorruptionem quærunt,
vitam æternam: 8 iis autem, qui sunt ex conten-
tione, et qui non acquiescunt veritati, credunt au-
tem iniquitati, ira, et indignatio.
9 Tribulatio, et angustia in omnem animam ho-
minis operantis malum, Iudæi primum, et Græci:
10 gloria autem, et honor, et pax omni operanti
bonum, Iudæo primum, et Græco: 11 non enim
est acceptio personarum apud Deum. 12 Quicum-
que enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt:
et quicumque in lege peccaverunt, per legem iu-
dicabuntur: 13 Non enim auditores legis iusti sunt
apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.
14 Cum enim gentes, quæ legem non habent, na-
turaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem
non habentes, ipsi sibi sunt lex: 15 qui ostendunt
opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium
reddente illis conscientia ipsorum, et inter se in-
vicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defen-
dentibus, 16 in die, cum iudicabit Deus occulta
hominum, secundum Evangelium meum per Iesum
Christum.

immo severius iudicabuntur quam gentes

17 Si autem tu Iudæus cognominaris, et requie-
scis in lege, et gloriaris in Deo, 18 et nosti vo-
luntatem eius, et probas utiliora, instructus per
legem, 19 confidis teipsum esse ducem cæcorum,
lumen eorum, qui in tenebris sunt, 20 eruditorem
insipientium, magistrum infantium, habentem for-
mam scientiæ, et veritatis in lege. 21 Qui ergo
alium doces, teipsum non doces: qui prædicas non
furandum, furaris: 22 qui dicis non mœchandum,
mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis:
23 qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis
Deum inhonoras. (24 Nomen enim Dei per vos
blasphematur inter gentes, sicut scriptum est.)

quia altiore scientia magis culpabiles fiunt

25 Circumcisio quidem prodest, si legem obser-
ves: si autem prævaricator legis sis, circumcisio
tua præputium facta est. 26 Si igitur præputium

circumcisio sine observatione legis non prodest

(11) Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Act 10, 34.
— (13) Mt 7, 21; Iac 1, 22. — (24) Is 52, 5; Ez 36, 20.

iustitias *legis custodiat:* nonne præputium illius in
circumcisionem reputabitur? 27 et iudicabit id,
quod ex natura est præputium, legem consum-
mans, te, qui per litteram, et circumcisionem præ-
varicator legis es? 28 Non enim qui in manifesto,
Iudæus est: neque quæ in manifesto, in carne, est
circumcisio: 29 sed qui in abscondito, Iudæus est:
et circumcisio cordis in spiritu, non littera: cuius
laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

qua assertione privilegia Iudæorum non negantur

3 1 Quid ergo amplius Iudæo est? aut quæ uti-
litas circumcisionis? 2 Multum per omnem
modum. Primum quidem quia credita sunt illis
eloquia Dei. 3 Quid enim si quidam illorum non
crediderunt? Numquid incredulitas illorum fidem
Dei evacuabit? Absit. 4 Est autem Deus verax:
omnis autem homo mendax, sicut scriptum est:
Ut iustificeris in sermonibus tuis: et vincas
cum iudicaris.

5 Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei com-
mendat, quid dicemus? Numquid iniquus est Deus,
qui infert iram? (secundum hominem dico.) 6 Ab-
sit; alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mun-
dum? 7 Si enim veritas Dei in meo mendacio ab-
undavit in gloriam ipsius: quid adhuc et ego tam-
quam peccator iudicor? 8 et non (sicut blasphe-
mamur, et sicut aiunt quidam nos dicere) facia-
mus mala ut veniant bona: quorum damnatio iu-
sta est.

ergo non soli gentiles, sed et Iudæi iustitia Dei egent

9 Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam.
Causati enim sumus Iudæos, et Græcos omnes
sub peccato esse, 10 sicut scriptum est:
Quia non est iustus quisquam: 11 non est in-
telligens, non est requirens Deum.
12 Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt,
non est qui faciat bonum, non est usque ad
unum.

---

(3) 2 Tim 2, 13. — (4) Io 3, 33. — Ps 115, 11. —
Ps 50, 6. — (9) Gal 3, 22. — (10) Ps 13, 3.

13 Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis
dolose agebant: Venenum aspidum sub
labiis eorum:
14 Quorum os maledictione, et amaritudine plenum
est: 15 Veloces pedes eorum ad effunden-
dum sanguinem:
16 Contritio, et infelicitas in viis eorum: 17 et
viam pacis non cognoverunt: 18 Non est
timor Dei ante oculos eorum.
19 Scimus autem *quoniam* quæcumque lex loqui-
tur, iis, qui in lege sunt, loquitur: ut omne os
obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo:
20 quia ex operibus legis non iustificabitur omnis
caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

3. Iustitia Dei ex fide evangelica venit, 3, 21—4, 25

21 Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata
est: testificata a lege et Prophetis. 22 Iustitia au-
tem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, et super
omnes, qui credunt in eum: non enim est distinc-
tio: 23 Omnes enim peccaverunt, et egent gloria
Dei. 24 Iustificati gratis per gratiam ipsius, per
redemptionem, quæ est in Christo Iesu, 25 quem
proposuit Deus propitiationem per fidem in san-
guine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ propter
remissionem præcedentium delictorum 26 in sus-
tentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc
tempore: ut sit ipse iustus, et iustificans eum, qui
est ex fide Iesu Christi.

Iustitia omnibus in Redemptorem credentibus gratis confertur

27 Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per
quam legem? Factorum? Non: sed per legem
fidei. 28 Arbitramur enim iustificari hominem per
fidem sine operibus legis. 29 An Iudæorum Deus
tantum? nonne et gentium? Immo et gentium.
30 Quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat
circumcisionem ex fide, et præputium per fidem.

quæ iustitia fidei Deo digna est

31 Legem ergo destruimus per fidem? Absit:
sed legem statuimus.

nec fœderi contraria

---

(13) Ps 5, 11. — Ps 139, 4. — (14) Ps 9, 7. —
(15) Is 59, 7; Pr 1, 16. — (18) Ps 35, 2. — (20) Gal 2, 16.

nam pater Abraham non ex operibus, sed ex fide iustificatus est

4 1 Quid ergo dicemus invenisse Abraham pa-
trem nostrum secundum carnem? 2 Si enim
Abraham ex operibus iustificatus est, habet glo-
riam, sed non apud Deum. 3 Quid enim dicit
Scriptura? *Credidit* Abraham Deo: et reputatum
est illi ad iustitiam. 4 Ei autem, qui operatur, mer-
ces non imputatur secundum gratiam, sed secun-
dum debitum. 5 Ei vero, qui non operatur, cre-
denti autem in eum, qui iustificat impium, repu-
tatur fides eius ad iustitiam secundum propositum
gratiæ Dei. 6 Sicut et David dicit beatitudinem
hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine ope-
ribus:

7 Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, et
quorum tecta sunt peccata.
8 Beatus vir, cui non imputavit Dominus pecca-
tum.

non ex circumcisione, sed ex fide iustitiam accepit

9 Beatitudo ergo hæc in circumcisione tantum
manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia
reputata est Abrahæ fides ad iustitiam. 10 Quo-
modo ergo reputata est? in circumcisione, an in
præputio? Non in circumcisione, sed in præputio.
11 Et signum accepit circumcisionis, signaculum iu-
stitiæ fidei, quæ est in præputio: ut sit pater om-
nium credentium per præputium, ut reputetur et
illis ad iustitiam: 12 et sit pater circumcisionis
non iis tantum, qui sunt ex circumcisione, sed et
iis, qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præ-
putio patris nostri Abrahæ.

non per legem, sed per iustitiam fidei heres mundi est

13 Non enim per legem promissio Abrahæ, aut
semini eius ut heres esset mundi: sed per iusti-
tiam fidei. 14 Si enim qui ex lege, heredes sunt:
exinanita est fides, abolita est promissio. 15 Lex
enim iram operatur. Ubi enim non est lex: nec
prævaricatio. 16 Ideo ex fide, ut secundum gra-
tiam firma sit promissio omni semini, non ei, qui
ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abra-
hæ, qui pater est omnium nostrum (17 sicut scrip-

---

(3) Gn 15, 6; Gal 3, 6; Iac 2, 23. — (7) Ps 31, 1. — (11) Gn 17, 10 s.

tum est: Quia patrem multarum gentium posui
te) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos,
et vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt.
18 Qui contra spem in spem credidit, ut fieret
pater multarum gentium secundum quod dictum
est ei: Sic erit semen tuum. 19 Et non infirma-
tus est fide, nec consideravit corpus suum emor-
tuum, cum iam fere centum esset annorum: et
emortuam vulvam Saræ: 20 In repromissione etiam
Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est
fide, dans gloriam Deo: 21 plenissime sciens quia
quæcumque promisit, potens est et facere. 22 Ideo
et reputatum est illi ad iustitiam.

iustificatio Abrahæ per fidem perfectam

23 Non est autem scriptum tantum propter ip-
sum quia reputatum est illi ad iustitiam: 24 sed
et propter nos, quibus reputabitur credentibus in
eum, qui suscitavit Iesum Christum Dominum no-
strum a mortuis, 25 qui traditus est propter de-
licta nostra, et resurrexit propter iustificationem
nostram.

ad institutionem nostram descripta est

II. Evangelium est virtus in salutem, 5, 1—8, 39

1. Bona nobis confert, 5, 1—11

5 1 Iustificati ergo ex fide, pacem habeamus ad
Deum per Dominum nostrum Iesum Christum:
2 per quem et habemus accessum per fidem in
gratiam istam, in qua stamus, et gloriamur in spe
gloriæ filiorum Dei. 3 Non solum autem, sed et
gloriamur in tribulationibus: scientes quod tribu-
latio patientiam operatur: 4 patientia autem pro-
bationem, probatio vero spem, 5 spes autem non
confundit: quia caritas Dei diffusa est in cordibus
nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.
6 Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi esse-
mus secundum tempus pro impiis mortuus est?
7 Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono

Iustificati ex fide pacem ad Deum habemus ac gloriationem triplicem

(17) Gn 17, 4. — (18) Gn 15, 5. — (2) Eph 2, 18. —
(3) Iac 1, 3. — (6) Hbr 9, 14; 1 Ptr 3, 18.

forsitan quis audeat mori. 8 Commendat autem caritatem *suam* Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, 9 Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. 10 Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii eius: multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. 11 Non solum autem: sed et gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

2. A peccato originali nos liberat, 5, 12—21

Per inobœdientiam Adæ peccatores constituti sumus, per obœdientiam Christi iusti constituimur

12 Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt: 13 Usque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset. 14 Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri. 15 Sed non sicut delictum, ita et donum; si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit. 16 Et non sicut per unum peccatum, ita et donum; nam iudicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. 17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ, et donationis, et iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Iesum Christum. 18 Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. 19 Sicut enim per inobœdientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita et per unius obœditionem, iusti constituentur multi. 20 Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia; 21 ut sicut regnavit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per iu-

stitiam in vitam æternam, per Iesum Christum
Dominum nostrum.

3. A peccato actuali nos liberat, 6, 1—23

Mortui peccato

6 1 Quid ergo dicemus? permanebimus in pec-
cato ut gratia abundet? 2 Absit. Qui enim
mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus
in illo? 3 An ignoratis quia quicumque baptizati
sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati
sumus? 4 Consepulti enim sumus cum illo per
baptismum in mortem: ut quomodo Christus sur-
rexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in
novitate vitæ ambulemus. 5 Si enim complantati
facti sumus similitudini mortis eius: simul et re-
surrectionis erimus. 6 Hoc scientes, quia vetus
homo noster simul crucifixus est, ut destruatur
corpus peccati, et ultra non serviamus peccato.
7 Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato.

viventes autem Deo

8 Si autem mortui sumus cum Christo: credi-
mus quia simul etiam vivemus cum Christo: 9 sci-
entes quod Christus resurgens ex mortuis iam
non moritur, mors illi ultra non dominabitur.
10 Quod enim mortuus est peccato, mortuus est
semel: quod autem vivit, vivit Deo. 11 Ita et vos
existimate, vos mortuos quidem esse peccato, vi-
ventes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro.

superabundantes gratia

12 Non ergo regnet peccatum in vestro mortali
corpore ut obœdiatis concupiscentiis eius. 13 Sed
neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis
peccato: sed exhibete vos Deo, tamquam ex mor-
tuis viventes: et membra vestra arma iustitiæ Deo.
14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non
enim sub lege estis, sed sub gratia.

non peccato, sed iustitiæ servire possumus ac debemus

15 Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus
sub lege, sed sub gratia? Absit. 16 Nescitis quo-
niam cui exhibetis vos servos ad obœdiendum,
servi estis eius, cui obœditis, sive peccati ad mor-
tem, sive obœditionis ad iustitiam? 17 Gratias

---

(4) Gal 3, 27; Col 2, 12. — Eph 4, 23; Hbr 12, 1; 1 Ptr 2, 1. — (16) Io 8, 34; 2 Ptr 2, 19.

autem Deo quod fuistis servi peccati, obœdistis
autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam
traditi estis. 18 Liberati autem a peccato, servi
facti estis iustitiæ. 19 Humanum dico, propter
infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis
membra vestra servire immunditiæ, et iniquitati
ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra
servire iustitiæ in sanctificationem. 20 Cum enim
servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. 21 Quem
ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc
erubescitis? Nam finis illorum mors est. 22 Nunc
vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, ha-
betis fructum vestrum in sanctificationem, finem
vero vitam æternam. 23 Stipendia enim peccati,
mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Christo
Iesu Domino nostro.

4. A servitute legis nos liberat, 7, 1—25

Baptizati a lege solvimur

7 1 An ignoratis fratres (scientibus enim legem
loquor) quia lex in homine dominatur quanto
tempore vivit? 2 Nam quæ sub viro est mulier,
vivente viro, alligata est legi: si autem mortuus
fuerit vir eius, soluta est a lege viri. 3 Igitur,
vivente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio
viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est
a lege viri: ut non sit adultera si fuerit cum alio
viro. 4 Itaque fratres mei et vos mortificati estis
legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex
mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. 5 Cum
enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ
per legem erant, operabantur in membris nostris,
ut fructificarent morti. 6 Nunc autem soluti sumus
a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut servia-
mus in novitate spiritus, et non in vetustate lit-
teræ.

quæ peccatum prohibet

7 Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit.
Sed peccatum non cognovi, nisi per legem: nam
concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non
concupisces. 8 Occasione autem accepta, peccatum

(2) 1 Cor 7, 39. — (7) Ex 20, 17; Dt 5, 21.

per mandatum operatum est in me omnem con-
cupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum
erat. 9 Ego autem vivebam sine lege aliquando.
Sed cum venisset mandatum, peccatum revixit.
10 Ego autem mortuus sum: et inventum est mihi
mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mor-
tem. 11 Nam peccatum occasione accepta per man-
datum, seduxit me, et per illud occidit. 12 Itaque
lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et iu-
stum, et bonum. 13 Quod ergo bonum est, mihi
factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut ap-
pareat peccatum, per bonum operatum est mihi
mortem: ut fiat supra modum peccans peccatum
per mandatum.

14 Scimus enim quia lex spiritualis est: ego au- sed homini carnali
tem carnalis sum venundatus sub peccato. 15 Quod
enim operor, non intelligo: non enim quod volo
bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio.
16 Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi,
quoniam bona est. 17 Nunc autem iam non ego
operor illud, sed quod habitat in me peccatum.
18 Scio enim quia non habitat in me, hoc est in
carne mea, bonum. Nam velle, adiacet mihi: per-
ficere autem bonum, non invenio. 19 Non enim
quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo ma-
lum, hoc ago. 20 Si autem quod nolo, illud facio:
iam non ego operor illud, sed quod habitat in me,
peccatum.

21 Invenio igitur legem, volenti mihi facere bo- facultatem implendi præcepta non dat
num, quoniam mihi malum adiacet: 22 condelector
enim legi Dei secundum interiorem hominem:
23 video autem aliam legem in membris meis, re-
pugnantem legi mentis meæ, et captivantem me
in lege peccati, quæ est in membris meis. 24 In-
felix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis
huius? 25 Gratia Dei per Iesum Christum Do-
minum nostrum. Igitur ego ipse mente servio
legi Dei: carne autem, legi peccati.

---

(12) 1 Tim 1, 8.

5. A damnatione mortis nos liberat, 8, 1—39

Baptizati vivere possumus

8 1 Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt
in Christo Iesu: qui non secundum carnem
ambulant. 2 Lex enim spiritus vitæ in Christo
Iesu liberavit me a lege peccati et mortis. 3 Nam
quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per
carnem: Deus filium suum mittens in similitudi-
nem carnis peccati, et de peccato damnavit pecca-
tum in carne, 4 ut iustificatio legis impleretur in
nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed
secundum spiritum. 5 Qui enim secundum car-
nem sunt: quæ carnis sunt, sapiunt; qui vero se-
cundum spiritum sunt: quæ sunt spiritus, sentiunt.
6 Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem
spiritus, vita, et pax. 7 Quoniam sapientia carnis
inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta:
nec enim potest. 8 Qui autem in carne sunt, Deo
placere non possunt. 9 Vos autem in carne non
estis, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat
in vobis. Siquis autem Spiritum Christi non ha-
bet: hic non est eius. 10 Si autem Christus in
vobis est: corpus quidem mortuum est propter
peccatum, spiritus vero vivit propter iustificatio-
nem. 11 Quod si Spiritus eius, qui suscitavit Ie-
sum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Ie-
sum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia
corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius
in vobis.

vita gratiæ acceptæ

12 Ergo fratres debitores sumus non carni, ut
secundum carnem vivamus. 13 Si enim secundum
carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta
carnis mortificaveritis, vivetis. 14 Quicumque enim
spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. 15 Non enim
accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed
accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo cla-
mamus: Abba (Pater). 16 Ipse enim Spiritus te-
stimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii
Dei. 17 Si autem filii, et heredes: heredes quidem

(15) Gal 4, 5; 2 Tim 1, 7.

Dei, coheredes autem Christi: si tamen compa-
timur, ut et conglorificemur.

ac vita gloriæ futuræ

18 Existimo enim quod non sunt condignæ pas-
siones huius temporis ad futuram gloriam, quæ
revelabitur in nobis. 19 Nam exspectatio creaturæ,
revelationem filiorum Dei exspectat. 20 Vanitati
enim creatura subiecta est non volens, sed propter
eum, qui subiecit eam in spe: 21 quia et ipsa
creatura liberabitur a servitute corruptionis in li-
bertatem gloriæ filiorum Dei. 22 Scimus enim
quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque
adhuc. 23 Non solum autem illa, sed et nos ipsi
primitias spiritus habentes: et ipsi intra nos ge-
mimus adoptionem filiorum Dei exspectantes, red-
emptionem corporis nostri. 24 Spe enim salvi facti
sumus. Spes autem, quæ videtur, non est spes:
nam quod videt quis, quid sperat? 25 Si autem
quod non videmus, speramus: per patientiam ex-
spectamus.

a Spiritu sancto adiuti

26 Similiter autem et Spiritus adiuvat infirmita-
tem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, ne-
scimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemi-
tibus inenarrabilibus. 27 Qui autem scrutatur corda,
scit quid desideret Spiritus: quia secundum Deum
postulat pro sanctis. 28 Scimus autem quoniam
diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum,
iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti.
29 Nam quos præscivit, et prædestinavit conformes
fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in
multis fratribus. 30 Quos autem prædestinavit,
hos et vocavit: et quos vocavit, hos et iustifica-
vit: quos autem iustificavit, illos et glorificavit.

a Patre Filioque dilecti

31 Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus pro no-
bis, quis contra nos? 32 Qui etiam proprio Filio
suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit
illum: quo modo non etiam cum illo omnia nobis
donavit? 33 Quis accusabit adversus electos Dei?
Deus qui iustificat, 34 quis est qui condemnet?
Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui et re-
surrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam inter-
pellat pro nobis. 35 Quis ergo nos separabit a

caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fa-
mes? an nuditas? an periculum? an persecutio?
an gladius? 36 (sicut scriptum est:

Quia propter te mortificamur tota die: æsti-
mati sumus sicut oves occisionis.)

37 Sed in his omnibus superamus propter eum,
qui dilexit nos. 38 Certus sum enim quia neque
mors, neque vita, neque angeli, neque principatus,
neque virtutes, neque instantia, neque futura, ne-
que fortitudo, 39 neque altitudo, neque profun-
dum, neque creatura alia poterit nos separare a
caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

III. Evangelium est virtus Dei omni credenti, 9, 1—11, 36

1. Electi a Deo ad salutem perveniunt 9, 1—29

Paulus dolens quod Iudæi ad salutem non pervenerint, docet

9 1 Veritatem dico in Christo, non mentior: te-
stimonium mihi perhibente conscientia mea in
Spiritu sancto: 2 quoniam tristitia mihi magna
est, et continuus dolor cordi meo. 3 Optabam enim
ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus
meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, 4 qui
sunt Israelitæ, quorum adoptio est filiorum, et glo-
ria, et testamentum, et legislatio, et obsequium,
et promissa: 5 quorum patres, et ex quibus est
Christus secundum carnem, qui est super omnia
Deus benedictus in sæcula. Amen.

salutem non omnibus, sed electis filiis patriarcharum promissam

6 Non autem quod exciderit verbum Dei. Non
enim omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitæ:
7 neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filii: sed
in Isaac vocabitur tibi semen: 8 id est, non qui
filii carnis, hi filii Dei: sed qui filii sunt promis-
sionis, æstimantur in semine. 9 Promissionis enim
verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam:
et erit Saræ filius. 10 Non solum autem illa: sed

---

(36) Ps 43, 22. — (3) Act 9, 2; 1 Cor 15, 9. —
(7) Gn 21, 12. — (8) Gal 4, 28. — (9) Gn 18, 10. —
(10) Gn 25, 24.

et Rebecca ex uno concubitu habens, Isaac patris
nostri. 11 Cum enim nondum nati fuissent, aut
aliquid boni egissent, aut mali (ut secundum elec-
tionem propositum Dei maneret), 12 non ex ope-
ribus, sed ex vocante dictum est ei: Quia maior
serviet minori, 13 sicut scriptum est: Iacob dilexi,
Esau autem odio habui.

hanc electionem Dei creatoris non iniquam esse

14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud
Deum? Absit. 15 Moysi enim dicit: Miserebor
cuius misereor: et misericordiam præstabo cuius
miserebor. 16 Igitur non volentis, neque currentis,
sed miserentis est Dei. 17 Dicit enim Scriptura
Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut osten-
dam in te virtutem meam: et ut annuntietur no-
men meum in universa terra. 18 Ergo cuius vult
miseretur, et quem vult indurat. 19 Dicis itaque
mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim eius
quis resistit? 20 O homo, tu quis es, qui respon-
deas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se
finxit: Quid me fecisti sic? 21 An non habet po-
testatem figulus luti ex eadem massa facere aliud
quidem vas in honorem, aliud vero in contume-
liam?

vocationem gentium et exclusionem multorum Iudæorum prædictam esse

22 Quod si Deus volens ostendere iram, et no-
tam facere potentiam suam, sustinuit in multa pa-
tientia, vasa iræ, apta in interitum, 23 ut osten-
deret divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ,
quæ præparavit in gloriam. 24 Quos et vocavit
nos non solum ex Iudæis, sed etiam ex gentibus,
25 sicut in Osee dicit:

Vocabo non plebem meam, plebem meam: et
non dilectam, dilectam: et non miseri-
cordiam consecutam, misericordiam conse-
cutam.
26 Et erit: in loco, ubi dictum est eis: Non plebs
mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.

---

(12) Gn 25, 23. — (13) Mal 1, 2. — (15) Ex 33, 19. — (17) Ex 9, 16. — (20) Sap 15, 7; Is 45, 9; Ir 18, 6. — (25) Os 2, 24; 1 Ptr 2, 10. — (26) Os 1, 10.

27 Isaias autem clamat pro Israel:
Si fuerit numerus filiorum Israel tamquam arena maris, reliquiæ salvæ fient.
28 Verbum enim consummans, et abbrevians in æquitate: quia verbum breviatum faciet Dominus super terram:
29 et sicut prædixit Isaias:
Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, et sicut Gomorrha similes fuissemus.

2. Increduli a salute promissa excluduntur. 9, 30—10, 21

Gentes propter fidem salvatæ, Iudæi propter incredulitatem reiecti sunt

30 Quid ergo dicemus? Quod gentes, quæ non
sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam: iu-
stitiam autem, quæ ex fide est. 31 Israel vero
sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non per-
venit. 32 Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex
operibus: offenderunt enim in lapidem offensionis,
33 sicut scriptum est:
Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali: et omnis, qui credit in eum, non confundetur.

qui iustitiam fidei pro se ac gentibus prædictam culpabiliter ignorant

10 1 Fratres, voluntas quidem cordis mei, et
obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem.
2 Testimonium enim perhibeo illis quod æmulatio-
nem Dei habent, sed non secundum scientiam.
3 Ignorantes enim iustitiam Dei, et suam quæren-
tes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. 4 Fi-
nis enim legis, Christus, ad iustitiam omni cre-
denti. 5 Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam,
quæ ex lege est, qui fecerit homo, vivet in ea.
6 Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit: Ne di-
xeris in corde tuo: quis ascendet in cælum? id
est, Christum deducere: 7 Aut quis descendet in
abyssum? hoc est, Christum a mortuis revocare.
8 Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in
ore tuo, et in corde tuo: hoc est verbum fidei,

---

(27) Is 10, 22. — (29) Is 1, 9. — (33) Is 8, 14; 28, 16; 1 Ptr 2, 7. — (5) Lv 18, 5; Ez 20, 11. — (6) Dt 30, 12. — (8) Dt 30, 14. —

quod prædicamus. 9 Quia si confitearis in ore tuo
Dominum Iesum, et in corde tuo credideris quod
Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris.
10 Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem
confessio fit ad salutem. 11 Dicit enim Scriptura:
Omnis, qui credit in illum, non confundetur. 12 Non
enim est distinctio Iudæi, et Græci: nam idem Do-
minus omnium, dives in omnes, qui invocant illum.
13 Omnis enim, quicumque invocaverit nomen
Domini, salvus erit.

14 Quomodo ergo invocabunt, in quem non cre-
diderunt? Aut quomodo credent ei, quem non
audierunt? Quomodo autem audient sine prædi-
cante? 15 Quomodo vero prædicabunt nisi mit-
tantur? sicut scriptum est: Quam speciosi pedes
evangelizantium pacem, evangelizantium bona!
16 Sed non omnes obœdiunt Evangelio. Isaias enim
dicit: Domine quis credidit auditui nostro? 17 Ergo
fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.
18 Sed dico: Numquid non audierunt? Et quidem
in omnem terram exivit sonus eorum, et in
fines orbis terræ verba eorum.
19 Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Pri-
mus Moyses dicit: Ego ad æmulationem vos ad-
ducam in non gentem: in gentem insipientem, in
iram vos mittam. 20 Isaias autem audet, et dicit:
Inventus sum a non quærentibus me: palam
apparui iis, qui me non interrogabant.
21 Ad Israel autem dicit:
Tota die expandi manus meas ad populum non
credentem, et contradicentem.

atque evangelio prædicato et a gentibus intellecto pertinaciter contradicunt

3. Credentes salutem promissam consequuntur, 11, 1—36

11 1 Dico ergo: Numquid Deus reppulit popu-
lum suum? Absit. Nam et ego Israelita
sum ex semine Abraham, de tribu Beniamin:

Electa pars fidelis Iudæorum salutem consecuta est

---

(11) Is 28, 16. — (13) Ioel 2, 32; Act 2, 21. —
(15) Is 52, 7; Nah 1, 15. — (16) Is 53, 1; Io 12, 38. —
(18) Ps 18, 5. — (19) Dt 32, 21. — (20) Is 65, 1. —
(21) Is 65, 2.

2 Non reppulit Deus plebem suam, quam præscivit.
An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemad-
modum interpellat Deum adversum Israel? 3 Do-
mine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffo-
derunt: et ego relictus sum solus, et quærunt ani-
mam meam. 4 Sed quid dicit illi divinum respon-
sum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui
non curvaverunt genua ante Baal. 5 Sic ergo et
in hoc tempore reliquiæ secundum electionem gra-
tiæ salvæ factæ sunt. 6 Si autem gratia, iam non
ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia.
7 Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est
consecutus: electio autem consecuta est: ceteri vero
excæcati sunt: 8 sicut scriptum est: Dedit illis
Deus spiritum compunctionis: oculos ut non vi-
deant, et aures ut non audiant, usque in hodier-
num diem. 9 Et David dicit:

Fiat mensa eorum in laqueum, et in captionem,
et in scandalum, et in retributionem illis.
10 Obscurentur oculi eorum ne videant: et dor-
sum eorum semper incurva.

Incredulitas maioris partis eorum, gentibus salutifera, non insanabilis est

11 Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut ca-
derent? Absit. Sed illorum delicto, salus est gen-
tibus ut illos æmulentur. 12 Quod si delictum il-
lorum divitiæ sunt mundi, et diminutio eorum di-
vitiæ gentium: quanto magis plenitudo eorum?
13 Vobis enim dico gentibus: Quamdiu quidem
ego sum gentium Apostolus, ministerium meum
honorificabo, 14 si quomodo ad æmulandum pro-
vocem carnem meam, et salvos faciam aliquos ex
illis. 15 Si enim amissio eorum, reconciliatio est
mundi: quæ assumptio, nisi vita ex mortuis?
16 Quod si delibatio sancta est, et massa: et si
radix sancta, et rami. 17 Quod si aliqui ex ramis
fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus
es in illis, et socius radicis, et pinguedinis olivæ
factus es, 18 noli gloriari adversus ramos. Quod
si gloriaris: non tu radicem portas, sed radix te.

---

(3) 1 Rg 19, 10. — (4) 1 Rg 19, 18. — (8) Is 6, 9; Mt 13, 14; Io 12, 40; Act 28, 26. — (9) Ps 68, 23.

19 Dices ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar.
20 Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu
autem fide stas: noli altum sapere, sed time. 21 Si
enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne
forte nec tibi parcat. 22 Vide ergo bonitatem, et
severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt,
severitatem: in te autem bonitatem Dei, si per-
manseris in bonitate, alioquin et tu excideris. 23 Sed
et illi, si non permanserint in incredulitate, inse-
rentur: potens est enim Deus iterum inserere illos.
24 Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, et
contra naturam insertus es in bonam olivam: quanto
magis ii, qui secundum naturam, inserentur suæ
olivæ?

25 Nolo enim vos ignorare fratres mysterium
hoc: (ut non sitis vobisipsis sapientes) quia cæcitas
ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium
intraret, 26 et sic omnis Israel salvus fieret, sicut
scriptum est:

Veniet ex Sion, qui eripiat, et avertat impie-
tatem a Iacob.
27 Et hoc illis a me testamentum: cum abstulero
peccata eorum.

post conversionem plenitudinis gentium omnis Israel per fidem salvus fiet

28 Secundum Evangelium quidem, inimici propter
vos: secundum electionem autem, carissimi propter
patres. 29 Sine pænitentia enim sunt dona, et vo-
catio Dei. 30 Sicut enim aliquando et vos non
credidistis Deo, nunc autem misericordiam conse-
cuti estis propter incredulitatem illorum: 31 ita
et isti nunc non crediderunt in vestram misericordi-
am: ut et ipsi misericordiam consequantur. 32 Con-
clusit enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium
misereatur.

33 O altitudo divitiarum sapientiæ, et scientiæ
Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et
investigabiles viæ eius!
34 Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis
consiliarius eius fuit?
35 Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei?

iudicia Dei incomprehensibilia sunt

(26) Is 59, 20. — (34) Sap 9, 13; Is 40, 13; 1 Cor 2, 16.

36 Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso
sunt omnia: ipsi gloria in sæcula. Amen.

PARS ALTERA

De practica fide evangelica, 12, 1—15, 13

I. Generalia præcepta moralia, 12, 1—13, 14

1. Officia erga Deum, 12, 1—8

Quantum ad corpus et animam

12 1 Obsecro itaque vos fratres per misericor-
diam Dei, ut exhibeatis corpora vestra ho-
stiam viventem, sanctam, Deo placentem, ratio-
nabile obsequium vestrum. 2 Et nolite conformari
huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus
vestri: ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, et
beneplacens, et perfecta.

quantum ad dona gratiæ

3 Dico enim per gratiam quæ data est mihi, om-
nibus qui sunt inter vos: Non plus sapere quam
oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: et uni-
cuique sicut Deus divisit mensuram fidei. 4 Sicut
enim in uno corpore multa membra habemus, omnia
autem membra non eumdem actum habent: 5 ita
multi unum corpus sumus in Christo, singuli au-
tem alter alterius membra. 6 Habentes autem do-
nationes secundum gratiam, quæ data est nobis,
differentes: sive prophetiam secundum rationem
fidei, 7 sive ministerium in ministrando, sive qui
docet in doctrina, 8 qui exhortatur in exhortando,
qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitu-
dine, qui miseretur in hilaritate.

2. Officia erga proximum, 12, 9—13, 10

Quales actus interni et externi in vita privata exercendi sint

9 Dilectio sine simulatione. Odientes malum, ad-
hærentes bono: 10 Caritate fraternitatis invicem
diligentes: Honore invicem prævenientes: 11 Sol-
licitudine non pigri: Spiritu ferventes: Domino ser-
vientes: 12 Spe gaudentes: In tribulatione patien-

---

(1) Phlp 4, 18. — (2) Eph 5, 17; 1 Thes 4, 3. — (3) 1 Cor 12, 11; Eph 4, 7. — (9) Am 5, 15. — (10) Eph 4, 3; 1 Ptr 2, 17.

tes: Orationi instantes: 13 Necessitatibus sanctorum
communicantes: Hospitalitatem sectantes. 14 Bene-
dicite persequentibus vos: benedicite, et nolite ma-
ledicere. 15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum
flentibus: 16 Idipsum invicem sentientes: Non alta
sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse
prudentes apud vosmetipsos: 17 Nulli malum pro
malo reddentes: providentes bona non tantum co-
ram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.
18 Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus
hominibus pacem habentes: 19 Non vosmetipsos
defendentes carissimi, sed date locum iræ. Scriptum
est enim: Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Do-
minus. 20 Sed

si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit,
potum da illi:
hoc enim faciens, carbones ignis congeres super
caput eius.

21 Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

13 1 Omnis anima potestatibus sublimioribus
subdita sit: Non est enim potestas nisi a
Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. 2 Ita-
que qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.
Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acqui-
runt: 3 nam principes non sunt timori boni operis,
sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bo-
num fac: et habebis laudem ex illa: 4 Dei enim mi-
nister est tibi in bonum. Si autem malum feceris,
time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim
minister est: vindex in iram ei, qui malum agit.
5 Ideo necessitate subditi estote non solum propter
iram, sed etiam propter conscientiam. 6 Ideo enim
et tributa præstatis: ministri enim Dei sunt, in
hoc ipsum servientes. 7 Reddite ergo omnibus de-
bita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal:
cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

quare et quomodo potestatibus obœdiendum sit

(13) Hbr 13, 2; 1 Ptr 4, 9. — (17) 2 Cor 8, 21. — (18) Hbr 12, 14. — (19) Sir 28, 1—3; Mt 5, 39. — Dt 32, 35; Hbr 10, 30. — (20) Pr 25, 21. — (1) Sap 6, 4; 1 Ptr 2, 13. — (7) Mt 22, 21.

cur omnes diligendi sint

8 Nemini quidquam debeatis: nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit. 9 Nam: Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falsum testimonium dices: Non concupisces: et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. 10 Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

3. Officia erga nosmetipsos, 13, 11—14

Exutis vitiis Iesum induamur

11 Et hoc scientes tempus: quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. 12 Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. 13 Sicut in die honeste ambulemus: non in comessationibus, et ebrietatibus, non in cubilibus, et impudicitiis, non in contentione, et æmulatione: 14 sed induimini Dominum Iesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.

II. Specialia præcepta moralia, 14, 1—15, 13

1. Iudicia temeraria declinentur, 14, 1—12

Infirmi non spernendi, firmi non iudicandi

14 1 Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. 2 Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet. 3 Is, qui manducat, non manducantem non spernat: et qui non manducat, manducantem non iudicet: Deus enim illum assumpsit.

ob varias et gravissimas rationes

4 Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem: potens est enim Deus statuere illum. 5 Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem: unusquisque in suo sensu abundet. 6 Qui sapit diem, Domino sapit: Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non man-

---

(9) Ex 20, 14; Dt 5, 18. — Lv 19, 18; Mt 22, 39; Mc 12, 31; Gal 5, 14; Iac 2, 8. — (13) Lc 21, 34. — (14) Gal 5, 16; 1 Ptr 2, 11. — (4) Iac 4, 13.

ducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo.
7 Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi mo-
ritur. 8 Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive
morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus,
sive morimur, Domini sumus. 9 In hoc enim Chri-
stus mortuus est, et resurrexit: ut et mortuorum
et vivorum dominetur. 10 Tu autem quid iudicas
fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum?
Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. 11 Scrip-
tum est enim:

Vivo ego, dicit Dominus,
quoniam mihi flectetur omne genu: et omnis
lingua confitebitur Deo.
12 Itaque unusquisque nostrum pro se rationem
reddet Deo.

2. Scandalum pusillorum vitetur, 14, 13—23

13 Non ergo amplius invicem iudicemus: sed
hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, Ne frater contristetur
vel scandalum. 14 Scio, et confido in Domino Iesu,
quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existi-
mat quid commune esse, illi commune est. 15 Si
enim propter cibum frater tuus contristatur: iam
non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo
illum perdere, pro quo Christus mortuus est. 16 Non
ergo blasphemetur bonum nostrum. 17 Non est
enim regnum Dei esca, et potus: sed iustitia, et
pax, et gaudium in Spiritu sancto: 18 qui enim
in hoc servit Christo, placet Deo, et probatus est
hominibus. 19 Itaque quæ pacis sunt, sectemur:
et quæ ædificationis sunt, in invicem custodiamus.
20 Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia
quidem sunt munda: sed malum est homini, qui neve opus Dei destruatur
per offendiculum manducat. 21 Bonum est non
manducare carnem, et non bibere vinum, neque
in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur,
aut infirmatur. 22 Tu fidem habes? penes temet-
ipsum habe coram Deo: Beatus, qui non iudicat

(10) 2 Cor 5, 10. — (11) Is 45, 23; Phlp 2, 10. —
(15) 1 Cor 8, 11. — (20) Tit 1, 15. — (21) 1 Cor 8, 13.

semetipsum in eo, quod probat. 23 Qui autem
discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non
ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, pec-
catum est.

3. Imbecillitates infirmorum sustineantur, 15, 1—13

Omnes exemplo Christi saluti proximorum studeant

15 1 Debemus autem nos firmiores imbecillita-
tes infirmorum sustinere, et non nobis pla-
cere. 2 Unusquisque vestrum proximo suo placeat
in bonum, ad ædificationem. 3 Etenim Christus
non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Improperia
improperantium tibi ceciderunt super me. 4 Quæ-
cumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam
scripta sunt: ut per patientiam, et consolationem
Scripturarum, spem habeamus.

perfecte concordes sint, quia Christus Iudæos et gentes assumpsit

5 Deus autem patientiæ, et solacii det vobis id-
ipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Chri-
stum: 6 ut unanimes, uno ore honorificetis Deum,
et patrem Domini nostri Iesu Christi. 7 Propter
quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit
vos in honorem Dei. 8 Dico enim Christum Iesum
ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem
Dei, ad confirmandas promissiones patrum: 9 gen-
tes autem super misericordia honorare Deum, sicut
scriptum est:

Propterea confitebor tibi in gentibus Domine,
et nomini tuo cantabo.

10 Et iterum dicit: Lætamini gentes cum plebe
eius. 11 Et iterum:

Laudate omnes gentes Dominum: et magni-
ficate eum omnes populi.

12 Et rursus Isaias ait:

Erit radix Iesse, et qui exsurget regere gentes,
in eum gentes sperabunt.

benedictio apostolica

13 Deus autem spei repleat vos omni gaudio,
et pace in credendo: ut abundetis in spe, et vir-
tute Spiritus sancti.

---

(3) Ps 68, 10. — (5) 1 Cor 1, 10. — (9) 2 Sm 22, 50; Ps 17, 50. — (11) Ps 116, 1. — (12) Is 11, 10.

Epilogus, 15, 14–16, 27

1. Excusatio et propositum apostoli, 15, 14—33

Audacius scripsit ut doctor gentium

14 Certus sum autem fratres mei et egò ipse de
vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti
omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere.
15 Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte,
tamquam in memoriam vos reducens: propter gra-
tiam, quæ data est mihi a Deo, 16 ut sim mini-
ster Christi Iesu in gentibus: sanctificans Evange-
lium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta, et sanc-
tificata in Spiritu sancto. 17 Habeo igitur gloriam
in Christo Iesu ad Deum. 18 Non enim audeo
aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Chri-
stus in obœdientiam gentium, verbo et factis: 19 in
virtute signorum, et prodigiorum, in virtute Spiri-
tus sancti: ita ut ab Ierusalem per circuitum usque
ad Illyricum repleverim Evangelium Christi. 20 Sic
autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nomi-
natus est Christus, ne super alienum fundamentum
ædificarem: sed sicut scriptum est:
21 Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt:
et qui non audierunt, intelligent.

profecturus est Ierosolymam, Romam, in Hispaniam

22 Propter quod et impediebar plurimum venire
ad vos, et prohibitus sum usque adhuc. 23 Nunc
vero ulterius locum non habens in his regionibus,
cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex mul-
tis iam præcedentibus annis: 24 cum in Hispa-
niam proficisci cœpero, spero quod præteriens vi-
deam vos, et a vobis deducar illuc, si vobis pri-
mum ex parte fruitus fuero. 25 Nunc igitur pro-
ficiscar in Ierusalem ministrare sanctis. 26 Proba-
verunt enim Macedonia, et Achaia collationem ali-
quam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in
Ierusalem. 27 Placuit enim eis: et debitores sunt
eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti
sunt gentiles: debent et in carnalibus ministrare
illis. 28 Hoc igitur cum consummavero, et assi-

---

(21) Is 52, 15. — (27) 1 Cor 9, 11.

gnavero eis fructum hunc: per vos proficiscar in Hispaniam. 29 Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelii Christi veniam. 30 Obsecro ergo vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, et per caritatem sancti Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, 31 ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Iudæa, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis, 32 ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, et refrigerer vobiscum. 33 Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

2. Commendatio et salutationes. 16, 1—24

Phœbe commendatur

16 1 Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris: 2 ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis: et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit: etenim ipsa quoque astitit multis, et mihi ipsi.

multi a Paulo nominatim salutantur

3 Salutate Priscam, et Aquilam adiutores meos in Christo Iesu (4 qui pro anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed et cunctæ ecclesiæ gentium); 5 et domesticam Ecclesiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi, qui est primitivus Asiæ in Christo. 6 Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis. 7 Salutate Andronicum, et Iuniam cognatos, et concaptivos meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo. 8 Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino. 9 Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo Iesu, et Stachyn dilectum meum. 10 Salutate Apellen probum in Christo. 11 Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino. 12 Salutate Tryphænam, et Tryphosam: quæ laborant in Domino. Salutate Persidem carissimam, quæ multum laboravit in Domino.

---

(3) Act 18, 2. 26.

13 Salutate Rufum electum in Domino, et matrem
eius, et meam. 14 Salutate Asyncritum, Phlegon-
tem, Hermam, Patrobam, Hermen: et qui cum eis
sunt, fratres. 15 Salutate Philologum, et Iuliam,
Nereum, et sororem eius, et Olympiadem, et om-
nes, qui cum eis sunt, sanctos. 16 Salutate invi-
cem in osculo sancto. Salutant vos omnes Eccle-
siæ Christi.

17 Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, hæretici vitentur
qui dissensiones, et offendicula præter doctrinam,
quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis.
18 Huiuscemodi enim Christo Domino nostro non
serviunt, sed suo ventri: et per dulces sermones,
et benedictiones seducunt corda innocentium. 19 Ve-
stra enim obœdientia in omnem locum divulgata
est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapi-
entes esse in bono, et simplices in malo. 20 Deus
autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris
velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vo-
biscum.

21 Salutat vos Timotheus adiutor meus, et Lu- Romani ab aliis salutantur
cius, et Iason, et Sosipater cognati mei. 22 Saluto
vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.
23 Salutat vos Caius hospes meus, et universa Ec-
clesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, et
Quartus, frater. 24 Gratia Domini nostri Iesu
Christi cum omnibus vobis. Amen.

3. Doxologia magna, 16, 25—27

25 Ei autem, qui potens est vos confirmare iuxta Soli potenti et sapienti Deo
Evangelium meum, et prædicationem Iesu Christi,
secundum revelationem mysterii temporibus æter-
nis taciti (26 quod nunc patefactum est per Scrip-
turas Prophetarum secundum præceptum æterni
Dei, ad obœditionem fidei), in cunctis gentibus cog-
niti, 27 soli sapienti Deo, per Iesum Christum,
cui honor, et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

(21) Act 16, 1.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA

Exordium, 1, 1—9

Salutatio apostolica

1 1 Paulus vocatus Apostolus Iesu Christi per
voluntatem Dei, et Sosthenes frater, 2 Eccle-
siæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo
Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui invocant
nomen Domini nostri Iesu Christi, in omni loco
ipsorum, et nostro. 3 Gratia vobis, et pax a Deo
Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratiarum actio

4 Gratias ago Deo meo semper pro vobis in
gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu:
5 quod in omnibus divites facti estis in illo, in
omni verbo, et in omni scientia: 6 sicut testimo-
nium Christi confirmatum est in vobis: 7 ita ut
nihil vobis desit in ulla gratia, exspectantibus re-
velationem Domini nostri Iesu Christi, 8 qui et
confirmabit vos usque in finem sine crimine, in
die adventus Domini nostri Iesu Christi. 9 Fidelis
Deus: per quem vocati estis in societatem filii eius
Iesu Christi Domini nostri.

PARS PRIOR

Correctio morum malorum, 1, 10—6, 20

I. Reprehensio contentionis partium, 1, 10—4, 21

1. Contentio uni baptismo contraria est, 1, 10—16

Schismata varia

10 Obsecro autem vos fratres per nomen Do-
mini nostri Iesu Christi: ut idipsum dicatis omnes,

(9) 1 Thes 5, 24.

et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti
in eodem sensu, et in eadem sententia. 11 Signi-
ficatum est enim mihi de vobis fratres mei ab iis,
qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos.
12 Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum di-
cit: Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo:
ego vero Cephæ: ego autem Christi.
13 Divisus est Christus? Numquid Paulus cru-
cifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli bapti-
zati estis? 14 Gratias ago Deo, quod neminem
vestrum baptizavi, nisi Crispum, et Caium: 15 ne
quis dicat quod in nomine meo baptizati estis.
16 Baptizavi autem et Stephanæ domum: ceterum
nescio si quem alium baptizaverim.

licet baptismus unus

2. **Contentio uni doctrinæ contraria est, 1, 17—3, 4a**

17 Non enim misit me Christus baptizare, sed
evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacue-
tur crux Christi. 18 Verbum enim crucis pereunti-
bus quidem stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt,
id est nobis, Dei virtus est. 19 Scriptum est enim:
Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam
prudentium reprobabo.
20 Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius
sæculi?
Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?
21 Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus
per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam
prædicationis salvos facere credentes. 22 Quoniam
et Iudæi signa petunt, et Græci sapientiam quæ-
runt: 23 nos autem prædicamus Christum cruci-
fixum: Iudæis quidem scandalum, gentibus autem
stultitiam, 24 ipsis autem vocatis Iudæis, atque
Græcis Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam:
25 quia quod stultum est Dei, sapientius est ho-
minibus: et quod infirmum est Dei, fortius est
hominibus.

Sapientia humana a Deo reiecta

---

(12) Act 18, 24. — (14) Act 18, 8. — (17) Inf 2, 1. 4; 2 Ptr 1, 16. — (18) Rom 1, 16. — (19) Is 29, 14. — (20) Is 33, 18.

stultitia humana autem electa est

26 Videte enim vocationem vestram fratres, quia
non multi sapientes secundum carnem, non multi
potentes, non multi nobiles: 27 sed quæ stulta sunt
mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: et in-
firma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: 28 et
ignobilia mundi, et contemptibilia elegit Deus, et
ea, quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret:
29 ut non glorietur omnis caro in conspectu eius.
30 Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui
factus est nobis sapientia a Deo, et iustitia, et
sanctificatio, et redemptio: 31 ut quemadmodum
scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

ideo prædicatio Pauli non in sapientia humana fuit

2 1 Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni
non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, an-
nuntians vobis testimonium Christi. 2 Non enim
iudicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum
Christum, et hunc crucifixum. 3 Et ego in infir-
mitate, et timore, et tremore multo fui apud vos:
4 et sermo meus, et prædicatio mea non in per-
suasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in osten-
sione spiritus, et virtutis: 5 ut fides vestra non
sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

altas doctrinas revelatas apostoli spiritualibus, non carnalibus tradunt

6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos:
sapientiam vero non huius sæculi, neque principum
huius sæculi, qui destruuntur: 7 sed loquimur Dei
sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam
prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram,
8 quam nemo principum huius sæculi cognovit: si
enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ cru-
cifixissent. 9 Sed sicut scriptum est:

Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec
in cor hominis ascendit, quæ præparavit
Deus iis, qui diligunt illum:

10 nobis autem revelavit Deus per spiritum suum:
Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei.
11 Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi
spiritus hominis, qui in ipso est? ita et quæ Dei

---

(30) Ir 23, 5. — (31) Ir 9, 23 s.; 2 Cor 10, 17. —
(1) Sup 1, 17. — (3) Act 18, 1. — (4) 2 Ptr 1, 16. —
(9) Is 64, 4.

sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei. 12 Nos
autem non spiritum huius mundi accepimus, sed
Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo
donata sunt nobis: 13 quæ et loquimur non in
doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spi-
ritus, spiritualibus spiritualia comparantes. 14 Ani-
malis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spi-
ritus Dei: stultitia enim est illi, et non potest in-
telligere: quia spiritualiter examinatur. 15 Spiri-
tualis autem iudicat omnia: et ipse a nemine iu-
dicatur. 16 Quis enim cognovit sensum Domini,
qui instruat eum? Nos autem sensum Christi ha-
bemus.

quare Paulus Corinthiis carnalibus eas non tradidit

3 1 Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi
spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam
parvulis in Christo, 2 lac vobis potum dedi, non
escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc qui-
dem potestis: adhuc enim carnales estis. 3 Cum
enim sit inter vos zelus, et contentio: nonne car-
nales estis, et secundum hominem ambulatis?
4 Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli.
Alius autem: Ego Apollo: nonne homines estis?

3. Contentio uni domino contraria est, 3, 4b—4, 21

Operarii evangelici ministri Dei sunt

Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus?
5 Ministri eius, cui credidistis, et unicuique sicut
Dominus dedit. 6 Ego plantavi, Apollo rigavit: sed
Deus incrementum dedit. 7 Itaque neque qui plan-
tat est aliquid, neque qui rigat: sed, qui incre-
mentum dat, Deus. 8 Qui autem plantat, et qui
rigat, unum sunt. Unusquisque autem propriam
mercedem accipiet secundum suum laborem. 9 Dei
enim sumus adiutores: Dei agricultura estis, Dei
ædificatio estis.

fundantes vel superædificantes

10 Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi,
ut sapiens architectus fundamentum posui: alius
autem superædificat. Unusquisque autem videat
quomodo superædificet. 11 Fundamentum enim

(13) 2 Ptr 1, 16. — (16) Sap 9, 13; Is 40, 13;
Rom 11, 34. — (8) Ps 61, 13; Gal 6, 5.

aliud nemo potest ponere præter id, quod positum
est, quod est Christus Iesus. 12 Si quis autem
superædificat super fundamentum hoc, aurum, ar-
gentum, lapides pretiosos, ligna, fænum, stipulam,
13 uniuscuiusque opus manifestum erit: Dies enim
Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et
uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. 14 Si
cuius opus manserit quod superædificavit, merce-
dem accipiet. 15 Si cuius opus arserit, detrimen-
tum patietur: ipse autem salvus erit: sic tamen
quasi per ignem. 16 Nescitis quia templum Dei
estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? 17 Si quis
autem templum Dei violaverit, disperdet illum
Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod
estis vos.

in quibus nemo glorietur

18 Nemo se seducat: si quis videtur inter vos
sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit sa-
piens. 19 Sapientia enim huius mundi, stultitia est
apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam
sapientes in astutia eorum. 20 Et iterum:

> Dominus novit cogitationes sapientium quo-
> niam vanæ sunt.

21 Nemo itaque glorietur in hominibus. 22 Om-
nia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo,
sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors,
sive præsentia, sive futura: omnia enim vestra
sunt: 23 vos autem Christi: Christus autem Dei.

dispensatores mysteriorum sunt,

4 1 Sic nos existimet homo ut ministros Christi:
et dispensatores mysteriorum Dei. 2 Hic iam
quæritur inter dispensatores ut fidelis quis inve-
niatur.

neque iudicandi

3 Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudi-
cer, aut ab humano die: sed neque meipsum iu-
dico. 4 Nihil enim mihi conscius sum: sed non
in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me,
Dominus est. 5 Itaque nolite ante tempus iudi-
care, quoadusque veniat Dominus: qui et illumi-

---

(17) Inf 6, 19; 2 Cor 6, 16. — (19) Iob 5, 13. —
(20) Ps 93, 11. — (1) 2 Cor 6, 4.

nabit abscondita tenebrarum, et manifestabit con-
silia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo.
6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me et
Apollo, propter vos: ut in nobis discatis, ne supra
quam scriptum est, unus adversus alterum infletur
pro alio. 7 Quis enim te discernit? Quid autem
habes quod non accepisti? Si autem accepisti,
quid gloriaris quasi non acceperis? 8 Iam saturati
estis, iam divites facti estis: sine nobis regnatis:
et utinam regnetis, ut et nos vobiscum regnemus.
9 Puto enim quod Deus nos Apostolos novissimos
ostendit, tamquam morti destinatos: quia specta-
culum facti sumus mundo, et angelis, et homini-
bus. 10 Nos stulti propter Christum, vos autem
prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem for-
tes: vos nobiles, nos autem ignobiles. 11 Usque
in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi
sumus, et colaphis cædimur, et instabiles sumus,
12 et laboramus operantes manibus nostris: male-
dicimur, et benedicimus: persecutionem patimur,
et sustinemus: 13 blasphemamur, et obsecramus:
tamquam purgamenta huius mundi facti sumus,
omnium peripsema usque adhuc.

neque contemnendi

14 Non ut confundam vos, hæc scribo, sed ut
filios meos carissimos moneo. 15 Nam si decem
millia pædagogorum habeatis in Christo: sed non
multos patres. Nam in Christo Iesu per Evange-
lium ego vos genui. 16 Rogo ergo vos, imitatores
mei estote, sicut et ego Christi. 17 Ideo misi ad
vos Timotheum, qui est filius meus carissimus,
et fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias
meas, quæ sunt in Christo Iesu, sicut ubique in
omni Ecclesia doceo. 18 Tamquam non venturus sim
ad vos, sic inflati sunt quidam. 19 Veniam autem
ad vos cito, si Dominus voluerit: et cognoscam
non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem.
20 Non enim in sermone est regnum Dei, sed in
virtute. 21 Quid vultis? in virga veniam ad vos,
an in caritate, et spiritu mansuetudinis?

apostolus rogat, ne hæ monitiones negligantur

(12) Act 20, 34; 1 Thes 2, 9; 2 Thes 3, 8.

II. Reprehensio vitiorum reliquorum, 5, 1—6, 20

1. Tolerantiæ peccatorum nefastæ, 5, 1—13

Incestus vir toleratus excommunicatur

5 1 Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis
fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxo-
rem patris sui aliquis habeat. 2 Et vos inflati estis:
et non magis luctum habuistis ut tollatur de medio
vestrum qui hoc opus fecit. 3 Ego quidem absens
corpore, præsens autem spiritu, iam iudicavi ut
præsens, eum, qui sic operatus est, 4 in nomine
Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis et
meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu, 5 tra-
dere huiusmodi satanæ in interitum carnis, ut spi-
ritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi.

quia modicum fermentum totam massam corrumpit

6 Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia
modicum fermentum totam massam corrumpit?
7 Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova con-
spersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum
immolatus est Christus. 8 Itaque epulemur: non
in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, et
nequitiæ: sed in azymis sinceritatis, et veritatis.

fratres vitiosi vitentur

9 Scripsi vobis in epistola: Ne commisceamini
fornicariis; 10 non utique fornicariis huius mundi,
aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus:
alioquin debueratis de hoc mundo exiisse. 11 Nunc
autem scripsi vobis non commisceri: si is, qui fra-
ter nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis
serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax:
cum eiusmodi nec cibum sumere. 12 Quid enim
mihi de iis, qui foris sunt, iudicare? Nonne de
iis, qui intus sunt, vos iudicatis? 13 nam eos, qui
foris sunt, Deus iudicabit.

conclusio

Auferte malum ex vobisipsis.

2. Iudiciorum non decentium, 6, 1—11

Apud infideles ne iudicio contendant

6 1 Audet aliquis vestrum habens negotium ad-
versus alterum, iudicari apud iniquos, et non
apud sanctos? 2 An nescitis quoniam sancti de

---

(1) Lv 18, 7 s.; 20, 11. — (3) Col 2, 5. — (6) Gal 5, 9.

hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur
mundus, indigni estis qui de minimis iudicétis?
3 Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quanto
magis sæcularia? 4 Sæcularia igitur iudicia si ha-
bueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos
constituite ad iudicandum. 5 Ad verecundiam ve-
stram dico. Sic non est inter vos sapiens quis-
quam, qui possit iudicare inter fratrem suum?
6 Sed frater cum fratre iudicio contendit: et hoc
apud infideles?

7 Iam quidem omnino delictum est in vobis, omnem iniustitiam fugiant
quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis
iniuriam accipitis? quare non magis fraudem pati-
mini? 8 Sed vos iniuriam facitis, et fraudatis: et
hoc fratribus. 9 An nescitis quia iniqui regnum
Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque for-
nicarii, neque idolis servientes, neque adulteri,
10 neque molles, neque masculorum concubitores,
neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque
maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.
11 Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed
sanctificati estis, sed iustificati estis in nòmine Do-
mini nostri Iesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.

3. Fornicationis non indifferentis, 6, 12—20

12 Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: Non pro fornicatione est corpus
Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar
potestate. 13 Esca ventri, et venter escis: Deus
autem et hunc, et has destruet: corpus autem non
fornicationi, sed Domino: et Dominus corpori.
14 Deus vero et Dominum suscitavit: et nos sus-
citabit per virtutem suam.

15 Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt membrum Christi et templum Spiritus Sancti
Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam
membra meretricis? Absit. 16 An nescitis quo-
niam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur?
Erunt enim (inquit) duo in carne una. 17 Qui au-
tem adhæret Domino, unus spiritus est. 18 Fugite

(7) Mt 5, 39; Lc 6, 29; Rom 12, 17; 1 Thes 4, 6. — (16) Gn 2, 24; Mt 19, 5; Mc 10, 8; Eph 5, 31.

fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fe-
cerit homo, extra corpus est: qui autem fornica-
tur, in corpus suum peccat. 19 An nescitis quo-
niam membra vestra, templum sunt Spiritus sancti,
qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis
vestri? 20 Empti enim estis pretio magno. Glo-
rificate, et portate Deum in corpore vestro.

PARS ALTERA

Enodatio quæstionum variarum, 7, 1—15, 58

I. De statibus diversis, 7, 1—40

1. De statu matrimoniali, 7, 1—16

Usus matrimonii determinatur

7 1 De quibus autem scripsistis mihi: Bonum
est homini mulierem non tangere: 2 propter
fornicationem autem unusquisque suam uxorem
habeat, et unaquæque suum virum habeat. 3 Uxori
vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro.
4 Mulier sui corporis potestatem non habet, sed
vir. Similiter autem et vir sui corporis potesta-
tem non habet, sed mulier. 5 Nolite fraudare in-
vicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut va-
cetis orationi: et iterum revertimini in idipsum,
ne tentet vos Satanas propter incontinentiam ve-
stram. 6 Hoc autem dico secundum indulgentiam,
non secundum imperium. 7 Volo enim omnes vos
esse sicut meipsum: sed unusquisque proprium do-
num habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic.

cælibatus et viduitas commendantur

8 Dico autem non nuptis, et viduis: bonum est
illis si sic permaneant, sicut et ego. 9 Quod si
non se continent, nubant. Melius est enim nu-
bere, quam uri.

matrimonia fidelium absolute

10 Iis autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio
non ego, sed Dominus, uxorem a viro non disce-
dere: 11 quod si discesserit, manere innuptam, aut
viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

---

(19) Sup 3, 17; 2 Cor 6, 16. — (20) Inf 7, 23; 1 Ptr 1, 18. — (3) 1 Ptr 3, 7. — (10) Mt 5, 32; 19, 9; Mc 10, 11; Lc 16, 18.

12 Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis
frater uxorem habet infidelem, et hæc consentit
habitare cum illo, non dimittat illam. 13 Et si qua
mulier fidelis habet virum infidelem, et hic consentit
habitare cum illa, non dimittat virum: 14 sanctifi-
catus est enim vir infidelis per mulierem fidelem,
et sanctificata est mulier infidelis per virum fide-
lem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc
autem sancti sunt. 15 Quod si infidelis discedit,
discedat: non enim servituti subiectus est frater,
aut soror in huiusmodi: in pace autem vocavit nos
Deus. 16 Unde enim scis mulier, si virum salvum
facies? aut unde scis vir, si mulierem salvam fa-
cies?

ceterorum relative indissolubilia sunt

2. De stabilitate statuum, 7, 17—24

17 nisi unicuique sicut divisit Dominus, unum-
quemque sicut vocavit Deus, ita ambulet, et sicut
in omnibus Ecclesiis doceo.

In statu suo permaneat

18 Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat
præputium. In præputio aliquis vocatus est? non
circumcidatur. 19 Circumcisio nihil est, et præpu-
tium nihil est: sed observatio mandatorum Dei.
20 Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in
ea permaneat.

circumcisus et præputiatus

21 Servus vocatus es? non sit tibi curæ: sed et
si potes fieri liber, magis utere. 22 Qui enim in
Domino vocatus est servus, libertus est Domini:
similiter qui liber vocatus est, servus est Christi.
23 Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum.
24 Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc
permaneat apud Deum.

atque etiam servus

3. De statu virginali et viduali, 7, 25—40

25 De virginibus autem præceptum Domini non
habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam
consecutus a Domino, ut sim fidelis. 26 Existimo
ergo hoc bonum esse propter instantem necessita-

Apostolus statui matrimoniali præfert tam virginalem

(20) Eph 4, 1. — (23) Sup 6, 20; 1 Ptr 1, 18.

tem, quoniam bonum est homini sic esse. 27 Al-
ligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solu-
tus es ab uxore? noli quærere uxorem. 28 Si
autem acceperis uxorem: non peccasti. Et si nup-
serit virgo, non peccavit. Tribulationem tamen car-
nis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco.
29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est:
reliquum est, ut et qui habent uxores, tamquam
non habentes sint: 30 et qui flent, tamquam non
flentes: et qui gaudent, tamquam non gaudentes:
et qui emunt, tamquam non possidentes: 31 et qui
utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: præ-
terit enim figura huius mundi. 32 Volo autem vos
sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, solli-
citus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.
33 Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ
sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est.
34 Et mulier innupta, et virgo cogitat quæ Domini
sunt, ut sit sancta corpore, et spiritu. Quæ autem
nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo pla-
ceat viro. 35 Porro hoc ad utilitatem vestram dico:
non ut laqueum vobis iniiciam, sed ad id, quod
honestum est, et quod facultatem præbeat sine
impedimento Dominum obsecrandi. 36 Si quis au-
tem turpem se videri existimat super virgine sua,
quod sit superadulta, et ita oportet fieri: quod vult
faciat: non peccat, si nubat. 37 Nam qui statuit
in corde suo firmus, non habens necessitatem, po-
testatem autem habens suæ voluntatis, et hoc
iudicavit in corde suo, servare virginem suam,
bene facit. 38 Igitur et qui matrimonio iungit vir-
ginem suam, bene facit: et qui non iungit, melius
facit.

quam vidualem statum

39 Mulier alligata est legi quanto tempore vir
eius vivit; quod si dormierit vir eius, liberata est:
cui vult nubat: tantum in Domino. 40 Beatior au-
tem erit si sic permanserit secundum meum con-
silium: puto autem quod et ego Spiritum Dei ha-
beam.

---

(39) Rom 7, 2.

II. De idolothytis, 8, 1—11, 1

1. Diffusior tractatio theoretica, 8, 1—10, 14

Esus idolothytorum firmis in fide licitus, infirmis vero illicitus est

8 1 De iis autem, quæ idolis sacrificantur, scimus
quia omnes scientiam habemus. Scientia in-
flat, caritas vero ædificat. 2 Si quis autem se ex-
istimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmo-
dum oporteat eum scire. 3 Si quis autem diligit
Deum, hic cognitus est ab eo. 4 De escis autem,
quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est ido-
lum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus.
5 Nam etsi sunt qui dicantur dii sive in cælo, sive
in terra (siquidem sunt dii multi, et domini multi):
6 nobis tamen unus est Deus, Pater, ex quo omnia,
et nos in illum: et unus Dominus Iesus Christus,
per quem omnia, et nos per ipsum. 7 Sed non in
omnibus est scientia. Quidam autem cum consci-
entia usque nunc idoli, quasi idolothytum mandu-
cant: et conscientia ipsorum cum sit infirma, pol-
luitur.

at firmi quoque, si infirmi scandalizentur, esu abstineant

8 Esca autem nos non commendat Deo. Neque
enim si manducaverimus, abundabimus: neque si
non manducaverimus, deficiemus. 9 Videte autem
ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infir-
mis. 10 Si enim quis viderit eum, qui habet scien-
tiam, in idolio recumbentem: nonne conscientia
eius, cum sit infirma, ædificabitur ad manducan-
dum idolothyta? 11 Et peribit infirmus in tua
scientia frater, propter quem Christus mortuus
est? 12 Sic autem peccantes in fratres, et percu-
tientes conscientiam eorum infirmam, in Christum
peccatis. 13 Quapropter si esca scandalizat fratrem
meum: non manducabo carnem in æternum, ne
fratrem meum scandalizem.

eruditi exemplo apostoli sui

9 1 Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne
Christum Iesum Dominum nostrum vidi?
Nonne opus meum vos estis in Domino? 2 Et si
aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum:
nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Do-

---

(11) Rom 14, 15. — (13) Rom 14, 21.

mino. 3 Mea defensio apud eos, qui me interro-
gant, hæc est.
qui iure victus ab ecclesiis accipiendi
4 Numquid non habemus potestatem manducandi,
et bibendi? 5 Numquid non habemus potestatem
mulierem sororem circumducendi sicut et ceteri
Apostoli, et fratres Domini, et Cephas? 6 Aut
ego solus, et Barnabas, non habemus potestatem
hoc operandi? 7 Quis militat suis stipendiis um-
quam? Quis plantat vineam, et de fructu eius
non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis
non manducat? 8 Numquid secundum hominem
hæc dico? An et lex hæc non dicit? 9 Scriptum
est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi tri-
turanti. Numquid de bobus cura est Deo? 10 An
propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos
scripta sunt: quoniam debet in spe qui arat, arare;
et qui triturat, in spe fructus percipiendi. 11 Si nos
vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos
carnalia vestra metamus? 12 Si alii potestatis ve-
stræ participes sunt, quare non potius nos? Sed
non usi sumus hac potestate: sed omnia sustine-
mus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.
13 Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ
de sacrario sunt, edunt: et qui altari deserviunt,
cum altari participant? 14 Ita et Dominus ordina-
vit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio
vivere.
non utitur
15 Ego autem nullo horum usus sum. Non au-
tem scripsi hæc ut ita fiant in me: bonum est enim
mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis eva-
cuet. 16 Nam si evangelizavero, non est mihi
gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim
mihi est, si non evangelizavero. 17 Si enim volens
hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dis-
pensatio mihi credita est. 18 Quæ est ergo merces
mea? Ut Evangelium prædicans, sine sumptu
ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea
in Evangelio.

(9) Dt 25, 4; 1 Tim 5, 18. — (11) Rom 15, 27. — (13) Dt 18, 1.

19 Nam cum liber essem ex omnibus, omnium
me servum feci, ut plures lucrifacerem. 20 Et
factus sum Iudæis tamquam Iudæus, ut Iudæos
lucrarer; 21 iis qui sub lege sunt, quasi sub lege
essem (cum ipse non essem sub lege) ut eos, qui
sub lege erant, lucrifacerem; iis, qui sine lege erant,
tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei non
essem: sed in lege essem Christi) ut lucrifacerem
eos, qui sine lege erant. 22 Factus sum infirmis
infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia
factus sum, ut omnes facerem salvos. 23 Omnia
autem facio propter Evangelium: ut particeps eius
efficiar.

sed omnium se servum fecit

24 Nescitis quod ii, qui in stadio currunt, omnes
quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic
currite ut comprehendatis. 25 Omnis autem, qui
in agone contendit, ab omnibus se abstinet, et illi
quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos
autem incorruptam. 26 Et igitur sic curro, non
quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem
verberans: 27 sed castigo corpus meum, et in servitutem
redigo: ne forte cum aliis prædicaverim,
ipse reprobus efficiar.

ob coronam incorruptam abstinendo accipiendam

10 1 Nolo enim vos ignorare fratres quoniam
patres nostri omnes sub nube fuerunt, et
omnes mare transierunt, 2 et omnes in Moyse
baptizati sunt in nube, et in mari: 3 et omnes
eamdem escam spiritalem manducaverunt, 4 et
omnes eumdem potum spiritalem biberunt (bibebant
autem de spiritali, consequente eos, petra:
petra autem erat Christus):

territi exemplo Israelitarum beneficiis cumulatorum

5 sed non in pluribus eorum beneplacitum est
Deo: nam prostrati sunt in deserto. 6 Hæc autem
in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes
malorum, sicut et illi concupierunt. 7 Neque
idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis:
quemadmodum scriptum est: Sedit populus man-

sed peccantium et a Deo punitorum

(1) Ex 13, 21; Nm 9, 21. — Ex 14, 22. — (3) Ex 16, 15.
— (4) Ex 17, 6; Nm 20, 10. — (5) Nm 26, 65. —
(6) Ps 105, 14. — (7) Ex 32, 6.

ducare, et bibere, et surrexerunt ludere. 8 Neque
fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et
ceciderunt una die *viginti tria* millia. 9 Neque ten-
temus Christum: sicut quidam eorum tentaverunt,
et a serpentibus perierunt. 10 Neque murmura-
veritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et
perierunt ab exterminatore. 11 Hæc autem omnia
in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad
correptionem nostram, in quos fines sæculorum
devenerunt.

idololatriam fugiant

12 Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat.
13 Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fide-
lis autem Deus est, qui non patietur vos tentari
supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum ten-
tatione proventum ut possitis sustinere. 14 Prop-
ter quod carissimi mihi, fugite ab idolorum cultura:

2. Brevior tractatio practica, 10, 15—11, 1

Mensæ Domini participes

15 Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod
dico. 16 Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne
communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem
frangimus, nonne participatio corporis Domini est?
17 Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus,
omnes, qui de uno pane participamus. 18 Videte
Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias,
participes sunt altaris?

sacrificales epulas gentium fugiant

19 Quid ergo? dico quod idolis immolatum sit
aliquid? aut quod idolum sit aliquid? 20 Sed quæ
immolant gentes, dæmoniis immolant, et non Deo.
Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non
potestis calicem Domini bibere, et calicem dæmo-
niorum: 21 non potestis mensæ Domini participes
esse, et mensæ dæmoniorum. 22 An æmulamur
Dominum? Numquid fortiores illo sumus?

idolothytis autem vesci possunt

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.
23 Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.
24 Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius.
25 Omne, quod in macello venit, manducate, nihil

(8) Nm 25, 1. — (9) Nm 21, 5 s. — (10) Nm 11, 1; 14, 1. — (22) Sup 6, 12.

interrogantes propter conscientiam. 26 Domini est
terra, et plenitudo eius. 27 Si quis vocat vos in-
fidelium, et vultis ire: omne, quod vobis apponi-
tur, manducate, nihil interrogantes propter con-
scientiam.

28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est
idolis: nolite manducare propter illum, qui indica-
vit, et propter conscientiam: 29 conscientiam au-
tem dico non tuam, sed alterius. Ut quid enim
libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? 30 Si
ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo
quod gratias ago?

sine scandalo tamen infirmorum

31 Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud
quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. 32 Sine
offensione estote Iudæis, et gentibus, et Ecclesiæ
Dei: 33 sicut et ego per omnia omnibus placeo,
non quærens quod mihi utile est, sed quod multis:
ut salvi fiant.

omnia in gloriam Dei faciant ut Paulus

11 1 Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.

III. De cultu religioso, 11, 2—14, 40

1. De tegumento capitis mulierum, 11, 2—16

2 Laudo autem vos fratres quod per omnia mei
memores estis: et sicut tradidi vobis, præcepta
mea tenetis. 3 Volo autem vos scire quod omnis
viri caput, Christus est, caput autem mulieris, vir:
caput vero Christi, Deus. 4 Omnis vir orans, aut
prophetans velato capite, deturpat caput suum.
5 Omnis autem mulier orans, aut prophetans non
velato capite, deturpat caput suum: unum enim
est ac si decalvetur. 6 Nam si non velatur mulier,
tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi, aut
decalvari, velet caput suum.

Mulier velato capite orare aut prophetare debet

7 Vir quidem non debet velare caput suum: quo-
niam imago et gloria Dei est, mulier autem gloria
viri est. 8 Non enim vir ex muliere est, sed mu-
lier ex viro. 9 Etenim non est creatus vir propter

quod historia creationis

(26) Ps 23, 1; Sir 17, 31. — (31) Col 3, 17. —
(3) Eph 5, 23. — (9) Gn 2, 23.

mulierem, sed mulier propter virum. 10 Ideo de-
bet mulier potestatem habere supra caput propter
angelos. 11 Verumtamen neque vir sine muliere:
neque mulier sine viro in Domino. 12 Nam sicut
mulier de viro, ita et vir per mulierem: omnia
autem ex Deo.

ipsa natura et consuetudo docent

13 Vos ipsi iudicate: decet mulierem non vela-
tam orare Deum? 14 Nec ipsa natura docet vos,
quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est
illi: 15 mulier vero si comam nutriat, gloria est
illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.
16 Si quis autem videtur contentiosus esse: nos
talem consuetudinem non habemus, neque Eccle-
sia Dei.

2. De legitima agaparum celebratione, 11, 17—34

Caritatem fraternam in agapis lædentes

17 Hoc autem præcipio: non laudans quod non
in melius, sed in deterius convenitis. 18 Primum
quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio
scissuras esse inter vos, et ex parte credo. 19 Nam
oportet et hæreses esse, ut et qui probati sunt,
manifesti fiant in vobis. 20 Convenientibus ergo
vobis in unum, iam non est Dominicam cenam
manducare. 21 Unusquisque enim suam cenam
præsumit ad manducandum. Et alius quidem esu-
rit: alius autem ebrius est. 22 Numquid domos
non habetis ad manducandum, et bibendum? aut
Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos, qui
non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos?
in hoc non laudo.

corpus et sanguinem Domini amore flagrantis

23 Ego enim accepi a Domino quod et tradidi
vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tra-
debatur, accepit panem, 24 et gratias agens fregit,
et dixit: Accipite, et manducate: hoc est corpus
meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam
commemorationem. 25 Similiter et calicem, post-
quam cenavit, dicens: Hic calix novum testamen-
tum est in meo sanguine; hoc facite quotiescum-

---

(24) Mt 26, 26; Mc 14, 22; Lc 22, 17.

que bibetis, in meam commemorationem. 26 Quo-
tiescumque enim manducabitis panem hunc, et ca-
licem bibetis: mortem Domini annuntiabitis donec
veniat.

27 Itaque quicumque manducaverit panem hunc,
vel biberit calicem Domini indigne: reus erit cor-
poris, et sanguinis Domini. 28 Probet autem se-
ipsum homo: et sic de pane illo edat, et de calice
bibat. 29 Qui enim manducat, et bibit indigne,
iudicium sibi manducat, et bibit: non diiudicans
corpus Domini. 30 Ideo inter vos multi infirmi et
imbecilles, et dormiunt multi. 31 Quod si nosmetip-
sos diiudicaremus, non utique iudicaremur. 32 Dum
iudicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum
hoc mundo damnemur.

indigne sumunt, ideoque castigantur

33 Itaque fratres mei, cum convenitis ad man-
ducandum, invicem exspectate. 34 Si quis esurit,
domi manducet: ut non in iudicium conveniatis.
Cetera autem, cum venero, disponam.

ergo caritatem foveant

3. De charismatibus in genere, 12, 1—31ª

12 1 De spiritualibus autem, nolo vos ignorare
fratres. 2 Scitis quoniam cum gentes esse-
tis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes.
3 Ideo notum vobis facio, quod nemo in Spiritu
Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo potest
dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

Nota verorum charismatum est confessio Christi

4 Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem
Spiritus: 5 Et divisiones ministrationum sunt, idem
autem Dominus: 6 Et divisiones operationum sunt,
idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus.
7 Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad
utilitatem. 8 Alii quidem per Spiritum datur sermo
sapientiæ: alii autem sermo scientiæ secundum
eumdem Spiritum: 9 alteri fides in eodem Spiritu:
alii gratia sanitatum in uno Spiritu: 10 alii operatio
virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii
genera linguarum, alii interpretatio sermonum.

variæ sunt gratiæ, sed unus Spiritus eas distribuens

---

(27) Io 6, 59. — (28) 2 Cor 13, 5. — (3) Mc 9, 38.

11 Hæc autem omnia operatur unus atque idem
Spiritus, dividens singulis prout vult.

in quo in unum corpus mysticum baptizati sumus

12 Sicut enim corpus unum est, et membra habet
multa, omnia autem membra corporis cum sint
multa, unum tamen corpus sunt: ita et Christus.
13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum cor-
pus baptizati sumus, sive Iudæi, sive gentiles, sive
servi, sive liberi: et omnes in uno Spiritu potati
sumus.

ut in corpore humano diversa membra sunt

14 Nam et corpus non est unum membrum, sed
multa. 15 Si dixerit pes: Quoniam non sum ma-
nus, non sum de corpore: num ideo non est de
corpore? 16 Et si dixerit auris: Quoniam non
sum oculus, non sum de corpore: num ideo non
est de corpore? 17 Si totum corpus oculus: ubi
auditus? Si totum auditus: ubi odoratus? 18 Nunc
autem posuit Deus membra, unumquodque eorum
in corpore sicut voluit. 19 Quod si essent omnia
unum membrum, ubi corpus? 20 Nunc autem
multa quidem membra, unum autem corpus. 21 Non

alterum alterius auxilio indigens

potest autem oculus dicere manui: Opera tua non
indigeo: aut iterum caput pedibus: Non estis mihi
necessarii. 22 Sed multo magis quæ videntur mem-
bra corporis infirmiora esse, necessariora sunt:
23 et quæ putamus ignobiliora membra esse cor-
poris, his honorem abundantiorem circumdamus:
et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem ho-
nestatem habent. 24 Honesta autem nostra nullius
egent: sed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat,
abundantiorem tribuendo honorem, 25 ut non sit
schisma in corpore, sed idipsum pro invicem sol-
licita sint membra. 26 Et si quid patitur unum
membrum, compatiuntur omnia membra: sive glo-
riatur unum membrum, congaudent omnia membra.

sic in corpore Christi mystico Deus membra disposuit

27 Vos autem estis corpus Christi, et membra
de membro. 28 Et quosdam quidem posuit Deus
in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas,
tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias cu-

---

(11) Rom 12, 3; Eph 4, 7. — (28) Eph 4, 11.

rationum, opitulationes, gubernationes, genera lin-
guarum, interpretationes sermonum. 29 Numquid
omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? num-
quid omnes Doctores? 30 numquid omnes virtu-
tes? numquid omnes gratiam habent curationum?
numquid omnes linguis loquuntur? numquid om-
nes interpretantur?
31 Æmulamini autem charismata meliora.

charismata meliora cupienda

4. De excellentia caritatis, 12, 31b—13, 13

Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.
13 1 Si linguis hominum loquar, et angelorum,
caritatem autem non habeam, factus sum
velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. 2 Et si
habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia,
et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem
ita ut montes transferam, caritatem autem non
habuero, nihil sum. 3 Et si distribuero in cibos
pauperum omnes facultates meas, et si tradidero
corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non
habuero, nihil mihi prodest.

Excellit quia charismata possessori non prosunt

4 Caritas patiens est, benigna est: Caritas non
æmulatur, non agit perperam, non inflatur, 5 non
est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irri-
tatur, non cogitat malum, 6 non gaudet super
iniquitate, congaudet autem veritati: 7 omnia suf-
fert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

nisi caritatem matrem virtutum habeat

8 Caritas numquam excidit: sive prophetiæ eva-
cuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia de-
struetur. 9 Ex parte enim cognoscimus, et ex parte
prophetamus. 10 Cum autem venerit quod per-
fectum est, evacuabitur quod ex parte est. 11 Cum
essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam
ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando au-
tem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli.
12 Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc
autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte:
tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum.

quæ non peribit ut charismata

13 Nunc autem manent, fides, spes, caritas: tria
hæc; maior autem horum est caritas.

fide et spe maior est

5. De prophetia et dono linguarum in specie 14, 1—40

Paulus prophetiam proximis magis prodesse quam donum linguarum asserit

14 1 Sectamini caritatem, æmulamini spiritalia:
magis autem ut prophetetis. 2 Qui enim
loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo:
nemo enim audit. Spiritu autem loquitur mysteria.
3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædifi-
cationem, et exhortationem, et consolationem.
4 Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui
autem prophetat, Ecclesiam Dei ædificat. 5 Volo
autem omnes vos loqui linguis: magis autem pro-
phetare. Nam maior est qui prophetat, quam qui
loquitur linguis: nisi forte interpretetur ut Ecclesia
ædificationem accipiat. 6 Nunc autem, fratres, si
venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero,
nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia,
aut in prophetia, aut in doctrina?

cuius minorem utilitatem illustrat ac probat

7 Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia,
sive tibia, sive cithara: nisi distinctionem sonituum
dederint, quomodo scietur id, quod canitur, aut
quod citharizatur? 8 Etenim si incertam vocem
det tuba, quis parabit se ad bellum? 9 Ita et vos
per linguam nisi manifestum sermonem dederitis:
quomodo scietur id, quod dicitur? eritis enim in
aera loquentes. 10 Tam multa, utputa genera lin-
guarum sunt in hoc mundo: et nihil sine voce est.
11 Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei, cui lo-
quor, barbarus: et qui loquitur, mihi barbarus:
12 Sic et vos, quoniam æmulatores estis spirituum,
ad ædificationem Ecclesiæ quærite ut abundetis.

pro ipsis fidelibus

13 Et ideo qui loquitur lingua: oret ut interpre-
tetur. 14 Nam si orem lingua, spiritus meus orat,
mens autem mea sine fructu est. 15 Quid ergo
est? Orabo spiritu, orabo et mente: psallam spi-
ritu, psallam et mente. 16 Ceterum si benedixeris
spiritu: qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet,
Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid
dicas, nescit. 17 Nam tu quidem bene gratias agis:
sed alter non ædificatur. 18 Gratias ago Deo meo,
quod omnium vestrum lingua loquor. 19 Sed in
Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut

et alios instruam: quam decem millia verborum in lingua.

20 Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote. 21 In lege scriptum est:

atque etiam infidelibus

Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic: et nec sic exaudient me, dicit Dominus.

22 Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus,
sed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus,
sed fidelibus. 23 Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, et omnes linguis loquantur, intrent
autem idiotæ, aut infideles: nonne dicent quod insanitis? 24 Si autem omnes prophetent, intret
autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus: 25 occulta cordis
eius manifesta fiunt: et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis sit.

26 Quid ergo est, fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet,
apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem
habet: omnia ad ædificationem fiant. 27 Sive lingua
quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres,
et per partes, et unus interpretetur. 28 Si autem
non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem
loquatur, et Deo. 29 Prophetæ autem duo, aut
tres dicant, et ceteri diiudicent. 30 Quod si alii
revelatum fuerit sedenti, prior taceat. 31 Potestis
enim omnes per singulos prophetare: ut omnes
discant, et omnes exhortentur: 32 et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. 33 Non enim
est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo.

præcepta sua pro loquentibus lingua et prophetis

34 Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex
dicit. 35 Si quid autem volunt discere, domi viros
suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in

ac mulieribus

(21) Is 28, 11. — (34) Gn 3, 16.

Ecclesia. 36 An a vobis verbum Dei processit?
aut in vos solos pervenit?

divina esse docet

37 Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis,
cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt man-
data. 38 Si quis autem ignorat, ignorabitur. 39 Ita-
que fratres æmulamini prophetare: et loqui linguis
nolite prohibere. 40 Omnia autem honeste, et se-
cundum ordinem fiant.

IV. De resurrectione mortuorum iustorum, 15, 1—58

1. Veritas resurrectionis demonstratur, 15, 1—34

Factum resurrectionis Christi prædicatio et fides Christiana

15 1 Notum autem vobis facio, fratres, Evan-
gelium, quod prædicavi vobis, quod et ac-
cepistis, in quo et statis, 2 per quod et salvamini:
qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi
frustra credidistis. 3 Tradidi enim vobis in primis
quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro
peccatis nostris secundum Scripturas: 4 et quia
sepultus est, et quia resurrexit tertia die secun-
dum Scripturas: 5 et quia visus est Cephæ, et
post hoc undecim: 6 Deinde visus est plus quam
quingentis fratribus simul: ex quibus multi ma-
nent usque adhuc, quidam autem dormierunt: 7 De-
inde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus:
8 Novissime autem omnium tamquam abortivo, vi-
sus est et mihi. 9 Ego enim sum minimus Apo-
stolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus,
quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. 10 Gratia
autem Dei sum id, quod sum, et gratia eius in me
vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus la-
boravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum:
11 Sive enim ego, sive illi: sic prædicamus, et sic
credidistis.

negatione resurrectionis mortuorum destruuntur

12 Si autem Christus prædicatur quod resurre-
xit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis,
quoniam resurrectio mortuorum non est? 13 Si

(1) Gal 1, 11. — (3) Is 53, 5. — (4) Ion 2, 1. —
(5) Io 20, 19. — (8) Act 9, 3. — (9) Eph 3, 8.

autem resurrectio mortuorum non est: neque Chri-
stus resurrexit. 14 Si autem Christus non resur-
rexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est
et fides vestra: 15 invenimur autem et falsi testes
Dei: quoniam testimonium diximus adversus Deum
quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit,
si mortui non resurgunt. 16 Nam si mortui non
resurgunt, neque Christus resurrexit. 17 Quod si
Christus non resurrexit, vana est fides vestra,
adhuc enim estis in peccatis vestris. 18 Ergo et
qui dormierunt in Christo, perierunt. 19 Si in hac
vita tantum in Christo sperantes sumus, misera-
biliores sumus omnibus hominibus.

Christus autem resurrexit primitiæ dormientium, ergo et reliqui resurgent

20 Nunc autem Christus resurrexit a mortuis
primitiæ dormientium, 21 quoniam quidem per ho-
minem mors, et per hominem resurrectio mortuo-
rum. 22 Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita
et in Christo omnes vivificabuntur. 23 Unusquis-
que autem in suo ordine, primitiæ Christus: de-
inde ii, qui sunt Christi, qui in adventu eius cre-
diderunt. 24 Deinde finis: cum tradiderit regnum
Deo et Patri, cum evacuaverit omnem principatum,
et potestatem, et virtutem. 25 Oportet autem
illum regnare donec ponat omnes inimicos sub
pedibus eius. 26 Novissima autem inimica destrue-
tur mors: Omnia enim subiecit sub pedibus eius.
Cum autem dicat: 27 Omnia subiecta sunt ei, sine
dubio præter eum, qui subiecit ei omnia. 28 Cum
autem subiecta fuerint illi omnia: tunc et ipse Fi-
lius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, ut
sit Deus omnia in omnibus.

quod etiam baptismus mortuorum et labores apostolici probant

29 Alioquin quid facient qui baptizantur pro mor-
tuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid et
baptizantur pro illis? 30 ut quid et nos pericli-
tamur omni hora? 31 Quotidie morior per vestram
gloriam, fratres, quam habeo in Christo Iesu Do-
mino nostro. 32 Si (secundum hominem) ad be-

(20) Col 1, 18; Apc 1, 5. — (23) 1 Thes 4, 15. — (25) Ps 109, 1; Hbr 1, 13; 10, 13. — (26) Ps 8, 8; Hbr 2, 8.

stias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? manducemus, et bibamus, cras enim moriemur.

seductio declinetur

33 Nolite seduci: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. 34 Evigilate iusti, et nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.

2. Modus resurrectionis declaratur, 15, 35—58

Similitudinibus illustrat idem corpus sed aliarum qualitatum surgere

35 Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient? 36 Insipiens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur. 37 Et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicuius ceterorum. 38 Deus autem dat illi corpus sicut vult: et unicuique seminum proprium corpus. 39 Non omnis caro, eadem caro: sed alia quidem hominum, alia vero pecorum, alia volucrum, alia autem piscium. 40 Et corpora cælestia, et corpora terrestria: sed alia quidem cælestium gloria, alia autem terrestrium: 41 Alia claritas solis, alia claritas lunæ, et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: 42 sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. 43 Seminatur in ignobilitate, surget in gloria: Seminatur in infirmitate, surget in virtute: 44 Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale.

asserit nos imaginem Adami cælestis portaturos esse

Si est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptum est: 45 Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem. 46 Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale. 47 Primus homo de terra, terrenus: secundus homo de cælo, cælestis. 48 Qualis terrenus, tales et terreni: et qualis cælestis, tales et cælestes. 49 Igitur, sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cælestis.

---

(32) Sap 2, 6; Is 22, 13. — (45) Gn 2, 7.

50 Hoc autem dico, fratres: quia caro et sanguis
regnum Dei possidere non possunt: neque cor-
ruptio incorruptelam possidebit. 51 Ecce mysterium
vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed non
omnes immutabimur. 52 In momento, in ictu oculi,
in novissima tuba: canet enim tuba, et mortui re-
surgent incorrupti: et nos immutabimur. 53 Oportet
enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et
mortale hoc induere immortalitatem. 54 Cum au-
tem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet
sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in vic-
toria. 55 Ubi est mors victoria tua? ubi est mors
stimulus tuus? 56 Stimulus autem mortis pecca-
tum est: virtus vero peccati lex. 57 Deo autem
gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum
nostrum Iesum Christum.

docet neminem sine ista commutatione regnum Dei possidere posse

58 Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, et
immobiles: abundantes in opere Domini semper,
scientes quod labor vester non est inanis in Do-
mino.

monet, ut in fide stabiles simus

Epilogus, 16, 1–24

1. De collectis et adventu suo, 16, 1—9

16 1 De collectis autem, quæ fiunt in sanctos,
sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ita et vos
facite. 2 Per unam sabbati unusquisque vestrum
apud se seponat, recondens quod ei bene placue-
rit: ut non, cum venero, tunc collectæ fiant. 3 Cum
autem præsens fuero: quos probaveritis per epi-
stolas, hos mittam perferre gratiam vestram in
Ierusalem. 4 Quod si dignum fuerit ut et ego eam,
mecum ibunt.

Quomodo collectæ fieri debeant

5 Veniam autem ad vos, cum Macedoniam per-
transiero: nam Macedoniam pertransibo. 6 Apud
vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo:
ut vos me deducatis quocumque iero. 7 Nolo enim
vos modo in transitu videre, spero enim me ali-
quantulum temporis manere apud vos, si Dominus
permiserit. 8 Permanebo autem Ephesi usque ad

quale sit propositum suum

(54) Os 13, 14; Hbr 2, 14. — (57) 1 Io 5, 5.

Pentecosten. 9 Ostium enim mihi apertum est
magnum, et evidens: et adversarii multi.

2. De quibusdam operariis evangelicis, 16, 10—18

Timotheus ne spernatur

10 Si autem venerit Timotheus, videte ut sine
timore sit apud vos: opus enim Domini operatur,
sicut et ego. 11 Ne quis ergo illum spernat: dedu-
cite autem illum in pace, ut veniat ad me: ex-
specto enim illum cum fratribus.

Apollo opportuno tempore veniet

12 De Apollo autem fratre vobis notum facio,
quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos
cum fratribus: et utique non fuit voluntas ut nunc
veniret: veniet autem, cum ei vacuum fuerit. 13 Vi-
gilate, state in fide, viriliter agite, et confortamini;
14 omnia vestra in caritate fiant.

Stephanas, Fortunatus et Achaicus venerentur

15 Obsecro autem vos fratres, nostis domum
Stephanæ, et Fortunati, et Achaici: quoniam sunt
primitiæ Achaiæ, et in ministerium sanctorum or-
dinaverunt seipsos: 16 ut et vos subditi sitis eius-
modi, et omni cooperanti, et laboranti. 17 Gaudeo
autem in præsentia Stephanæ, et Fortunati, et
Achaici: quoniam id, quod vobis deerat, ipsi sup-
pleverunt: 18 refecerunt enim et meum spiritum,
et vestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.

3. Salutationes et benedictio, 16, 19—24

Variæ salutationes

19 Salutant vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in
Domino multum, Aquila, et Priscilla cum dome-
stica sua ecclesia: apud quos et hospitor. 20 Salu-
tant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo
sancto. 21 Salutatio, mea manu Pauli. 22 Si quis
non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit
anathema, Maran Atha.

benedictio

23 Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.
24 Caritas mea cum omnibus vobis in Christo
Iesu. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS SECUNDA

Exordium 1, 1—14

Salutatio apostolica

1 1 Paulus Apostolus Iesu Christi per volunta-
tem Dei, et Timotheus frater, Ecclesiæ Dei,
quæ est Corinthi cum omnibus sanctis, qui sunt
in universa Achaia. 2 Gratia vobis, et pax a Deo
Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratiarum actio pro consolatione in tribulationibus sibi allata

3 Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu
Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius con-
solationis, 4 qui consolatur nos in omni tribula-
tione nostra: ut possimus et ipsi consolari eos, qui
in omni pressura sunt, per exhortationem, qua
exhortamur et ipsi a Deo. 5 Quoniam sicut ab-
undant passiones Christi in nobis: ita et per Chri-
stum abundat consolatio nostra. 6 Sive autem tri-
bulamur pro vestra exhortatione et salute, sive
consolamur pro vestra consolatione, sive exhorta-
mur pro vestra exhortatione et salute, quæ ope-
ratur tolerantiam earumdem passionum, quas et
nos patimur: 7 ut spes nostra firma sit pro vobis:
scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis
et consolationis.

narratio periculorum propulsatorum

8 Non enim volumus ignorare vos fratres de
tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam
supra modum gravati sumus supra virtutem, ita
ut tæderet nos etiam vivere. 9 Sed ipsi in nobis-
metipsis responsum mortis habuimus, ut non si-

(3) Eph 1, 3; 1 Ptr 1, 3.

mus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat
mortuos: 10 qui de tantis periculis nos eripuit,
et eruit: in quem speramus quoniam et adhuc
eripiet, 11 adiuvantibus et vobis in oratione pro
nobis: ut ex multorum personis, eius quæ in no-
bis est donationis, per multos gratiæ agantur pro
nobis.

assertio sinceritatis suæ

12 Nam gloria nostra hæc est, testimonium con-
scientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis et sin-
ceritate Dei: et non in sapientia carnali, sed in
gratia Dei conversati sumus in hoc mundo: ab-
undantius autem ad vos. 13 Non enim alia scri-
bimus vobis, quam quæ legistis, et cognovistis.
Spero autem quod usque in finem cognoscetis,
14 sicut et cognovistis nos ex parte, quod gloria
vestra sumus, sicut et vos nostra, in die Domini
nostri Iesu Christi.

PARS PRIMA

Oratio Pauli apologetica, 1, 15—7, 16

1. Apologia adventus dilati, 1, 15—2, 17

Non ex inconstantia adventum distulit

15 Et hac confidentia volui prius venire ad vos,
ut secundam gratiam haberetis: 16 et per vos
transire in Macedoniam, et iterum a Macedonia
venire ad vos, et a vobis deduci in Iudæam. 17 Cum
ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum?
Aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit
apud me EST, et NON? 18 Fidelis autem Deus,
quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in
illo EST, et NON. 19 Dei enim filius Iesus Chri-
stus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me,
et Silvanum, et Timotheum, non fuit EST et NON,
sed EST in illo fuit. 20 Quotquot enim promis-
siones Dei sunt, in illo EST: ideo et per ipsum
Amen Deo ad gloriam nostram. 21 Qui autem
confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit
nos Deus: 22 qui et signavit nos, et dedit pignus
Spiritus in cordibus nostris.

23 Ego autem testem Deum invoco in animam
meam, quod parcens vobis, non veni ultra Corin-
thum: non quia dominamur fidei vestræ, sed ad-
iutores sumus gaudii vestri: nam fide statis.

sed propter tristem ecclesiæ Corinthiæ statum

2 1 Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum
in tristitia venirem ad vos. 2 Si enim ego
contristo vos: et quis est, qui me lætificet, nisi
qui contristatur ex me? 3 Et hoc ipsum scripsi
vobis, ut non cum venero, tristitiam super tristi-
tiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere:
confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium,
omnium vestrum est. 4 Nam ex multa tribula-
tione, et angustia cordis scripsi vobis per multas
lacrimas: non ut contristemini: sed ut sciatis, quam
caritatem habeam abundantius in vobis.

nunc vero in melius mutatum

5 Si quis autem contristavit, non me contrista-
vit: sed ex parte, ut non onerem omnes vos.
6 Sufficit illi, qui eiusmodi est, obiurgatio hæc, quæ
fit a pluribus: 7 ita ut econtrario magis donetis,
et consolemini, ne forte abundantiori tristitia ab-
sorbeatur qui eiusmodi est. 8 Propter quod ob-
secro vos, ut confirmetis in illum caritatem. 9 Ideo
enim et scripsi, ut cognoscam experimentum ve-
strum, an in omnibus obœdientes sitis. 10 Cui
autem aliquid donastis, et ego: nam et ego quod
donavi, si quid donavi, propter vos in persona
Christi, 11 ut non circumveniamur a satana: non
enim ignoramus cogitationes eius.

pro qua mutatione gratias agit sincerus Christi apostolus

12 Cum venissem autem Troadem propter Ev-
angelium Christi, et ostium mihi apertum esset
in Domino, 13 non habui requiem spiritui meo,
eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed
valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam.
14 Deo autem gratias, qui semper triumphat nos
in Christo Iesu, et odorem notitiæ suæ manifestat
per nos in omni loco: 15 quia Christi bonus odor
sumus Deo in iis, qui salvi fiunt, et in iis, qui
pereunt: 16 aliis quidem odor mortis in mortem:
aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis
tam idoneus? 17 Non enim sumus sicut plurimi,

adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed
sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

2. Apologia libertatis suæ, 3, 1—5, 10

Corinthii sunt commendatio Pauli

3 [1] Incipimus iterum nosmetipsos commendare?
aut numquid egemus (sicut quidam) commen-
datitiis epistolis ad vos, aut ex vobis? [2] Epistola
nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ
scitur, et legitur ab omnibus hominibus: [3] mani-
festati quod epistola estis Christi, ministrata a no-
bis, et scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi:
non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis car-
nalibus.

ministri novi testamenti et Spiritus

[4] Fiduciam autem talem habemus per Christum
ad Deum: [5] non quod sufficientes simus cogitare
aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia
nostra ex Deo est: [6] qui et idoneos nos fecit mi-
nistros novi testamenti: non littera, sed Spiritu:
littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

quod ministerium excelsius est quam veteris testamenti

[7] Quod si ministratio mortis litteris deformata
in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent in-
tendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam
vultus eius, quæ evacuatur: [8] quomodo non ma-
gis ministratio Spiritus erit in gloria? [9] Nam si
ministratio damnationis gloria est: multo magis
abundat ministerium iustitiæ in gloria. [10] Nam
nec glorificatum est, quod claruit in hac parte,
propter excellentem gloriam. [11] Si enim quod eva-
cuatur, per gloriam est: multo magis quod manet,
in gloria est.

propterea Paulus multa cum libertate

[12] Habentes igitur talem spem, multa fiducia
utimur: [13] et non sicut Moyses ponebat velamen
super faciem suam, ut non intenderent filii Israel
in faciem eius, quod evacuatur, [14] sed obtusi sunt
sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem,
idipsum velamen in lectione veteris testamenti ma-
net non revelatum (quoniam in Christo evacuatur),
[15] sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moy-

(13) Ex 34, 33.

ses, velamen positum est super cor eorum. 16 Cum
autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur
velamen. 17 Dominus autem Spiritus est: Ubi au-
tem Spiritus Domini: ibi libertas. 18 Nos vero
omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes,
in eamdem imaginem transformamur a claritate in
claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

4 1 Ideo habentes administrationem, iuxta quod
misericordiam consecuti sumus, non deficimus,
2 sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes
in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in
manifestatione veritatis commendantes nosmetip-
sos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.
3 Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum:
in iis, qui pereunt, est opertum: 4 in quibus Deus
huius sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non
fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi,
qui est imago Dei. 5 Non enim nosmetipsos præ-
dicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum:
nos autem servos vestros per Iesum: 6 quoniam
Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere,
ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem
scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu.

evangelium gloriæ Christi prædicat

7 Habemus autem thesaurum istum in vasis fic-
tilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex
nobis. 8 In omnibus tribulationem patimur, sed non
angustiamur: aporiamur, sed non destituimur:
9 persecutionem patimur, sed non derelinquimur:
deiicimur, sed non perimus: 10 semper mortifica-
tionem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut
et vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.
11 Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tra-
dimur propter Iesum: ut et vita Iesu manifestetur
in carne nostra mortali. 12 Ergo mors in nobis
operatur, vita autem in vobis.

in carne sua mortali mortem ac vitam Iesu circumferens

13 Habentes autem eumdem spiritum fidei, sicut
scriptum est: Credidi, Propter quod locutus sum:
et nos credimus, propter quod et loquimur: 14 sci-
entes quoniam qui suscitavit Iesum, et nos cum

non præsentem tribulationem levem ac

(17) Io 4, 24. — (13) Ps 115, 10.

brevem sed æternum gloriæ pondus contemplans

Iesu suscitabit, et constituet vobiscum. 15 Omnia
enim propter vos: ut gratia abundans, per multos
in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.
16 Propter quod non deficimus: sed licet is, qui
foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui
intus est, renovatur de die in diem. 17 Id enim,
quod in præsenti est momentaneum et leve tribu-
lationis nostræ, supra modum in sublimitate æter-
num gloriæ pondus operatur in nobis, 18 non con-
templantibus nobis quæ videntur, sed quæ non vi-
dentur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ
autem non videntur, æterna sunt.

corpus glorificatum desiderans et Christo iudici placere contendens

5 1 Scimus enim quoniam si terrestris domus
nostra huius habitationis dissolvatur, quod ædi-
ficationem ex Deo habemus, domum non manufac-
tam, æternam in cælis. 2 Nam et in hoc ingemi-
scimus, habitationem nostram, quæ de cælo est,
superindui cupientes: 3 si tamen vestiti, non nudi
inveniamur. 4 Nam et qui sumus in hoc taberna-
culo, ingemiscimus gravati: eo quod nolumus ex-
spoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mor-
tale est, a vita. 5 Qui autem efficit nos in hoc
ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus spiritus. 6 Au-
dentes igitur semper, scientes quoniam dum sumus
in corpore, peregrinamur a Domino: (7 per fidem
enim ambulamus, et non per speciem) 8 audemus
autem, et bonam voluntatem habemus magis per-
egrinari a corpore, et præsentes esse ad Dominum.
9 Et ideo contendimus sive absentes, sive præ-
sentes placere illi. 10 Omnes enim nos manife-
stari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unus-
quisque propria corporis, prout gessit, sive bonum,
sive malum.

3. Apologia simplicitatis et sinceritatis suæ. 5, 11—7, 1

Ad gloriam Dei et salutem animarum operatur

11 Scientes ergo timorem Domini hominibus sua-
demus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem
et in conscientiis vestris manifestos nos esse. 12 Non
iterum commendamus nos vobis, sed occasionem

(3) Apc 16, 15. — (10) Rom 14, 10.

damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad
eos, qui in facie gloriantur, et non in corde. 13 Sive
enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus,
vobis.

non sibi sed Christo vivit

14 Caritas enim Christi urget nos: æstimantes
hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est,
ergo omnes mortui sunt: 15 et pro omnibus mor-
tuus est Christus: ut, et qui vivunt, iam non sibi
vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est et resur-
rexit. 16 Itaque nos ex hoc neminem novimus
secundum carnem. Et si cognovimus secundum
carnem Christum: sed nunc iam non novimus.
17 Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera
transierunt: ecce facta sunt omnia nova.

omnes cum Deo reconciliare vult

18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit
sibi per Christum: et dedit nobis ministerium re-
conciliationis. 19 Quoniam quidem Deus erat in
Christo mundum reconcilians sibi, non reputans
illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum re-
conciliationis. 20 Pro Christo ergo legatione fun-
gimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obse-
cramus pro Christo, reconciliamini Deo. 21 Eum,
qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fe-
cit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

variis virtutibus ministrum Dei se exhibens

6 1 Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum
gratiam Dei recipiatis. 2 Ait enim: Tempore
accepto exaudivi te, et in die salutis adiuvi te.
Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies sa-
lutis. 3 Nemini dantes ullam offensionem, ut non
vituperetur ministerium nostrum: 4 sed in omni-
bus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros
in multa patientia, in tribulationibus, in necessita-
tibus, in angustiis, 5 in plagis, in carceribus, in
seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis,
6 in castitate, in scientia, in longanimitate, in sua-
vitate, in Spiritu sancto, in caritate non ficta, 7 in
verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ

---

(17) Is 43, 19; Apc 21, 5. — (2) Is 49, 8. —
(3) 1 Cor 10, 32. — (4) 1 Cor 4, 1.

a dextris, et a sinistris, 8 per gloriam, et ignobi-
litatem, per infamiam, et bonam famam: ut seduc-
tores, *et veraces, sicut qui ignoti*, et cogniti: 9 quasi
morientes, et ecce vivimus: ut castigati, et non
mortificati: 10 quasi tristes, semper autem gauden-
tes: sicut egentes, multos autem locupletantes:
tamquam nihil habentes, et omnia possidentes.

Corinthii amori suo respondeant

11 Os nostrum patet ad vos o Corinthii, cor no-
strum dilatatum est. 12 Non angustiamini in nobis:
angustiamini autem in visceribus vestris: 13 eam-
dem autem habentes remunerationem, tamquam
filiis dico: dilatamini et vos.

vitiis autem gentium ne illaqueentur

14 Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ
enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ
societas luci ad tenebras? 15 Quæ autem con-
ventio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum
infideli? 16 Qui autem consensus templo Dei cum
idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut
dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, et inam-
bulabo inter eos, et ero illorum Deus, et ipsi erunt
mihi populus. 17 Propter quod exite de medio
eorum, et separamini, dicit Dominus, et immun-
dum ne tetigeritis: 18 et ego recipiam vos: et ero
vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios, et
filias, dicit Dominus omnipotens.

7 1 Has ergo habentes promissiones, carissimi,
mundemus nos ab omni inquinamento carnis,
et spiritus perficientes sanctificationem in timore
Dei.

4. Apologia epistolæ prioris, 7, 2—16

Corinthios caritate complectens

2 Capite nos. Neminem læsimus, neminem cor-
rupimus, neminem circumvenimus. 3 Non ad con-
demnationem vestram dico, prædiximus enim quod
in cordibus nostris estis ad commoriendum, et ad
convivendum. 4 Multa mihi fiducia est apud vos,
multa mihi gloriatio pro vobis, repletus sum con-
solatione, superabundo gaudio in omni tribulatione
nostra.

---

(16) 1 Cor 3, 17; 6, 19. — Lv 26, 12. — (18) Ir 31, 9.

5 Nam et cum venissemus in Macedoniam, nul-
lam requiem habuit caro nostra, sed omnem tri-
bulationem passi sumus: foris pugnæ, intus timo-
res. 6 Sed qui consolatur humiles, consolatus est
nos Deus in adventu Titi. 7 Non solum autem
in adventu eius, sed etiam in consolatione, qua
consolatus est in vobis, referens nobis vestrum de-
siderium, vestrum fletum, vestram æmulationem
pro me, ita ut magis gauderem.

de fructibus prioris epistolæ gaudet

8 Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non
me pænitet: etsi pæniteret, videns quod epistola
illa (etsi ad horam) vos contristavit; 9 nunc gau-
deo: non quia contristati estis, sed quia contristati
estis ad pænitentiam. Contristati enim estis se-
cundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini
ex nobis. 10 Quæ enim secundum Deum tristitia
est, pænitentiam in salutem stabilem operatur: sæ-
culi autem tristitia mortem operatur. 11 Ecce enim
hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quan-
tam in vobis operatur sollicitudinem: sed defen-
sionem, sed indignationem, sed timorem, sed de-
siderium, sed æmulationem, sed vindictam. In om-
nibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negotio.
12 Igitur, etsi scripsi vobis, non propter eum, qui
fecit iniuriam, nec propter eum, qui passus est:
sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam
habemus pro vobis 13 coram Deo: ideo consolati
sumus.

scilicet de tristitia salutari et sollicitudine

In consolatione autem nostra, abundantius magis
gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est
spiritus eius ab omnibus vobis. 14 Et si quid apud
illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus:
sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita
et gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum, veritas facta
est, 15 et viscera eius abundantius in vobis sunt:
reminiscentis omnium vestrum obœdientiam: quo-
modo cum timore, et tremore excepistis illum.
16 Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

ac de obœdientia legato suo præstita

---

(10) 1 Ptr 2, 19.

PARS ALTERA

Oratio Pauli parænetica, 8, 1—9, 15

Ad insigne Macedonum exemplum

8 1 Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam
Dei, quæ data est in Ecclesiis Macedoniæ:
2 quod in multo experimento tribulationis abun-
dantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas
eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum:
3 quia secundum virtutem testimonium illis reddo,
et supra virtutem voluntarii fuerunt, 4 cum multa
exhortatione obsecrantes nos gratiam, et commu-
nicationem ministerii, quod fit in Sanctos. 5 Et
non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt
primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei,
6 ita ut rogaremus Titum: ut quemadmodum cœ-
pit, ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam.

pro bona sua voluntate collectam inchoatam perficiant

7 Sed sicut in omnibus abundatis fide, et ser-
mone, et scientia, et omni sollicitudine, insuper et
caritate vestra in nos, ut et in hac gratia abun-
detis. 8 Non quasi imperans dico: sed per aliorum
sollicitudinem, etiam vestræ caritatis ingenium bo-
num comprobans. 9 Scitis enim gratiam Domini
nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus
factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos
divites essetis. 10 Et consilium in hoc do: hoc
enim vobis utile est, qui non solum facere, sed et
velle cœpistis ab anno priore: 11 nunc vero et
facto perficite: ut quemadmodum promptus est
animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo, quod
habetis. 12 Si enim voluntas prompta est, secun-
dum id, quod habet, accepta est, non secundum
id, quod non habet. 13 Non enim ut aliis sit re-
missio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate.
14 In præsenti tempore vestra abundantia illorum
inopiam suppleat: ut et illorum abundantia vestræ
inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas, sicut
scriptum est: 15 Qui multum non abundavit: et
qui modicum, non minoravit.

---

(15) Ex 16, 18.

16 Gratias autem Deo, qui dedit eamdem solli-
citudinem pro vobis in corde Titi, 17 quoniam ex-
hortationem quidem suscepit: sed cum sollicitior
esset, sua voluntate profectus est ad vos. 18 Mi-
simus etiam cum illo fratrem, cuius laus est in
Evangelio per omnes Ecclesias: 19 non solum au-
tem, sed et ordinatus est ab Ecclesiis comes per-
egrinationis nostræ in hanc gratiam, quæ ministra-
tur a nobis ad Domini gloriam, et destinatam vo-
luntatem nostram: 20 devitantes hoc, ne quis nos
vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur a no-
bis. 21 Providemus enim bona non solum coram
Deo, sed etiam coram hominibus. 22 Misimus au-
tem cum illis et fratrem nostrum, quem probavi-
mus in multis sæpe sollicitum esse: nunc autem
multo sollicitiorem, confidentia multa in vos, 23 sive
pro Tito, qui est socius meus, et in vos adiutor,
sive fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria
Christi. 24 Ostensionem ergo, quæ est caritatis
vestræ, et nostræ gloriæ pro vobis, in illos osten-
dite in faciem Ecclesiarum.

et ministros collectæ perficiendæ amanter tractent

9 1 Nam de ministerio, quod fit in sanctos ex
abundanti est mihi scribere vobis. 2 Scio enim
promptum animum vestrum: pro quo de vobis
glorior apud Macedones. Quoniam et Achaia pa-
rata est ab anno præterito, et vestra æmulatio
provocavit plurimos. 3 Misi autem fratres: ut ne
quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte,
ut (quemadmodum dixi) parati sitis: 4 ne cum
venerint Macedones mecum, et invenerint vos im-
paratos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in
hac substantia. 5 Necessarium ergo existimavi ro-
gare fratres, ut præveniant ad vos, et præparent
repromissam benedictionem hanc paratam esse sic,
quasi benedictionem, non tamquam avaritiam.

festinanter

6 Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce
et metet: et qui seminat in benedictionibus, de
benedictionibus et metet. 7 Unusquisque prout

abundanter et hilariter

(21) Rom 12, 17.

destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex
necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.

ob benedictionem Dei stipem porrigant

8 Potens est autem Deus omnem gratiam ab-
undare facere in vobis: ut in omnibus semper om-
nem sufficientiam habentes, abundetis in omne
opus bonum, 9 sicut scriptum est: Dispersit, de-
dit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæ-
culi. 10 Qui autem administrat semen seminanti:
et panem ad manducandum præstabit, et multipli-
cabit semen vestrum, et augebit incrementa fru-
gum iustitiæ vestræ: 11 ut in omnibus locupletati
abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur
per nos gratiarum actionem Deo. 12 Quoniam mi-
nisterium huius officii non solum supplet ea, quæ
desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gra-
tiarum actiones in Domino, 13 per probationem
ministerii huius, glorificantes Deum in obœdientia
confessionis vestræ, in Evangelium Christi, et sim-
plicitate communicationis in illos, et in omnes,
14 et in ipsorum obsecratione pro vobis, deside-
rantium vos propter eminentem gratiam Dei in
vobis. 15 Gratias Deo super inenarrabili dono eius.

PARS TERTIA

Oratio Pauli polemica, 10, 1—12, 18

I. De potestate apostolica, 10, 1—11

Omnem inobœdientiam ulciscitur

10 1 Ipse autem ego Paulus obsecro vos per
mansuetudinem, et modestiam Christi, qui
in facie quidem humilis sum inter vos, absens au-
tem confido in vobis. 2 Rogo autem vos ne præ-
sens audeam per eam confidentiam, qua existimor
audere in quosdam, qui arbitrantur nos tamquam
secundum carnem ambulemus. 3 In carne enim
ambulantes, non secundum carnem militamus.
4 Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed
potentia Deo ad destructionem munitionum, con-

(7) Sir 35, 11. — (9) Ps 111, 9.

silia destruentes, 5 et omnem altitudinem extol-
lentem se adversus scientiam Dei, et in captivita-
tem redigentes omnem intellectum in obsequium
Christi, 6 et in promptu habentes ulcisci omnem
inobœdientiam, cum impleta fuerit vestra obœdi-
entia.

7 Quæ secundum faciem sunt, videte. Si quis
confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum
apud se: quia sicut ipse Christi est, ita et nos.
8 Nam, et si amplius aliquid gloriatus fuero de
potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædi-
ficationem, et non in destructionem vestram: non
erubescam. 9 Ut autem non existimer tamquam
terrere vos per epistolas: 10 quoniam quidem epi-
stolæ, inquiunt, graves sunt et fortes: præsentia
autem corporis infirma, et sermo contemptibilis:
11 hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus
verbo per epistolas absentes, tales et præsentes
in facto.

non solum absens sed etiam præsens

II. De gloriatione apostolica, 10, 12—12, 18

1. In propriis laboribus gloriatur, 10, 12—18

12 Non enim audemus inserere, aut comparare
nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi
in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes
nosmetipsos nobis. 13 Nos autem non in immen-
sum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ,
qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi
usque ad vos. 14 Non enim quasi non pertingen-
tes ad vos, superextendimus nos: usque ad vos
enim pervenimus in Evangelio Christi. 15 Non in
immensum gloriantes in alienis laboribus: spem
autem habentes crescentis fidei vestræ, in vobis
magnificari secundum regulam nostram in abun-
dantiam, 16 etiam in illa, quæ ultra vos sunt, ev-
angelizare, non in aliena regula in iis quæ præpa-
rata sunt gloriari. 17 Qui autem gloriatur, in Do-
mino glorietur. 18 Non enim qui seipsum com-

Non in alienis, ut adversarii

(13) Eph 4, 7. — (17) Ir 9, 23; 1 Cor 1, 31.

mendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

2. In gratuita prædicatione gloriatur, 11, 1—15

Corinthios æmulans se magnis apostolis inferiorem esse negat

11 [1] Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ, sed et supportate me: [2] Æmu-
lor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos
uni viro virginem castam exhibere Christo. [3] Ti-
meo autem ne sicut serpens Hevam seduxit astutia
sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a
simplicitate, quæ est in Christo. [4] Nam si is, qui
venit, alium Christum prædicat, quem non prædicavimus, aut alium spiritum accipitis, quem non
accepistis: aut aliud Evangelium, quod non recepistis: recte pateremini. [5] Existimo enim nihil me
minus fecisse a magnis Apostolis. [6] Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia, in omnibus autem manifestati sumus vobis.

se pseudoapostolis summa abstinentia superiorem esse affirmat

[7] Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis? [8] Alias Ecclesias
exspoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. [9] Et cum essem apud vos, et egerem; nulli
onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt
fratres, qui venerunt a Macedonia: et in omnibus
sine onere me vobis servavi, et servabo. [10] Est
veritas Christi in me, quoniam hæc gloriatio non
infringetur in me in regionibus Achaiæ. [11] Quare?
quia non diligo vos? Deus scit. [12] Quod autem
facio, et faciam: ut amputem occasionem eorum,
qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut et nos. [13] Nam eiusmodi pseudo-
apostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se
in apostolos Christi. [14] Et non mirum: ipse enim
satanas transfigurat se in angelum lucis. [15] Non
est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur
velut ministri iustitiæ: quorum finis erit secundum
opera ipsorum.

(3) Gn 3, 4.

3. In natalibus suis et laboribus apostolicis gloriatur, 11, 16—33

16 Iterum dico (ne quis me putet insipientem
esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et
ego modicum quid glorier), 17 quod loquor, non
loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia,
in hac substantia gloriæ. 18 Quoniam multi glo-
riantur secundum carnem: et ego gloriabor. 19 Li-
benter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi
sapientes. 20 Sustinetis enim si quis vos in servi-
tutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si
quis extollitur, si quis in faciem vos cædit. 21 Se-
cundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fue-
rimus in hac parte. In quo quis audet (in insi-
pientia dico) audeo et ego:

Improbitate et insolentia minus est

22 Hebræi sunt, et ego: Israelitæ sunt, et ego:
Semen Abrahæ sunt, et ego:
23 Ministri Christi sunt (ut minus sapiens dico),
plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus ab-
undantius, in plagis supra modum, in mortibus
frequenter. 24 A Iudæis quinquies quadragenas,
una minus, accepi. 25 Ter virgis cæsus sum, se-
mel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et
die in profundo maris fui, 26 in itineribus sæpe,
periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex
genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate,
periculis in solitudine, periculis in mari, periculis
in falsis fratribus: 27 in labore, et ærumna, in vi-
giliis multis, in fame, et siti, in ieiuniis multis, in
frigore, et nuditate, 28 præter illa, quæ extrinse-
cus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo om-
nium Ecclesiarum. 29 Quis infirmatur, et ego non
infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror?
30 Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ sunt,
gloriabor. 31 Deus et Pater Domini nostri Iesu
Christi, qui est benedictus in sæcula, scit quod non
mentior. 32 Damasci præpositus gentis Aretæ re-
gis, custodiebat civitatem Damascenorum ut me

natalibus par est laboribus apostolicis plus est quam pseudo-apostoli

---

(24) Dt 25, 3. — (25) Act 16, 22. — Act 14, 18. — Act 27, 2. — (32) Act 9, 24.

comprehenderet: 33 et per fenestram in sporta
dimissus sum per murum, et sic effugi manus eius.

4. In visionibus et infirmitatibus gloriatur, 12, 1—10

Ad tertium cælum et in paradisum raptus est

12 1 Si gloriari oportet (non expedit quidem:)
veniam autem ad visiones, et revelationes
Domini. 2 Scio hominem in Christo ante annos
quattuordecim, sive in corpore nescio, sive extra
corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque
ad tertium cælum. 3 Et scio huiusmodi hominem
sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus
scit: 4 quoniam raptus est in Paradisum: et au-
divit arcana verba, quæ non licet homini loqui.
5 Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil
gloriabor nisi in infirmitatibus meis. 6 Nam, et si
voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim
dicam: parco autem, ne quis me existimet supra
id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

cum infirmatur, tunc gratia Christi potens est

7 Et ne magnitudo revelationum extollat me, da-
tus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ,
qui me colaphizet. 8 Propter quod ter Dominum
rogavi ut discederet a me: 9 et dixit mihi: Suf-
ficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate per-
ficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus
meis, ut inhabitet in me virtus Christi. 10 Propter
quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contu-
meliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in
angustiis pro Christo: Cum enim infirmor, tunc
potens sum.

5. Propter necessitatem gloriatur 12, 11—18

Corinthii non commendarunt apostolum

11 Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego
enim a vobis debui commendari: nihil enim minus
fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli: tam-
etsi nihil sum: 12 Signa tamen Apostolatus mei
facta sunt super vos in omni patientia, in signis,
et prodigiis, et virtutibus. 13 Quid est enim, quod
minus habuistis præ ceteris Ecclesiis, nisi quod ego
ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam.

(2) Act 9, 3.

suæ utilitatis immemorem

14 Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos:
et non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ
vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii pa-
rentibus thesaurizare, sed parentes filiis. 15 Ego
autem libentissime impendam, et superimpendar
ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens,
minus diligar. 16 Sed esto: ego vos non gravavi:
sed cum essem astutus, dolo vos cepi. 17 Num-
quid per aliquem eorum, quos misi ad vos, cir-
cumveni vos? 18 Rogavi Titum, et misi cum illo
fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne
eodem spiritu ambulavimus? nonne iisdem vesti-
giis?

Epilogus, 12, 19—13, 13

1. Monitiones opportunæ, 12, 19—13, 10

Non ad iudices suos sed ad filios corrigendos locutus est

19 Olim putatis quod excusemus nos apud vos?
Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem
carissimi propter ædificationem vestram. 20 Timeo
enim ne forte cum venero, non quales volo, in-
veniam vos: et ego inveniar a vobis, qualem non
vultis: ne forte contentiones, æmulationes, animo-
sitates, dissensiones, detractiones, susurrationes,
inflationes, seditiones sint inter vos: 21 ne iterum
cum venero, humiliet me Deus apud vos, et lu-
geam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et non
egerunt pænitentiam super immunditia, et forni-
catione, et impudicitia, quam gesserunt.

ipse impænitentes iudicabit et castigabit

13 1 Ecce tertio hoc venio ad vos: In ore duo-
rum, vel trium testium stabit omne ver-
bum. 2 Prædixi, et prædico, ut præsens, et nunc
absens iis, qui ante peccaverunt, et ceteris omni-
bus, quoniam si venero iterum, non parcam. 3 An
experimentum quæritis eius, qui in me loquitur
Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens
est in vobis? 4 Nam etsi crucifixus est ex infir-
mitate: sed vivit ex virtute Dei. Nam et nos in-
firmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex vir-
tute Dei in vobis. 5 Vosmetipsos tentate si estis

(1) Dt 19, 15; Mt 18, 16; Io 8, 17; Hbr 10, 28.

in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vos-
metipsos quia Christus Iesus in vobis est? nisi
forte reprobi estis. 6 Spero autem quod cogno-
scetis, quia nos non sumus reprobi.

emendatos vero non puniet

7 Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis,
non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod
bonum est faciatis: nos autem ut reprobi simus.
8 Non enim possumus aliquid adversus veritatem,
sed pro veritate. 9 Gaudemus enim, quoniam nos
infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et
oramus vestram consummationem. 10 Ideo hæc
absens scribo, ut non præsens durius agam secun-
dum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædi-
ficationem, et non in destructionem.

2. Conclusio epistolaris, 13, 11—13

Exhortatio

11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote,
exhortamini, idem sapite, pacem habete, et Deus
pacis, et dilectionis erit vobiscum.

salutationes

12 Salutate invicem in osculo sancto. Salutant
vos omnes sancti.

benedictio

13 Gratia Domini nostri Iesu Christi, et caritas
Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum om-
nibus vobis. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD GALATAS

Exordium, 1, 1—10

Salutatio apostolica

1 1 Paulus Apostolus non ab hominibus, neque
per hominem, sed per Iesum Christum, et
Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis: 2 et
qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesiis Galatiæ.
3 Gratia vobis, et pax a Deo Patre, et Domino
nostro Iesu Christo, 4 qui dedit semetipsum pro
peccatis nostris, ut eriperet nos de præsenti sæ-
culo nequam, secundum voluntatem Dei et Patris
nostri, 5 cui est gloria in sæcula sæculorum: Amen.

admiratio et reprehensio

6 Miror quod sic tam cito transferimini ab eo,
qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud Evan-
gelium: 7 quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui
vos conturbant, et volunt convertere Evangelium
Christi. 8 Sed licet nos, aut angelus de cælo
evangelizet vobis præterquam quod evangelizavi-
mus vobis, anathema sit. 9 Sicut prædiximus, et
nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit
præter id, quod accepistis, anathema sit. 10 Modo
enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro ho-
minibus placere? Si adhuc hominibus placerem,
Christi servus non essem.

PARS PRIMA

Sermo apologeticus, 1, 11—2, 21

1. Apologia veri apostolatus, 1, 11—24

Paulus evangelium non ab hominibus accepit

11 Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium,
quod evangelizatum est a me, quia non est se-

(11) 1 Cor 15, 1.

cundum hominem: 12 neque enim ego ab homine
accepi illud, neque didici, sed per revelationem
Iesu Christi.

neque ante conversionem

13 Audistis enim conversationem meam aliquando
in Iudaismo: quoniam supra modum persequebar
Ecclesiam Dei, et expugnabam illam, 14 et profi-
ciebam in Iudaismo supra multos coætaneos meos
in genere meo, abundantius æmulator exsistens
paternarum mearum traditionum.

neque vero post eam

15 Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex
utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam,
16 ut revelaret Filium suum in me, ut evangeliza-
rem illum in gentibus: continuo non acquievi carni
et sanguini, 17 neque veni Ierosolymam ad ante-
cessores meos Apostolos: sed abii in Arabiam: et
iterum reversus sum Damascum: 18 deinde post
annos tres veni Ierosolymam videre Petrum, et
mansi apud eum diebus quindecim: 19 alium au-
tem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fra-
trem Domini. 20 Quæ autem scribo vobis, ecce
coram Deo quia non mentior. 21 Deinde veni in
partes Syriæ, et Ciliciæ. 22 Eram autem ignotus
facie Ecclesiis Iudææ, quæ erant in Christo: 23 tan-
tum autem auditum habebant: Quoniam qui per-
sequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem,
quam aliquando expugnabat: 24 et in me clarifi-
cabant Deum.

2. Apologia veri evangelii, 2, 1—21

Evangelium Paulinum Ierosolymis ab apostolis approbatum

2 1 Deinde post annos quattuordecim, iterum
ascendi Ierosolymam cum Barnaba, assumpto
et Tito. 2 Ascendi autem secundum revelationem:
et contuli cum illis Evangelium, quod prædico in
gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid
esse: ne forte in vacuum currerem, aut cucurris-
sem. 3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cum
esset gentilis, compulsus est circumcidi: 4 sed
propter subintroductos falsos fratres, qui subin-
troierunt explorare libertatem nostram, quam ha-

(12) Eph 3, 3.

bemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem red-
igerent. 5 Quibus neque ad horam cessimus sub-
iectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos:
6 ab iis autem, qui videbantur esse aliquid (quales
aliquando fuerint, nihil mea interest. Deus perso-
nam hominis non accipit), mihi enim qui videban-
tur esse aliquid, nihil contulerunt. 7 Sed econtra
cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium
præputii, sicut et Petro circumcisionis (8 qui enim
operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis,
operatus est et mihi inter gentes): 9 et cum cog-
novissent gratiam, quæ data est mihi, Iacobus, et
Cephas, et Ioannes, qui videbantur columnæ esse,
dextras dederunt mihi, et Barnabæ societatis: ut
nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem: 10 tan-
tum ut pauperum memores essemus, quod etiam
sollicitus fui hoc ipsum facere.

11 Cum autem venisset Cephas Antiochiam: in
faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. 12 Prius
enim quam venirent quidam a Iacobo, cum genti-
bus edebat: cum autem venissent, subtrahebat,
et segregabat se timens eos, qui ex circumcisione
erant. 13 Et simulationi eius consenserunt ceteri
Iudæi, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam
simulationem. 14 Sed cum vidissem quod non recte
ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ
coram omnibus: Si tu, cum Iudæus sis, gentiliter
vivis, et non Iudaice: quomodo gentes cogis Iudai-
zare? 15 Nos natura Iudæi, et non ex gentibus
peccatores. 16 Scientes autem quod non iustificatur
homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi:
et nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur
ex fide Christi, et non ex operibus legis: propter
quod ex operibus legis non iustificabitur omnis
caro. 17 Quod si quærentes iustificari in Christo,
inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus
peccati minister est? Absit. 18 Si enim quæ de-

et Antiochiæ publice vindicatum est

(6) Dt 10, 17; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17. — (16) Rom 3, 20.

struxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me
constituo. 19 Ego enim per legem, legi mortuus
sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci.
20 Vivo autem, iam non ego: vivit vero in me
Christus. Quod autem nunc vivo in carne: in fide
vivo filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetip-
sum pro me. 21 Non abiicio gratiam Dei. Si enim
per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

PARS ALTERA

Sermo dogmaticus, 3, 1—4, 31

1. Iustitia e fide oritur, non observatione legis acquiritur, 3, 1—29

Hæc comprobant experientia Galatarum

3 1 O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non
obœdire veritati, ante quorum oculos Iesus
Christus præscriptus est, in vobis crucifixus?
2 Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus
legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei? 3 Sic
stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne
consummemini? 4 Tanta passi estis sine causa?
si tamen sine causa. 5 Qui ergo tribuit vobis Spi-
ritum, et operatur virtutes in vobis: ex operibus
legis, an ex auditu fidei?

exemplum Abrahæ

6 Sicut scriptum est: Abraham credidit Deo, et
reputatum est illi ad iustitiam. 7 Cognoscite ergo
quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahæ. 8 Pro-
videns autem Scriptura quia ex fide iustificat gen-
tes Deus, prænuntiavit Abrahæ: Quia benedicen-
tur in te omnes gentes. 9 Igitur qui ex fide sunt,
benedicentur cum fideli Abraham.

natura legis

10 Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub
maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus
omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta
sunt in libro legis ut faciat ea. 11 Quoniam au-
tem in lege nemo iustificatur apud Deum, manife-

---

(6) Gn 15, 6; Rom 4, 3; Iac 2, 23. — (8) Gn 12, 3; Sir 44, 20. — (10) Dt 27, 26.

stum est: quia iustus ex fide vivit. 12 Lex autem
non est ex fide, sed, Qui fecerit ea, vivet in illis.
13 Christus nos redemit de maledicto legis, factus
pro nobis maledictum: quia scriptum est: Male-
dictus omnis qui pendet in ligno: 14 ut in genti-
bus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, ut
pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

15 Fratres (secundum hominem dico) tamen ho- promis-
minis confirmatum testamentum nemo spernit, aut sio Dei
superordinat. 16 Abrahæ dictæ sunt promissiones,
et semini eius. Non dicit: Et seminibus, quasi in
multis: sed quasi in uno: Et semini tuo, qui est
Christus. 17 Hoc autem dico, testamentum con-
firmatum a Deo: quæ post quadringentos et tri-
ginta annos facta est lex, non irritum facit ad
evacuandam promissionem. 18 Nam si ex lege he-
reditas, iam non ex promissione. Abrahæ autem
per repromissionem donavit Deus.

19 Quid igitur lex? Propter transgressiones po- finis legis
sita est donec veniret semen, cui promiserat, or-
dinata per angelos in manu mediatoris. 20 Media-
tor autem unius non est: Deus autem unus est.
21 Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si
enim data esset lex, quæ posset vivificare, vere
ex lege esset iustitia. 22 Sed conclusit Scriptura
omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi
daretur credentibus. 23 Prius autem quam veniret
fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem,
quæ revelanda erat. 24 Itaque lex pædagogus no-
ster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. 25 At
ubi venit fides, iam non sumus sub pædagogo.
26 Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est
in Christo Iesu. 27 Quicumque enim in Christo
baptizati estis, Christum induistis. 28 Non est Iu-
dæus, neque Græcus: non est servus, neque liber:
non est masculus, neque femina. Omnes enim
vos unum estis in Christo Iesu. 29 Si autem vos

---

(11) Hab 2, 4; Rom 1, 17. — (12) Lv 18, 5. —
(13) Dt 21, 23. — (15) Hbr 9, 17. — (22) Rom 3, 9.
— (27) Rom 6, 4.

Christi: ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem heredes.

2. Christiani in statu libertatis versantur, 4, 1—31[a]

V. T. fuit status servitutis, N. T. est status libertatis

4 1 Dico autem: Quanto tempore heres parvu-
lus est, nihil differt a servo, cum sit dominus
omnium: 2 sed sub tutoribus, et actoribus est
usque ad præfinitum tempus a patre: 3 ita et nos
cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus
servientes. 4 At ubi venit plenitudo temporis, misit
Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub
lege, 5 ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut
adoptionem filiorum reciperemus. 6 Quoniam au-
tem estis filii, misit Deus Spiritum filii sui in corda
vestra clamantem: Abba, Pater. 7 Itaque iam non
est servus, sed filius: Quod si filius: et heres per
Deum.

idcirco Galatæ ne in servitutem revertantur

8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui na-
tura non sunt dii, serviebatis. 9 Nunc autem cum
cognoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo: quo-
modo convertimini iterum ad infirma, et egena ele-
menta, quibus denuo servire vultis? 10 Dies obser-
vatis, et menses, et tempora, et annos. 11 Timeo
vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis.

apostolum sum, non Iudaizantes imitentur

12 Estote sicut ego, quia et ego sicut vos: fra-
tres obsecro vos: Nihil me læsistis. 13 Scitis au-
tem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vo-
bis iampridem: et tentationem vestram in carne
mea 14 non sprevistis, neque respuistis: sed sicut
angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum.
15 Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium
enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset, oculos
vestros eruissetis, et dedissetis mihi. 16 Ergo inimi-
cus vobis factus sum, verum dicens vobis? 17 Æmu-
lantur vos non bene: sed excludere vos volunt, ut
illos æmulemini. 18 Bonum autem æmulamini in
bono semper: et non tantum cum præsens sum
apud vos. 19 Filioli mei, quos iterum parturio, do-
nec formetur Christus in vobis. 20 Vellem autem
esse apud vos modo, et mutare vocem meam:
quoniam confundor in vobis.

[21] Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non legistis? [22] Scriptum est enim: Quoniam Abraham duos filios habuit: unum de ancilla, et unum de libera. [23] Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionem: [24] quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Unum quidem in monte Sina, in servitutem generans: quæ est Agar: [25] Sina enim mons est in Arabia, qui coniunctus est ei, quæ nunc est Ierusalem, et servit cum filiis suis. [26] Illa autem, quæ sursum est Ierusalem, libera est, quæ est mater nostra. [27] Scriptum est enim:

Agar et Ismael vetus, Sara et Isaac novum fœdus præfigurarunt

Lætare sterilis, quæ non paris: erumpe, et clama, quæ non parturis:
quia multi filii desertæ, magis quam eius, quæ habet virum.

[28] Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filii sumus. [29] Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum: ita et nunc. [30] Sed quid dicit Scriptura? Eiice ancillam, et filium eius: non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ. [31] Itaque, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ:

PARS TERTIA

Sermo paræneticus, 4, 31b—6, 10

1. Monita generalia, 4, 31b—5, 25

qua libertate Christus nos liberavit.

In libertate permaneant neve in servitutem revertantur

5 [1] State, et nolite iterum iugo servitutis contineri. [2] Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. [3] Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ. [4] Evacuati estis a Christo, qui in lege iu-

(22) Gn 16, 15. — Gn 21, 2. — (27) Is 54, 1. — (28) Rom 9, 8. — (30) Gn 21, 10. — (2) Act 15, 1 s.

stificamini: *a gratia* excidistis. 5 Nos enim spiritu
ex fide, spem iustitiæ exspectamus. 6 Nam in
Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque
præputium: sed fides, quæ per caritatem operatur.

seductores iudicium portabunt

7 Currebatis bene: quis vos impedivit veritati
non obœdire? 8 Persuasio hæc non est ex eo,
qui vocat vos. 9 Modicum fermentum totam mas-
sam corrumpit. 10 Ego confido in vobis in Do-
mino, quod nihil aliud sapietis: qui autem contur-
bat vos, portabit iudicium, quicumque est ille.
11 Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc
prædico: quid adhuc persecutionem patior? Ergo
evacuatum est scandalum crucis. 12 Utinam et
abscindantur qui vos conturbant.

Christiani non secundum carnem sed spiritum vivere debent

13 Vos enim in libertatem vocati estis fratres:
tantum ne libertatem in occasionem detis carnis,
sed per caritatem Spiritus servite invicem. 14 Om-
nis enim lex in uno sermone impletur: Diliges pro-
ximum tuum sicut te ipsum. 15 Quod si invicem
mordetis, et comeditis: videte ne ab invicem con-
sumamini. 16 Dico autem: Spiritu ambulate, et
desideria carnis non perficietis. 17 Caro enim con-
cupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus
carnem: hæc enim sibi invicem adversantur: ut
non quæcumque vultis, illa faciatis. 18 Quod si
spiritu ducimini, non estis sub lege. 19 Manifesta
sunt autem opera carnis: quæ sunt fornicatio, im-
munditia, impudicitia, luxuria, 20 idolorum servi-
tus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulatio-
nes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, 21 invidiæ, ho-
micidia, ebrietates, comessationes, et his similia,
quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui
talia agunt, regnum Dei non consequentur. 22 Fruc-
tus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, pa-
tientia, benignitas, bonitas, longanimitas, 23 man-
suetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Ad-
versus huiusmodi non est lex. 24 Qui autem sunt

---

(9) 1 Cor 5, 6. — (14) Lv 19, 18; Mt 22, 39; Rom 13, 9. — (16) 1 Ptr 2, 11.

Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, et
concupiscentiis. 25 Si spiritu vivimus, spiritu et
ambulemus.

2. Monita specialia, 5, 26—6, 10

De gloriæ aviditate

26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem
provocantes, invicem invidentes.

de correctione fraterna

6 1 Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in
aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huius-
modi instruite in spiritu lenitatis, considerans te
ipsum, ne et tu tenteris.

de mutua defectuum tolerantia

2 Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis
legem Christi. 3 Nam si quis existimat se aliquid
esse, cum nihil sit, ipse se seducit. 4 Opus autem
suum probet unusquisque, et sic in semetipso tan-
tum gloriam habebit, et non in altero. 5 Unus-
quisque enim onus suum portabit.

de beneficentia

6 Communicet autem is, qui catechizatur verbo,
ei, qui se catechizat, in omnibus bonis.

de bonis operibus

7 Nolite errare: Deus non irridetur. 8 Quæ enim
seminaverit homo, hæc et metet. Quoniam qui
seminat in carne sua, de carne et metet corrup-
tionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu
metet vitam æternam. 9 Bonum autem facientes,
non deficiamus: tempore enim suo metemus non
deficientes.

conclusio

10 Ergo dum tempus habemus, operemur bonum
ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

Epilogus, 6, 11—18

Iudaizantium et Pauli gloria

11 Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu.
12 Quicumque enim volunt placere in carne, hi
cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi
persecutionem non patiantur. 13 Neque enim qui
circumciduntur, legem custodiunt: sed volunt vos
circumcidi, ut in carne vestra glorientur. 14 Mihi
autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri

---

(5) 1 Cor 3, 8. — (9) 2 Thes 3, 13.

Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus
est, et ego mundo. 15 In Christo enim Iesu neque
circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed
nova creatura.

regula sequenda

16 Et quicumque hanc regulam secuti fuerint,
pax super illos, et misericordia, et super Israel Dei.
17 De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim
stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.

benedictio

18 Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum spiritu
vestro, fratres. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD EPHESIOS

Exordium, 1, 1—14

Salutatio apostolica

1 1 Paulus Apostolus Iesu Christi per volunta-
tem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, et
fidelibus in Christo Iesu. 2 Gratia vobis, et pax
a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratiarum actio pro electione ab æterno

3 Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu
Christi, qui benedixit nos in omni benedictione
spirituali in cælestibus in Christo, 4 sicut elegit
nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus
sancti et immaculati in conspectu eius in caritate.
5 Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per
Iesum Christum in ipsum: secundum propositum
voluntatis suæ, 6 in laudem gloriæ gratiæ suæ, in

pro redemptione in tempore

qua gratificavit nos in dilecto filio suo. 7 In quo
habemus redemptionem per sanguinem eius, remis-
sionem peccatorum secundum divitias gratiæ eius,
8 quæ superabundavit in nobis in omni sapientia,
et prudentia: 9 ut notum faceret nobis sacramen-
tum voluntatis suæ, secundum beneplacitum eius,
quod proposuit in eo, 10 in dispensatione plenitu-
dinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ

pro pignore hereditatis futuræ

in cælis, et quæ in terra sunt, in ipso: 11 In quo
etiam et nos sorte vocati sumus prædestinati se-
cundum propositum eius, qui operatur omnia se-
cundum consilium voluntatis suæ: 12 ut simus in
laudem gloriæ eius nos, qui ante speravimus in
Christo: 13 In quo et vos, cum audissetis verbum

---

(3) 2 Cor 1, 3; 1 Ptr 1, 3.

veritatis (Evangelium salutis vestræ), in quo et
credentes signati estis Spiritu promissionis sancto,
14 qui est *pignus* hereditatis nostræ, in redemptio-
nem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

PARS PRIOR

Descriptio ecclesiæ theoretica, 1, 15—3, 21

1. De uno ecclesiæ capite, 1, 15—23

Sciant Christum suscitatum et mire exaltatum esse caput ecclesiæ

15 Propterea et ego audiens fidem vestram, quæ
est in Domino Iesu, et dilectionem in omnes sanc-
tos, 16 non cesso gratias agens pro vobis, memo-
riam vestri faciens in orationibus meis: 17 ut
Deus, Domini nostri Iesu Christi pater gloriæ, det
vobis spiritum sapientiæ et revelationis, in agni-
tione eius: 18 illuminatos oculos cordis vestri, ut
sciatis quæ sit spes vocationis eius, et quæ divitiæ
gloriæ hereditatis eius in sanctis, 19 et quæ sit
supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui
credimus secundum operationem potentiæ virtutis
eius, 20 quam operatus est in Christo, suscitans
illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam
in cælestibus: 21 supra omnem principatum et
potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne
nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo,
sed etiam in futuro. 22 Et omnia subiecit sub pe-
dibus eius: et ipsum dedit caput supra omnem
Ecclesiam, 23 quæ est corpus ipsius, et plenitudo
eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

2. De uno ecclesiæ corpore, 2, 1—22

Gentes et Iudæi cum Christo resuscitati et exaltati

2 1 Et vos, cum essetis mortui delictis, et pec-
catis vestris, 2 in quibus aliquando ambula-
stis secundum sæculum mundi huius, secundum
principem potestatis aeris huius, spiritus, qui nunc
operatur in filios diffidentiæ, 3 in quibus et nos
omnes aliquando conversati sumus in desideriis

(19) Inf 3, 7. — (22) Ps 8, 8. — (1) Col 2, 13.

carnis nostræ, facientes voluntatem carnis, et cogi-
tationum, et eramus natura filii iræ, sicut et ceteri:
4 Deus autem, qui dives est in misericordia, prop-
ter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos, 5 et
cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos
in Christo (cuius gratia estis salvati), 6 et con-
resuscitavit, et consedere fecit in cælestibus in
Christo Iesu: 7 ut ostenderet in sæculis super-
venientibus abundantes divitias gratiæ suæ in boni-
tate super nos in Christo Iesu. 8 Gratia enim
estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis: Dei
enim donum est, 9 non ex operibus, ut nequis
glorietur. 10 Ipsius enim sumus factura, creati in
Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparavit
Deus ut in illis ambulemus.

in Christo in unum novum hominem conduntur

11 Propter quod memores estote, quod aliquando
vos gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea,
quæ dicitur circumcisio in carne, manu facta:
12 quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati
a conversatione Israel, et hospites testamentorum,
promissionis spem non habentes, et sine Deo in
hoc mundo. 13 Nunc autem in Christo Iesu vos,
qui aliquando eratis longe, facti estis prope in san-
guine Christi. 14 Ipse enim est pax nostra, qui
fecit utraque unum, et medium parietem maceriæ
solvens, inimicitias in carne sua: 15 legem man-
datorum decretis evacuans, ut duos condat in se-
metipso in unum novum hominem, faciens pacem,
16 et reconciliet ambos in uno corpore, Deo per
crucem, interficiens inimicitias in semetipso. 17 Et
veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fui-
stis, et pacem iis, qui prope; 18 quoniam per ip-
sum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad
Patrem.

in templum sanctum Dei coædificantur

19 Ergo iam non estis hospites, et advenæ: sed
estis cives sanctorum, et domestici Dei: 20 super-
ædificati super fundamentum Apostolorum, et Pro-
phetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu:
21 in quo omnis ædificatio constructa crescit in

(18) Rom 5, 2.

templum sanctum in Domino, 22 in quo et vos
coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

3. De uno ecclesiæ spiritu, 3, 1—21

Paulus a Deo apostolus gentium vocatus et instructus

3 1 Huius rei gratia, ego Paulus vinctus Christi
Iesu, pro vobis gentibus,
2 si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei,
quæ data est mihi in vobis: 3 quoniam secundum
revelationem notum mihi factum est sacramentum,
sicut supra scripsi in brevi: 4 prout potestis le-
gentes intelligere prudentiam meam in mysterio
Christi: 5 quod aliis generationibus non est agni-
tum filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanc-
tis Apostolis eius, et Prophetis in Spiritu, 6 gentes
esse coheredes, et concorporales, et comparticipes
promissionis eius in Christo Iesu per Evangelium:
7 Cuius factus sum minister secundum donum gra-
tiæ Dei, quæ data est mihi secundum operationem
virtutis eius. 8 Mihi omnium sanctorum minimo
data est gratia hæc, In gentibus evangelizare in-
vestigabiles divitias Christi, 9 et illuminare omnes,
quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæcu-
lis in Deo, qui omnia creavit, 10 ut innotescat
principatibus, et potestatibus in cælestibus per Ec-
clesiam, multiformis sapientia Dei, 11 secundum
præfinitionem sæculorum, quam fecit in Christo
Iesu Domino nostro: 12 In quo habemus fiduciam,
et accessum in confidentia per fidem eius. 13 Prop-
ter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis
pro vobis: quæ est gloria vestra.

orat ut fideles per Spiritum in caritate radicentur et fundentur

14 Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem
Domini nostri Iesu Christi, 15 ex quo omnis pa-
ternitas in cælis, et in terra nominatur, 16 ut det
vobis secundum divitias gloriæ suæ, virtute cor-
roborari per Spiritum eius in interiorem hominem,
17 Christum habitare per fidem in cordibus ve-
stris: in caritate radicati, et fundati, 18 ut possitis
comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit la-
titudo, et longitudo, et sublimitas, et profundum:

(7) Sup 1, 19. — (8) 1 Cor 15, 9.

19 scire etiam supereminentem scientiæ caritatem
Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.
20 Ei autem, qui potens est omnia facere super- optat ut
abundanter quam petimus, aut intelligimus, secun- Deus in
dum virtutem, quæ operatur in nobis: 21 Ipsi ecclesia
gloria in Ecclesia, et in Christo Iesu in omnes ge- et Christo
nerationes sæculi sæculorum. Amen. glorificetur

PARS ALTERA

Descriptio ecclesiæ practica, 4, 1—6, 9

I. In genere, 4, 1—5, 20

1. Unitas spiritus servetur, 4, 1—16

4 1 Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, Unitatem
ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, spiritus
2 cum omni humilitate, et mansuetudine, cum pa- constitu-
tientia, supportantes invicem in caritate, 3 solliciti tio eccle-
servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. 4 Unum siæ po-
corpus, et unus Spiritus sicut vocati estis in una stulat
spe vocationis vestræ. 5 Unus Dominus, una fides,
unum baptisma. 6 Unus Deus et Pater omnium,
qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus
nobis.
7 Unicuique autem nostrum data est gratia se- diversi-
cundum mensuram donationis Christi. 8 Propter tas cha-
quod dicit: rismatum
Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: ac mune-
dedit dona hominibus. rum a
9 Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et Christo
descendit primum in inferiores partes terræ? 10 Qui in unita-
descendit, ipse est et qui ascendit super omnes tem ordi-
cælos, ut impleret omnia. 11 Et ipse dedit quos- natur
dam quidem Apostolos, quosdam autem Prophe-
tas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores,
et doctores 12 ad consummationem sanctorum in

---

(1) 1 Cor 7, 20; Phil 1, 27. — (3) Rom 12, 10. — (6) Mal 2, 10. — (7) Rom 12, 3; 1 Cor 12, 11; 2 Cor 10, 13. — (8) Ps 67, 19. — (11) 1 Cor 12, 28.

opus ministerii, in ædificationem corporis Christi:
13 donec occurramus omnes in unitatem fidei, et
agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in men-
suram ætatis plenitudinis Christi: 14 ut iam non
simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni
vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia
ad circumventionem erroris. 15 Veritatem autem
facientes in caritate, crescamus in illo per omnia,
quia est caput Christus: 16 ex quo totum cor-
pus compactum, et conexum per omnem iunctu-
ram subministrationis, secundum operationem in
mensuram uniuscuiusque membri, augmentum cor-
poris facit in ædificationem sui in caritate.

2. Sanctitas vitæ eluceat, 4, 17—5, 20

Ne sicut gentes ambulent

17 Hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut
iam non ambuletis, sicut et gentes ambulant in va-
nitate sensus sui, 18 tenebris obscuratum haben-
tes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam,
quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum,
19 qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudi-
citiæ, in operationem immunditiæ omnis in ava-
ritiam.

veterem hominem deponant et novum induant

20 Vos autem non ita didicistis Christum, 21 si
tamen illum audistis, et in ipso edocti estis, sicut
est veritas in Iesu, 22 deponere vos secundum
pristinam conversationem veterem hominem, qui
corrumpitur secundum desideria erroris. 23 Reno-
vamini autem spiritu mentis vestræ, 24 et induite
novum hominem, qui secundum Deum creatus est
in iustitia, et sanctitate veritatis.

a vitiis variis abstineant

25 Propter quod deponentes mendacium, loqui-
mini veritatem unusquisque cum proximo suo:
quoniam sumus invicem membra. 26 Irascimini,
et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam
vestram. 27 Nolite locum dare diabolo: 28 qui
furabatur, iam non furetur: magis autem laboret,

(17) Rom 1, 21. — (22) Col 3, 8. — (23) Rom 6, 4. —
(24) Col 3, 12. — (25) 1 Ptr 2, 1. — Zach 8, 16. —
(26) Ps 4, 5. — (27) Iac 4, 7.

operando manibus suis, quod bonum est, ut ha-
beat unde tribuat necessitatem patienti. 29 Omnis
sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si-
quis bonus ad ædificationem fidei ut det gratiam
audientibus. 30 Et nolite contristare Spiritum sanc-
tum Dei: in quo signati estis in diem redemptionis.
31 Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et cla- ad exemplum Dei et Christi in caritate ambulent
mor, et blasphemia tollatur a vobis cum omni
malitia. 32 Estote autem invicem benigni, miseri-
cordes, donantes invicem sicut et Deus in Christo
donavit vobis.

5 1 Estote ergo imitatores Dei, sicut filii caris-
simi: 2 et ambulate in dilectione, sicut et Chri-
stus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis
oblationem, et hostiam Deo in odorem suavitatis.
3 Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut ab immunditiis longe separentur
avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanc-
tos: 4 aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scur-
rilitas, quæ ad rem non pertinet: sed magis gra-
tiarum actio. 5 Hoc enim scitote intelligentes:
quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus,
quod est idolorum servitus, non habet heredita-
tem in regno Christi, et Dei.
6 Nemo vos seducat inanibus verbis: propter seductoribus ne participes sint neve operibus tenebrarum communicent
hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. 7 No-
lite ergo effici participes eorum.
8 Eratis enim aliquando tenebræ: nunc autem
lux in Domino. Ut filii lucis ambulate: 9 fructus
enim lucis est in omni bonitate, et iustitia, et ve-
ritate: 10 probantes quid sit beneplacitum Deo:
11 et nolite communicare operibus infructuosis te-
nebrarum, magis autem redarguite. 12 Quæ enim
in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere. 13 Om-
nia autem, quæ arguuntur, a lumine manifestantur:
omne enim, quod manifestatur, lumen est. 14 Prop-
ter quod dicit:

---

(32) Col 3, 12. — (2) Io 13, 34; 15, 12; 1 Io 4, 21.
— (3) Col 3, 5. — (6) Mt 24, 4; Mc 13, 5; Lc 21, 8;
2 Thes 2, 3.

Surge qui dormis, et exsurge a mortuis, et
illuminabit te Christus.

non vino sed Spiritu sancto impleantur

15 Videte itaque fratres, quomodo caute ambu-
letis: non quasi insipientes, 16 sed ut sapientes:
redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.
17 Propterea nolite fieri imprudentes: sed intelli-
gentes quæ sit voluntas Dei. 18 Et nolite inebriari
vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu
sancto, 19 loquentes vobismetipsis in psalmis, et
hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes, et psal-
lentes in cordibus vestris Domino, 20 gratias agen-
tes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri
Iesu Christi Deo et Patri.

II. In specie, 5, 21—6, 9

1. Officia coniugum, 5, 21—33

Mulieres viris subditæ sint sicut ecclesia Christo

21 Subiecti invicem in timore Christi. 22 Mu-
lieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: 23 quo-
niam vir caput est mulieris: sicut Christus caput
est Ecclesiæ: Ipse, salvator corporis eius. 24 Sed
sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres
viris suis in omnibus.

viri uxores diligant sicut Christus ecclesiam

25 Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus
dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, 26 ut
illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo
vitæ, 27 ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesi-
am, non habentem maculam, aut rugam, aut ali-
quid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata.
28 Ita et viri debent diligere uxores suas ut cor-
pora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum di-
ligit.

relatio viri et mulieris est imago relationis Christi et ecclesiæ

29 Nemo enim umquam carnem suam odio ha-
buit: sed nutrit, et fovet eam, sicut et Christus
Ecclesiam: 30 quia membra sumus corporis eius,
de carne eius, et de ossibus eius. 31 Propter hoc

---

(15) Col 4, 5. — (17) Rom 12, 2; 1 Thes 4, 3. — (22) Gn 3, 16; Col 3, 18; 1 Ptr 3, 1. — (23) 1 Cor 11, 3. — (25) Col 3, 19. — (31) Gn 2, 24; Mt 19, 5; Mc 10, 7; 1 Cor 6, 16.

relinquet homo patrem, et matrem suam, et ad-
hærebit uxori suæ: et erunt duo in carne una.
32 Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico
in Christo et in Ecclesia. 33 Verumtamen et vos
singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum
diligat: uxor autem timeat virum suum.

2. Officia filiorum et parentum, 6, 1—4

Filii parentibus obœdiant

6 1 Filii, obœdite parentibus vestris in Domino:
hoc enim iustum est. 2 Honora patrem tuum,
et matrem tuam, quod est mandatum primum in
promissione: 3 ut bene sit tibi, et sis longævus
super terram.

parentes filios educent

4 Et vos patres nolite ad iracundiam provocare
filios vestros: sed educate illos in disciplina, et cor-
reptione Domini.

3. Officia servorum et dominorum, 6, 5—9

Servi christiane serviant

5 Servi obœdite dominis carnalibus cum timore,
et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Chri-
sto: 6 non ad oculum servientes, quasi hominibus
placentes, sed ut servi Christi, facientes volunta-
tem Dei ex animo, 7 cum bona voluntate servien-
tes, sicut Domino, et non hominibus: 8 scientes
quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum,
hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber.

domini christiane dominentur

9 Et vos domini eadem facite illis, remittentes
minas: scientes quia et illorum, et vester Dominus
est in cælis: et personarum acceptio non est apud
eum.

Epilogus, 6, 10—24

Pugnandum contra diabolum

10 De cetero fratres confortamini in Domino, et
in potentia virtutis eius. 11 Induite vos armaturam
Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.
12 Quoniam non est nobis colluctatio adversus car-

(1) Col 3, 20. — (2) Ex 20, 12; Dt 5, 16; Sir 3, 9; Mt 15, 4; Mc 7, 10. — (5) Col 3, 22; Tit 2, 9; 1 Ptr 2, 18. — (9) Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17.

nem et sanguinem: sed adversus principes, et po-
testates, adversus mundi rectores tenebrarum ha-
rum, contra spiritualia nequitiæ, in cælestibus.
13 Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis
resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare.
14 State ergo succincti lumbos vestros in veritate,
et induti loricam iustitiæ, 15 et calceati pedes in
præparatione Evangelii pacis: 16 in omnibus su-
mentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela
nequissimi ignea exstinguere: 17 et galeam salutis
assumite: et gladium spiritus (quod est verbum
Dei) 18 per omnem orationem, et obsecrationem
orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigi-
lantes in omni instantia, et obsecratione pro om-
nibus sanctis: 19 et pro me, ut detur mihi sermo
in apertione oris mei cum fiducia, notum facere
mysterium Evangelii: 20 pro quo legatione fungor
in catena, ita ut in ipso audeam, prout oportet me,
loqui.

et orandum, etiam pro Paulo

21 Ut autem et vos sciatis quæ circa me sunt,
quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus, ca-
rissimus frater, et fidelis minister in Domino:
22 quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis
quæ circa nos sunt, et consoletur corda vestra.

qui Tychicum misit

23 Pax fratribus, et caritas cum fide a Deo Patre,
et Domino Iesu Christo. 24 Gratia cum omnibus,
qui diligunt Dominum nostrum Iesum Christum
in incorruptione. Amen.

benedictio

---

(17) Is 59, 17; 1 Thes 5, 8. — (18) Col 4, 2. — (19) 2 Thes 3, 1.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD PHILIPPENSES

Exordium, 1, 1—11

1 [1] Paulus, et Timotheus servi Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum episcopis, et diaconibus. [2] Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo. Salutatio apostolica

[3] Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, gratiarum actio pro auxilio Philippensium
[4] semper in cunctis orationibus meis pro omnibus
vobis, cum gaudio deprecationem faciens, [5] super
communicatione vestra in Evangelio Christi a prima
die usque nunc; [6] confidens hoc ipsum, quia qui
cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem
Christi Iesu; [7] sicut est mihi iustum hoc sentire
pro omnibus vobis: eo quod habeam vos in corde,
et in vinculis meis, et in defensione, et confirmatione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse.
[8] Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam
omnes vos in visceribus Iesu Christi.

[9] Et hoc oro ut caritas vestra magis ac magis precatio ut in scientia et prudentia crescant
abundet in scientia, et in omni sensu: [10] ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine offensa in
diem Christi, [11] repleti fructu iustitiæ per Iesum
Christum, in gloriam et laudem Dei.

Tractatio epistolaris, 1, 12—4, 7

1. De causa apostoli, 1, 12—26

[12] Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa Vincula ad profectum evangelii eveniunt
me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii:
[13] ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo
in omni prætorio, et in ceteris omnibus, [14] et
plures e fratribus in Domino confidentes vinculis

meis, abundantius auderent sine timore verbum
Dei loqui. 15 Quidam quidem et propter invidiam,
et contentionem: quidam autem et propter bonam
voluntatem Christum prædicant: 16 quidam ex
caritate: scientes quoniam in defensionem Evangelii
positus sum. 17 Quidam autem ex contentione
Christum annuntiant non sincere, existimantes pres-
suram se suscitare vinculis meis. 18 Quid enim?
Dum omni modo sive per occasionem, sive per
veritatem Christus annuntietur: et in hoc gaudeo,
sed et gaudebo. 19 Scio enim quia hoc mihi
proveniet ad salutem, per vestram orationem, et
subministrationem Spiritus Iesu Christi 20 secun-
dum exspectationem, et spem meam, quia in nullo
confundar: sed in omni fiducia sicut semper, et
nunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive
per vitam, sive per mortem. 21 Mihi enim vivere
Christus est, et mori lucrum. 22 Quod si vivere
in carne, hic mihi fructus operis est, et quid eli-
gam ignoro. 23 Coarctor autem e duobus: desi-
derium habens dissolvi, et esse cum Christo, multo
magis melius: 24 permanere autem in carne, ne-
cessarium propter vos. 25 Et hoc confidens scio
quia manebo, et permanebo omnibus vobis ad pro-
fectum vestrum, et gaudium fidei: 26 ut gratulatio
vestra abundet in Christo Iesu in me, per meum
adventum iterum ad vos.

liberatio Pauli, ad vivendum atque ad moriendum parati, exspectatur

2. De conversatione Philippensium, 1, 27—2, 18

27 Tantum digne Evangelio Christi conversamini:
ut sive cum venero, et videro vos, sive absens
audiam de vobis quia statis in uno spiritu unani-
mes, collaborantes fidei Evangelii: 28 et in nullo
terreamini ab adversariis: quæ illis est causa per-
ditionis, vobis autem salutis, et hoc a Deo: 29 quia
vobis donatum est pro Christo, non solum ut in
eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini:
30 idem certamen habentes, quale et vidistis in me,
et nunc audistis de me.

Intrepidi pro fide evangelii pugnent

---

(27) Eph 4, 1; Col 1, 10; 1 Thes 2, 12.

unanimes et humiles sint

2 1 Si qua ergo consolatio in Christo, si quod
solacium caritatis, si qua societas spiritus, si
qua viscera miserationis: 2 implete gaudium meum
ut idem sapiatis, eamdem caritatem habentes, un-
animes, idipsum sentientes, 3 nihil per contentio-
nem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate
superiores sibi invicem arbitrantes, 4 non quæ sua
sunt singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum.

exemplum Christi se humiliantis et exaltati imitentur

5 Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo
Iesu: 6 qui cum in forma Dei esset, non rapinam
arbitratus est esse se æqualem Deo: 7 sed semet-
ipsum exinanivit formam servi accipiens, in simili-
tudinem hominum factus, et habitu inventus ut
homo. 8 Humiliavit semetipsum factus obœdiens
usque ad mortem, mortem autem crucis. 9 Propter
quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi no-
men, quod est super omne nomen: 10 ut in no-
mine Iesu omne genu flectatur cælestium, terre-
strium, et infernorum, 11 et omnis lingua confi-
teatur quia Dominus Iesus Christus in gloria est
Dei Patris.

cum metu et tremore salutem suam obœdientes operentur

12 Itaque carissimi mei (sicut semper obœdistis:)
non ut in præsentia mei tantum, sed multo magis
nunc in absentia mea, cum metu et tremore ve-
stram salutem operamini. 13 Deus est enim, qui
operatur in vobis et velle, et perficere pro bona
voluntate. 14 Omnia autem facite sine murmura-
tionibus, et hæsitationibus: 15 ut sitis sine querela,
et simplices filii Dei, sine reprehensione in medio
nationis pravæ, et perversæ: inter quos lucetis
sicut luminaria in mundo, 16 verbum vitæ conti-
nentes ad gloriam meam in die Christi, quia non
in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.
17 Sed et si immolor supra sacrificium, et obse-
quium fidei vestræ, gaudeo, et congratulor omni-
bus vobis. 18 Idipsum autem et vos gaudete, et
congratulamini mihi.

---

(8) Hbr 2, 9. — (10) Is 45, 24; Rom 14, 11. — (14) 1 Ptr 4, 9.

3. De missione cooperatorum Pauli, 2, 19—30

Cognito exitu suo Timotheum

19 Spero autem in Domino Iesu, Timotheum me
cito mittere ad vos: ut et ego bono animo sim,
cognitis quæ circa vos sunt. 20 Neminem enim
habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro
vobis sollicitus sit. 21 Omnes enim quæ sua sunt
quærunt, non quæ sunt Iesu Christi. 22 Experi-
mentum autem eius cognoscite, quia sicut patri
filius, mecum servivit in Evangelio. 23 Hunc igitur
spero me mittere ad vos, mox ut videro quæ
circa me sunt. 24 Confido autem in Domino quo-
niam et ipse veniam ad vos cito.

statim vero Epaphroditum mittit

25 Necessarium autem existimavi Epaphroditum
fratrem, et cooperatorem, et commilitonem meum,
vestrum autem apostolum, et ministrum necessi-
tatis meæ, mittere ad vos: 26 quoniam quidem
omnes vos desiderabat: et mæstus erat, propterea
quod audieratis illum infirmatum. 27 Nam et in-
firmatus est usque ad mortem: sed Deus misertus
est eius: non solum autem eius, verum etiam et
mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. 28 Fe-
stinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gau-
deatis, et ego sine tristitia sim. 29 Excipite itaque
illum cum omni gaudio in Domino, et eiusmodi
cum honore habetote; 30 quoniam propter opus
Christi usque ad mortem accessit, tradens animam
suam ut impleret id, quod ex vobis deerat erga
meum obsequium.

4. De fuga Iudaizantium, 3, 1—4, 1

Repetitio moniti necessaria

3 1 De cetero fratres mei gaudete in Domino.
Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum,
vobis autem necessarium.

non confidendum carnalibus

2 Videte canes, videte malos operarios, videte
concisionem. 3 Nos enim sumus circumcisio, qui
spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Iesu,
et non in carne fiduciam habentes,

---

(19) Act 16, 1. — (21) 1 Cor 13, 5.

quibus apostolus confidere poterat

4 quamquam ego habeam confidentiam et in
carne. Si quis alius videtur confidere in carne,
ego magis, 5 circumcisus octavo die, ex genere
Israel, de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis,
secundum legem Pharisæus, 6 secundum æmula-
tionem persequens Ecclesiam Dei, secundum iusti-
tiam, quæ in lege est, conversatus sine querela:
7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum
propter Christum detrimenta. 8 Verumtamen ex-
istimo omnia detrimentum esse propter eminentem
scientiam Iesu Christi Domini mei: propter quem
omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut
Christum lucrifaciam, 9 et inveniar in illo non
habens meam iustitiam, quæ ex lege est, sed illam,
quæ ex fide est Christi Iesu: quæ ex Deo est
iustitia in fide 10 ad cognoscendum illum, et vir-
tutem resurrectionis eius, et societatem passionum
illius: configuratus morti eius: 11 si quo modo
occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis:
12 non quod iam acceperim, aut iam perfectus sim:
sequor autem, si quomodo comprehendam in quo
et comprehensus sum a Christo Iesu. 13 Fratres,
ego me non arbitror comprehendisse. Unum au-
tem: quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea
vero, quæ sunt priora, extendens meipsum, 14 ad
destinatum persequor, ad bravium supernæ voca-
tionis Dei in Christo Iesu.

sed ea ut stercora arbitratur ut Christum lucrifaciat

ad perfectionem tendens

Philippenses Paulum imitentur

15 Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentia-
mus: et siquid aliter sapitis, et hoc vobis Deus re-
velabit. 16 Verumtamen ad quod pervenimus ut
idem sapiamus, et in eadem permaneamus regula.
17 Imitatores mei estote fratres, et observate eos
qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.

non terrena sapiant

18 Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vo-
bis (nunc autem et flens dico) inimicos crucis Chri-
sti: 19 quorum finis interitus: quorum Deus venter
est: et gloria in confusione ipsorum, qui terrena
sapiunt.

---

(5) Act 23, 6. — (18) Rom 16, 17.

sed ad cælestia aspirent

20 Nostra autem conversatio in cælis est: unde
etiam Salvatorem exspectamus Dominum nostrum
Iesum Christum, 21 qui reformabit corpus humi-
litatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ,
secundum operationem, qua etiam possit subiicere
sibi omnia.

in Christo perstent

4 1 Itaque fratres mei carissimi, et desideratissi-
mi, gaudium meum, et corona mea: sic state
in Domino, carissimi:

5. De pace servanda, 4, 2—7

Duæ mulieres concordes

2 Evodiam rogo, et Syntychen deprecor idipsum
sapere in Domino. 3 Etiam rogo et te germane
compar, adiuva illas, quæ mecum laboraverunt in
Evangelio cum Clemente, et ceteris adiutoribus
meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.

omnes tranquilli sint

4 Gaudete in Domino semper: iterum dico gau-
dete. 5 Modestia vestra nota sit omnibus homini-
bus: Dominus prope est. 6 Nihil solliciti sitis: sed
in omni oratione, et obsecratione, cum gratiarum
actione petitiones vestræ innotescant apud Deum.
7 Et pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, cu-
stodiat corda vestra, et intelligentias vestras in
Christo Iesu.

Epilogus, 4, 8—23

Exhortatio

8 De cetero fratres, quæcumque sunt vera, quæ-
cumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque
sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ fa-
mæ, siqua virtus, siqua laus disciplinæ, hæc cogi-
tate. 9 Quæ et didicistis, et accepistis, et audistis,
et vidistis in me, hæc agite: et Deus pacis erit
vobiscum.

gaudium de eleemosynis acceptis

10 Gavisus sum autem in Domino vehementer,
quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sen-
tire, sicut et sentiebatis: occupati autem eratis.
11 Non quasi propter penuriam dico: ego enim di-
dici, in quibus sum, sufficiens esse. 12 Scio et hu-
miliari, scio et abundare: (ubique et in omnibus
institutus sum) et satiari, et esurire, et abundare,
et penuriam pati. 13 Omnia possum in eo, qui

me confortat. 14 Verumtamen bene fecistis, com-
municantes tribulationi meæ. 15 Scitis autem et
vos Philippenses, quod in principio Evangelii, quando
profectus sum a Macedonia, nulla mihi Ecclesia
communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos
soli: 16 quia et Thessalonicam semel et bis in usum
mihi misistis. 17 Non quia quæro datum, sed re-
quiro fructum abundantem in ratione vestra. 18 Ha-
beo autem omnia, et abundo: repletus sum, acceptis
ab Epaphrodito quæ misistis odorem suavitatis,
hostiam acceptam, placentem Deo.

19 Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Iesu. 20 Deo autem et Patri nostro gloria in sæcula sæculorum: Amen. optatio

21 Salutate omnem sanctum in Christo Iesu.
22 Salutant vos, qui mecum sunt, fratres. Salutant
vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris
domo sunt. salutationes

23 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen. benedictio

(18) Rom 12, 1.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD COLOSSENSES

Exordium, 1, 1—14

Salutatio apostolica

1 1 Paulus Apostolus Iesu Christi per volunta-
tem Dei, et Timotheus frater: 2 eis, qui sunt
Colossis, sanctis, et fidelibus fratribus in Christo
Iesu. 3 Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro,
et Domino Iesu Christo.

gratiarum actio pro virtutibus Colossensium

Gratias agimus Deo, et Patri Domini nostri Iesu
Christi semper pro vobis orantes: 4 audientes
fidem vestram in Christo Iesu, et dilectionem, quam
habetis in sanctos omnes 5 propter spem, quæ
reposita est vobis in cælis: quam audistis in verbo
veritatis Evangelii: 6 quod pervenit ad vos, sicut
et in universo mundo est, et fructificat, et crescit
sicut in vobis, ex ea die, qua audistis, et cogno-
vistis gratiam Dei in veritate, 7 sicut didicistis ab
Epaphra carissimo conservo nostro, qui est fidelis
pro vobis minister Christi Iesu, 8 qui etiam ma-
nifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu:

precatio ut in scientia Dei bonisque operibus perficiantur

9 ideo et nos ex qua die audivimus, non cessa-
mus pro vobis orantes, et postulantes ut implea-
mini agnitione voluntatis eius, in omni sapientia
et intellectu spiritali: 10 ut ambuletis digne Deo
per omnia placentes: in omni opere bono fructifi-
cantes, et crescentes in scientia Dei: 11 in omni
virtute confortati secundum potentiam claritatis eius
in omni patientia, et longanimitate cum gaudio
12 gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit
in partem sortis sanctorum in lumine: 13 qui eri-
puit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in

regnum filii dilectionis suæ, 14 in quo habemus
redemptionem per sanguinem eius, remissionem
peccatorum:

PARS PRIOR

Institutio theoretica, 1, 15–2, 23

I. De excellentia Christi, 1, 15—23

15 qui est imago Dei invisibilis, primogenitus
omnis creaturæ:

Imago Dei

16 quoniam in ipso condita sunt universa in cæ-
lis, et in terra, visibilia, et invisibilia, sive throni,
sive dominationes, sive principatus, sive potestates:
omnia per ipsum, et in ipso creata sunt: 17 et
ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant.

creator et conservator

18 Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est
principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in om-
nibus ipse primatum tenens; 19 quia in ipso com-
placuit, omnem plenitudinem inhabitare: 20 et per
eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per
sanguinem crucis eius, sive quæ in terris, sive
quæ in cælis sunt.

ac redemptor omnium

21 Et vos cum essetis aliquando alienati, et ini-
mici sensu in operibus malis: 22 nunc autem re-
conciliavit in corpore carnis eius per mortem, ex-
hibere vos sanctos, et immaculatos, et irreprehen-
sibiles coram ipso: 23 si tamen permanetis in
fide fundati, et stabiles, et immobiles a spe Evan-
gelii, quod audistis, quod prædicatum est in uni-
versa creatura, quæ sub cælo est, cuius factus sum
ego Paulus minister.

Colossenses in fide et spe evangelica permaneant

II. De evangelio Christi, 1, 24—2, 23

1. Paulus gentibus illud annuntiat, 1, 24—2, 3

24 Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis,
et adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in
carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia:

Tum iis quæ faciem eius viderunt

---

(16) Io 1, 3. — (18) 1 Cor 15, 20; Apc 1, 5.

25 cuius factus sum ego minister secundum dis-
pensationem Dei, quæ data est mihi in vos, ut im-
pleam verbum Dei: 26 mysterium, quod abscon-
ditum fuit a sæculis, et generationibus, nunc autem
manifestatum est sanctis eius, 27 quibus voluit
Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti huius
in gentibus, quod est Christus, in vobis spes glo-
riæ, 28 quem nos annuntiamus, corripientes om-
nem hominem, et docentes omnem hominem, in
omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem
perfectum in Christo Iesu. 29 In quo et laboro,
certando secundum operationem eius, quam ope-
ratur in me in virtute.

tum iis quæ eam non viderunt

2 1 Volo enim vos scire qualem sollicitudinem
habeam pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodi-
ciæ, et quicumque non viderunt faciem meam in
carne: 2 ut consolentur corda ipsorum, instructi
in caritate, et in omnes divitias plenitudinis intel-
lectus, in agnitionem mysterii Dei Patris et Christi
Iesu: 3 in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, et
scientiæ absconditi.

2. Paulus ab hæreticis illud defendit, 2, 4—23

Colossenses philosophia ne decipiantur sed Christo adhæreant

4 Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sub-
limitate sermonum. 5 Nam etsi corpore absens
sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens, et videns
ordinem vestrum, et firmamentum eius, quæ in
Christo est, fidei vestræ. 6 Sicut ergo accepistis
Iesum Christum Dominum, in ipso ambulate, 7 ra-
dicati, et superædificati in ipso, et confirmati fide,
sicut et didicistis, abundantes in illo in gratiarum
actione: 8 Videte ne quis vos decipiat per philo-
sophiam, et inanem fallaciam secundum traditio-
nem hominum, secundum elementa mundi, et non
secundum Christum:

Deo vero et capiti angelorum

9 quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divini-
tatis corporaliter: 10 et estis in illo repleti, qui
est caput omnis principatus, et potestatis:

---

(5) 1 Cor 5, 3.

11 in quo et circumcisi estis circumcisione non
manu facta in exspoliatione corporis carnis, sed in
circumcisione Christi: 12 consepulti ei in baptis-
mo, in quo et resurrexistis per fidem operationis
Dei, qui suscitavit illum a mortuis.

in quo mortui sunt ac surrexerunt

13 Et vos cum mortui essetis in delictis, et præ-
putio carnis vestræ, convivificavit cum illo, donans
vobis omnia delicta: 14 delens quod adversus nos
erat chirographum decreti, quod erat contrarium
nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci:
15 et exspolians principatus, et potestates traduxit
confidenter, palam triumphans illos in semetipso.

qui legem veterem cruci affixit ac diabolum vicit

16 Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in potu,
aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabba-
torum: 17 quæ sunt umbra futurorum: corpus
autem Christi.

ergo præcepta ritualia non obligant

18 Nemo vos seducat, volens in humilitate, et
religione angelorum, quæ non vidit ambulans, fru-
stra inflatus sensu carnis suæ, 19 et non tenens
caput, ex quo totum corpus per nexus, et con-
iunctiones subministratum, et constructum crescit
in augmentum Dei.

angeli relicto Christo non venerandi sunt

20 Si ergo mortui estis cum Christo ab elemen-
tis huius mundi: quid adhuc tamquam viventes in
mundo decernitis? 21 Ne tetigeritis, neque gusta-
veritis, neque contrectaveritis: 22 quæ sunt omnia
in interitum ipso usu, secundum præcepta, et doc-
trinas hominum: 23 quæ sunt rationem quidem
habentia sapientiæ in superstitione, et humilitate,
et non ad parcendum corpori, non in honore ali-
quo ad saturitatem carnis.

perversa ascesis non colenda est

PARS ALTERA

Institutio practica, 3, 1—4, 1

1. Præcepta generalia, 3, 1—17

3 1 Igitur, si consurrexistis cum Christo: quæ
sursum sunt quærite, ubi Christus est in dex-

Cælestia, non terrestria sapiant

(13) Eph 2, 1. — (18) Mt 24, 4.

tera Dei sedens: 2 quæ sursum sunt sapite, non
quæ super terram. 3 Mortui enim estis, et vita
vestra est abscondita cum Christo in Deo. 4 Cum
Christus apparuerit, vita vestra: tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria.

veterem hominem exspolient et novum induant

5 Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus:
6 propter quæ venit ira Dei
super filios incredulitatis:
7 in quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis.
8 Nunc
autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore
vestro.
9 Nolite mentiri invicem, exspoliantes vos
veterem hominem cum actibus suis,
10 et induentes novum eum, qui renovatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui creavit illum;
11 ubi
non est gentilis, et Iudæus, circumcisio, et præputium, Barbarus, et Scytha, servus, et liber: sed omnia, et in omnibus Christus.

virtutibus variis ornentur

12 Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam:
13 supportantes invicem, et donantes vobismetipsis si quis adversus aliquem habet querelam: sicut et Dominus donavit
vobis, ita et vos.
14 Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod est vinculum perfectionis:
15 et pax Christi exsultet in cordibus vestris, in
qua et vocati estis in uno corpore: et grati estote.
16 Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes, et commonentes vosmetipsos, psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, in
gratia cantantes in cordibus vestris Deo.
17 Omne,
quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum.

---

(5) Eph 5, 3. — (8) Rom 6, 4; Eph 4, 22; Hbr 12, 1; 1 Ptr 2, 1; 4, 2. — (12) Eph 6, 11. — (17) 1 Cor 10, 31.

2. Præcepta specialia, 3, 18—4, 1

Pro coniugibus

18 Mulieres subditæ estote viris, sicut oportet,
in Domino. 19 Viri diligite uxores vestras, et no-
lite amari esse ad illas.

pro filiis et parentibus

20 Filii obœdite parentibus per omnia: hoc enim
placitum est in Domino. 21 Patres, nolite ad in-
dignationem provocare filios vestros, ut non pu-
sillo animo fiant.

pro servis ac dominis

22 Servi obœdite per omnia dominis carnalibus,
non ad oculum servientes, quasi hominibus pla-
centes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum.
23 Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut
Domino, et non hominibus: 24 scientes quod a
Domino accipietis retributionem hereditatis. Do-
mino Christo servite. 25 Qui enim iniuriam facit,
recipiet id, quod inique gessit: et non est perso-
narum acceptio apud Deum.

4 1 Domini, quod iustum est et æquum, servis
præstate: scientes quod et vos Dominum ha-
betis in cælo.

Epilogus, 4, 2—18

Orandum etiam pro Paulo

2 Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum
actione: 3 orantes simul et pro nobis, ut Deus
aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum my-
sterium Christi (propter quod etiam vinctus sum)
4 ut manifestem illud ita ut oportet me loqui.

sapienter agendum et loquendum

5 In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt:
tempus redimentes. 6 Sermo vester semper in
gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat
vos unicuique respondere.

missio Tychici et Onesimi

7 Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet
Tychicus carissimus frater, et fidelis minister, et
conservus in Domino: 8 quem misi ad vos ad
hoc ipsum ut cognoscat, quæ circa vos sunt, et

---

(18) Eph 5, 22; 1 Ptr 3, 1. — (20) Eph 6, 1. — (21) Eph 6, 4. — (22) Tit 2, 9; 1 Ptr 2, 18. — (25) Rom 2, 5. — (2) Lc 18, 1; 1 Thes 5, 17. — (3) Eph 6, 19; 2 Thes 3, 1. — (5) Eph 5, 15.

consoletur corda vestra, 9 cum Onesimo carissi-
mo, et fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ
hic aguntur, nota facient vobis.

salutationes

10 Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, et
Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis
mandata: si venerit ad vos, excipite illum: 11 et
Iesus, qui dicitur Iustus: qui sunt ex circumcisione:
hi soli sunt adiutores mei in regno Dei, qui mihi
fuerunt solacio. 12 Salutat vos Epaphras, qui ex
vobis est, servus Christi Iesu, semper sollicitus
pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti, et pleni
in omni voluntate Dei. 13 Testimonium enim illi
perhibeo quod habet multum laborem pro vobis,
et pro iis, qui sunt Laodiciæ, et qui Hierapoli.
14 Salutat vos Lucas medicus carissimus, et De-
mas. 15 Salutate fratres, qui sunt Laodiciæ, et
Nympham, et quæ in domo eius est, Ecclesiam.

mandata

16 Et cum lecta fuerit apud vos epistola hæc,
facite ut et in Laodicensium Ecclesia legatur: et
eam, quæ Laodicensium est, vos legatis. 17 Et di-
cite Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in
Domino, ut illud impleas.

benedictio

18 Salutatio, mea manu Pauli. Memores estote
vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen.

---

(14) 2 Tim 4, 11.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES PRIMA

Exordium, 1, 1—10

Salutatio apostolica

1 1 Paulus, et Silvanus, et Timotheus Ecclesiæ
Thessalonicensium in Deo Patre, et Domino
Iesu Christo. 2 Gratia vobis, et pax.

gratiarum actio pro electione Thessalonicensium

Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis,
memoriam vestri facientes in orationibus nostris
sine intermissione, 3 memores operis fidei vestræ,
et laboris, et caritatis, et sustinentiæ spei Do-
mini nostri Iesu Christi, ante Deum et Patrem
nostrum: 4 scientes fratres, dilecti a Deo, electio-
nem vestram:

qui exemplar fidei caritate formatæ facti sunt

5 quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in
sermone tantum, sed et in virtute, et in Spiritu
sancto, et in plenitudine multa, sicut scitis quales
fuerimus in vobis propter vos. 6 Et vos imitatores
nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum
in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti:
7 ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in
Macedonia, et in Achaia. 8 A vobis enim diffa-
matus est sermo Domini, non solum in Macedonia,
et in Achaia, sed et in omni loco fides vestra, quæ
est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis
necesse quidquam loqui. 9 Ipsi enim de nobis an-
nuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: et
quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, ser-
vire Deo vivo, et vero, 10 et exspectare Filium
eius de cælis (quem suscitavit ex mortuis) Iesum,
qui eripuit nos ab ira ventura.

PARS PRIOR

Tractatio historica, 2, 1—3, 13

1. Quæ in præsentia Pauli evenerint, 2, 1—16

Paulus cum fiducia

2 1 Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum
ad vos, quia non inanis fuit: 2 sed ante passi,
et contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine.
3 Exhortatio
enim nostra non de errore, neque de immunditia,
neque in dolo,
4 sed sicut probati sumus a Deo
ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur non
quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat
corda nostra.
5 Neque enim aliquando fuimus in
sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ: Deus testis est:
6 nec quærentes
ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab
aliis.
7 Cum possemus vobis oneri esse ut Christi
Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum,
tamquam si nutrix foveat filios suos.
8 Ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non
solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras:
quoniam carissimi nobis facti estis.
9 Memores
enim estis fratres laboris nostri, et fatigationis:
nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei.
10 Vos testes estis, et Deus, quam sancte, et iuste,
et sine querela, vobis, qui credidistis, fuimus:
11 sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum (sicut
pater filios suos)
12 deprecantes vos, et consolantes, testificati sumus, ut ambularetis digne Deo,
qui vocavit vos in suum regnum, et gloriam.
13 Ideo et nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum
hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui
operatur in vobis, qui credidistis.
14 Vos enim

summa abstinentia

atque innocentia evangelium prædicavit

Thessalonicenses verbum Dei in persecutionibus constantes retinuerunt

---

(2) Act 16, 19. — (9) Act 20, 34; 1 Cor 4, 12; 2 Thes 3, 8.

imitatores facti estis fratres Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu: quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris, sicut et ipsi a Iudæis: 15 qui et Dominum occiderunt Iesum, et Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, et omnibus hominibus adversantur, 16 prohibentes nos gentibus loqui ut salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper: pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.

2. **Quæ in absentia Pauli evenerint, 2, 17—3, 13**

Apostolus ad eos reverti volebat sed impeditus est

17 Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio: 18 quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, et semel, et iterum, sed impedivit nos satanas. 19 Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in adventu eius? 20 vos enim estis gloria nostra et gaudium.

idcirco Timotheum ad eos confirmandos et exhortandos misit

3 1 Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis, solis: 2 et misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide vestra: 3 ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. 4 Nam et cum apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est, et scitis. 5 Propterea et ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram: ne forte tentaverit vos is, qui tentat, et inanis fiat labor noster.

de constantia et caritate eorum gavisus est

6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, et annuntiante nobis fidem et caritatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos: 7 ideo consolati sumus fratres in vobis in omni

---

(2) Act 16, 1.

necessitate, et tribulatione nostra per fidem ve-
stram, 8 quoniam nunc vivimus, si vos statis in
Domino. 9 Quam enim gratiarum actionem pos-
sumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio,
quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum,
10 nocte ac die abundantius orantes, ut videamus
faciem vestram, et compleamus ea, quæ desunt
fidei vestræ?

a Deo reditum suum ac profectum eorum petit

11 Ipse autem Deus, et Pater noster, et Domi-
nus noster Iesus Christus dirigat viam nostram ad
vos. 12 Vos autem Dominus multiplicet, et abun-
dare faciat caritatem vestram in invicem, et in
omnes, quemadmodum et nos in vobis: 13 ad con-
firmanda corda vestra sine querela in sanctitate,
ante Deum et Patrem nostrum, in adventu Do-
mini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius.
Amen.

PARS ALTERA

Tractatio doctrinalis, 4, 1—5, 24

1. De voluntate Dei, 4, 1—12

Præcepta tradita observent

4 1 De cetero ergo, fratres, rogamus vos et ob-
secramus in Domino Iesu, ut quemadmodum
accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare,
et placere Deo, sic et ambuletis ut abundetis magis.
2 Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Do-
minum Iesum.

castitatem

3 Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio ve-
stra: ut abstineatis vos a fornicatione, 4 ut sciat
unusquisque vestrum vas suum possidere in sanc-
tificatione, et honore: 5 non in passione desiderii,
sicut et gentes, quæ ignorant Deum: 6 et nequis
supergrediatur, neque circumveniat in negotio fra-
trem suum: quoniam vindex est Dominus de his
omnibus, sicut prædiximus vobis, et testificati su-
mus. 7 Non enim vocavit nos Deus in immundi-

et iustitiam colant

(3) Rom 12, 2; Eph 5, 17.

tiam, sed in sanctificationem. 8 Itaque qui hæc
spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam
dedit Spiritum suum sanctum in nobis.

9 De caritate autem fraternitatis non necesse ha-
bemus scribere vobis: ipsi enim vos a Deo didi-
cistis ut diligatis invicem. 10 Etenim illud facitis
in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus
autem vos fratres ut abundetis magis,

caritate magis abundent

11 et operam detis ut quieti sitis, et ut vestrum
negotium agatis, et operemini manibus vestris,
sicut præcepimus vobis: 12 et ut honeste ambu-
letis ad eos, qui foris sunt: et nullius aliquid de-
sideretis.

quieti negotium suum gerant

2. De secundo adventu Domini, 4, 13—5, 11

13 Nolumus autem vos ignorare fratres de dor-
mientibus, ut non contristemini sicut et ceteri, qui
spem non habent. 14 Si enim credimus quod Iesus
mortuus est, et resurrexit: ita et Deus eos, qui
dormierunt per Iesum, adducet cum eo. 15 Hoc
enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos, qui
vivimus, qui residui sumus in adventum Domini,
non præveniemus eos, qui dormierunt. 16 Quo-
niam ipse Dominus in iussu, et in voce Archangeli,
et in tuba Dei descendet de cælo: et mortui, qui
in Christo sunt, resurgent primi. 17 Deinde nos,
qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum
illis in nubibus obviam Christo in aera, et sic sem-
per cum Domino erimus. 18 Itaque consolamini
invicem in verbis istis.

Mortui resurgent et simul cum residuis in aera rapientur

5 1 De temporibus autem, et momentis fratres
non indigetis ut scribamus vobis. 2 Ipsi enim
diligenter scitis quia dies Domini, sicut fur in nocte,
ita veniet. 3 Cum enim dixerint pax, et securitas:
tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut do-
lor in utero habenti, et non effugient.

ista dies sicut fur in nocte veniet

---

(9) Io 13, 34; 15, 17; 1 Io 2, 10; 4, 12. —
(15) 1 Cor 15, 23. — (2) 2 Ptr 3, 10; Apc 3, 3; 16, 15.

ergo vigilemus ac virtutibus theologicis induti simus

4 Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos
dies illa tamquam fur comprehendat: 5 omnes
enim vos filii lucis estis, et filii diei: non sumus
noctis, neque tenebrarum. 6 Igitur non dormiamus
sicut et ceteri, sed vigilemus, et sobrii simus. 7 Qui
enim dormiunt, nocte dormiunt: et qui ebrii sunt,
nocte ebrii sunt. 8 Nos autem, qui diei sumus,
sobrii simus, induti loricam fidei, et caritatis, et
galeam spem salutis: 9 quoniam non posuit nos
Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Iesum Christum, 10 qui mortuus
est pro nobis: ut sive vigilemus, sive dormiamus,
simul cum illo vivamus. 11 Propter quod consolamini invicem: et ædificate alterutrum, sicut et
facitis.

3. De voluntate Dei iterum, 5, 12—24

Officia subditorum ac superiorum

12 Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos,
qui laborant inter vos, et præsunt vobis in Domino, et monent vos, 13 ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum: pacem
habete cum eis. 14 Rogamus autem vos fratres,
corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. 15 Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed
semper quod bonum est sectamini in invicem, et
in omnes.

officia generalia

16 Semper gaudete. 17 Sine intermissione orate.
18 In omnibus gratias agite: hæc est enim voluntas
Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. 19 Spiritum
nolite exstinguere. 20 Prophetias nolite spernere.
21 Omnia autem probate: quod bonum est tenete.
22 Ab omni specie mala abstinete vos:

precatio ut in adventu Domini integri sint

23 Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per
omnia: ut integer spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Iesu

---

(8) Is 59, 17; Eph 6, 17. — (15) Pr 17, 13; 20, 22; Rom 12, 17; 1 Ptr 3, 9. — (17) Sir 18, 22; Lc 18, 1; Col 4, 2.

Christi servetur. [24] Fidelis est, qui vocavit vos: qui etiam faciet.

Epilogus, 5, 25—28

[25] Fratres orate pro nobis. [26] Salutate fratres omnes in osculo sancto. [27] Adiuro vos per Dominum ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus. Mandata

[28] Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen. benedictio

---

(24) 1 Cor 1, 9.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES SECUNDA

Exordium, 1, 1—12

Salutatio apostolica

1 [1] Paulus, et Silvanus, et Timotheus: Ecclesiæ
Thessalonicensium in Deo Patre nostro, et
Domino Iesu Christo. [2] Gratia vobis, et pax a
Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratiarum actio pro incremento virtutum

[3] Gratias agere debemus semper Deo pro vobis,
fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit
fides vestra, et abundat caritas uniuscuiusque vestrum in invicem: [4] ita ut et nos ipsi in vobis
gloriemur in Ecclesiis Dei, pro patientia vestra, et
fide, et in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas sustinetis [5] in exemplum iusti
iudicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro

quibus regno Dei digni redduntur

quo et patimini. [6] Si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant:
[7] et vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in
revelatione Domini Iesu de cælo cum angelis virtutis eius, [8] in flamma ignis dantis vindictam iis,
qui non noverunt Deum, et qui non obœdiunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi; [9] qui pœnas
dabunt in interitu æternas a facie Domini, et a
gloria virtutis eius: [10] cum venerit glorificari in
sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus, qui
crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum
super vos in die illo.

precatio ut finem assequantur

[11] In quo etiam oramus semper pro vobis: ut
dignetur vos vocatione sua Deus noster, et impleat
omnem voluntatem bonitatis, et opus fidei in virtute, [12] ut clarificetur nomen Domini nostri Iesu

Christi in vobis, et vos in illo secundum gratiam
Dei nostri, et Domini Iesu Christi.

PARS PRIOR

Tractatio dogmatica, 2, 1—17

Adventum Domini

2 1 Rogamus autem vos fratres per adventum
Domini nostri Iesu Christi, et nostræ congre-
gationis in ipsum: 2 ut non cito moveamini a
vestro sensu, neque terreamini, neque per spiri-
tum, neque per sermonem, neque per epistolam
tamquam per nos missam, quasi instet dies Domini.

apostasia et antichristus præcedent

3 Nequis vos seducat ullo modo: quoniam nisi
venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo
peccati, filius perditionis, 4 qui adversatur, et ex-
tollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod
colitur, ita ut in templo Dei sedeat ostendens se
tamquam sit Deus. 5 Non retinetis quod cum ad-
huc essem apud vos, hæc dicebam vobis? 6 Et
nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tem-
pore. 7 Nam mysterium iam operatur iniquitatis:
tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de me-
dio fiat.

cuius operatio diabolica describitur

8 Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus
Iesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illu-
stratione adventus sui eum: 9 cuius est adventus
secundum operationem satanæ in omni virtute, et
signis, et prodigiis mendacibus, 10 et in omni se-
ductione iniquitatis iis, qui pereunt: eo quod cari-
tatem veritatis non receperunt ut salvi fierent.
11 Ideo mittet illis Deus operationem erroris ut
credant mendacio, 12 ut iudicentur omnes, qui non
crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

Thessalonicenses in salutem electi sunt

13 Nos autem debemus gratias agere Deo sem-
per pro vobis fratres dilecti a Deo, quod elegerit
vos Deus primitias in salutem in sanctificatione
spiritus, et in fide veritatis: 14 in qua et vocavit
vos per Evangelium nostrum in acquisitionem glo-
riæ Domini nostri Iesu Christi.

---

(3) Eph 5, 6. — (8) Is 11, 4.

in fide perseverent

15 Itaque fratres state: et tenete traditiones, quas
didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam
nostram. 16 Ipse autem Dominus noster Iesus
Christus, et Deus et Pater noster, qui dilexit nos,
et dedit consolationem æternam, et spem bonam
in gratia, 17 exhortetur corda vestra, et confirmet
in omni opere, et sermone bono.

PARS ALTERA

Tractatio parænetica, 3, 1—16

Pro apostolo precentur

3 1 De cetero fratres orate pro nobis ut sermo
Dei currat, et clarificetur, sicut et apud vos:
2 et ut liberemur ab importunis, et malis homini-
bus: non enim omnium est fides.

præcepta eius servent

3 Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos,
et custodiet a malo. 4 Confidimus autem de vobis,
in Domino, quoniam quæ præcipimus, et facitis,
et facietis. 5 Dominus autem dirigat corda vestra
in caritate Dei, et patientia Christi.

qui nolunt operari nec manducent

6 Denuntiamus autem vobis fratres in nomine
Domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis vos ab
omni fratre ambulante inordinate, et non secun-
dum traditionem, quam acceperunt a nobis. 7 Ipsi
enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos:
quoniam non inquieti fuimus inter vos: 8 neque
gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in la-
bore, et in fatigatione, nocte et die operantes, ne
quem vestrum gravaremus. 9 Non quasi non ha-
buerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam
daremus vobis ad imitandum nos. 10 Nam et cum
essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quo-
niam si quis non vult operari, nec manducet.
11 Audivimus enim inter vos quosdam ambulare
inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. 12 Iis
autem, qui eiusmodi sunt, denuntiamus, et obse-
cramus in Domino Iesu Christo, ut cum silentio
operantes, suum panem manducent.

---

(1) Eph 6, 19; Col 4, 3. — (8) Act 20, 34; 1 Cor 4, 12;
1 Thes 2, 9.

[13] Vos autem fratres nolite deficere benefacien-
tes. [14] Quod si quis non obœdit verbo nostro
per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini
cum illo ut confundatur: [15] et nolite quasi ini-
micum existimare, sed corripite ut fratrem.

inquieti et curiosi corrigantur

[16] Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem
sempiternam in omni loco. Dominus sit cum om-
nibus vobis.

omnes pacem habeant

Epilogus, 3, 17—18

[17] Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum
in omni epistola. Ita scribo.

Salutatio

[18] Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omni-
bus vobis. Amen.

benedictio

(13) Gal 6, 9.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI

AD TIMOTHEUM PRIMA

Exordium, 1, 1—2

Salutatio apostolica

1 [1] Paulus Apostolus Iesu Christi secundum im-
perium Dei Salvatoris nostri, et Christi Iesu
spei nostræ: [2] Timotheo dilecto filio in fide.
Gratia, misericordia, et pax a Deo Patre, et Chri-
sto Iesu Domino nostro.

I. De falsis doctoribus, 1, 3—20

Falsis et inutilibus doctrinis intendunt, quas non intelligunt

[3] Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum irem
in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam ne aliter
docerent, [4] neque intenderent fabulis, et genealo-
giis interminatis: quæ quæstiones præstant magis
quam ædificationem Dei, quæ est in fide. [5] Finis
autem præcepti est caritas de corde puro, et con-
scientia bona, et fide non ficta. [6] A quibus qui-
dam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium,
[7] volentes esse legis doctores, non intelligentes
neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

lege non legitime utuntur

[8] Scimus autem quia bona est lex, si quis ea
legitime utatur: [9] sciens hoc quia lex iusto non
est posita, sed iniustis, et non subditis, impiis, et
peccatoribus, sceleratis, et contaminatis, parricidis,
et matricidis, homicidis, [10] fornicariis, masculorum
concubitoribus, plagiariis, mendacibus, et periuris,
et si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur, [11] quæ
est secundum Evangelium gloriæ beati Dei, quod
creditum est mihi.

---

(2) Act 16, 1. — (8) Rom 7, 12.

12 Gratias ago ei, qui me confortavit Christo Iesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit, ponens in ministerio: 13 qui prius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. 14 Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide, et dilectione, quæ est in Christo Iesu. 15 Fidelis sermo, et omni acceptione dignus: quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum: 16 Sed ideo misericordiam consecutus sum: ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam æternam. 17 Regi autem sæculorum immortali, invisibili, soli Deo honor, et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

veram de salute doctrinam Paulus prædicat

18 Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, 19 habens fidem, et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt: 20 ex quibus est Hymenæus, et Alexander: quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare.

pro qua Timotheus pugnare debet

II. De rebus publicis, 2, 1–3, 13

1. De oratione communi, 2, 1—15

2 1 Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: 2 pro regibus, et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam, et tranquillam vitam agamus in omni pietate, et castitate. 3 Hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo, 4 qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. 5 Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Iesus: 6 qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis: 7 in quo positus sum ego prædica-

Pro omnibus hominibus obsecrandum est propter voluntatem divinam

---

(15) Mt 9, 13; Mc 2, 17.

tor, et Apostolus (veritatem dico, non mentior)
doctor gentium in fide, et veritate.

a viris et mulieribus

8 Volo ergo viros orare in omni loco, levantes
puras manus sine ira, et disceptatione. 9 Similiter
et mulieres in habitu ornato, cum verecundia, et
sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut
auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: 10 sed
quod decet mulieres, promittentes pietatem per
opera bona.

quæ tamen nec docere nec dominari debent

11 Mulier in silentio discat cum omni subiectione.
12 Docere autem mulieri non permitto, neque do-
minari in virum: sed esse in silentio. 13 Adam
enim primus formatus est: deinde Heva; 14 et
Adam non est seductus: mulier autem seducta in
prævaricatione fuit. 15 Salvabitur autem per filio-
rum generationem, si permanserit in fide, et di-
lectione, et sanctificatione cum sobrietate.

2. De ministris ecclesiæ, 3, 1—13

Virtutes episcopis necessariæ

3 1 Fidelis sermo: Si quis episcopatum desiderat,
bonum opus desiderat. 2 Oportet ergo episco-
pum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum,
sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospita-
lem, doctorem, 3 non vinolentum, non percusso-
rem, sed modestum: non litigiosum, non cupidum,
sed 4 suæ domui bene præpositum: filios haben-
tem subditos cum omni castitate. 5 Si quis autem
domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei
diligentiam habebit? 6 Non neophytum: ne in su-
perbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. 7 Opor-
tet autem illum et testimonium habere bonum ab
iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat,
et in laqueum diaboli.

qualitates diaconorum

8 Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non
multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes:
9 habentes mysterium fidei in conscientia pura.
10 Et hi autem probentur primum: et sic mini-

---

(9) 1 Ptr 3, 3. — (12) 1 Cor 14, 34. — (13) Gn 1, 27. —
(14) Gn 3, 6. — (2) Tit 1, 7.

strent, nullum crimen habentes. 11 Mulieres simi-
liter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in
omnibus. 12 Diaconi sint unius uxoris viri: qui
filiis suis bene præsint, et suis domibus. 13 Qui
enim bene ministraverint, gradum bonum sibi ac-
quirent, et multam fiduciam in fide, quæ est in
Christo Iesu.

III. De conversatione Timothei, 3, 14–6, 19

1. Præcepta de hæreticis, 3, 14—4, 16

14 Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito.
15 si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat
te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei
vivi, columna et firmamentum veritatis. 16 Et ma-
nifeste magnum est pietatis sacramentum,

Ecclesia pro columna et firmamento veritatis habeatur

quod manifestatum est in carne, iustificatum
est in spiritu,
apparuit angelis, prædicatum est gentibus,
creditum est in mundo, assumptum est in
gloria.

4 1 Spiritus autem manifeste dicit, quia in no-
vissimis temporibus discedent quidam a fide,
attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmo-
niorum, 2 in hypocrisi loquentium mendacium, et
cauteriatam habentium suam conscientiam, 3 pro-
hibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus
creavit ad percipiendum cum gratiarum actione
fidelibus, et iis, qui cognoverunt veritatem. 4 Quia
omnis creatura Dei bona est, et nihil reiiciendum
quod cum gratiarum actione percipitur: 5 sancti-
ficatur enim per verbum Dei, et orationem.

hæretici falsam doctrinam et ascesim tradentes credantur

6 Hæc proponens fratribus, bonus eris minister
Christi Iesu enutritus verbis fidei, et bonæ doc-
trinæ, quam assecutus es. 7 Ineptas autem, et
aniles fabulas devita: exerce autem teipsum ad
pietatem. 8 Nam corporalis exercitatio, ad modi-
cum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est,

Timotheus fratribus hæc proponat

(1) 2 Tim 3, 1; 2 Ptr 3, 3; Iud 18. — (7) 2 Tim 2, 23; Tit 3, 9.

promissionem habens vitæ, quæ nunc est, et fu-
turæ. 9 Fidelis sermo, et omni acceptione dignus.
10 In hoc enim laboramus, et maledicimur, quia
speramus in Deum vivum, qui est Salvator om-
nium hominum, maxime fidelium. 11 Præcipe hæc,
et doce.

et exemplum fidelium sit

12 Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed
exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione,
in caritate, in fide, in castitate. 13 Dum venio,
attende lectioni, exhortationi, et doctrinæ. 14 Noli
negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est
tibi per prophetiam, cum impositione manuum
presbyterii. 15 Hæc meditare, in his esto: ut pro-
fectus tuus manifestus sit omnibus. 16 Attende
tibi, et doctrinæ: insta in illis. Hoc enim faciens,
et teipsum salvum facies, et eos, qui te audiunt.

2. **Præcepta de fidelibus variorum statuum**, 5, 1—6, 2

De senioribus et iunioribus diligendis

5 1 Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut
patrem: iuvenes, ut fratres: 2 anus, ut ma-
tres: iuvenculas, ut sorores in omni castitate:

de viduis ab ecclesia sustentandis

3 Viduas honora, quæ vere viduæ sunt. 4 Si
qua autem vidua filios, aut nepotes habet: discat
primum domum suam regere, et mutuam vicem
reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram
Deo. 5 Quæ autem vere vidua est, et desolata,
speret in Deum, et instet obsecrationibus, et ora-
tionibus nocte ac die. 6 Nam quæ in deliciis est,
vivens mortua est. 7 Et hoc præcipe ut irrepre-
hensibiles sint. 8 Si quis autem suorum, et ma-
xime domesticorum curam non habet, fidem nega-
vit, et est infideli deterior. 9 Vidua eligatur non

ad ministerium eligendis

minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri
uxor, 10 in operibus bonis testimonium habens,
si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum
pedes lavit, si tribulationem patientibus subministra-
vit, si omne opus bonum subsecuta est. 11 Ado-

a ministerio arcendis

lescentiores autem viduas devita: Cum enim luxu-
riatæ fuerint in Christo, nubere volunt: 12 ha-
bentes damnationem, quia primam fidem irritam
fecerunt. 13 Simul autem et otiosæ discunt circuire

domos: non solum otiosæ, sed et verbosæ, et cu-
riosæ, loquentes quæ non oportet. 14 Volo ergo
iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias
esse, nullam occasionem dare adversario maledicti
gratia. 15 Iam enim quædam conversæ sunt retro
satanam. 16 Si quis fidelis habet viduas, submini-
stret illis, et non gravetur Ecclesia: ut iis, quæ
vere viduæ sunt, sufficiat.

de presbyteris sustentandis et iudicandis

17 Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore
digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et
doctrina. 18 Dicit enim Scriptura: Non alligabis
os bovi trituranti. Et: Dignus est operarius mer-
cede sua. 19 Adversus presbyterum accusationem
noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.
20 Peccantes coram omnibus argue: ut et ceteri
timorem habeant. 21 Testor coram Deo et Christo
Iesu, et electis angelis, ut hæc custodias sine præ-
iudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

de candidatis diligenter probandis

22 Manus cito nemini imposueris, neque com-
municaveris peccatis alienis. Teipsum castum cu-
stodi. 23 Noli adhuc aquam bibere, sed modico
vino utere propter stomachum tuum, et frequentes
tuas infirmitates. 24 Quorumdam hominum peccata
manifesta sunt, præcedentia ad iudicium: quosdam
autem et subsequuntur. 25 Similiter et facta bona
manifesta sunt: et quæ aliter se habent, abscondi
non possunt.

de servis in officio retinendis

6 1 Quicumque sunt sub iugo servi, dominos
suos omni honore dignos arbitrentur, ne no-
men Domini et doctrina blasphemetur. 2 Qui au-
tem fideles habent dominos, non contemnant, quia
fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt
et dilecti, qui beneficii participes sunt. Hæc doce,
et exhortare.

3. Præcepta de ipso Timotheo, 6, 3—16

Cupidinem augendi pecuniam fugiat,

3 Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis
sermonibus Domini nostri Iesu Christi, et ei, quæ
secundum pietatem est, doctrinæ: 4 superbus est,

(18) Dt 25, 4; 1 Cor 9, 9. — Mt 10, 10; Lc 10, 7.

radicem omnium malorum

nihil sciens, sed languens circa quæstiones, et pu-
gnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, con-
tentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, [5] con-
flictationes hominum mente corruptorum, et qui
veritate privati sunt, existimantium quæstum esse
pietatem. [6] Est autem quæstus magnus pietas cum
sufficientia. [7] Nihil enim intulimus in hunc mun-
dum: haud dubium quod nec auferre quid possu-
mus. [8] Habentes autem alimenta, et quibus tega-
mur, his contenti simus. [9] Nam qui volunt divites
fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum dia-
boli, et desideria multa inutilia, et nociva, quæ
mergunt homines in interitum, et perditionem.
[10] Radix enim omnium malorum est cupiditas:
quam quidam appetentes erraverunt a fide, et in-
seruerunt se doloribus multis.

in confessione fidei theoreticæ et practicæ persistat

[11] Tu autem o homo Dei hæc fuge: sectare
vero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patien-
tiam, mansuetudinem. [12] Certa bonum certamen
fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus
es, et confessus bonam confessionem coram multis
testibus. [13] Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat
omnia, et Christo Iesu, qui testimonium reddidit
sub Pontio Pilato, bonam confessionem: [14] ut
serves mandatum sine macula, irreprehensibile
usque in adventum Domini nostri Iesu Christi,
[15] quem suis temporibus ostendet beatus et solus
potens, Rex regum, et Dominus dominantium:
[16] qui solus habet immortalitatem, et lucem inha-
bitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit,
sed nec videre potest: cui honor, et imperium
sempiternum: Amen.

4. Præcepta de divitibus, 6, 17—19

Bonis operibus divites fiant

[17] Divitibus huius sæculi præcipe non sublime
sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed
in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abunde ad

---

(7) Iob 1, 21; Ecl 5, 14. — (8) Pr 27, 26. — (13) Mt 27, 11; Io 18, 37. — (15) Apc 17, 14; 19, 16. — (16) Io 1, 18; 1 Io 4, 12. — (17) Lc 12, 15.

fruendum) [18] bene agere, divites fieri in bonis
operibus, facile tribuere, communicare, [19] thesau-
rizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut
apprehendant veram vitam.

Epilogus, 6, 20—21

Exhortatio ac benedictio

[20] O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, [21] quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM SECUNDA

Exordium, 1, 1—5

Salutatio apostolica

1 [1] Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem
Dei, secundum promissionem vitæ, quæ est in
Christo Iesu: [2] Timotheo carissimo filio, gratia,
misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Iesu Domino nostro.

gratiarum actio pro fide Timothei

[3] Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus
in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac
die [4] desiderans te videre, memor lacrimarum
tuarum, ut gaudio implear, [5] recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta, quæ et habitavit primum in avia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te.

I. De prædicatione evangelii, 1, 6—2, 13

1. Intrepide evangelium prædicet, 1, 6—18

Ne erubescat evangelium vel apostolum vinctum

[6] Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem
manuum mearum. [7] Non enim dedit nobis Deus
spiritum timoris: sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. [8] Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum eius: sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei:

pretiosum fidei depositum custodiat

[9] qui nos liberavit, et vocavit vocatione sua
sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quæ data est nobis
in Christo Iesu ante tempora sæcularia. [10] Mani-

(7) Rom 8, 15. — (9) Tit 3, 5.

festata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, et incorruptionem
per Evangelium: 11 in quo positus sum ego prædicator, et Apostolus, et magister gentium. 12 Ob
quam causam etiam hæc patior, sed non confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem.
13 Formam habe sanorum verborum, quæ a me audisti in fide, et in dilectione in Christo Iesu.
14 Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.

15 Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus, et Hermogenes. 16 Det misericordiam Dominus Onesiphori
domui: quia sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit: 17 sed cum Romam venisset, sollicite
me quæsivit, et invenit. 18 Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

diversa exempla Asianorum et Onesiphori recordetur

2. Pro evangelio laboret et patiatur, 2, 1—13

2 1 Tu ergo fili mi confortare in gratia, quæ est
in Christo Iesu: 2 et quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus,
qui idonei erunt et alios docere. 3 Labora sicut
bonus miles Christi Iesu. 4 Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus: ut ei placeat, cui
se probavit. 5 Nam et qui certat in agone, non
coronatur nisi legitime certaverit. 6 Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere.
7 Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

Militem et athletam et agricolam imitans

8 Memor esto Dominum IESUM CHRISTUM resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum, 9 in quo laboro usque
ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei
non est alligatum. 10 Ideo omnia sustineo propter

mercedem futuram contemplans

(11) 1 Tim 2, 7. — (16) Inf 4, 19.

electos, ut et ipsi salutem consequantur, quæ est
in Christo Iesu, cum gloria cælesti. 11 Fidelis
sermo: *Nam si commortui sumus, et convivemus:*
12 si sustinebimus, et conregnabimus: si negave-
rimus, et ille negabit nos: 13 si non credimus,
ille fidelis permanet, negare seipsum non potest.

II. De conversatione inter hæreticos, 2, 14—4, 8ᵃ

1. Inter hæreticos præsentes, 2, 14—26

Verbum veritatis iis opponat

14 Hæc commone: testificans coram Domino.
Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est,
nisi ad subversionem audientium. 15 Sollicite cura
teipsum probabilem exhibere Deo, operarium in-
confusibilem, recte tractantem verbum veritatis:
16 Profana autem, et vaniloquia devita: multum
enim proficiunt ad impietatem: 17 et sermo eorum
ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus, et
Philetus, 18 qui a veritate exciderunt, dicentes re-
surrectionem esse iam factam, et subverterunt
quorumdam fidem.

qui fidem quorumdam sed non omnium subvertere possunt

19 Sed firmum fundamentum Dei stat, habens
signaculum hoc: Cognovit Dominus qui sunt eius,
et discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen
Domini. 20 In magna autem domo non solum
sunt vasa aurea, et argentea, sed et lignea, et
fictilia: et quædam quidem in honorem, quædam
autem in contumeliam. 21 Si quis ergo emunda-
verit se ab istis, erit vas in honorem sanctifica-
tum, et utile Domino ad omne opus bonum pa-
ratum.

lites fugiat et resistentes veritati mansuete corripiat

22 Iuvenilia autem desideria fuge, sectare vero
iustitiam, fidem, spem, caritatem, et pacem cum
iis, qui invocant Dominum de corde puro. 23 Stul-
tas autem, et sine disciplina quæstiones devita:
sciens quia generant lites. 24 Servum autem Do-
mini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad

---

(12) Mt 10, 33; Mc 8, 38. — (13) Rom 3, 3. —
(23) 1 Tim 4, 7; Tit 3, 9.

omnes, docibilem, patientem, 25 cum modestia
corripientem eos, qui resistunt veritati: nequando
Deus det illis pænitentiam ad cognoscendam veri-
tatem, 26 et resipiscant a diaboli laqueis, a quo
captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

2. Inter hæreticos(1) futuros, 3, 1—4, 8ª

Homines speciem pietatis habentes sed virtutem eius negantes devitet

3 1 Hoc autem scito, quod in novissimis diebus
instabunt tempora periculosa: 2 erunt homines
seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi,
parentibus non obœdientes, ingrati, scelesti, 3 sine
affectione, sine pace, criminatores, incontinentes,
immites, sine benignitate, 4 proditores, protervi,
tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei:
5 habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem
eius abnegantes. Et hos devita: 6 ex his enim
sunt, qui penetrant domos, et captivas ducunt mu-
lierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis
desideriis: 7 semper discentes, et numquam ad
scientiam veritatis pervenientes. 8 Quemadmodum
autem Iannes, et Mambres restiterunt Moysi: ita
et hi resistunt veritati, homines corrupti mente,
reprobi circa fidem, 9 sed ultra non proficient:
insipientia enim eorum manifesta erit omnibus,
sicut et illorum fuit.

in doctrina et imitatione Pauli patientis permaneat

10 Tu autem assecutus es meam doctrinam, in-
stitutionem, propositum, fidem, longanimitatem, di-
lectionem, patientiam, 11 persecutiones, passiones:
qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii, et Lystris:
quales persecutiones sustinui, et ex omnibus eri-
puit me Dominus. 12 Et omnes, qui pie volunt
vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur.
13 Mali autem homines, et seductores proficient in
peius, errantes, et in errorem mittentes. 14 Tu
vero permane in iis, quæ didicisti, et credita sunt
tibi: sciens a quo didiceris; 15 et quia ab infantia
sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad
salutem, per fidem, quæ est in Christo Iesu.

---

(1) 1 Tim 4, 1. — (8) Ex 7, 11.

16 Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad
docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad
erudiendum in iustitia: 17 ut perfectus sit homo
Dei, ad omne opus bonum instructus.

ministerium suum impleat

4 1 Testificor coram Deo, et Iesu Christo, qui
iudicaturus est vivos, et mortuos, per adven-
tum ipsius, et regnum eius: 2 prædica verbum,
insta opportune, importune: argue, obsecra, in-
crepa in omni patientia, et doctrina. 3 Erit enim
tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt,
sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros,
prurientes auribus, 4 et a veritate quidem auditum
avertent, ad fabulas autem convertentur. 5 Tu
vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evange-
listæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto.

quia tempus resolutionis apostoli instat

6 Ego enim iam delibor, et tempus resolutionis
meæ instat. 7 Bonum certamen certavi, cursum
consummavi, fidem servavi. 8 In reliquo reposita
est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Domi-
nus in illa die iustus iudex: non solum autem
mihi, sed et iis, qui diligunt adventum eius.

Epilogus, 4, 8b—22

Mandata

Festina ad me venire cito. 9 Demas enim me
reliquit, diligens hoc sæculum, et abiit Thessaloni-
cam: 10 Crescens in Galatiam, Titus in Dalma-
tiam. 11 Lucas est mecum solus. Marcum assume,
et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministe-
rium. 12 Tychicum autem misi Ephesum. 13 Pe-
nulam, quam reliqui Troade apud Carpum, ve-
niens affer tecum, et libros, maxime autem mem-
branas.

nuntii

14 Alexander ærarius multa mala mihi ostendit:
reddet illi Dominus secundum opera eius: 15 quem
et tu devita: valde enim restitit verbis nostris.
16 In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed
omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.
17 Dominus autem mihi astitit, et confortavit me,

---

(16) 2 Ptr 1, 20. — (11) Col 4, 14.

ut per me prædicatio impleatur, et audiant omnes
gentes: et liberatus sum de ore Leonis. 18 Liberavit me Dominus ab omni opere malo: et salvum
faciet in regnum suum cæleste, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

salutationes

19 Saluta Priscam, et Aquilam, et Onesiphori
domum. 20 Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. 21 Festina
ante hiemem venire. Salutant te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et fratres omnes.

benedictio

22 Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo.
Gratia vobiscum. Amen.

---

(19) Sup 1, 16.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TITUM

Exordium, 1, 1—4

Salutatio apostolica

1 [1] Paulus servus Dei, Apostolus autem Iesu
Christi secundum fidem electorum Dei, et agni-
tionem veritatis, quæ secundum pietatem est [2] in
spem vitæ æternæ, quam promisit qui non men-
titur, Deus, ante tempora sæcularia: [3] manifesta-
vit autem temporibus suis verbum suum in præ-
dicatione, quæ credita est mihi secundum præcep-
tum Salvatoris nostri Dei: [4] Tito dilecto filio se-
cundum communem fidem, gratia, et pax a Deo
Patre, et Christo Iesu Salvatore nostro.

I. De ordinatione ministrorum ecclesiæ, 1, 5—16

Presbyteri constituantur

[5] Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ
desunt, corrigas, et constituas per civitates pres-
byteros, sicut et ego disposui tibi.

quales episcopi esse debeant

[6] Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios
habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non
subditos. [7] Oportet enim episcopum sine crimine
esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non
iracundum, non vinolentum, non percussorem, non
turpis lucri cupidum: [8] sed hospitalem, benignum,
sobrium, iustum, sanctum, continentem, [9] amplec-
tentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem
sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana,
et eos, qui contradicunt, arguere.

---

(6) 1 Tim 3, 2.

10 Sunt enim multi etiam inobœdientes, vanilo-
qui, et seductores: maxime qui de circumcisione
sunt: 11 quos oportet redargui: qui universas do-
mos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis
lucri gratia.

propter seductores

12 Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum pro-
pheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ,
ventres pigri. 13 Testimonium hoc verum est.
Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint
in fide, 14 non intendentes Iudaicis fabulis, et
mandatis hominum, aversantium se a veritate.
15 Omnia munda mundis: coinquinatis autem, et
infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt
eorum et mens, et conscientia. 16 Confitentur se
nosse Deum, factis autem negant: cum sint ab-
ominati, et incredibiles, et ad omne opus bonum
reprobi.

et Cretenses vitiosos

II. De institutione fidelium, 2, 1—3, 8

1. Officia in domesticos fidei, 2, 1—15

2 1 Tu autem loquere quæ decent sanam doc-
trinam: 2 Senes ut sobrii sint, pudici, pru-
dentes, sani in fide, in dilectione, in patientia:
3 Anus similiter in habitu sancto, non criminatri-
ces, non multo vino servientes, bene docentes:
4 ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros
suos ament, filios suos diligant, 5 prudentes, ca-
stas, sobrias, domus curam habentes, benignas, sub-
ditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei:

Præcepta pro senioribus

6 Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. 7 In
omnibus teipsum præbe exemplum bonorum ope-
rum, in doctrina, in integritate, in gravitate, 8 ver-
bum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex adverso
est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis:

præcepta pro iunioribus

9 Servos dominis suis subditos esse, in omnibus
placentes, non contradicentes, 10 non fraudantes,

præcepta pro servis

---

(15) Rom 14, 20. — (9) Eph 6, 5; Col 3, 22;
1 Ptr 2, 18.

sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut doc-
trinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.

hæc ob grat'am Salvatoris observentur

11 Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri om-
nibus hominibus, 12 erudiens nos, ut abnegantes
impietatem, et sæcularia desideria: sobrie, et iuste,
et pie vivamus in hoc sæculo, 13 exspectantes
beatam spem, et adventum gloriæ magni Dei, et
Salvatoris nostri Iesu Christi: 14 qui dedit semet-
ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniqui-
tate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sec-
tatorem bonorum operum.

atque inculcentur

15 Hæc loquere, et exhortare, et argue cum
omni imperio. Nemo te contemnat.

2. Officia in extraneos, 3, 1—8

Obœdientes et modesti sint

3 1 Admone illos principibus, et potestatibus sub-
ditos esse, dicto obœdire, ad omne opus bo-
num paratos esse: 2 neminem blasphemare, non
litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes
mansuetudinem ad omnes homines.

utpote gratia Christi iustificati

3 Eramus enim aliquando et nos insipientes, in-
creduli, errantes, servientes desideriis, et volupta-
tibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles,
odientes invicem. 4 Cum autem benignitas, et hu-
manitas apparuit Salvatoris nostri Dei: 5 non ex
operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum
suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum
regenerationis, et renovationis Spiritus sancti,
6 quem effudit in nos abunde per Iesum Christum
Salvatorem nostrum: 7 ut iustificati gratia ipsius,
heredes simus secundum spem vitæ æternæ.

quod commonendum est

8 Fidelis sermo est: et de his volo te confir-
mare: ut curent bonis operibus præesse qui cre-
dunt Deo. Hæc sunt bona, et utilia hominibus.

III. De devitatione hæreticorum, 3, 9—11

Titus contentiones inutiles

9 Stultas autem quæstiones, et genealogias, et
contentiones, et pugnas legis devita; sunt enim in-
utiles, et vanæ.

---

(5) 2 Tim 1, 9. — (9) 1 Tim 4, 7; 2 Tim 2, 23.

10 Hæreticum hominem post unam, et secundam correptionem devita: 11 sciens quia subversus est, qui eiusmodi est, et delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.

et hæreticum contumacem devitet

Epilogus 3, 12—15

12 Cum misero ad te Artemam, aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim: ibi enim statui
hiemare. 13 Zenam legisperitum, et Apollo sollicite præmitte, ut nihil illis desit. 14 Discant autem
et nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios: ut non sint infructuosi.
15 Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta eos, qui nos amant in fide.

Mandata

salutationes

Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

benedictio

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILEMONEM

Salutatio apostolica

1 Paulus vinctus Christi Iesu, et Timotheus fra-
ter: Philemoni dilecto, et adiutori nostro, 2 et Ap-
piæ sorori carissimæ, et Archippo commilitoni no-
stro, et Ecclesiæ, quæ in domo tua est. 3 Gratia
vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu
Christo.

gratiarum actio de fide et caritate Philemonis

4 Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui
faciens in orationibus meis, 5 audiens caritatem
tuam, et fidem, quam habes in Domino Iesu, et
in omnes sanctos: 6 ut communicatio fidei tuæ
evidens fiat in agnitione omnis operis boni, quod
est in vobis in Christo Iesu. 7 Gaudium enim
magnum habui, et consolationem in caritate tua:
quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater.

precatio pro Onesimo, servo fugitivo sed converso

8 Propter quod multam fiduciam habens in Chri-
sto Iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet:
9 propter caritatem magis obsecro, cum sis talis,
ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Iesu Chri-
sti: 10 Obsecro te pro meo filio, quem genui in
vinculis, Onesimo, 11 qui tibi aliquando inutilis
fuit, nunc autem et mihi, et tibi utilis, 12 quem
remisi tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, sus-
cipe: 13 quem ego volueram mecum detinere, ut
pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii: 14 sine
consilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut
ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.
15 Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut
æternum illum reciperes: 16 iam non ut servum,
sed pro servo carissimum fratrem, maxime mihi:

quanto autem magis tibi et in carne, et in Domino?
17 Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut
me: 18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet:
hoc mihi imputa. 19 Ego Paulus scripsi mea manu:
ego reddam, ut non dicam tibi, quod et teipsum
mihi debes: 20 ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice viscera mea in Domino.

21 Confidens in obœdientia tua scripsi tibi: sciens quoniam et super id, quod dico, facies. mandata
22 Simul
autem et para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis.

23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Iesu, salutationes
24 Marcus, Aristarchus, Demas, et Lucas, adiutores mei.

25 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen. benedictio

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD HEBRÆOS

PARS PRIOR

De excellentia novi testamenti, 1, 1—10, 18

Propositio, 1, 1—4

Excellentia Christi

1 [1] Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: [2] novissime, diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et sæcula: [3] qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: [4] tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit.

I. Christus est mediator excellens, 1, 5—4, 13

1. Angelos præcellit, 1, 5—2, 18

Christus est filius Dei nec non rex et creator omnium, angeli vero sunt ministri eius

[5] Cui enim dixit aliquando angelorum:
Filius meus es tu, ego hodie genui te?
Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium?

[6] Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei.

---

(3) Sap 7, 26. — (5) Ps 2, 7. — 2 Sm 7, 14. — (6) Ps 96, 7.

7 Et ad angelos quidem dicit:
Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis.
8 Ad filium autem:
Thronus tuus Deus in sæculum sæculi: virga æquitatis, virga regni tui.
9 Dilexisti iustitiam, et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exsultationis præ participibus tuis.
10 Et: Tu in principio Domine terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt cæli.
11 Ipsi peribunt, tu autem permanebis,
et omnes ut vestimentum veterascent: 12 et
velut amictum mutabis eos, et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.
13 Ad quem autem angelorum dixit aliquando:
Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?
14 Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capient salutis?

2 1 Propterea abundantius oportet observare nos
ea, quæ audivimus ne forte pereffluamus. 2 Si
enim qui per angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio, et inobœdientia accepit iustam mercedis retributionem: 3 quomodo
nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est, 4 con-
testante Deo signis et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem.

ergo nova lex Christi abundantius observanda est quam vetus lex per angelos ordinata

5 Non enim angelis subiecit Deus orbem terræ
futurum, de quo loquimur. 6 Testatus est autem
in quodam loco quis, dicens:
Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum?

novum testamentum non angelis sed filio subiectum est

(7) Ps 103, 4. — (8) Ps 44, 7. — (10) Ps 101, 26. — (13) Ps 109, 1; 1 Cor 15, 25. — (4) Mc 16, 20. — (6) Ps 8, 5.

7 Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria
et honore coronasti eum:
et constituisti eum super opera manuum tua-
rum. 8 Omnia subiecisti sub pedibus eius:
In eo enim quod omnia ei subiecit, nihil dimisit
non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus
omnia subiecta ei. 9 Eum autem, qui modico quam
angeli minoratus est, videmus Iesum propter pas-
sionem mortis, gloria et honore coronatum: ut
gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem.

qui ad redimendum genus humanum homo factus et modico quam angeli minoratus est

10 Decebat enim eum, propter quem omnia, et
per quem omnia, qui multos filios in gloriam ad-
duxerat, auctorem salutis eorum per passionem
consummare. 11 Qui enim sanctificat, et qui sanc-
tificantur, ex uno omnes. Propter quam causam
non confunditur fratres eos vocare, dicens:
12 Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in me-
dio Ecclesiæ laudabo te.
13 Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum:
Ecce ego, et pueri mei, quos dedit mihi Deus.
14 Quia ergo pueri communicaverunt carni, et
sanguini, et ipse similiter participavit eisdem: ut
per mortem destrueret eum, qui habebat mortis im-
perium, id est, diabolum: 15 et liberaret eos, qui
timore mortis per totam vitam obnoxii erant ser-
vituti. 16 Nusquam enim angelos apprehendit, sed
semen Abrahæ apprehendit. 17 Unde debuit per
omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et
fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta
populi. 18 In eo enim, in quo passus est ipse et
tentatus, potens est et eis, qui tentantur, auxiliari.

2. Moysen præcellit, 3, 1—4, 13

Moyses erat famulus in domo Israel, Christus vero est dominus ecclesiæ suæ

3 1 Unde fratres sancti, vocationis cælestis par-
ticipes, considerate Apostolum, et pontificem
confessionis nostræ Iesum: 2 qui fidelis est ei, qui
fecit illum sicut et Moyses in omni domo eius.

---

(8) Mt 28, 18; 1 Cor 15, 26. — (9) Phil 2, 8. — (12) Ps 21, 23. — (13) Ps 17, 3. — Is 8, 18. — (14) Os 13, 14; 1 Cor 15, 54. — (2) Nm 12, 7.

3 Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus
est habitus, quanto ampliorem honorem habet do-
mus, qui fabricavit illam. 4 Omnis namque domus
fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus
est. 5 Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo
eius tamquam famulus, in testimonium eorum,
quæ dicenda erant: 6 Christus vero tamquam
filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fidu-
ciam, et gloriam spei usque ad finem, firmam re-
tineamus.

memores monitionis Spiritus sancti

7 Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus:
Hodie si vocem eius audieritis, 8 nolite ob-
durare corda vestra, sicut in exacerbatione
secundum diem tentationis in deserto,
9 ubi tentaverunt me patres vestri: probaverunt,
et viderunt opera mea 10 quadraginta annis:
Propter quod infensus fui generationi huic, et
dixi: Semper errant corde.
Ipsi autem non cognoverunt vias meas,
11 sicut iuravi in ira mea: Si introibunt in re-
quiem meam.

incredulitatem devitent

12 Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum
cor malum incredulitatis, discedendi a Deo vivo:
13 sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies,
donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis
ex vobis fallacia peccati. 14 Participes enim Chri-
sti effecti sumus: si tamen initium substantiæ eius
usque ad finem firmum retineamus. 15 Dum di-
citur:
Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdu-
rare corda vestra, quemadmodum in illa
exacerbatione.

propter quam Israelitæ in requiem sibi promissam non introierunt

16 Quidam enim audientes exacerbaverunt: sed
non universi qui profecti sunt ex Ægypto per Moy-
sen. 17 Quibus autem infensus est quadraginta
annis? Nonne illis, qui peccaverunt, quorum ca-
davera prostrata sunt in deserto? 18 Quibus au-
tem iuravit non introire in requiem ipsius, nisi

---

(7) Ps 94, 8. — (17) Nm 14, 37.

illis, qui increduli fuerunt? 19 Et videmus, quia
non potuerunt introire propter incredulitatem.

et in requiem Christianis promissam

4 1 Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione
introeundi in requiem eius, existimetur aliquis
ex vobis deesse. 2 Etenim et nobis nuntiatum est,
quemadmodum et illis; sed non profuit illis sermo
auditus, non admistus fidei ex iis, quæ audierunt.
3 Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus:
quemadmodum dixit:

Sicut iuravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam:

et quidem operibus ab institutione mundi perfectis.
4 Dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis.
5 Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam.
6 Quoniam ergo superest
introire quosdam in illam, et ii, quibus prioribus
annuntiatum est, non introierunt propter incredulitatem:
7 iterum terminat diem quemdam, Hodie,
in David dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est:

Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.

8 Nam si eis Iesus requiem præstitisset, numquam de alia loqueretur, posthac, die.
9 Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei.
10 Qui enim
ingressus est in requiem eius: etiam ipse requievit
ab operibus suis, sicut a suis Deus.

credulitate ingredi festinent

11 Festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut
ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum.
12 Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pertingens usque
ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et
intentionum cordis.
13 Et non est ulla creatura
invisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda et
aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.

---

(3) Ps 94, 11. — (4) Gn 2, 2. — (7) Sup 3, 7. — (13) Ps 33, 16; Sir 15, 20.

II. Christus est sacerdos excellens, 4, 14—10, 18

1. Christus verus pontifex est, 4, 14—5, 10

Cum fiducia ad eum adeamus

14 Habentes ergo pontificem magnum, qui pene-
travit cælos, Iesum filium Dei: teneamus confes-
sionem. 15 Non enim habemus pontificem, qui non
possit compati infirmitatibus nostris: tentatum au-
tem per omnia pro similitudine absque peccato.
16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ:
ut misericordiam consequamur, et gratiam invenia-
mus in auxilio opportuno.

omnis pontifex sacrificare et a Deo vocari debet

5 1 Omnis namque Pontifex ex hominibus as-
sumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ
sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro
peccatis: 2 qui condolere possit iis, qui ignorant,
et errant: quoniam et ipse circumdatus est infir-
mitate: 3 et propterea debet, quemadmodum pro
populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro pec-
catis. 4 Nec quisquam sumit sibi honorem, sed
qui vocatur a Deo, tamquam Aaron.

Christus a Deo pontifex appellatus usque ad mortem obœdiens fuit

5 Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut
pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum:
Filius meus es tu, ego hodie genui te.
6 Quemadmodum et in alio loco dicit:
Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.
7 Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationes-
que ad eum, qui possit illum salvum facere a morte
cum clamore valido, et lacrimis offerens, exauditus
est pro sua reverentia: 8 Et quidem cum esset
Filius Dei, didicit ex iis, quæ passus est, obœdien-
tiam: 9 et consummatus, factus est omnibus ob-
temperantibus sibi, causa salutis æternæ, 10 appel-
latus a Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech.

2. Digressio a proposita oratione, 5, 11—6, 20

Imbecillis elementa doctrinæ

11 De quo nobis grandis sermo, et ininterpreta-
bilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis

---

(4) Ex 28, 1; 2 Par 26, 18. — (5) Ps 2, 7. — (6) Ps 109, 4.

Christianæ iterum tradenda essent

ad audiendum. 12 Etenim cum deberetis magistri
esse propter tempus: rursum indigetis ut vos doceamini
quæ sint elementa exordii sermonum Dei:
et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.
13 Omnis enim, qui lactis est particeps, expers est
sermonis iustitiæ, parvulus enim est. 14 Perfectorum
autem est solidus cibus: eorum, qui pro consuetudine
exercitatos habent sensus ad discretionem
boni ac mali.

nihilominus Paulus ea tradere non intendit

6 1 Quapropter intermittentes inchoationis Christi
sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum
iacientes fundamentum pænitentiæ ab operibus mortuis,
et fidei ad Deum, 2 baptismatum doctrinæ,
impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum,
et iudicii æterni. 3 Et hoc faciemus, si
quidem permiserit Deus.

quia apostatæ iterata eorum traditione non convertuntur

4 Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati,
gustaverunt etiam donum cæleste, et participes
facti sunt Spiritus sancti, 5 gustaverunt
nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi
venturi, 6 et prolapsi sunt; rursus renovari ad
pænitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium
Dei, et ostentui habentes. 7 Terra enim sæpe venientem
super se bibens imbrem, et generans herbam
opportunam illis, a quibus colitur: accipit benedictionem
a Deo. 8 Proferens autem spinas, ac
tribulos, reproba est, et maledicto proxima: cuius
consummatio in combustionem.

servati a Deo autem studiosiores fient

9 Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora,
et viciniora saluti: tametsi ita loquimur. 10 Non
enim iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri,
et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius,
qui ministrastis sanctis, et ministratis. 11 Cupimus
autem unumquemque vestrum eamdem ostentare
sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem:
12 ut non segnes efficiamini, verum imitatores
eorum, qui fide, et patientia hereditabunt promissiones.

---

(4) Mt 12, 45; Inf 10, 26; 2 Ptr 2, 20.

13 Abrahæ namque promittens Deus, quoniam
neminem habuit, per quem iuraret, maiorem, iura-
vit per semetipsum, 14 dicens: Nisi benedicens
benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. 15 Et
sic longanimiter ferens, adeptus est repromissio-
nem.

fidem et patientiam Abrahæ imitantes

16 Homines enim per maiorem sui iurant: et
omnis controversiæ eorum finis, ad confirmatio-
nem, est iuramentum. 17 In quo abundantius vo-
lens Deus ostendere pollicitationis heredibus immo-
bilitatem consilii sui, interposuit iusiurandum: 18 ut
per duas res immobiles, quibus impossibile est men-
tiri Deum, fortissimum solacium habeamus, qui
confugimus ad tenendam propositam spem, 19 quam
sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam,
et incedentem usque ad interiora velaminis, 20 ubi
præcursor pro nobis introivit Iesus, secundum or-
dinem Melchisedech pontifex factus in æternum.

et immutabilitatem repromissionis Dei considerantes

3. Christus sacerdos secundum ordinem Melchisedech est 7, 1—8, 13

7 1 Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos
Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso a
cæde regum, et benedixit ei: 2 cui et decimas
omnium divisit Abraham: primum quidem qui in-
terpretatur rex iustitiæ: deinde autem et rex Sa-
lem, quod est, rex pacis, 3 sine patre, sine matre,
sine genealogia, neque initium dierum, neque finem
vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei, manet
sacerdos in perpetuum.

Melchisedech, typus Christi

4 Intuemini autem quantus sit hic, cui et deci-
mas dedit de præcipuis Abraham patriarcha. 5 Et
quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, man-
datum habent decimas sumere a populo secundum
legem, id est, a fratribus suis: quamquam et ipsi
exierint de lumbis Abrahæ. 6 Cuius autem gene-
ratio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab
Abraham, et hunc, qui habebat repromissiones, be-

præstantior fuit quam Abraham et Levi

(14) Gn 22, 17. — (1) Gn 14, 18. — (5) Dt 18, 3; Ios 14, 4.

nedixit. 7 Sine ulla autem contradictione, quod
minus est, a meliore benedicitur. 8 Et hic qui-
dem, decimas morientes homines accipiunt: ibi
autem contestatur, quia vivit. 9 Et (ut ita dictum
sit) per Abraham, et Levi, qui decimas accepit,
decimatus est: 10 adhuc enim in lumbis patris
erat, quando obviavit ei Melchisedech.

sacerdotium Leviticum abrogatum, sacerdotium Christi æternum est

11 Si ergo consummatio per sacerdotium Leviti-
cum erat (populus enim sub ipso legem accepit)
quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem
Melchisedech, alium surgere sacerdotem, et non
secundum ordinem Aaron dici? 12 Translato enim
sacerdotio, necesse est ut et legis translatio fiat.
13 In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de
qua nullus altari præsto fuit. 14 Manifestum est
enim quod ex Iuda ortus sit Dominus noster: in
qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.
15 Et amplius adhuc manifestum est: si secundum
similitudinem Melchisedech exsurgat alius sacerdos,
16 qui non secundum legem mandati carnalis factus
est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis. 17 Con-
testatur enim: Quoniam

tu es sacerdos in æternum, secundum ordi-
nem Melchisedech.

18 Reprobatio quidem fit præcedentis mandati,
propter infirmitatem eius, et inutilitatem: 19 nihil
enim ad perfectum adduxit lex: introductio vero
melioris spei, per quam proximamus ad Deum.

sacerdotes Levitici sine iuramento facti sunt, Christus cum iuramento, illi mortui sunt, Christus semper vivit

20 Et quantum est non sine iureiurando (alii qui-
dem sine iureiurando sacerdotes facti sunt, 21 hic
autem cum iureiurando per eum, qui dixit ad illum:

Iuravit Dominus, et non pænitebit eum: tu
es sacerdos in æternum),

22 in tantum melioris testamenti sponsor factus
est Iesus.

23 Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes,
idcirco quod morte prohiberentur permanere: 24 hic
autem eo quod maneat in æternum, sempiternum
habet sacerdotium. 25 Unde et salvare in perpe-

---

(17) Ps 109, 4. — (21) Ps 109, 4.

tuum potest accedentes per semetipsum ad Deum:
semper vivens ad interpellandum pro nobis.

illi infirmi fuerunt, Christus perfectus est

26 Talis enim decebat ut nobis esset pontifex,
sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior cælis factus:
27 qui non habet
necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes,
prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro
populi: hoc enim fecit semel, seipsum offerendo.
28 Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi, qui
post legem est, Filium in æternum perfectum.

illi in tabernaculo terrestri ministrarunt, Christus in cælis consedit

8 1 Capitulum autem super ea, quæ dicuntur:
Talem habemus Pontificem, qui consedit in
dextera sedis magnitudinis in cælis,
2 sanctorum
minister, et tabernaculi veri, quod fixit Dominus,
et non homo.
3 Omnis enim pontifex ad offerendum munera, et hostias constituitur: unde necesse
est et hunc habere aliquid, quod offerat:
4 si ergo
esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera,
5 qui
exemplari, et umbræ deserviunt cælestium. Sicut
responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: Vide (inquit) omnia facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte.

illi mediatores veteris testamenti fuerunt, Christus mediator melioris testamenti novi est

6 Nunc autem melius sortitus est ministerium,
quanto et melioris testamenti mediator est, quod
in melioribus repromissionibus sancitum est.
7 Nam
si illud prius culpa vacasset: non utique secundi
locus inquireretur.
8 Vituperans enim eos dicit:
Ecce dies venient, dicit Dominus: et consummabo
super domum Israel, et super domum Iuda testamentum novum,
9 non secundum testamentum,
quod feci patribus eorum in die, qua apprehendi
manum eorum ut educerem illos de terra Ægypti:
quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo:
et ego neglexi eos, dicit Dominus:
10 Quia hoc
est testamentum, quod disponam domui Israel post

---

(27) Lv 16, 6. — (5) Ex 25, 40; Act 7, 44. —
(8) Ir 31, 31.

dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in
mentem eorum, et in corde eorum superscribam
eas: et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in po-
pulum: 11 et non docebit unusquisque proximum
suum, et unusquisque fratrem suum, dicens: Cog-
nosce Dominum: quoniam omnes scient me a mi-
nore usque ad maiorem eorum: 12 quia propitius
ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum iam
non memorabor. 13 Dicendo autem novum: vete-
ravit prius. Quod autem antiquatur, et senescit,
prope interitum est.

4. Christus simul hostia perfecta est, 9, 1—10, 18

Veteris testamenti typici

9 1 Habuit quidem et prius, iustificationes cul-
turæ, et Sanctum sæculare. 2 Tabernaculum
enim factum est primum, in quo erant candelabra,
et mensa, et propositio panum, quæ dicitur Sancta.
3 Post velamentum autem secundum, tabernacu-
lum, quod dicitur Sancta sanctorum: 4 aureum
habens thuribulum, et arcam testamenti circum-
tectam ex omni parte auro, in qua urna aurea ha-
bens manna, et virga Aaron, quæ fronduerat, et
tabulæ testamenti, 5 superque eam erant Cheru-
bim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus
non est modo dicendum per singula. 6 His vero
ita compositis: in priori quidem tabernaculo sem-
per introibant sacerdotes, sacrificiorum officia con-
summantes: 7 in secundo autem semel in anno
solus pontifex non sine sanguine, quem offert pro
sua, et populi ignorantia: 8 hoc significante Spiritu
sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam,
adhuc priore tabernaculo habente statum.

hostiæ interne non iustificarunt

9 Quæ parabola est temporis instantis: iuxta quam
munera, et hostiæ offeruntur, quæ non possunt
iuxta conscientiam perfectum facere servientem,
solummodo in cibis, et in potibus, 10 et variis bap-
tismatibus, et iustitiis carnis usque ad tempus cor-
rectionis impositis.

---

(2) Ex 26, 1; 36, 8. — (4) Lv 16; Nm 16. —
1 Rg 8, 9; 2 Par 5, 10. — (7) Ex 30, 10; Lv 16, 2.

sanguis Christi vero iustitiam internam attulit

11 Christus autem assistens pontifex futurorum
bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum
non manufactum, id est, non huius creationis:
12 neque per sanguinem hircorum, aut vitulorum,
sed per proprium sanguinem introivit semel in
Sancta, æterna redemptione inventa. 13 Si enim
sanguis hircorum, et taurorum, et cinis vitulæ
aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem
carnis: 14 quanto magis sanguis Christi, qui per
Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum
Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus
mortuis, ad serviendum Deo viventi?

mediator novi testamenti mori quidem debuit

15 Et ideo novi testamenti mediator est: ut morte
intercedente, in redemptionem earum prævarica-
tionum, quæ erant sub priori testamento, repro-
missionem accipiant qui vocati sunt æternæ here-
ditatis. 16 Ubi enim testamentum est: mors ne-
cesse est intercedat testatoris. 17 Testamentum
enim in mortuis confirmatum est: alioquin non-
dum valet, dum vivit qui testatus est. 18 Unde
nec primum quidem sine sanguine dedicatum est.
19 Lecto enim omni mandato legis a Moyse uni-
verso populo: accipiens sanguinem vitulorum, et
hircorum cum aqua et lana coccinea, et hyssopo:
ipsum quoque librum, et omnem populum asper-
sit, 20 dicens: Hic sanguis testamenti, quod man-
davit ad vos Deus. 21 Etiam tabernaculum, et
omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit:
22 Et omnia pæne in sanguine secundum legem
mundantur: et sine sanguinis effusione non fit re-
missio. 23 Necesse est ergo exemplaria quidem
cælestium his mundari: ipsa autem cælestia me-
lioribus hostiis quam istis. 24 Non enim in manu-
facta Sancta Iesus introivit exemplaria verorum:
sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei
pro nobis:

at semel tantum hostiam se obtulit

25 Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemad-
modum Pontifex intrat in Sancta per singulos an-

---

(13) Lv 16, 14. — (14) 1 Ptr 1, 19; 1 Io 1, 7; Apc 1, 5. — (15) Gal 3, 15. — (20) Ex 24, 8.

nos in sanguine alieno: 26 alioquin oportebat eum
frequenter pati ab origine mundi: nunc autem se-
mel in consummatione sæculorum, ad destitutio-
nem peccati, per hostiam suam apparuit. 27 Et
quemadmodum statutum est hominibus semel mori,
post hoc autem iudicium: 28 sic et Christus semel
oblatus est ad multorum exhaurienda peccata: se-
cundo sine peccato apparebit exspectantibus se, in
salutem.

nam hostiæ veteris testamenti peccata non auferebant

10 1 Umbram enim habens lex futurorum bo-
norum, non ipsam imaginem rerum: per
singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt
indesinenter, numquam potest accedentes perfectos
facere: 2 alioquin cessassent offerri: ideo quod
nullam haberent ultra conscientiam peccati, culto-
res semel mundati: 3 sed in ipsis commemoratio
peccatorum per singulos annos fit. 4 Impossibile
enim est sanguine taurorum et hircorum auferri
peccata.

obœdientia Christi autem nos sanctificavit

5 Ideo ingrediens mundum dicit:
Hostiam, et oblationem noluisti: corpus autem
aptasti mihi: 6 holocautomata pro peccato
non tibi placuerunt.
7 Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scrip-
tum est de me: Ut faciam, Deus, volun-
tatem tuam.
8 Superius dicens: Quia hostias, et oblationes,
et holocautomata pro peccato noluisti, nec placita
sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur, 9 tunc
dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam:
aufert primum, ut sequens statuat. 10 In qua vo-
luntate sanctificati sumus per oblationem corporis
Iesu Christi semel.

ideo illæ sæpius offerebantur, Christus vero unam hostiam obtulit

11 Et omnis quidem sacerdos præsto est quoti-
die ministrans, et easdem sæpe offerens hostias,
quæ numquam possunt auferre peccata: 12 hic
autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sem-
piternum sedet in dextera Dei, 13 de cetero ex-

---

(28) Rom 5, 6; 1 Ptr 3, 18. — (5) Ps 39, 7. — (7) Ps 39, 8.

spectans donec ponantur inimici eius scabellum pe-
dum eius. 14 Una enim oblatione, consummavit
in sempiternum sanctificatos.
15 Contestatur autem nos et Spiritus sanctus. quæ Ieremia testante sufficit
Postquam enim dixit: 16 Hoc autem testamentum,
quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, Dando leges meas in cordibus eorum, et in
mentibus eorum superscribam eas: 17 et pecca-
torum, et iniquitatum eorum iam non recordabor
amplius. 18 Ubi autem horum remissio: iam non
est oblatio pro peccato.

PARS ALTERA

De moribus fidelium, 10, 19—13, 17

I. Admonitiones ad fidem spectantes, 10, 19—12, 13

1. De perseverantia fidelium, 10, 19—39

19 Habentes itaque fratres fiduciam in introitu
sanctorum in sanguine Christi, 20 quam initiavit
nobis viam novam, et viventem per velamen, id
est, carnem suam, 21 et sacerdotem magnum su-
per domum Dei: 22 accedamus cum vero corde
in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala,
et abluti corpus aqua munda, 23 teneamus spei
nostræ confessionem indeclinabilem (fidelis enim
est qui repromisit), 24 et consideremus invicem in
provocationem caritatis, et bonorum operum: 25 non
deserentes collectionem nostram, sicut consuetudi-
nis est quibusdam, sed consolantes, et tanto ma-
gis quanto videritis appropinquantem diem.

Fidem spe et caritate formatam teneant

26 Voluntarie enim peccantibus nobis post ac-
ceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro
peccatis hostia, 27 terribilis autem quædam exspec-
tatio iudicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura
est adversarios. 28 Irritam quis faciens legem Moy-

ut terribile Dei iudicium effugiant

---

(13) Ps 109, 1; 1 Cor 15, 25. — (16) Ir 31, 33; Sup 8, 8. — (26) Sup 6, 4.

si, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus
moritur: 29 quanto magis putatis deteriora mereri
supplicia qui filium Dei conculcaverit, et sanguinem
testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus
est, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit? 30 Sci-
mus enim qui dixit: Mihi vindicta, et ego retribu-
am. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum
suum. 31 Horrendum est incidere in manus Dei
viventis.

et magnam patientiæ remunerationem accipiant

32 Rememoramini autem pristinos dies, in quibus
illuminati, magnum certamen sustinuistis passio-
num: 33 et in altero quidem opprobriis, et tribu-
lationibus spectaculum facti: in altero autem socii
taliter conversantium effecti. 34 Nam et vinctis
compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum
gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere melio-
rem, et manentem substantiam. 35 Nolite itaque
amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet
remunerationem. 36 Patientia enim vobis neces-
saria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis
promissionem.

37 Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, et non tardabit.
38 Iustus autem meus ex fide vivit; quod si
subtraxerit se, non placebit animæ meæ.
39 Nos autem non sumus subtractionis filii in
perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

Fide res sperandas et non apparentes comprehendi illustrant:

2. De natura fidelium, 11, 1—40

11 1 Est autem fides sperandarum substantia
rerum, argumentum non apparentium. 2 In
hac enim testimonium consecuti sunt senes. 3 Fide
intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei: ut ex
invisibilibus visibilia fierent.

Abel

4 Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, ob-
tulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse

(28) Dt 17, 6; Mt 18, 16; Io 8, 17; 2 Cor 13, 1. — (30) Dt 32, 35; Rom 12, 19. — (37) Hab 2, 3. — (38) Rom 1, 17; Gal 3, 11. — (3) Gn 1, 3. — (4) Gn 4, 4. — Mt 23, 35.

justus, testimonium perhibente muneribus eius Deo,
et per illam defunctus adhuc loquitur.

Henoch

5 Fide Henoch translatus est ne videret mortem,
et non inveniebatur: quia transtulit illum Deus:
ante translationem enim testimonium habuit pla-
cuisse Deo. 6 Sine fide autem impossibile est pla-
cere Deo. Credere enim oportet accedentem ad
Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.

Noe

7 Fide Noe responso accepto de iis, quæ adhuc
non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem
domus suæ, per quam damnavit mundum: et iu-
stitiæ, quæ per fidem est, heres est institutus.

Abraham cum familia sua

8 Fide qui vocatur Abraham obœdivit in locum
exire, quem accepturus erat in hereditatem: et
exiit, nesciens quo iret. 9 Fide demoratus est in
terra repromissionis, tamquam in aliena, in casulis
habitando cum Isaac, et Iacob coheredibus repro-
missionis eiusdem. 10 Exspectabat enim funda-
menta habentem civitatem: cuius artifex, et con-
ditor Deus. 11 Fide et ipsa Sara sterilis virtutem
in conceptionem seminis accepit, etiam præter tem-
pus ætatis: quoniam fidelem credidit esse eum, qui
repromiserat. 12 Propter quod et ab uno orti sunt
(et hoc emortuo) tamquam sidera cæli in multitu-
dinem, et sicut arena, quæ est ad oram maris, in-
numerabilis. 13 Iuxta fidem defuncti sunt omnes
isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas
aspicientes, et salutantes, et confitentes quia per-
egrini, et hospites sunt super terram. 14 Qui enim
hæc dicunt, significant se patriam inquirere. 15 Et
si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, ha-
bebant utique tempus revertendi. 16 Nunc autem
meliorem appetunt, id est, cælestem. Ideo non
confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim
illis civitatem. 17 Fide obtulit Abraham Isaac, cum
tentaretur, et unigenitum offerebat, qui susceperat

---

(5) Gn 5, 24; Sir 44, 16. — (7) Gn 6, 13; Sir 44, 17. — (8) Gn 12, 4. — (11) Gn 17, 19. — (17) Gn 22, 1; Sir 44, 21.

repromissiones; 18 ad quem dictum est: Quia in
Isaac vocabitur tibi semen: 19 arbitrans quia et
a mortuis suscitare potens est Deus: unde eum
et in parabolam accepit.
Isaac
20 Fide et de futuris benedixit Isaac Iacob, et
Esau.
Iacob
21 Fide Iacob, moriens, singulos filiorum Ioseph
benedixit: et adoravit fastigium virgæ eius.
Ioseph
22 Fide Ioseph, moriens, de profectione filiorum
Israel memoratus est, et de ossibus suis mandavit.
parentes Moysis
23 Fide Moyses, natus, occultatus est mensibus
tribus a parentibus suis, eo quod vidissent elegan-
tem infantem, et non timuerunt regis edictum.
Moyses
24 Fide Moyses grandis factus negavit se esse
filium filiæ Pharaonis, 25 magis eligens affligi cum
populo Dei, quam temporalis peccati habere iu-
cunditatem, 26 maiores divitias æstimans thesauro
Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim
in remunerationem. 27 Fide reliquit Ægyptum,
non veritus animositatem regis: invisibilem enim
tamquam videns sustinuit. 28 Fide celebravit pas-
cha, et sanguinis effusionem: ne qui vastabat pri-
mitiva, tangeret eos.
Israelitæ
29 Fide transierunt Mare Rubrum tamquam per
aridam terram: quod experti Ægypti, devorati sunt.
30 Fide muri Iericho corruerunt, circuitu dierum
septem.
Rahab
31 Fide Rahab meretrix non periit cum incre-
dulis, excipiens exploratores cum pace.
reliqui mirabilia operantes
32 Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tem-
pus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Iephte,
David, Samuel, et Prophetis: 33 qui per fidem vi-
cerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt
repromissiones, obturaverunt ora leonum, 34 ex-

---

(18) Gn 21, 12; Rom 9, 7. — (20) Gn 27, 27. 36. — (21) Gn 48, 15. — Gn 47, 31. — (22) Gn 50, 23. — (23) Ex 2, 2. — Ex 1, 17. — (24) Ex 2, 11. — (28) Ex 12. — (29) Ex 14, 22. — (30) Ios 6, 20. — (31) Ios 2, 1.

stinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii,
convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in
bello, castra verterunt exterorum: 35 acceperunt
mulieres de resurrectione mortuos suos: alii autem
distenti sunt non suscipientes redemptionem, ut
meliorem invenirent resurrectionem. 36 Alii vero
ludibria, et verbera experti, insuper et vincula, et
carceres: 37 lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt,
in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in me-
lotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, af-
flicti: 38 quibus dignus non erat mundus: in soli-
tudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et in
cavernis terræ.

ac persecutiones sustinentes

39 Et hi omnes testimonio fidei probati, non ac-
ceperunt repromissionem, 40 Deo pro nobis me-
lius aliquid providente, ut non sine nobis consum-
marentur.

hi res futuras et invisas exspectabant

3. De patientia fidelium, 12, 1—13

12 1 Ideoque et nos tantam habentes imposi-
tam nubem testium, deponentes omne pon-
dus, et circumstans nos peccatum, per patientiam
curramus ad propositum nobis certamen: 2 aspi-
cientes in Auctorem fidei, et consummatorem Ie-
sum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem,
confusione contempta, atque in dextera sedis Dei
sedet. 3 Recogitate enim eum, qui talem sustinuit
a peccatoribus adversum semetipsum contradictio-
nem: ut ne fatigemini, animis vestris deficientes.

Illorum et Christi exemplum aspiciant, ne fatigentur

4 Nondum enim usque ad sanguinem restitistis,
adversus peccatum repugnantes: 5 et obliti estis
consolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur,
dicens:

Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: ne-
que fatigeris dum ab eo argueris.
6 Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat
autem omnem filium, quem recipit.

in disciplina patris cælestis ad æternam vitam erudientis perseverent

(1) Rom 6, 4; Eph 4, 22; Col 3, 8; 1 Ptr 2, 1; 4, 2.
— (5) Pr 3, 11; Apc 3, 19.

7 In disciplina perseverate. Tamquam filiis vo-
bis offert se Deus: quis enim filius, quem non cor-
ripit pater? 8 Quod si extra disciplinam estis,
cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri,
et non filii estis. 9 Deinde patres quidem carnis
nostræ, eruditores habuimus, et reverebamur eos,
non multo magis obtemperabimus Patri spirituum,
et vivemus? 10 Et illi quidem in tempore pauco-
rum dierum, secundum voluntatem suam erudie-
bant nos: hic autem ad id, quod utile est in re-
cipiendo sanctificationem eius. 11 Omnis autem
disciplina in præsenti quidem videtur non esse
gaudii, sed mæroris: postea autem fructum paca-
tissimum exercitatis per eam, reddet iustitiæ.

animum erigant

12 Propter quod remissas manus, et soluta genua,
erigite, 13 et gressus rectos facite pedibus vestris:
ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

II. Admonitiones ad virtutes alias quoque spectantes, 12, 14—13, 17

1. De pace et sanctimonia, 12, 14—29

Ne desint gratiæ fidei

14 Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimo-
niam, sine qua nemo videbit Deum: 15 contem-
plantes nequis desit gratiæ Dei: nequa radix ama-
ritudinis sursum germinans impediat, et per illam
inquinentur multi. 16 Ne quis fornicator, aut pro-
fanus ut Esau: qui propter unam escam vendidit
primitiva sua: 17 scitote enim quoniam et postea
cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est:
non enim invenit pænitentiæ locum, quamquam
cum lacrimis inquisisset eam.

quam per mediatorem novi testamenti habent

18 Non enim accessistis ad tractabilem montem,
et accensibilem ignem, et turbinem, et caliginem,
et procellam, 19 et tubæ sonum, et vocem ver-
borum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne
eis fieret verbum. 20 Non enim portabant quod
dicebatur: Et si bestia tetigerit montem, lapidabi-

---

(14) Rom 12, 18. — (16) Gn 25, 33. — (17) Gn 27, 38.
— (18) Ex 19, 12; 20, 21. — (20) Ex 19, 13.

tur. 21 Et ita terribile erat quod videbatur. Moy-
ses dixit: Exterritus sum, et tremebundus. 22 Sed
accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei vi-
ventis, Ierusalem cælestem, et multorum millium
angelorum frequentiam, 23 et Ecclesiam primiti-
vorum, qui conscripti sunt in cælis, et iudicem om-
nium Deum, et spiritus iustorum perfectorum, 24 et
testamenti novi mediatorem Iesum, et sanguinis
aspersionem melius loquentem quam Abel.

25 Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi — sed serviant placentes Deo
non effugerunt, recusantes eum, qui super terram
loquebatur: multo magis nos, qui de cælis loquen-
tem nobis avertimus. 26 Cuius vox movit terram
tunc: nunc autem repromittit, dicens: Adhuc se-
mel: et ego movebo non solum terram, sed et
cælum. 27 Quod autem, Adhuc semel, dicit: de-
clarat mobilium translationem tamquam factorum,
ut maneant ea, quæ sunt immobilia. 28 Itaque re-
gnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per
quam serviamus placentes Deo, cum metu et re-
verentia. 29 Etenim Deus noster ignis consumens
est.

2. **De caritate, castitate, avaritia, 13, 1—6**

13 1 Caritas fraternitatis maneat in vobis. 2 Et — Caritas exhibeatur
hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim
latuerunt quidam, angelis hospitio receptis. 3 Me-
mentote vinctorum, tamquam simul vincti: et la-
borantium, tamquam et ipsi in corpore morantes.

4 Honorabile conubium in omnibus, et thorus — castitas servetur
immaculatus. Fornicatores enim, et adulteros iu-
dicabit Deus.

5 Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus: — avaritia vitetur
ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelin-
quam. 6 Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi
adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.

---

(26) Agg 2, 7. — (29) Dt 4, 24. — (2) Rom 12, 13; 1 Ptr 4, 9. — Gn 18, 3; 19, 2. — (5) Ios 1, 5. — (6) Ps 117, 6.

3. De separatione Christianorum a Iudaismo, 13, 7—14

Fides præpositorum mortuorum imitanda eademque Christi doctrina retinenda est sacrificii Christiani expertes sunt qui de Iudaismo non exeunt

7 Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis
locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum
conversationis, imitamini fidem.
8 Iesus Christus heri, et hodie: ipse et in sæ-
cula. 9 Doctrinis variis, et peregrinis nolite abduci.
Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis:
quæ non profuerunt ambulantibus in eis.
10 Habemus altare, de quo edere non habent
potestatem, qui tabernaculo deserviunt. 11 Quo-
rum enim animalium infertur sanguis pro peccato
in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur
extra castra. 12 Propter quod et Iesus, ut sancti-
ficaret per suum sanguinem populum, extra portam
passus est. 13 Exeamus igitur ad eum extra ca-
stra, improperium eius portantes. 14 Non enim
habemus hic manentem civitatem, sed futuram in-
quirimus.

4. De hostiis spiritualibus Christianorum, 13, 15—17

Laus Dei

15 Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis
semper Deo, idest, fructum labiorum confitentium
nomini eius.

beneficentia

16 Beneficentiæ autem, et communionis nolite
oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus.

obœdientia

17 Obœdite præpositis vestris, et subiacete eis.
Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus
vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non
gementes: hoc enim non expedit vobis.

Epilogus, 13, 18—25

Mandatum

18 Orate pro nobis: confidimus enim quia bo-
nam conscientiam habemus in omnibus bene vo-
lentes conversari. 19 Amplius autem deprecor vos
hoc facere, quo celerius restituar vobis.

precatio

20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pa-
storem magnum ovium, in sanguine testamenti
æterni, Dominum nostrum Iesum Christum, 21 ap-

---

(11) Lv 16, 27. — (14) Mch 2, 10.

tet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum: cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

22 Rogo autem vos fratres, ut sufferatis verbum solacii. Etenim perpaucis scripsi vobis. petitio

23 Cognoscite fratrem nostrum Timotheum di- nuntius
missum: cum quo (si celerius venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes præpositos vestros, et omnes salutationes
sanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25 Gratia cum omnibus vobis. Amen. benedictio

EPISTOLA CATHOLICA
B. IACOBI APOSTOLI

Exordium, 1, 1

Salutatio apostolica

1 [1] Iacobus Dei, et Domini nostri Iesu Christi
servus, duodecim tribubus, quæ sunt in di-
spersione, salutem.

I. Monita generalia, 1, 2—4, 13

1. De sufferentia tentationum, 1, 2—18

De tentationibus gaudeant

[2] Omne gaudium existimate fratres mei, cum in
tentationes varias incideritis: [3] scientes quod pro-
batio fidei vestræ patientiam operatur. [4] Patientia
autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti et
integri in nullo deficientes.

cum sapientia a Deo data tentationes

[5] Si quis autem vestrum indiget sapientia, postu-
let a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non im-
properat: et dabitur ei. [6] Postulet autem in fide
nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui
maris, qui a vento movetur et circumfertur. [7] Non
ergo æstimet homo ille quod accipiat aliquid a Do-
mino. [8] Vir duplex animo inconstans est in om-
nibus viis suis.

paupertatem ac divitias considerent

[9] Glorietur autem frater humilis in exaltatione
sua: [10] dives autem in humilitate sua, quoniam
sicut flos fæni transibit: [11] exortus est enim sol
cum ardore, et arefecit fænum, et flos eius deci-
dit, et decor vultus eius deperiit: ita et dives in
itineribus suis marcescet.

---

(3) Rom 5, 3. — (6) Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Lc 11, 9; Io 14, 13; 16, 23 s. — (10) Sir 14, 18; Is 40, 6; 1 Ptr 1, 24.

coronam vitæ contemplentur

[12] Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam
cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam
repromisit Deus diligentibus se.

homo non a Deo sed a concupiscentia tentatur

[13] Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo ten-
tatur: Deus enim intentator malorum est: ipse au-
tem neminem tentat. [14] Unusquisque vero tenta-
tur a concupiscentia sua abstractus, et illectus.
[15] Deinde concupiscentia cum conceperit, parit pec-
catum: peccatum vero cum consummatum fuerit,
generat mortem.

a Deo bona tantum veniunt

[16] Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi.
[17] Omne datum optimum, et omne donum perfec-
tum desursum est, descendens a Patre luminum,
apud quem non est transmutatio, nec vicissitudi-
nis obumbratio. [18] Voluntarie enim genuit nos
verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ
eius.

2. De fide iustificante, 1, 19—2, 26

Verbum veritatis audiant

[19] Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem om-
nis homo velox ad audiendum: tardus autem ad
loquendum, et tardus ad iram. [20] Ira enim viri
iustitiam Dei non operatur. [21] Propter quod ab-
iicientes omnem immunditiam, et abundantiam ma-
litiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum,
quod potest salvare animas vestras.

sed et factores operis sint

[22] Estote autem factores verbi, et non auditores
tantum: fallentes vosmetipsos. [23] Quia si quis au-
ditor est verbi, et non factor: hic comparabitur
viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo:
[24] consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus
est qualis fuerit. [25] Qui autem perspexerit in le-
gem perfectam libertatis, et permanserit in ea, non
auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic
beatus in facto suo erit.

non vanam sed genuinam religionem colentes

[26] Si quis autem putat se religiosum esse, non
refrenans linguam suam, sed seducens cor suum,
huius vana est religio. [27] Religio munda, et im-

---

(12) Iob 5, 17. — (19) Pr 17, 27. — (22) Mt 7, 21;
Rom 2, 13.

maculata apud Deum et Patrem, hæc est: Visitare
pupillos, et viduas in tribulatione eorum, et imma-
culatum se custodire ab hoc sæculo.

non personas accipientes itaque legem violantes

2 1 Fratres mei, nolite in personarum acceptione
habere fidem Domini nostri Iesu Christi glo-
riæ. 2 Etenim si introierit in conventum vestrum
vir aureum anulum habens in veste candida, in-
troierit autem et pauper in sordido habitu, 3 et
intendatis in eum, qui indutus est veste præclara,
et dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autem
dicatis: Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum
meorum: 4 nonne iudicatis apud vosmetipsos, et
facti estis iudices cogitationum iniquarum? 5 Au-
dite fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit
pauperes in hoc mundo, divites in fide, et heredes
regni, quod repromisit Deus diligentibus se? 6 Vos
autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per
potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad
iudicia? 7 Nonne ipsi blasphemant bonum nomen,
quod invocatum est super vos? 8 Si tamen legem
perficitis regalem secundum Scripturas: Diliges pro-
ximum tuum sicut teipsum: bene facitis: 9 si au-
tem personas accipitis, peccatum operamini, red-
arguti a lege quasi transgressores: 10 Quicumque
autem totam legem servaverit, offendat autem in
uno, factus est omnium reus. 11 Qui enim dixit:
Non mœchaberis, dixit et: Non occides. Quod si
non mœchaberis, occides autem, factus es trans-
gressor legis. 12 Sic loquimini, et sic facite sicut
per legem libertatis incipientes iudicari. 13 Iudi-
cium enim sine misericordia illi, qui non fecit mi-
sericordiam: superexaltat autem misericordia iudi-
cium.

quia fides sine operibus mortua est

14 Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat
se habere, opera autem non habeat? Numquid
poterit fides salvare eum? 15 Si autem frater, et

(1) Lv 19, 15; Dt 1, 17; 16, 19; Pr 24, 23; Sir 42, 1. — (8) Lv 19, 18; Mt 22, 39; Mc 12, 31; Rom 13, 9; Gal 5, 14. — (9) Lv 19, 15; Dt 1, 17, — (10) Mt 5, 19. — (15) 1 Io 3, 17.

soror nudi sint, et indigeant victu quotidiano, 16 di-
cat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, cale-
facimini et saturamini: non dederitis autem eis,
quæ necessaria sunt corpori, quid proderit? 17 Sic
et fides, si non habeat opera, mortua est in se-
metipsa. 18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, et
ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine
operibus: et ego ostendam tibi ex operibus fidem
meam. 19 Tu credis quoniam unus est Deus: Bene
facis: et dæmones credunt et contremiscunt.

cum operibus vero iustificat

20 Vis autem scire o homo inanis, quoniam fides
sine operibus mortua est? 21 Abraham pater no-
ster nonne ex operibus iustificatus est, offerens
Isaac filium suum super altare? 22 Vides quoniam
fides cooperabatur operibus illius: et ex operibus
fides consummata est? 23 Et suppleta est Scrip-
tura, dicens: Credidit Abraham Deo, et reputatum
est illi ad iustitiam, et amicus Dei appellatus est.
24 Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo,
et non ex fide tantum? 25 Similiter et Rahab me-
retrix, nonne ex operibus iustificata est suscipiens
nuntios, et alia via eiiciens? 26 Sicut enim corpus
sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operi-
bus mortua est.

3. De ambitione docendi, 3, 1—18

Sapientiam non lingua difficillime domanda ostendant

3 1 Nolite plures magistri fieri fratres mei, sci-
entes quoniam maius iudicium sumitis. 2 In
multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo
non offendit: hic perfectus est vir; potest etiam
freno circumducere totum corpus. 3 Si autem equis
frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et
omne corpus illorum circumferimus. 4 Ecce et
naves, cum magnæ sint, et a ventis validis minen-
tur, circumferuntur a modico gubernaculo ubi im-
petus dirigentis voluerit. 5 Ita et lingua modicum
quidem membrum est, et magna exaltat. Ecce
quantus ignis quam magnam silvam incendit! 6 Et

---

(21) Gn 22, 10. — (23) Gn 15, 6; Rom 4, 3; Gal 3, 6.
— (25) Ios 2, 1. — (1) Mt 23, 8.

lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua con-
stituitur in membris nostris, quæ maculat totum
corpus, et inflammat rotam nativitatis nostræ in-
flammata a gehenna. 7 Omnis enim natura bestia-
rum, et volucrum, et serpentium, et ceterorum do-
mantur, et domita sunt a natura humana: 8 lin-
guam autem nullus hominum domare potest: in-
quietum malum, plena veneno mortifero. 9 In ipsa
benedicimus Deum et Patrem: et in ipsa maledi-
cimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt.
10 Ex ipso ore procedit benedictio, et maledictio.
Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. 11 Num-
quid fons de eodem foramine emanat dulcem, et
amaram aquam? 12 Numquid potest, fratres mei,
ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa
dulcem potest facere aquam.

sed bona conversatione

13 Quis sapiens, et disciplinatus inter vos? Os-
tendat ex bona conversatione operationem suam
in mansuetudine sapientiæ. 14 Quod si zelum ama-
rum habetis, et contentiones sint in cordibus ve-
stris: nolite gloriari, et mendaces esse adversus
veritatem. 15 Non est enim ista sapientia desursum
descendens: sed terrena, animalis, diabolica. 16 Ubi
enim zelus et contentio: ibi inconstantia, et omne
opus pravum. 17 Quæ autem desursum est sa-
pientia, primum quidem pudica est, deinde paci-
fica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena
misericordia, et fructibus bonis, non iudicans, sine
simulatione. 18 Fructus autem iustitiæ, in pace se-
minatur, facientibus pacem.

4. De concupiscentiis malis, 4, 1—13a

Concupiscentiis ne obsequantur

4 1 Unde bella, et lites in vobis? Nonne hinc?
ex concupiscentiis vestris, quæ militant in mem-
bris vestris? 2 Concupiscitis, et non habetis: oc-
ciditis, et zelatis: et non potestis adipisci: litigatis,
et belligeratis, et non habetis, propter quod non
postulatis. 3 Petitis, et non accipitis: eo quod male
petatis: ut in concupiscentiis vestris insumatis.
4 Adulteri nescitis quia amicitia huius mundi, ini-
mica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus

esse sæculi huius, inimicus Dei constituitur. 5 An
putatis quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam
concupiscit spiritus, qui habitat in vobis? 6 Maio-
rem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus
superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

7 Subditi ergo estote Deo, resistite autem dia- Deo mundi et humiles appropinquent
bolo, et fugiet a vobis. 8 Appropinquate Deo, et
appropinquabit vobis. Emundate manus, peccato-
res: et purificate corda, duplices animo. 9 Miseri
estote, et lugete, et plorate: risus vester in luctum
convertatur, et gaudium in mærorem. 10 Humi-
liamini in conspectu Domini, et exaltabit vos.

11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui de- proximum ne iudicent
trahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit
legi, et iudicat legem. Si autem iudicas legem:
non es factor legis, sed iudex. 12 Unus est legis-
lator, et iudex, qui potest perdere, et liberare.
13 Tu autem quis es, qui iudicas proximum?

II. Monita specialia, 4, 13b—5, 20

1. Pro mercatoribus superbis, 4, 13b—17

Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut crastino ibimus Vitam suam ex voluntate divina pendere recordentur
in illam civitatem, et faciemus ibi quidem annum,
et mercabimur, et lucrum faciemus: 14 qui igno-
ratis quid erit in crastino. 15 Quæ est enim vita
vestra? vapor est ad modicum parens, et deinceps
exterminabitur; pro eo ut dicatis: Si Dominus vo-
luerit. Et: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.
16 Nunc autem exsultatis in superbiis vestris. Om-
nis exsultatio talis, maligna est. 17 Scienti igitur
bonum facere, et non facienti, peccatum est illi.

2. Pro divitibus et afflictis, 5, 1—11

5 1 Agite nunc divites, plorate ululantes in mi- Divites propter avaritiam, fraudem, luxuriam increpantur
seriis vestris, quæ advenient vobis. 2 Divitiæ
vestræ putrefactæ sunt: et vestimenta vestra a
tineis comesta sunt. 3 Aurum, et argentum ve-

---

(6) Pr 3, 34. — (10) 1 Ptr 5, 6. — (13) Rom 14, 4.

strum æruginavit: et ærugo eorum in testimonium
vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis.
Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.
4 Ecce merces operariorum, qui messuerunt regio-
nes vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat: et
clamor eorum in aures Domini sabbaoth introivit.
5 Epulati estis super terram, et in luxuriis enutri-
stis corda vestra in die occisionis. 6 Addixistis,
et occidistis iustum, et non restitit vobis.

afflictis patientia commendatur

7 Patientes igitur estote fratres usque ad adven-
tum Domini. Ecce agricola exspectat pretiosum
fructum terræ, patienter ferens donec accipiat tem-
poraneum, et serotinum. 8 Patientes igitur estote
et vos, et confirmate corda vestra: quoniam ad-
ventus Domini appropinquavit. 9 Nolite ingemi-
scere fratres in alterutrum, ut non iudicemini.
Ecce iudex ante ianuam assistit. 10 Exemplum ac-
cipite, fratres, exitus mali, laboris, et patientiæ,
Prophetas: qui locuti sunt in nomine Domini.
11 Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Suffe-
rentiam Iob audistis, et finem Domini vidistis, quo-
niam misericors Dominus est, et miserator.

3. Pro iurantibus, ægrotis, iustis, 5, 12—20

Fratres ne temere iurent

12 Ante omnia autem fratres mei nolite iurare,
neque per cælum, neque per terram, neque aliud
quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester:
Est, est: Non, non: ut non sub iudicio decidatis.

graviter ægrotantes oleo ungantur

13 Tristatur aliquis vestrum? oret: Æquo animo
est? psallat. 14 Infirmatur quis in vobis? inducat
presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungen-
tes eum oleo in nomine Domini: 15 et oratio fidei
salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus: et
si in peccatis sit, remittentur ei.

iusti assidue orent

16 Confitemini ergo alterutrum peccata vestra,
et orate pro invicem ut salvemini: multum enim
valet deprecatio iusti assidua. 17 Elias homo erat

---

(12) Mt 5, 34. — (17) 1 Rg 17, 1; Lc 4, 25.

similis nobis passibilis: et oratione oravit ut non
plueret super terram, et non pluit annos tres, et
menses sex. 18 Et rursum oravit: et cælum dedit
pluviam, et terra dedit fructum suum.

19 Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a ve-
ritate, et converterit quis eum: 20 scire debet quo-
niam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ
suæ, salvabit animam eius a morte, et operiet
multitudinem peccatorum.

atque peccatores convertant

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI

PRIMA

Exordium 1, 1—12

Salutatio apostolica

1 [1] Petrus Apostolus Iesu Christi, electis adve-
nis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ,
Asiæ, et Bithyniæ [2] secundum præscientiam Dei
Patris, in sanctificationem Spiritus, in obœdientiam,
et aspersionem sanguinis Iesu Christi: Gratia vo-
bis, et pax multiplicetur.

gratiarum actio pro vocatione ad gratiam et gloriam

[3] Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu
Christi, qui secundum misericordiam suam magnam
regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem
Iesu Christi ex mortuis, [4] in hereditatem incor-
ruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem,
conservatam in cælis in vobis, [5] qui in virtute Dei
custodimini per fidem in salutem, paratam revelari
in tempore novissimo. [6] In quo exsultabitis, mo-
dicum nunc si oportet contristari in variis tenta-
tionibus: [7] ut probatio vestræ fidei multo pretio-
sior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in
laudem, et gloriam, et honorem in revelatione Iesu
Christi: [8] quem cum non videritis, diligitis: in
quem nunc quoque non videntes creditis: creden-
tes autem exsultabitis lætitia inenarrabili, et glori-
ficata: [9] reportantes finem fidei vestræ, salutem
animarum. [10] De qua salute exquisierunt, atque
scrutati sunt prophetæ, qui de futura in vobis gra-
tia prophetaverunt: [11] scrutantes in quod, vel

---

(3) 2 Cor 1, 3; Eph 1, 3.

quale tempus significaret in eis Spiritus Christi:
prænuntians eas quæ in Christo sunt passiones,
et posteriores glorias: 12 quibus revelatum est quia
non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ
nunc nuntiata sunt vobis per eos, qui evangeliza-
verunt vobis, Spiritu Sancto misso de cælo, in quem
desiderant angeli prospicere.

I. Monita generalia, 1, 13—2, 10

1. In omni conversatione sancti sint, 1, 13—25

Perfecte sperantes Deo conformentur, sanguine Christi redempti

13 Propter quod succincti lumbos mentis vestræ,
sobrii perfecte sperate in eam, quæ offertur vo-
bis, gratiam, in revelationem Iesu Christi: 14 quasi
filii obœdientiæ, non configurati prioribus ignoran-
tiæ vestræ desideriis: 15 sed secundum eum, qui
vocavit vos, Sanctum: et ipsi in omni conversa-
tione sancti sitis: 16 quoniam scriptum est: Sancti
eritis, quoniam ego Sanctus sum. 17 Et si patrem
invocatis eum, qui sine acceptione personarum iu-
dicat secundum uniuscuiusque opus, in timore in-
colatus vestri tempore conversamini. 18 Scientes
quod non corruptibilibus auro, vel argento red-
empti estis de vana vestra conversatione paternæ
traditionis: 19 sed pretioso sanguine quasi agni
immaculati Christi, et incontaminati: 20 præcog-
niti quidem ante mundi constitutionem, manifestati
autem novissimis temporibus propter vos, 21 qui
per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum
a mortuis, et dedit ei gloriam, ut fides vestra, et
spes esset in Deo:

ex corde invicem diligant

22 Animas vestras castificantes in obœdientia ca-
ritatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde in-
vicem diligite attentius: 23 renati non ex semine
corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi,
et permanentis in æternum: 24 quia

---

(16) Lv 11, 44; 19, 2; 20, 7. — (17) Dt 10, 17; Rom 2, 11; Gal 2, 6. — (19) 1 Cor 6, 20; 7, 23; Hbr 9, 14; 1 Io 1, 7; Apc 1, 5. — (24) Sir 14, 18; Is 40, 6; Iac 1, 10.

omnis caro ut fænum: et omnis gloria eius
tamquam flos fæni:
exaruit fænum, et flos eius decidit. 25 Verbum
autem Domini manet in æternum.
Hoc est autem verbum, quod evangelizatum est in vos.

2. In salutem crescant, 2, 1—10

Verbum Dei concupiscentes ad lapidem vivum accedant

2 1 Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et
omnes detractiones, 2 sicut modo geniti infantes,
rationabile, sine dolo lac concupiscite: ut in eo
crescatis in salutem: 3 si tamen gustastis quoniam
dulcis est Dominus. 4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a
Deo autem electum, et honorificatum: 5 et ipsi
tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales
hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum:
6 Propter quod continet Scriptura:

Ecce pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum:
et qui crediderit in eum, non confundetur.
7 Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem
lapis, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli:

8 et lapis offensionis, et petra scandali his, qui
offendunt verbo, nec credunt in quo et positi sunt.
9 Vos autem genus electum, regale sacerdotium,
gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis eius, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum.
10 Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam,
nunc autem misericordiam consecuti.

---

(1) Rom 6, 4; Eph 4, 22; Col 3, 8; Hbr 12, 1. — (6) Is 28, 16; Rom 9, 33. — (7) Ps 117, 22; Is 8, 14; Mt 21, 42; Act 4, 11. — (10) Os 2, 24; Rom 9, 25.

II. Monita specialia, 2, 11—5, 11

1. De conversatione inter gentes, 2, 11—3, 12

Omnes ut peregrini ambulent nec non superioribus subiecti sint

11 Carissimi, obsecro vos tamquam advenas et
peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis,
quæ militant adversus animam, 12 conversationem
vestram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quod
detrectant de vobis tamquam de malefactoribus,
ex bonis operibus vos considerantes, glorificent
Deum in die visitationis. 13 Subiecti igitur estote
omni humanæ creaturæ propter Deum: sive regi
quasi præcellenti: 14 sive ducibus tamquam ab eo
missis ad vindictam malefactorum, laudem vero
bonorum: 15 quia sic est voluntas Dei, ut bene-
facientes obmutescere faciatis imprudentium homi-
num ignorantiam: 16 quasi liberi, et non quasi
velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi
Dei. 17 Omnes honorate: fraternitatem diligite:
Deum timete: Regem honorificate.

servi etiam dyscolis dominis subditi sint, Christum imitantes

18 Servi subditi estote in omni timore dominis,
non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis.
19 Hæc est enim gratia, si propter Dei conscien-
tiam sustinet quis tristitias, patiens iniuste. 20 Quæ
enim est gloria, si peccantes, et colaphizati suffer-
tis? Sed si bene facientes patienter sustinetis:
hæc est gratia apud Deum. 21 In hoc enim vocati
estis: quia et Christus passus est pro nobis, vobis
relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius.
22 Qui peccatum non fecit, nec inventus est do-
lus in ore eius:
23 qui cum malediceretur, non maledicebat: cum
pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudi-
canti se iniuste: 24 qui peccata nostra ipse pertulit
in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui,
iustitiæ vivamus: cuius livore sanati estis. 25 Eratis
enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc
ad pastorem, et episcopum animarum vestrarum.

---

(11) Rom 13, 14; Gal 5, 16. — (13) Rom 13, 1. — (17) Rom 12, 10. — (18) Eph 6, 5; Col 3, 22; Tit 2, 9. — (22) Is 53, 9. — (24) Is 53, 4; 1 Io 3, 5.

mulieres viris subiectæ sint, viri mulieribus honorem impartiant

3 1 Similiter et mulieres subditæ sint viris suis:
ut et si qui non credunt verbo, per mulierum
conversationem sine verbo lucrifiant, 2 considerantes
in timore castam conversationem vestram.
3 Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio
auri, aut indumenti vestimentorum cultus:
4 sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate
quieti, et modesti spiritus, qui est in
conspectu Dei locuples. 5 Sic enim aliquando et
sanctæ mulieres, sperantes in Deo, ornabant se,
subiectæ propriis viris. 6 Sicut Sara obœdiebat
Abrahæ, dominum eum vocans: cuius estis filiæ
benefacientes, et non pertimentes ullam perturbationem.
7 Viri similiter cohabitantes secundum
scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes
honorem, tamquam et coheredibus gratiæ
vitæ: ut non impediantur orationes vestræ.

omnes omnibus benedicant

8 In fine autem omnes unanimes, compatientes,
fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles:
9 non reddentes malum pro malo, nec maledictum
pro maledicto, sed econtrario benedicentes:
quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate
possideatis.

10 Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos,
coerceat linguam suam a malo, et labia eius ne loquantur dolum.
11 Declinet a malo, et faciat bonum: inquirat pacem, et sequatur eam:
12 Quia oculi Domini super iustos, et aures eius in preces eorum:
Vultus autem Domini super facientes mala.

2. De perpessione insectationum, 3, 13—4, 19

Patiantur bene facientes ad exemplum Christi

13 Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores
fueritis? 14 Sed et si quid patimini propter

(1) Eph 5, 22; Col 3, 18. — (3) 1 Tim 2, 9. — (6) Gn 18, 12. — (7) 1 Cor 7, 3. — (9) Pr 17, 13; Rom 12, 17; 1 Thes 5, 15. — (10) Ps 33, 13. — (11) Is 1, 16. — (14) Mt 5, 10.

iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne timue-
ritis, et non conturbemini. 15 Dominum autem
Christum sanctificate in cordibus vestris, parati
semper ad satisfactionem omni poscenti vos ratio-
nem de ea, quæ in vobis est, spe; 16 sed cum
modestia, et timore, conscientiam habentes bonam:
ut in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui
calumniantur vestram bonam in Christo conversa-
tionem. 17 Melius est enim benefacientes (si vo-
luntas Dei velit) pati, quam malefacientes. 18 Quia
et Christus semel pro peccatis nostris mortuus
est, iustus pro iniustis, ut nos offerret Deo, mor-
tificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu.
19 In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus
veniens prædicavit: 20 qui increduli fuerant ali-
quando, quando exspectabant Dei patientiam in
diebus Noe, cum fabricaretur arca: in qua pauci,
id est octo animæ salvæ factæ sunt per aquam.
21 Quod et vos nunc similis formæ salvos facit
baptisma: non carnis depositio sordium, sed con-
scientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrec-
tionem Iesu Christi, 22 qui est in dextera Dei,
deglutiens mortem ut vitæ æternæ heredes effice-
remur: profectus in cælum subiectis sibi angelis,
et potestatibus, et virtutibus.

4 1 Christo igitur passo in carne, et vos eadem alieni a
cogitatione armamini: quia qui passus est in peccatis
carne, desiit a peccatis: 2 Ut iam non desideriis gentium
hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in
carne vivat temporis. 3 Sufficit enim præteritum
tempus ad voluntatem gentium consummandam
his, qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vino-
lentiis, comessationibus, potationibus, et illicitis ido-
lorum cultibus. 4 In quo admirantur non concur-
rentibus vobis in eamdem luxuriæ confusionem,
blasphemantes. 5 Qui reddent rationem ei, qui
paratus est iudicare vivos et mortuos. 6 Propter
hoc enim et mortuis evangelizatum est: ut iudi-

---

(16) Sup 2, 12. — (18) Rom 5, 6; Hbr 9, 28. —
(20) Gn 6, 14; Mt 24, 37; Lc 17, 26. — (2) Eph 4, 23.

centur *quidem* secundum homines in carne, vivant
autem secundum Deum in Spiritu.

dediti virtutibus

7 Omnium autem finis appropinquavit. Estote
itaque prudentes, et vigilate in orationibus. 8 Ante
omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem
continuam habentes: quia caritas operit multitudi-
nem peccatorum. 9 Hospitales invicem sine mur-
muratione: 10 Unusquisque, sicut accepit gratiam,
in alterutrum illam administrantes, sicut boni dis-
pensatores multiformis gratiæ Dei. 11 Si quis lo-
quitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tam-
quam ex virtute, quam administrat Deus: ut in
omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum:
cui est gloria, et imperium in sæcula sæculorum:
Amen.

gaudentes ob remunerationem futuram

12 Carissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad
tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis con-
tingat: 13 sed communicantes Christi passionibus
gaudete, ut et in revelatione gloriæ eius gaudeatis
exsultantes. 14 Si exprobramini in nomine Chri-
sti, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriæ,
et virtutis Dei, et qui est eius Spiritus, super vos
requiescit. 15 Nemo autem vestrum patiatur ut
homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum
appetitor. 16 Si autem ut Christianus, non eru-
bescat: glorificet autem Deum in isto nomine.
17 Quoniam tempus est ut incipiat iudicium a domo
Dei. Si autem primum a nobis: quis finis eorum,
qui non credunt Dei Evangelio? 18 Et si iustus
vix salvabitur, impius, et peccator ubi parebunt?
19 Itaque et hi, qui patiuntur secundum volunta-
tem Dei, fideli Creatori commendent animas suas
in benefactis.

3. De vita ecclesiastica, 5, 1—11

Pastores forma gregis fiant, qui eos sequatur

5 1 Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro,
consenior et testis Christi passionum: qui et

---

(8) Pr 10, 12. — (9) Rom 12, 13; Hbr 13, 2. — Phil 2, 14. — (10) Rom 12, 6. — 1 Cor 4, 2. — (18) Pr 11, 31.

eius, quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator: 2 pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie:
3 neque ut dominantes in cleris, sed forma facti
gregis ex animo. 4 Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. 5 Similiter adolescentes subditi estote senioribus.

Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 6 Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis: 7 omnem sollicitudinem vestram proiicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. 8 Sobrii estote, et vigilate: quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: 9 Cui resistite fortes in fide: scientes eamdem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri.

omnes humiles, sobrii et vigilantes sint

10 Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.
11 Ipsi gloria, et imperium in sæcula sæculorum: Amen.

a Deo confirmabuntur ac perficientur

Epilogus, 5, 12—14

12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi: obsecrans et contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis. 13 Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta, et Marcus filius meus. 14 Salutate invicem in osculo sancto:

Salutationes

Gratia vobis omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amen.

benedictio

(5) Rom 12, 10. — (6) Iac 4, 10. — (7) Ps 54, 23; Mt 6, 25; Lc 12, 22.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI

SECUNDA

Exordium, 1, 1—2

Salutatio apostolica

1 [1] Simon Petrus, servus, et Apostolus Iesu
Christi, iis, qui coæqualem nobiscum sortiti
sunt fidem in iustitia Dei nostri, et Salvatoris Iesu
Christi. [2] Gratia vobis, et pax adimpleatur in
cognitione Dei, et Christi Iesu Domini nostri:

I. De fidelibus, 1, 3—21

Vocationem et electionem suam

[3] quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ, quæ
ad vitam, et pietatem donata sunt, per cognitionem
eius, qui vocavit nos propria gloria, et virtute,
[4] per quem maxima, et pretiosa nobis promissa
donavit: ut per hæc efficiamini divinæ consortes
naturæ: fugientes eius, quæ in mundo est,
concupiscentiæ corruptionem.

bonis operibus certam faciant

[5] Vos autem curam omnem subinferentes, ministrate
in fide vestra virtutem, in virtute autem
scientiam, [6] in scientia autem abstinentiam, in
abstinentia autem patientiam, in patientia autem
pietatem, [7] in pietate autem amorem fraternitatis,
in amore autem fraternitatis caritatem. [8] Hæc enim
si vobiscum adsint, et superent, non vacuos, nec
sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu
Christi cognitione. [9] Cui enim non præsto sunt
hæc, cæcus est, et manu tentans, oblivionem accipiens
purgationis veterum suorum delictorum.
[10] Quapropter fratres magis satagite ut per bona
opera certam vestram vocationem, et electionem
faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis ali-

quando. 11 Sic enim abundanter ministrabitur vo-
bis introitus in æternum regnum Domini nostri,
et Salvatoris Iesu Christi.

idcirco Petrus vivus et mortuus litteris eos commonet

12 Propter quod incipiam vos semper commo-
nere de his: et quidem scientes et confirmatos vos
in præsenti veritate. 13 Iustum autem arbitror
quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in
commonitione: 14 certus quod velox est depositio
tabernaculi mei secundum quod et Dominus noster
Iesus Christus significavit mihi. 15 Dabo autem
operam et frequenter habere vos post obitum me-
um, ut horum memoriam faciatis.

speculator magnitudinis Christi factus

16 Non enim doctas fabulas secuti notam feci-
mus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem, et
præsentiam: sed speculatores facti illius magnitu-
dinis. 17 Accipiens enim a Deo Patre honorem,
et gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi a
magnifica gloria: Hic est Filius meus dilectus, in
quo mihi complacui, ipsum audite. 18 Et hanc vo-
cem nos audivimus de cælo allatam, cum essemus
cum ipso in monte sancto. 19 Et habemus firmio-
rem propheticum sermonem: cui benefacitis atten-
dentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco do-
nec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus
vestris: 20 hoc primum intelligentes quod omnis
prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit.
21 Non enim voluntate humana allata est aliquando
prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt
sancti Dei homines.

et propheticum sermonem habens

II. De illusoribus, 2, 1—3, 16

1. Pernicies et vita eorum describitur, 2, 1—22

Hæreticorum perditio certo ventura

2 1 Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo,
sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui
introducent sectas perditionis, et eum, qui emit
eos, Dominum negant: superducentes sibi celerem
perditionem. 2 Et multi sequentur eorum luxurias,

(14) Io 21, 19. — (16) 1 Cor 1, 17. — (17) Mt 17, 5. —
(20) 2 Tim 3, 16.

per quos via veritatis blasphemabitur: 3 et in
avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: qui-
bus iudicium iam olim non cessat: et perditio eo-
rum non dormitat. 4 Si enim Deus angelis pec-
cantibus non pepercit, sed rudentibus inferni de-
tractos *in* tartarum tradidit cruciandos, in iudicium
reservari. 5 Et originali mundo non pepercit, sed
octavum Noe iustitiæ præconem custodivit, dilu-
vium mundo impiorum inducens. 6 Et civitates
Sodomorum, et Gomorrhæorum in cinerem red-
igens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui
impie acturi sunt, ponens: 7 et iustum Lot op-
pressum a nefandorum iniuria, ac luxuriosa con-
versatione eripuit: 8 aspectu enim, et auditu iu-
stus erat: habitans apud eos, qui de die in diem
animam iustam iniquis operibus cruciabant. 9 No-
vit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos
vero in diem iudicii reservare cruciandos:

et mores corrupti ac depravati

10 magis autem eos, qui post carnem in concu-
piscentia immunditiæ ambulant, dominationemque
contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non
metuunt introducere blasphemantes: 11 ubi angeli
fortitudine, et virtute cum sint maiores, non por-
tant adversum se exsecrabile iudicium. 12 Hi vero
velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem,
et in perniciem in his quæ ignorant blasphemantes
in corruptione sua peribunt, 13 percipientes mer-
cedem iniustitiæ, voluptatem existimantes diei de-
licias: coinquinationes, et maculæ deliciis affluen-
tes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum, 14 ocu-
los habentes plenos adulterii, et incessabilis delicti.
Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum ava-
ritia habentes, maledictionis filii: 15 derelinquentes
rectam viam erraverunt, secuti viam Balaam ex
Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit: 16 cor-
reptionem vero habuit suæ vesaniæ: subiugale mu-
tum animal, hominis voce loquens, prohibuit pro-
phetæ insipientiam. 17 Hi sunt fontes sine aqua,

(4) Iob 4, 18; Iud 6. — (5) Gn 7, 1. — (6) Gn 19, 25.
— (15) Nm 22, 22; Iud 11.

et nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tene-
brarum reservatur. 18 Superba enim vanitatis lo-
quentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriæ eos,
qui paululum effugiunt, qui in errore conversan-
tur: 19 libertatem illis promittentes, cum ipsi servi
sint corruptionis: a quo enim quis superatus est,
huius et servus est. 20 Si enim refugientes coin-
quinationes mundi in cognitione Domini nostri, et
Salvatoris Iesu Christi, his rursus implicati supe-
rantur: facta sunt eis posteriora deteriora priori-
bus. 21 Melius enim erat illis non cognoscere viam
iustitiæ, quam post agnitionem, retrorsum converti
ab eo, quod illis traditum est sancto mandato.
22 Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis
reversus ad suum vomitum: et, Sus lota in volu-
tabro luti.

2. Doctrina eorum refellitur, 3, 1—16

Negatio secundi adventus Domini

3 1 Hanc ecce vobis, carissimi, secundam scribo
epistolam, in quibus vestram excito in com-
monitione sinceram mentem: 2 ut memores sitis
eorum, quæ prædixi verborum a sanctis Prophe-
tis, et Apostolorum vestrorum, præceptorum Do-
mini et Salvatoris. 3 Hoc primum scientes, quod
venient in novissimis diebus in deceptione illuso-
res, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, 4 di-
centes: Ubi est promissio, aut adventus eius? ex
quo enim patres dormierunt, omnia sic perseve-
rant ab initio creaturæ.

omnino vana est

5 Latet enim eos hoc volentes, quod cæli erant
prius, et terra, de aqua, et per aquam consistens
Dei verbo: 6 per quæ, ille tunc mundus aqua in-
undatus periit. 7 Cæli autem, qui nunc sunt, et
terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in
diem iudicii, et perditionis impiorum hominum.
8 Unum vero hoc non lateat vos, carissimi, quia
unus dies apud Dominum sicut mille anni, et mille

(19) Io 8, 34; Rom 6, 16. — (20) Mt 12, 45; Hbr 6, 4. — (22) Pr 26, 11. — (3) 1 Tim 4, 1; 2 Tim 3, 1; Iud 18. — (4) Ez 12, 27.

anni sicut dies unus. 9 Non tardat Dominus pro-
missionem suam, sicut quidam existimant: sed pa-
tienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed
omnes ad pænitentiam reverti.

consummatio sæculi adveniet

10 Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo
cæli magno impetu transient, elementa vero calore
solventur, terra autem et quæ in ipsa sunt opera,
exurentur. 11 Cum igitur hæc omnia dissolvenda
sint, quales oportet vos esse in sanctis conversa-
tionibus, et pietatibus, 12 exspectantes, et prope-
rantes in adventum diei Domini, per quem cæli
ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabe-
scent? 13 Novos vero cælos, et novam terram se-
cundum promissa ipsius exspectamus, in quibus
iustitia habitat.

ad quam fideles se bene præparent

14 Propter quod carissimi hæc exspectantes, sat-
agite immaculati, et inviolati ei inveniri in pace.
15 Et Domini nostri longanimitatem, salutem arbi-
tremini: sicut et carissimus frater noster Paulus
secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis,
16 sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de
his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ
indocti, et instabiles depravant, sicut et ceteras
Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.

Epilogus, 3, 17—18

Monitio et doxologia

17 Vos igitur fratres præscientes custodite, ne
insipientium errore traducti excidatis a propria fir-
mitate. 18 Crescite vero in gratia, et in cognitione
Domini nostri, et Salvatoris Iesu Christi. Ipsi
gloria et nunc, et in diem æternitatis. Amen.

---

(10) 1 Thes 5, 2; Apc 3, 3; 16, 15. — (13) Is 65, 17; 66, 22; Apc 21, 1. — (15) Rom 2, 4.

EPISTOLA
B. IOANNIS APOSTOLI
PRIMA

Exordium, 1, 1—4

1 [1] Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod
vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et
manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ: [2] et
vita manifestata est, et vidimus, et testamur, et
annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud
Patrem, et apparuit nobis: [3] quod vidimus et audi-
vimus, annuntiamus vobis, ut et vos societatem ha-
beatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et
cum Filio eius Iesu Christo. [4] Et hæc scribimus vo-
bis ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum.

Argumentum et finis epistolæ

I. In luce ambulandum est, 1, 5—2, 27

1. Præcepta positiva, 1, 5—2, 11

[5] Et hæc est annuntiatio, quam audivimus ab
eo, et annuntiamus vobis: Quoniam Deus lux est,
et tenebræ in eo non sunt ullæ. [6] Si dixerimus
quoniam societatem habemus cum eo, et in tene-
bris ambulamus, mentimur, et veritatem non faci-
mus. [7] Si autem in luce ambulamus sicut et ipse
est in luce, societatem habemus ad invicem, et
sanguis Iesu Christi, Filii eius, emundat nos ab
omni peccato.

Quia Deus lux est, in luce ambulemus

[8] Si dixerimus quoniam peccatum non habemus,
ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est.

peccata nostra confiteamur

(5) Io 8, 12. — (7) Hbr 9, 14; 1 Ptr 1, 19; Apc 1, 5. — (8) 1 Rg 8, 46; 2 Par 6, 36; Pr 20, 9; Ecl 7, 21.

9 Si confiteamur peccata nostra: fidelis est, et iu-
stus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet
nos ab omni iniquitate. 10 Si dixerimus quoniam
non peccavimus: mendacem facimus eum, et ver-
bum eius non est in nobis.

propitiationem habentes

2 1 Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non pecce-
tis. Sed et si quis peccaverit, advocatum ha-
bemus apud Patrem, Iesum Christum iustum: 2 et
ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro
nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

mandata Dei observemus

3 Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum,
si mandata eius observemus. 4 Qui dicit se nosse
eum, et mandata eius non custodit, mendax est,
et in hoc veritas non est. 5 Qui autem servat
verbum eius, vere in hoc caritas Dei perfecta est:
et in hoc scimus quoniam in ipso sumus. 6 Qui
dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambula-
vit, et ipse ambulare.

præsertim mandatum caritatis

7 Carissimi, non mandatum novum scribo vobis,
sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio:
Mandatum vetus est verbum, quod audistis. 8 Ite-
rum mandatum novum scribo vobis, quod verum
est et in ipso, et in vobis: quia tenebræ trans-
ierunt, et verum lumen iam lucet. 9 Qui dicit
se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris
est usque adhuc. 10 Qui diligit fratrem suum, in
lumine manet, et scandalum in eo non est. 11 Qui
autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in
tenebris ambulat, et nescit quo eat: quia tenebræ
obcæcaverunt oculos eius.

2. Præcepta negativa, 2, 12—27

Ne mundum corruptum et transeuntem diligamus

12 Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis
peccata propter nomen eius. 13 Scribo vobis pa-
tres, quoniam cognovistis eum, qui ab initio est.
Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis mali-
gnum. 14 Scribo vobis infantes, quoniam cogno-
vistis patrem. Scribo vobis iuvenes, quoniam fortes
estis, et verbum Dei manet in vobis, et vicistis

(8) Io 13, 34; 15, 12. — (10) Inf 3, 14.

malignum. [15] Nolite diligere mundum, neque ea,
quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non
est caritas Patris in eo: [16] quoniam omne, quod
est in mundo, concupiscentia carnis est, et concu-
piscentia oculorum, et superbia vitæ: quæ non est
ex Patre, sed ex mundo est. [17] Et mundus transit,
et concupiscentia eius. Qui autem facit volunta-
tem Dei, manet in æternum.

[18] Filioli, novissima hora est: et sicut audistis
quia Antichristus venit: et nunc Antichristi multi
facti sunt; unde scimus, quia novissima hora est.
[19] Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis:
nam, si fuissent ex nobis, permansissent utique
nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt
omnes ex nobis. [20] Sed vos unctionem habetis
a Sancto, et nostis omnia. [21] Non scripsi vobis
quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus
eam: et quoniam omne mendacium ex veritate
non est. [22] Quis est mendax, nisi is, qui negat
quoniam Iesus est Christus? Hic est Antichristus,
qui negat Patrem, et Filium. [23] Omnis, qui negat
Filium, nec Patrem habet; qui confitetur Filium, et
Patrem habet. [24] Vos quod audistis ab initio, in
vobis permaneat: Si in vobis permanserit quod
audistis ab initio, et vos in Filio, et Patre mane-
bitis. [25] Et hæc est repromissio, quam ipse pol-
licitus est nobis, vitam æternam. [26] Hæc scripsi
vobis de his, qui seducunt vos. [27] Et vos unctio-
nem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et
non necesse habetis ut aliquis doceat vos: sed
sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum
est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos:
manete in eo.

neve ab hæreticis seducamur

II. Iustitia facienda est, 2, 28—4, 6

1. Sanctitatem sectemur, 2, 28—3, 10ª

[28] Et nunc filioli manete in eo: ut cum appa-
ruerit, habeamus fiduciam, et non confundamur
ab eo in adventu eius. [29] Si scitis quoniam iustus
est, scitote quoniam et omnis, qui facit iustitiam,
ex ipso natus est.

Quia Deus iustus est, iustitiam faciamus

ut filii Dei simus

3 [1] Videte qualem caritatem dedit nobis Pater,
ut filii Dei nominemur et simus. Propter
hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.
[2] Carissimi, *nunc* filii Dei sumus: et nondum ap-
paruit quid erimus. Scimus quoniam cum appa-
ruerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum
sicuti est. [3] Et omnis, qui habet hanc spem in
eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est.

peccata autem vitemus

[4] Omnis, qui facit peccatum, et iniquitatem facit:
et peccatum est iniquitas. [5] Et scitis quia ille ap-
paruit ut peccata nostra tolleret: et peccatum in
eo non est. [6] Omnis, qui in eo manet, non pec-
cat: et omnis, qui peccat, non vidit eum, nec cog-
novit eum. [7] Filioli, nemo vos seducat. Qui facit
iustitiam, iustus est: sicut et ille iustus est.

ne filii diaboli reddamur

[8] Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam
ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius
Dei, ut dissolvat opera diaboli. [9] Omnis, qui na-
tus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam se-
men ipsius in eo manet, et non potest peccare,
quoniam ex Deo natus est. [10] In hoc manifesti
sunt Filii Dei, et filii diaboli.

2. Fratres diligamus, 3, 10ᵇ—22

Caritas fraterna a Deo præcipitur

Omnis qui non est iustus, non est ex Deo, et
qui non diligit fratrem suum: [11] quoniam hæc est
annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis al-
terutrum. [12] Non sicut Cain, qui ex maligno erat,
et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit
eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris
autem eius, iusta.

signum vitæ est

[13] Nolite mirari fratres, si odit vos mundus.
[14] Nos scimus quoniam translati sumus de morte
ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non di-
ligit, manet in morte: [15] omnis, qui odit fratrem
suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis ho-
micida non habet vitam æternam in semetipso ma-
nentem.

(5) Is 53, 9; 1 Ptr 2, 22. — (8) Io 8, 44. — (11) Io 13, 34; 15, 12. — (12) Gn 4, 8. — (14) Lv 19, 17.

ad exemplum Christi exerceatur

16 In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam
ille animam suam pro nobis posuit: et nos debe-
mus pro fratribus animas ponere. 17 Qui habuerit
substantiam huius mundi, et viderit fratrem suum
necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab
eo: quomodo caritas Dei manet in eo? 18 Filioli
mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere
et veritate.

utilitates affert

19 In hoc cognoscimus quoniam ex veritate su-
mus: et in conspectu eius suadebimus corda nostra.
20 Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum:
maior est Deus corde nostro, et novit omnia. 21 Ca-
rissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fidu-
ciam habemus ad Deum: 22 et quidquid petieri-
mus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius
custodimus, et ea, quæ sunt placita coram eo,
facimus.

3. In Christum credamus, 3, 23—4, 6

Fide formata Christo adhæreamus

23 Et hoc est mandatum eius: Ut credamus in
nomine Filii eius Iesu Christi: et diligamus alter-
utrum, sicut dedit mandatum nobis. 24 Et qui ser-
vat mandata eius, in illo manet, et ipse in eo: et
in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu,
quem dedit nobis.

antichristis ne credamus

4 1 Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed
probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi
pseudoprophetæ exierunt in mundum. 2 In hoc
cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus qui confi-
tetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo
est: 3 et omnis spiritus, qui solvit Iesum, ex Deo
non est, et hic est Antichristus, de quo audistis
quoniam venit, et nunc iam in mundo est.

ipsi de mundo, nos ex Deo sumus

4 Vos ex Deo estis filioli, et vicistis eum, quo-
niam maior est qui in vobis est, quam qui in
mundo. 5 Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo
loquuntur, et mundus eos audit. 6 Nos ex Deo
sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est

(16) Io 15, 13. — (17) Iac 2, 15. — (22) Mt 21, 22. —
(23) Io 6, 29; 17, 3. — Io 13, 34; 15, 12. — (5) Io 8, 47.

ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, et spiritum erroris.

III. In caritate manendum est, 4, 7—5, 17

1. Causa caritatis, 4, 7—21

Quia Deus caritas est

7 Carissimi, diligamus nos invicem: quia caritas
ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus
est, et cognoscit Deum. 8 Qui non diligit, non
novit Deum: quoniam Deus caritas est.

filium suum misit

9 In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam
Filium suum unigenitum misit Deus in mundum,
ut vivamus per eum. 10 In hoc est caritas: non
quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse
prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. 11 Carissimi, si sic Deus
dilexit nos: et nos debemus alterutrum diligere.

nosque secum coniungit

12 Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et caritas eius in nobis perfecta est. 13 In hoc cognoscimus quoniam
in eo manemus, et ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis.

testantibus apostolis

14 Et nos vidimus, et testificamur quoniam Pater
misit Filium suum Salvatorem mundi. 15 Quisquis
confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei, Deus
in eo manet, et ipse in Deo. 16 Et nos cognovimus, et credidimus caritati, quam habet Deus in nobis. Deus caritas est: et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo.

et fiducia replet

17 In hoc perfecta est caritas Dei nobiscum, ut
fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut ille
est, et nos sumus in hoc mundo. 18 Timor non
est in caritate: sed perfecta caritas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet; qui autem timet, non est perfectus in caritate.

idcirco Deum et proximum diligamus

19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus
prior dilexit nos. 20 Si quis dixerit quoniam diligo
Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui

---

(9) Io 3, 16. — (12) Io 1, 18; 1 Tim 6, 16.

enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum,
quem non videt, quomodo potest diligere? 21 Et
hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit De-
um, diligat et fratrem suum.

2. Radix caritatis, 5, 1—13

Caritas ex fide in Iesum germinat

5 1 Omnis, qui credit, quoniam Iesus est Chri-
stus, ex Deo natus est. Et omnis, qui diligit
eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo.
2 In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei,
cum Deum diligamus, et mandata eius faciamus.
3 Hæc est enim caritas Dei, ut mandata eius cu-
stodiamus: et mandata eius gravia non sunt. 4 Quo-
niam omne, quod natum est ex Deo, vincit mun-
dum: et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides
nostra. 5 Quis est, qui vincit mundum, nisi qui
credit quoniam Iesus est filius Dei?

quem triplex testimonium Christum ac filium Dei demonstrat

6 Hic est, qui venit per aquam et sanguinem,
Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua
et sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quo-
niam Christus est veritas. 7 Quoniam tres sunt,
qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, et
Spiritus sanctus: et hi tres unum sunt. 8 Et tres
sunt, qui testimonium dant in terra: Spiritus, et
aqua, et sanguis: et hi tres unum sunt. 9 Si testi-
monium hominum accipimus, testimonium Dei
maius est: quoniam hoc est testimonium Dei, quod
maius est, quoniam testificatus est de Filio suo.
10 Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei
in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum:
quia non credit in testimonium quod testificatus
est Deus de Filio suo.

per quem vitam æternam habemus

11 Et hoc est testimonium, quoniam vitam æter-
nam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio eius
est. 12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non
habet Filium, vitam non habet. 13 Hæc scribo
vobis: ut sciatis quoniam vitam habetis æternam,
qui creditis in nomine Filii Dei.

---

(21) Io 13, 34; 15, 12; Eph 5, 2. — (5) 1 Cor 15, 57. — (10) Io 3, 36.

3. Fructus caritatis, 5, 14—17

Omnia a Deo impetrat

14 Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum:
Quia quodcumque petierimus: secundum volunta-
tem eius, audit nos. 15 Et scimus quia audit nos
quidquid petierimus: scimus quoniam habemus pe-
titiones quas postulamus ab eo.

vitam quoque peccantis non ad mortem

16 Qui scit fratrem suum peccare peccatum non
ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non
ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro
illo dico ut roget quis. 17 Omnis iniquitas, pecca-
tum est: et est peccatum ad mortem.

Epilogus, 5, 18—21

Natus ex Deo non peccat et vitam æternam habet

18 Scimus quia omnis, qui natus est ex Deo, non
peccat: sed generatio Dei conservat eum, et ma-
lignus non tangit eum. 19 Scimus quoniam ex Deo
sumus: et mundus totus in maligno positus est.
20 Et scimus quoniam Filius Dei venit, et dedit
nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, et
simus in vero Filio eius. Hic est verus Deus, et
vita æterna.

idola fugiat

21 Filioli, custodite vos a simulacris. Amen.

---

(20) Lc 24, 45.

EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI

SECUNDA

Exordium, 1—3

1 Senior Electæ dominæ, et natis eius, quos ego diligo in veritate, et non ego solus, sed et omnes, qui cognoverunt veritatem, 2 propter veritatem, quæ permanet in nobis, et nobiscum erit in æternum. 3 Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Christo Iesu Filio Patris in veritate, et caritate.

Salutatio apostolica

Tractatio, 4—11

4 Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus a Patre. 5 Et nunc rogo te domina, non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum. 6 Et hæc est caritas, ut ambulemus secundum mandata eius. Hoc est enim mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis:

Omnes præceptum caritatis observent

7 quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum venisse in carnem: hic est seductor, et antichristus. 8 Videte vosmetipsos, ne perdatis quæ operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. 9 Omnis, qui recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic et Patrem et Filium habet. 10 Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in

ab hæreticis caveant

eorumque commercium vitent

---

(5) Io 15, 12.

domum, nec AVE ei dixeritis. 11 Qui enim dicit
illi AVE, communicat operibus eius malignis.

Epilogus, 12—13

Spes apostoli

12 Plura habens vobis scribere, nolui per chartam,
et atramentum: spero enim me futurum apud vos,
et os ad os loqui: ut gaudium vestrum plenum sit.

salutationes

13 Salutant te filii sororis tuæ Electæ.

EPISTOLA
B. IOANNIS APOSTOLI
TERTIA

Exordium, 1

1 Senior Gaio carissimo, quem ego diligo in veritate.

Inscriptio

Tractatio, 2—12

2 Carissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi, et valere, sicut prospere agit anima tua.
3 Gavisus sum valde venientibus fratribus, et testimonium perhibentibus veritati tuæ,
sicut tu in veritate ambulas.
4 Maiorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare.
5 Carissime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos,
6 qui testimonium reddiderunt caritati tuæ in conspectu Ecclesiæ: quos, benefaciens, deduces digne Deo.
7 Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes a gentibus.
8 Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, ut cooperatores simus veritatis.

Laus Gaii in veritate ambulantis et fratres suscipientis

9 Scripsissem forsitan Ecclesiæ: sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos.
10 Propter hoc si venero, commonebo eius opera, quæ facit: verbis malignis garriens in nos: et quasi non ei ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres: et eos, qui suscipiunt, prohibet, et de Ecclesia eiicit.

vituperatio Diotrephis insolentis atque inhumani

11 Carissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est: qui malefacit, non vidit Deum.

hortatio Gaii

commendatio Demetrii

[12] Demetrio testimonium redditur ab omnibus, et ab ipsa veritate, sed et nos testimonium perhibemus: et nosti quoniam testimonium nostrum verum est.

Epilogus, 13—14

Spes apostoli

[13] Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum, et calamum scribere tibi. [14] Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur. Pax tibi.

salutationes

Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA
B. IUDÆ APOSTOLI

Exordium, 1—4

1 Iudas Iesu Christi servus, frater autem Iacobi, Salutatio apostolica
his, qui sunt in Deo Patre dilectis, et Christo Iesu
conservatis, et vocatis. 2 Misericordia vobis, et
pax, et caritas adimpleatur.
3 Carissimi, omnem sollicitudinem faciens scri- finis et occasio epistolæ
bendi vobis de communi vestra salute, necesse
habui scribere vobis: deprecans supercertari semel
traditæ sanctis fidei. 4 Subintroierunt enim quidam
homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudicium)
impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam,
et solum Dominatorem, et Dominum nostrum Ie-
sum Christum negantes.

I. De illusoribus, 5—19

5 Commonere autem vos volo, scientes semel Deus olim incredulos atque peccatores puniens
omnia, quoniam Iesus populum de terra Ægypti
salvans, secundo eos, qui non crediderunt, perdi-
dit: 6 angelos vero, qui non servaverunt suum
principatum, sed dereliquerunt suum domicilium,
in iudicium magni diei, vinculis æternis sub cali-
gine reservavit. 7 Sicut Sodoma, et Gomorrha, et
finitimæ civitates simili modo exfornicatæ, et ab-
euntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum,
ignis æterni pœnam sustinentes.
8 Similiter et hi carnem quidem maculant, do- impios hæreticos quoque iudicabit
minationem autem spernunt, maiestatem autem
blasphemant. 9 Cum Michael archangelus cum

(5) Nm 14, 37. — (9) Zach 3, 2.

diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore,
non est ausus iudicium inferre blasphemiæ: sed
dixit: Imperet tibi Dominus. 10 Hi autem quæ-
cumque quidem ignorant, blasphemant: quæcumque
autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt,
in his corrumpuntur. 11 Væ illis, quia in via Cain
abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt,
et in contradictione Core perierunt: 12 Hi sunt
in epulis suis maculæ, convivantes sine timore,
semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ a ven-
tis circumferuntur, arbores autumnales, infructuo-
sæ, bis mortuæ, eradicatæ, 13 fluctus feri maris,
despumantes suas confusiones, sidera errantia: qui-
bus procella tenebrarum servata est in æternum.
14 Prophetavit autem et de his septimus ab Adam
Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in sanctis mil-
libus suis 15 facere iudicium contra omnes, et
arguere omnes impios de omnibus operibus im-
pietatis eorum, quibus impie egerunt, et de omni-
bus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores
impii. 16 Hi sunt murmuratores querulosi, secun-
dum desideria sua ambulantes, et os eorum loqui-
tur superba, mirantes personas quæstus causa.
17 Vos autem carissimi memores estote verborum,
quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu
Christi, 18 qui dicebant vobis, quoniam in novis-
simo tempore venient illusores, secundum desi-
deria sua ambulantes in impietatibus. 19 Hi sunt,
qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non
habentes.

II. De fidelibus, 20—23

In fide, spe et caritate perseverent

20 Vos autem carissimi superædificantes vosmet-
ipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu sancto
orantes, 21 vosmetipsos in dilectione Dei servate,
exspectantes misericordiam Domini nostri Iesu
Christi in vitam æternam. 22 Et hos quidem arguite

(11) Gn 4, 8. — Nm 22, 22. — Nm 16, 1. —
(12) 2 Ptr 2, 17. — (14) Apc 1, 7. — (16) Ps 16, 10. —
(17) 1 Tim 4, 1; 2 Tim 3, 1; 2 Ptr 3, 3.

iudicatos: 23 illos vero salvate, de igne rapientes.
Aliis autem miseremini in timore: odientes et eam,
quæ carnalis est, maculatam tunicam.

Epilogus, 24—25

24 Ei autem, qui potens est vos conservare sine
peccato, et constituere ante conspectum gloriæ suæ
immaculatos in exsultatione in adventu Domini
nostri Iesu Christi. 25 Soli Deo Salvatori nostro,
per Iesum Christum Dominum nostrum, gloria et
magnificentia, imperium et potestas ante omne sæculum, et nunc, et in omnia sæcula sæculorum.
Amen.

Doxologia

APOCALYPSIS B. IOANNIS APOSTOLI

Exordium, 1, 1—20

Argumentum, fons et finis libri

1 [1] Apocalypsis Iesu Christi, quam dedit illi Deus
palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito:
et significavit, mittens per angelum suum servo
suo Ioanni, [2] qui testimonium perhibuit verbo Dei,
et testimonium Iesu Christi, quæcumque vidit.
[3] Beatus, qui legit, et audit verba prophetiæ huius:
et servat ea, quæ in ea scripta sunt: tempus enim
prope est.

salutatio apostolica

[4] Ioannes septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia.
Gratia vobis, et pax ab eo, qui est, et qui erat,
et qui venturus est: et a septem spiritibus, qui in
conspectu throni eius sunt: [5] et a Iesu Christo,
qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et
princeps regum terræ, qui dilexit nos, et lavit nos
a peccatis nostris in sanguine suo, [6] et fecit nos
regnum, et sacerdotes Deo et Patri suo: ipsi gloria,
et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

sententia gravis

[7] Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis
oculus, et qui eum pupugerunt. Et plangent se
super eum omnes tribus terræ: Etiam: Amen.
[8] Ego sum α, et ω, principium, et finis, dicit Dominus
Deus: qui est, et qui erat, et qui venturus
est, omnipotens.

narratio primæ visionis

[9] Ego Ioannes frater vester, et particeps in tribulatione,
et regno et patientia in Christo Iesu:

---

(4) Ex 3, 14. — (5) 1 Cor 15, 20; Col 1, 18. — Hbr 9, 14; 1 Ptr 1, 19; 1 Io 1, 7. — (7) Is 3, 13; Mt 24, 30; Iud 14. — (8) Is 44, 6; Inf 21, 6; 22, 13.

fui in insula, quæ appellatur Patmos propter verbum Dei, et testimonium Iesu:
10 Fui in spiritu
in Dominica die, et audivi post me vocem magnam
tamquam tubæ,
11 dicentis: Quod vides, scribe in
libro: et mitte septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia,
Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo, et Thyatiræ, et
Sardis, et Philadelphiæ, et Laodiciæ:
12 Et conversus sum ut viderem vocem, quæ loquebatur
mecum: Et conversus vidi septem candelabra aurea:
13 et in medio septem candelabrorum aureorum
similem filio hominis, vestitum podere, et præcinctum ad mamillas zona aurea:
14 caput autem eius,
et capilli erant candidi tamquam lana alba, et tamquam nix, et oculi eius tamquam flamma ignis,
15 et pedes eius similes aurichalco, sicut in camino
ardenti, et vox illius tamquam vox aquarum multarum:
16 et habebat in dextera sua stellas septem: et de ore eius gladius utraque parte acutus
exibat: et facies eius sicut sol lucet in virtute sua.
17 Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super
me, dicens: Noli timere: ego sum primus, et novissimus,
18 et vivus, et fui mortuus, et ecce sum
vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis,
et inferni.
19 Scribe ergo quæ vidisti, et quæ sunt,
et quæ oportet fieri post hæc.
20 Sacramentum
septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, et
septem candelabra aurea: septem stellæ angeli sunt
septem Ecclesiarum: et candelabra septem, septem
Ecclesiæ sunt.

inter septem candelabra filius hominis cum stellis septem

candelabra ecclesias Christi et stellæ angelos earum significant

PARS PRIMA

Septem Epistolæ dictatæ, 2, 1—3, 22

1. Tres epistolæ priores, 2, 1—17

1. Ecclesiæ Ephesiæ, 2, 1—7

2 1 Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc dicit,
qui tenet septem stellas in dextera sua, qui

Angeli Ephesi

(17) Is 41, 4; 44, 6.

ambulat in medio septem candelabrorum aureo-
rum:

patientia et constantia laudatur

2 Scio opera tua, et laborem, et patientiam tuam,
et quia non potes sustinere malos: et tentasti eos,
qui se dicunt Apostolos esse, et non sunt: et in-
venisti eos mendaces: 3 et patientiam habes, et
sustinuisti propter nomen meum, et non defecisti.

relictio primæ caritatis vituperatur

4 Sed habeo adversum te, quod caritatem tuam
primam reliquisti. 5 Memor esto itaque unde ex-
cideris: et age pænitentiam, et prima opera fac.
Sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum
de loco suo, nisi pænitentiam egeris.

fuga malorum probatur

6 Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum,
quæ et ego odi.

vincenti fructus paradisi promittuntur

7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
Ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod
est in Paradiso Dei mei.

2. Ecclesiæ Smyrnææ, 2, 8—11

Angelus Smyrnæ

8 Et angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit
primus, et novissimus, qui fuit mortuus, et vivit:

spiritualiter dives est

9 Scio tribulationem tuam, et paupertatem tuam,
sed dives es: et blasphemaris ab his, qui se di-
cunt Iudæos esse, et non sunt, sed sunt synagoga
satanæ.

in tribulationibus perseveret

10 Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce
missurus est diabolus aliquos ex vobis in carce-
rem ut tentemini: et habebitis tribulationem die-
bus decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo
tibi coronam vitæ.

vincens non damnabitur

11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
Ecclesiis: Qui vicerit, non lædetur a morte secunda.

3. Ecclesiæ Pergamenæ, 2, 12—17

Angelus Pergami

12 Et angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit
qui habet rhomphæam utraque parte acutam:

fidem non negavit

13 Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ: et tenes
nomen meum, et non negasti fidem meam. Et
in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui oc-
cisus est apud vos, ubi satanas habitat.

14 Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic
tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mit-
tere scandalum coram filiis Israel, edere, et forni-
cari: 15 ita habes et tu tenentes doctrinam Nico-
laitarum. 16 Similiter pænitentiam age: si quo
minus veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in
gladio oris mei.

at neque hæreticos segregavit

17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
Ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum, et
dabo illi calculum candidum: et in calculo nomen
novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.

vincenti manna et calculus dabitur

II. Quattuor epistolæ posteriores, 2, 18—3, 22

4. Ecclesiæ Thyatirenæ, 2, 18—29

18 Et angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit
Filius Dei, qui habet oculos tamquam flammam
ignis, et pedes eius similes aurichalco:

Angelus Thyatiræ

19 Novi opera tua, et fidem, et caritatem tuam,
et ministerium, et patientiam tuam, et opera tua
novissima plura prioribus.

laudatur quod in bono proficiat

20 Sed habeo adversus te pauca: quia permittis
mulierem Iezabel, quæ se dicit propheten, docere,
et seducere servos meos, fornicari, et manducare
de idolothytis. 21 Et dedi illi tempus ut pæniten-
tiam ageret: et non vult pænitere a fornicatione
sua.

vituperatur quod hæresim grassari permittat

22 Ecce mittam eam in lectum: et qui mœchan-
tur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi
pænitentiam ab operibus suis egerint. 23 Et filios
eius interficiam in morte, et scient omnes Eccle-
siæ, quia

ego sum scrutans renes, et corda: et dabo
unicuique vestrum secundum opera sua.

hæretici non conversi punientur

Vobis autem dico, 24 et ceteris qui Thyatiræ
estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, et
qui non cognoverunt altitudines satanæ, quemad-

reliqui inviolati servabuntur

---

(14) Nm 24, 3; 25, 2. — (23) 1 Sm 16, 7; Ps 7, 10; Ir 17, 10.

modum dicunt, non mittam super vos aliud pon-
dus: 25 tamen id, quod habetis, tenete donec
veniam.

vincenti virga ferrea et stella matutina dabitur

26 Et qui vicerit, et custodierit usque in finem
opera mea, dabo illi potestatem super gentes,
27 et reget eas in virga ferrea, et tamquam vas
figuli confringentur,
28 sicut et ego accepi a Patre meo: et dabo illi
stellam matutinam. 29 Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat Ecclesiis.

5. Ecclesiæ Sardianæ, 3, 1—6

Angelus Sardis

3 1 Et angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit
qui habet septem Spiritus Dei, et septem
stellas:

spiritualiter mortuus membra ecclesiæ moritura non confirmavit pauca impolluta manserunt vincenti vestes albæ et nomen gloriosum promittuntur

Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas,
et mortuus es. 2 Esto vigilans, et confirma cetera,
quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua
plena coram Deo meo. 3 In mente ergo habe
qualiter acceperis, et audieris, et serva, et pæni-
tentiam age. Si ergo non vigilaveris, Veniam ad
te tamquam fur, et nescies qua hora veniam ad te.
4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non
inquinaverunt vestimenta sua: et ambulabunt me-
cum in albis, quia digni sunt.
5 Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et
non delebo nomen eius de libro vitæ, et confite-
bor nomen eius coram Patre meo, et coram angelis
eius. 6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus di-
cat Ecclesiis.

6. Ecclesiæ Philadelphenæ, 3, 7—13

Angelus Philadelphiæ

7 Et angelo Philadelphiæ Ecclesiæ scribe: Hæc
dicit Sanctus et Verus,
qui habet clavem David: qui aperit, et nemo
claudit: claudit, et nemo aperit:

fructum amplissimum fidelitatis consequetur

8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium
apertum, quod nemo potest claudere: quia modi-

(3) 1 Thes 5, 2; 2 Ptr 3, 10; Inf 16, 15. — (7) Iob 12, 14; Is 22, 22.

cam habes virtutem, et servasti verbum meum,
et non negasti nomen meum. 9 Ecce dabo de syn-
agoga satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, et non
sunt, sed mentiuntur: Ecce faciam illos ut veniant,
et adorent ante pedes tuos: et scient quia ego di-
lexi te 10 quoniam servasti verbum patientiæ meæ,
et ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura
est in orbem universum tentare habitantes in terra.
11 Ecce venio cito: tene quod habes, ut nemo ac-
cipiat coronam tuam.

12 Qui vicerit, faciam illum columnam in templo
Dei mei, et foras non egredietur amplius: et scri-
bam super eum nomen Dei mei, et nomen civi-
tatis Dei mei novæ Ierusalem, quæ descendit de
cælo a Deo meo, et nomen meum novum. 13 Qui
habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

vincens columna templi inscripta fiet

7. Ecclesiæ Laodicensi, 3, 14—22

14 Et angelo Laodiciæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit
Amen, testis fidelis, et verus, qui est principium
creaturæ Dei.

Angelus Laodiciæ

15 Scio opera tua: quia neque frigidus es, neque
calidus: utinam frigidus esses, aut calidus: 16 sed
quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, inci-
piam te evomere ex ore meo.

tepidus est

17 Quia dicis: quod dives sum, et locupletatus,
et nullius egeo: et nescis quia tu es miser, et mi-
serabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. 18 Suadeo
tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locu-
ples fias, et vestimentis albis induaris, et non ap-
pareat confusio nuditatis tuæ, et collyrio inunge
oculos tuos ut videas.

pauper, cæcus et nudus

19 Ego quos amo, arguo, et castigo. Æmulare
ergo, et pænitentiam age. 20 Ecce sto ad ostium,
et pulso: siquis audierit vocem meam, et aperue-
rit mihi ianuam, intrabo ad illum, et cenabo cum
illo, et ipse mecum.

Dominus ad ostium pulsat

21 Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno
meo: sicut et ego vici, et sedi cum patre meo in

vincens in throno eius sedebit

---

(14) Io 14, 6. — (19) Pr 3, 12; Hbr 12, 6.

throno eius. 22 Qui habet aurem, audiat quid
Spiritus dicat Ecclesiis.

PARS SECUNDA

Septem sigilla soluta, 4, 1—8, 6

I. Narratio visionis secundæ, 4, 1—5, 14

1. Sedens in throno, 4, 1—11

Deum sanctum, iustum, misericordem

4 1 Post hæc vidi: et ecce ostium apertum in
cælo, et vox prima, quam audivi tamquam
tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et
ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. 2 Et
statim fui in spiritu: et ecce sedes posita erat in
cælo, et supra sedem sedens. 3 Et qui sedebat
similis erat aspectui lapidis iaspidis, et sardinis: et
iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinæ.

viginti quattuor seniores et quattuor animalia

4 Et in circuitu sedis sedilia vigintiquattuor: et
super thronos vigintiquattuor seniores sedentes,
circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum
coronæ aureæ: 5 Et de throno procedebant fulgura,
et voces, et tonitrua: et septem lampades
ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus
Dei. 6 Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum
simile crystallo: et in medio sedis, et in circuitu
sedis quattuor animalia plena oculis ante et
retro. 7 Et animal primum simile leoni, et secundum
animal simile vitulo, et tertium animal habens
faciem quasi hominis, et quartum animal simile
aquilæ volanti. 8 Et quattuor animalia, singula
eorum habebant alas senas: et in circuitu, et intus
plena sunt oculis:

assidue celebrant et honorant

et requiem non habebant die ac nocte, dicentia:
Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens,
qui erat, et qui est, et qui venturus est.
9 Et cum darent illa animalia gloriam, et honorem,
et benedictionem sedenti super thronum, viventi
in sæcula sæculorum, 10 procidebant vigintiquat-

---

(8) Is 6, 3.

tuor seniores ante sedentem in throno, et adora-
bant viventem in sæcula sæculorum, et mittebant
coronas suas ante thronum dicentes: 11 Dignus
es Domine Deus noster accipere gloriam, et ho-
norem, et virtutem: quia tu creasti omnia, et prop-
ter voluntatem tuam erant, et creata sunt.

2. Liber signatus, 5, 1—14

Librum in dextera sedentis nemo alius aperire potest

5 1 Et vidi in dextera sedentis supra thronum,
librum scriptum intus et foris, signatum sigillis
septem. 2 Et vidi angelum fortem, prædicantem
voce magna: Quis est dignus aperire librum, et
solvere signacula eius? 3 Et nemo poterat neque
in cælo, neque in terra, neque subtus terram ape-
rire librum, neque respicere illum. 4 Et ego fle-
bam multum, quoniam nemo dignus inventus est
aperire librum, nec videre eum. 5 Et unus de se-
nioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de
tribu Iuda, radix David, aperire librum, et solvere
septem signacula eius.

quam agnus occisus

6 Et vidi: et ecce in medio throni et quattuor
animalium, et in medio seniorum, agnum stantem
tamquam occisum, habentem cornua septem, et
oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei, missi
in omnem terram. 7 Et venit: et accepit de dex-
tera sedentis in throno librum.

qui a 4 animalibus et 24 senioribus

8 Et cum aperuisset librum, quattuor animalia,
et vigintiquattuor seniores ceciderunt coram agno,
habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas
odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum:
9 et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus
es Domine accipere librum, et aperire signacula
eius: quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in
sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo,
et natione: 10 et fecisti nos Deo nostro regnum
et sacerdotes: et regnabimus super terram.

a multitudine angelorum

11 Et vidi, et audivi vocem angelorum multorum
in circuitu throni, et animalium, et seniorum: et
erat numerus eorum millia millium, 12 dicentium

---

(11) Dn 7, 10.

voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est,
accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et
fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedic-
tionem.

ab omni creatura laudatur et adoratur

13 Et omnem creaturam, quæ in cælo est, et su-
per terram, et sub terra, et quæ sunt in mari, et
quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in
throno, et Agno: benedictio, et honor, et gloria,
et potestas in sæcula sæculorum. 14 Et quattuor
animalia dicebant: Amen. Et viginti quattuor se-
niores ceciderunt in facies suas: et adoraverunt
viventem in sæcula sæculorum.

II. Solutio sigillorum singulorum, 6, 1—8, 6

1. Quattuor priorum, 6, 1—8

Exit eques in equo albo

6 1 Et vidi quod aperuisset Agnus unum de sep-
tem sigillis, et audivi unum de quattuor ani-
malibus, dicens, tamquam vocem tonitrui: Veni, et
vide. 2 Et vidi: et ecce equus albus, et qui sede-
bat super illum habebat arcum, et data est ei co-
rona, et exivit vincens ut vinceret.

eques in equo rufo

3 Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi
secundum animal, dicens: Veni, et vide. 4 Et ex-
ivit alius equus rufus: et qui sedebat super illum,
datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut in-
vicem se interficiant, et datus est ei gladius magnus.

eques in equo nigro

5 Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi ter-
tium animal, dicens: Veni, et vide. Et ecce equus
niger: et qui sedebat super illum, habebat state-
ram in manu sua. 6 Et audivi tamquam vocem
in medio quattuor animalium dicentium: Bilibris
tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et
vinum, et oleum ne læseris.

eques in equo pallido

7 Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vo-
cem quarti animalis dicentis: Veni, et vide. 8 Et
ecce equus pallidus: et qui sedebat super eum,
nomen illi Mors, et infernus sequebatur eum, et
data est illi potestas super quattuor partes terræ,
interficere gladio, fame, et morte, et bestiis terræ.

2. Quinti et sexti, 6, 9—17

Animæ interfectorum ultionem sanguinis rogant

9 Et cum aperuisset sigillum quintum: vidi sub-
tus altare animas interfectorum propter verbum
Dei, et propter testimonium, quod habebant, 10 et
clamabant voce magna, dicentes: Usquequo Do-
mine (sanctus, et verus), non iudicas, et non vin-
dicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in
terra? 11 Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ:
et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus
modicum donec compleantur conservi eorum, et
fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi.

signa terribilia in terra et in cælo

12 Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: et
ecce terræmotus magnus factus est, et sol factus
est niger tamquam saccus cilicinus: et luna tota
facta est sicut sanguis: 13 et stellæ de cælo ceci-
derunt super terram, sicut ficus emittit grossos
suos cum a vento magno movetur. 14 Et cælum
recessit sicut liber involutus: et omnis mons, et
insulæ de locis suis motæ sunt: 15 et reges terræ,
et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et
omnis servus, et liber

absconderunt se in speluncis, et in petris
montium:

16 et dicunt montibus, et petris: Cadite super
nos, et abscondite nos
a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni:

17 quoniam venit dies magnus iræ ipsorum: et
quis poterit stare?

3. Visiones intermediæ, 7, 1—17

Signati in terra a noxa servabuntur

7 1 Post hæc vidi quattuor angelos stantes super
quattuor angulos terræ, tenentes quattuor ven-
tos terræ ne flarent super terram, neque super
mare, neque in ullam arborem. 2 Et vidi alterum
angelum ascendentem ab ortu solis, habentem si-
gnum Dei vivi: et clamavit voce magna quattuor
angelis, quibus datum est nocere terræ, et mari,
3 dicens: Nolite nocere terræ, et mari, neque ar-

---

(16) Is 2, 19; Os 10, 8; Lc 23, 30.

boribus, quoadusque signemus servos Dei nostri
in frontibus eorum.

quorum numerus notatur

4 Et audivi numerum signatorum, centum qua-
draginta quattuor millia signati, ex omni tribu filio-
rum Israel. 5 Ex tribu Iuda duodecim millia si-
gnati: Ex tribu Ruben duodecim millia signati: Ex
tribu Gad duodecim millia signati: 6 Ex tribu
Aser duodecim millia signati: Ex tribu Nephthali
duodecim millia signati: Ex tribu Manasse duode-
cim millia signati: 7 Ex tribu Simeon duodecim
millia signati: Ex tribu Levi duodecim millia si-
gnati: Ex tribu Issachar duodecim millia signati:
8 Ex tribu Zabulon duodecim millia signati: Ex
tribu Ioseph duodecim millia signati: Ex tribu Ben-
iamin duodecim millia signati.

assumpti in cælum Deo et agno benedicunt

9 Post hæc vidi turbam magnam, quam dinu-
merare nemo poterat ex omnibus gentibus, et tri-
bubus, et populis, et linguis: stantes ante thronum,
et in conspectu Agni, amicti stolis albis, et palmæ
in manibus eorum: 10 et clamabant voce magna
dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thro-
num, et Agno. 11 Et omnes angeli stabant in cir-
cuitu throni, et seniorum, et quattuor animalium:
et ceciderunt in conspectu throni in facies suas,
et adoraverunt Deum, 12 dicentes, Amen. Bene-
dictio, et claritas, et sapientia, et gratiarum actio,
honor, et virtus, et fortitudo Deo nostro in sæcula
sæculorum, Amen.

quorum tristitia in gaudium conversa est

13 Et respondit unus de senioribus, et dixit mihi:
Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? et unde
venerunt? 14 Et dixi illi: Domine mi, tu scis.
Et dixit mihi: Hi sunt, qui venerunt de tribula-
tione magna, et laverunt stolas suas, et dealbave-
runt eas in sanguine Agni. 15 Ideo sunt ante thro-
num Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo
eius: et qui sedet in throno, habitabit super illos:
16 non esurient, neque sitient amplius, nec cadet
super illos sol, neque ullus æstus:

---

(16) Is 49, 10.

17 quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget
illos, et deducet eos ad vitæ fontes aqua-
rum, et absterget Deus omnem lacrimam
ab oculis eorum.

4. Solutio septimi sigilli, 8, 1—6

8 1 Et cum aperuisset sigillum septimum, factum
est silentium in cælo, quasi media hora. 2 Et
vidi septem angelos stantes in conspectu Dei: et
datæ sunt illis septem tubæ. 3 Et alius angelus
venit, et stetit ante altare habens thuribulum au-
reum: et data sunt illi incensa multa, ut daret de
orationibus sanctorum omnium super altare aure-
um, quod est ante thronum Dei. 4 Et ascendit
fumus incensorum de orationibus sanctorum de
manu angeli coram Deo. 5 Et accepit angelus thu-
ribulum, et implevit illud de igne altaris, et misit
in terram, et facta sunt tonitrua, et voces, et ful-
gura, et terræmotus magnus. 6 Et septem angeli,
qui habebant septem tubas, præparaverunt se ut
tuba canerent.

Septem angeli cum tubis, alius cum thuribulo

PARS TERTIA

Septem tubæ canentes, 8, 7—14, 20

I. Sex priores, 8, 7—9, 21

1. Prima, secunda, tertia, quarta, 8, 7—12

7 Et primus angelus tuba cecinit, et facta est
grando, et ignis, mista in sanguine, et missum est
in terram, et tertia pars terræ combusta est, et
tertia pars arborum concremata est, et omne fæ-
num viride combustum est.

Grando, ignis, sanguis

8 Et secundus angelus tuba cecinit: et tamquam
mons magnus igne ardens missus est in mare, et
facta est tertia pars maris sanguis, 9 et mortua
est tertia pars creaturæ eorum, quæ habebant ani-
mas in mari, et tertia pars navium interiit.

mons ardens

---

(17) Is 25, 8; Inf 21, 4.

stella ardens

10 Et tertius angelus tuba cecinit: et cecidit de
cælo stella magna, ardens tamquam facula, et ceci-
dit in tertiam partem fluminum, et in fontes aqua-
rum: 11 et nomen stellæ dicitur Absinthium; et
facta est tertia pars aquarum in absinthium: et
multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ
factæ sunt.

obscuratio partialis astrorum

12 Et quartus angelus tuba cecinit: et percussa
est tertia pars solis, et tertia pars lunæ, et tertia
pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eo-
rum, et diei non luceret pars tertia, et noctis si-
militer.

2. Quinta et sexta, 8, 13—9, 21

Aquila væ triplex nuntiat

13 Et vidi, et audivi vocem unius aquilæ volantis
per medium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ,
væ habitantibus in terra de ceteris vocibus trium
angelorum, qui erant tuba canituri.

locustæ de fumo putei egredientes et homines cruciantes

9 1 Et quintus angelus tuba cecinit: et vidi stel-
lam de cælo cecidisse in terram, et data est
ei clavis putei abyssi. 2 Et aperuit puteum abyssi:
et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis ma-
gnæ: et obscuratus est sol, et aer de fumo putei:
3 Et de fumo putei exierunt locustæ in terram, et
data est illis potestas, sicut habent potestatem scor-
piones terræ: 4 et præceptum est illis ne læde-
rent fænum terræ, neque omne viride, neque om-
nem arborem: nisi tantum homines, qui non habent
signum Dei in frontibus suis. 5 Et datum est illis
ne occiderent eos: sed ut cruciarent mensibus
quinque: et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii
cum percutit hominem.

6 Et in diebus illis quærent homines mortem, et
non invenient eam: et desiderabunt mori,
et fugiet mors ab eis.

per partes describuntur

7 Et similitudines locustarum, similes equis pa-
ratis in prœlium: et super capita earum tamquam
coronæ similes auro: et facies earum tamquam fa-

(6) Is 2, 19; Os 10, 8; Lc 23, 30. — (7) Sap 16, 9.

cies hominum. 8 Et habebant capillos sicut capillos
mulierum: et dentes earum, sicut dentes leonum
erant: 9 et habebant loricas sicut loricas ferreas,
et vox alarum earum sicut vox curruum equorum
multorum currentium in bellum: 10 et habebant
caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis
earum: et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque: 11 et habebant super se regem
angelum abyssi, cui nomen Hebraice Abaddon,
Græce autem Apollyon, Latine habens nomen Exterminans.

12 Væ unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo
væ post hæc.

13 Et sextus angelus tuba cecinit: et audivi vocem unam ex quattuor cornibus altaris aurei, quod
est ante oculos Dei, 14 dicentem sexto angelo,
qui habebat tubam: Solve quattuor angelos, qui
alligati sunt in flumine magno Euphrate. 15 Et
soluti sunt quattuor angeli, qui parati erant in horam, et diem, et mensem, et annum: ut occiderent tertiam partem hominum. 16 Et numerus
equestris exercitus vicies millies dena millia. Et
audivi numerum eorum.

exercitus horribilis tertiam partem hominum occidens

17 Et ita vidi equos in visione: et qui sedebant
super eos, habebant loricas igneas, et hyacinthinas,
et sulphureas, et capita equorum erant tamquam
capita leonum: et de ore eorum procedit ignis, et
fumus, et sulphur. 18 Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum de igne, et de fumo,
et sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum.
19 Potestas enim equorum in ore eorum est, et
in caudis eorum; nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita: et in his nocent.

verbis depingitur

20 Et ceteri homines, qui non sunt occisi in his
plagis, neque pænitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia, et simulacra aurea, et argentea, et ærea, et lapidea, et
lignea, quæ neque videre possunt, neque audire,
neque ambulare, 21 et non egerunt pænitentiam
ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque
a fornicatione sua, neque a furtis suis.

ceteri homines non agunt pænitentiam

II. Visiones intermediæ, 10, 1—11, 14

1. Angelus cum libello, 10, 1—11

Ioannes voces tonitruorum scribere prohibetur

10 1 Et vidi alium angelum fortem descenden-
tem de cælo amictum nube, et iris in capite
eius, et facies eius erat ut sol, et pedes eius tamquam
columnæ ignis: 2 et habebat in manu sua libellum
apertum: et posuit pedem suum dextrum super
mare, sinistrum autem super terram: 3 et clama-
vit voce magna, quemadmodum cum leo rugit. Et
cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces
suas. 4 Et cum locuta fuissent septem tonitrua
voces suas, ego scripturus eram: et audivi vocem
de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt sep-
tem tonitrua: et noli ea scribere.

nuntium consummationis audit

5 Et angelus, quem vidi stantem super mare, et
super terram, levavit manum suam ad cælum:
6 et iuravit per viventem in sæcula sæculorum,
qui creavit cælum, et ea quæ in eo sunt: et ter-
ram, et ea quæ in ea sunt: et mare, et ea quæ
in eo sunt: Quia tempus non erit amplius: 7 sed
in diebus vocis septimi angeli, cum cœperit tuba
canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evan-
gelizavit per servos suos Prophetas.

libellum angeli devorat

8 Et audivi vocem de cælo iterum loquentem
mecum, et dicentem: Vade, et accipe librum aper-
tum de manu angeli stantis super mare, et super
terram. 9 Et abii ad angelum, dicens ei, ut daret
mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librum, et de-
vora illum: et faciet amaricari ventrem tuum, sed
in ore tuo erit dulce tamquam mel. 10 Et accepi
librum de manu angeli, et devoravi illum: et erat
in ore meo tamquam mel dulce: et cum devoras-
sem eum, amaricatus est venter meus: 11 et dixit
mihi: Oportet te iterum prophetare gentibus, et
populis, et linguis, et regibus multis.

2. Duo testes Dei, 11, 1—14

Gentes atrium templi et civitatem calcabunt

11 1 Et datus est mihi calamus similis virgæ,
et dictum est mihi: Surge, et metire tem-

(5) Dn 12, 7. — (9) Ez 3, 1.

plum Dei, et altare, et adorantes in eo. 2 Atrium
autem, quod est foris templum, eiice foras, et ne
metiaris illud: quoniam datum est gentibus, et ci-
vitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta
duobus:

duo testes terribiles prophetabunt

3 et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt
diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. 4 Hi
sunt duæ olivæ, et duo candelabra in conspectu
Domini terræ stantes. 5 Et si quis voluerit eos
nocere, ignis exiet de ore eorum, et devorabit
inimicos eorum: et si quis voluerit eos lædere, sic
oportet eum occidi. 6 Hi habent potestatem clau-
dendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum:
et potestatem habent super aquas convertendi eas
in sanguinem, et percutere terram omni plaga quo-
tiescumque voluerint.

a bestia occidentur

7 Et cum finierint testimonium suum, bestia, quæ
ascendit de abysso, faciet adversum eos bellum,
et vincet illos, et occidet eos. 8 Et corpora eorum
iacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur
spiritualiter Sodoma, et Ægyptus, ubi et Dominus
eorum crucifixus est.

lætantibus populis

9 Et videbunt de tribubus, et populis, et linguis,
et gentibus corpora eorum per tres dies, et dimi-
dium: et corpora eorum non sinent poni in mo-
numentis. 10 Et inhabitantes terram gaudebunt su-
per illos, et iucundabuntur: et munera mittent
invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt
eos, qui habitabant super terram.

resurgent et in cælum ascendent

11 Et post dies tres, et dimidium, spiritus vitæ
a Deo intravit in eos. Et steterunt super pedes
suos, et timor magnus cecidit super eos, qui vi-
derunt eos. 12 Et audierunt vocem magnam de
cælo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt
in cælum in nube: et viderunt illos inimici eorum.

aliis occisis et aliis conversis

13 Et in illa hora factus est terræmotus magnus, et
decima pars civitatis cecidit: et occisa sunt in terræ-
motu nomina hominum septem millia: et reliqui in
timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo cæli.
14 Væ secundum abiit: et ecce væ tertium ve-
niet cito.

III. Septima tuba, 11, 15—14, 20

1. Lætitia victoriæ in cælo, 11, 15—19

Voces victoriam nuntiantes

15 Et septimus angelus tuba cecinit: et factæ
sunt voces magnæ in cælo dicentes: Factum est
regnum huius mundi, Domini nostri et Christi
eius, et regnabit in sæcula sæculorum: Amen.

seniores adorantes et gratias agentes

16 Et viginti quattuor seniores, qui in conspectu
Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies
suas, et adoraverunt Deum, dicentes: 17 Gratias
agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, et
qui eras, et qui venturus es: quia accepisti virtu-
tem tuam magnam, et regnasti. 18 Et iratæ sunt
gentes, et advenit ira tua, et tempus mortuorum
iudicari, et reddere mercedem servis tuis Prophe-
tis, et sanctis, et timentibus nomen tuum pusillis,
et magnis, et exterminandi eos, qui corruperunt
terram.

arca testamenti visa

19 Et apertum est templum Dei in cælo: et visa
est arca testamenti eius in templo eius, et facta
sunt fulgura, et voces, et terræmotus, et grando
magna.

2. Mulier et draco, 12, 1—18

Draco filium mulieris devoraturus

12 1 Et signum magnum apparuit in cælo: Mu-
lier amicta sole, et luna sub pedibus eius,
et in capite eius corona stellarum duodecim: 2 et
in utero habens, clamabat parturiens, et cruciaba-
tur ut pariat. 3 Et visum est aliud signum in cælo:
et ecce draco magnus rufus habens capita septem,
et cornua decem: et in capitibus eius diademata
septem, 4 et cauda eius trahebat tertiam partem
stellarum cæli, et misit eas in terram, et draco
stetit ante mulierem, quæ erat paritura: ut cum
peperisset, filium eius devoraret. 5 Et peperit
filium masculum, qui recturus erat omnes gentes
in virga ferrea: et raptus est filius eius ad Deum,
et ad thronum eius, 6 et mulier fugit in solitudi-
nem ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi
pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.

a Michaele de cælo in terram proicitur

7 Et factum est prœlium magnum in cælo: Mi-
chael, et angeli eius prœliabantur cum dracone, et
draco pugnabat, et angeli eius: 8 et non value-
runt, neque locus inventus est eorum amplius in
cælo. 9 Et proiectus est draco ille magnus, serpens
antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas, qui se-
ducit universum orbem: et proiectus est in terram,
et angeli eius cum illo missi sunt.

lætantibus cæli habitatoribus

10 Et audivi vocem magnam in cælo dicentem:
Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri,
et potestas Christi eius: quia proiectus est accu-
sator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante
conspectum Dei nostri die ac nocte. 11 Et ipsi
vicerunt eum propter sanguinem Agni, et propter
verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas
suas usque ad mortem. 12 Propterea lætamini
cæli, et qui habitatis in eis. Væ terræ, et mari,
quia descendit diabolus ad vos, habens iram ma-
gnam, sciens quod modicum tempus habet.

in terra mulierem et reliquos de semine eius persequitur

13 Et postquam vidit draco quod proiectus esset
in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit
masculum: 14 et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ
magnæ ut volaret in desertum in locum suum, ubi
alitur per tempus et tempora, et dimidium tem-
poris a facie serpentis. 15 Et misit serpens ex
ore suo post mulierem, aquam tamquam flumen,
ut eam faceret trahi a flumine. 16 Et adiuvit terra
mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbuit
flumen, quod misit draco de ore suo. 17 Et iratus
est draco in mulierem: et abiit facere prœlium cum
reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata
Dei, et habent testimonium Iesu Christi. 18 Et
stetit supra arenam maris.

3. Duæ bestiæ ascendentes, 13, 1—18

Bestia de mari ascendens a dracone potestatem accipit et adoratur

13 1 Et vidi de mari bestiam ascendentem, ha-
bentem capita septem, et cornua decem, et
super cornua eius decem diademata, et super ca-
pita eius nomina blasphemiæ. 2 Et bestia, quam
vidi, similis erat pardo, et pedes eius sicut pedes
ursi, et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco

virtutem suam, et potestatem magnam. 3 Et vidi
unum de capitibus suis quasi occisum in mortem:
et plaga mortis eius curata est. Et admirata est
universa terra post bestiam. 4 Et adoraverunt
draconem, qui dedit potestatem bestiæ: et adora-
verunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiæ? et
quis poterit pugnare cum ea?

Deum blasphemat et sanctos persequitur

5 Et datum est ei os loquens magna, et blas-
phemias: et data est ei potestas facere menses
quadraginta duos. 6 Et aperuit os suum in blas-
phemias ad Deum, blasphemare nomen eius, et
tabernaculum eius, et eos, qui in cælo habitant.
7 Et est datum illi bellum facere cum sanctis, et
vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tri-
bum, et populum, et linguam, et gentem, 8 et ad-
oraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quo-
rum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni,
qui occisus est ab origine mundi.

quibus patientia et fides necessaria est

9 Si quis habet aurem, audiat. 10 Qui in capti-
vitatem duxerit, in captivitatem vadet: qui in gladio
occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est pa-
tientia, et fides Sanctorum.

bestia de terra ascendens adorationem imaginis bestiæ prioris iubet

11 Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra,
et habebat cornua duo similia Agni, et loquebatur
sicut draco. 12 Et potestatem prioris bestiæ om-
nem faciebat in conspectu eius: et fecit terram,
et habitantes in ea, adorare bestiam primam, cuius
curata est plaga mortis. 13 Et fecit signa magna,
ut etiam ignem faceret de cælo descendere in ter-
ram in conspectu hominum. 14 Et seduxit habi-
tantes in terra propter signa, quæ data sunt illi
facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in
terra, ut faciant imaginem bestiæ, quæ habet pla-
gam gladii, et vixit. 15 Et datum est illi ut daret
spiritum imagini bestiæ, et ut loquatur imago be-
stiæ: et faciat ut quicumque non adoraverint ima-
ginem bestiæ, occidantur.

---

(10) Gn 9, 6; Mt 26, 52.

[16] Et faciet omnes pusillos, et magnos, et divi-
tes, et pauperes, et liberos, et servos habere cha-
racterem in dextera manu sua, aut in frontibus
suis; [17] et nequis possit emere, aut vendere, nisi
qui habet characterem, aut nomen bestiæ, aut nu-
merum nominis eius. [18] Hic sapientia est. Qui
habet intellectum, computet numerum bestiæ. Nu-
merus enim hominis est: et numerus eius sex-
centi sexaginta sex.

eiusque characterem accipiendum esse suadet (cf. 19, 19—21)

4. Comites agni in Sion, 14, 1—5

Signati

14 [1] Et vidi: et ecce Agnus stabat supra mon-
tem Sion, et cum eo centum quadraginta
quattuor millia habentes nomen eius, et nomen
Patris eius scriptum in frontibus suis.
[2] Et audivi vocem de cælo, tamquam vocem
aquarum multarum, et tamquam vocem tonitrui
magni: et vocem, quam audivi, sicut citharœdorum
citharizantium in citharis suis. [3] Et cantabant quasi
canticum novum ante sedem, et ante quattuor ani-
malia, et seniores: et nemo poterat dicere canti-
cum, nisi illa centum quadraginta quattuor millia,
qui empti sunt de terra.
[4] Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coin-
quinati: Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum
quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus
primitiæ Deo, et Agno, [5] et in ore eorum non
est inventum mendacium: sine macula enim sunt
ante thronum Dei.

novum canticum cantantes

immaculati

5. Angeli iudicium nuntiantes, 14, 6—13

Hora iudicii venit

[6] Et vidi alterum angelum volantem per medium
cæli, habentem Evangelium æternum, ut evangeli-
zaret sedentibus super terram, et super omnem
gentem, et tribum, et linguam, et populum: [7] di-
cens magna voce: Timete Dominum, et date illi
honorem, quia venit hora iudicii eius: et adorate
eum, qui fecit cælum, et terram, mare, et fontes
aquarum.

---

(7) Act 14, 14.

Babylon cecidit

8 Et alius angelus secutus est dicens: Cecidit,
cecidit Babylon illa magna: quæ a vino iræ for-
nicationis suæ potavit omnes gentes.

cultores bestiæ semper cruciabuntur

9 Et tertius angelus secutus est illos, dicens voce
magna: Si quis adoraverit bestiam, et imaginem
eius, et acceperit characterem in fronte sua, aut
in manu sua: 10 et hic bibet de vino iræ Dei,
quod mistum est mero in calice iræ ipsius, et cru-
ciabitur igne, et sulphure in conspectu angelorum
sanctorum, et ante conspectum Agni: 11 et fumus
tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculo-
rum: nec habent requiem die ac nocte, qui adora-
verunt bestiam, et imaginem eius, et si quis acce-
perit characterem nominis eius.

perseverantes in bono requiescent

12 Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt
mandata Dei, et fidem Iesu. 13 Et audivi vocem
de cælo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui
in Domino moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus,
ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum
sequuntur illos.

6. Angeli iudicium facientes, 14, 14—20

Messis arens metitur

14 Et vidi et ecce nubem candidam: et super
nubem sedentem similem Filio hominis, habentem
in capite suo coronam auream, et in manu sua
falcem acutam. 15 Et alius angelus exivit de tem-
plo, clamans voce magna ad sedentem super nu-
bem:

Mitte falcem tuam, et mete quia venit hora
ut metatur, quoniam aruit messis terræ.

16 Et misit qui sedebat super nubem, falcem suam
in terram, et demessa est terra.

uvæ maturæ vindemiantur

17 Et alius angelus exivit de templo, quod est
in cælo, habens et ipse falcem acutam. 18 Et alius
angelus exivit de altari, qui habebat potestatem
supra ignem: et clamavit voce magna ad eum, qui
habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam
acutam, et vindemia botros vineæ terræ: quoniam
maturæ sunt uvæ eius. 19 Et misit angelus falcem

---

(8) Is 21, 9; Ir 51, 8. — (15) Mt 13, 39. — Ioel 3, 13.

suam acutam in terram, et vindemiavit vineam
terræ, et misit in lacum iræ Dei magnum: 20 et
calcatus est lacus extra civitatem, et exivit sanguis
de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille
sexcenta.

PARS QUARTA

Septem phialæ effusæ, 15, 1—22, 5

I. Ipsa phialarum effusio, 15, 1—16, 21

1. Angeli phialas accipiunt, 15, 1—8

Habentes plagas novissimas

15 1 Et vidi aliud signum in cælo magnum, et
mirabile, angelos septem, habentes plagas
septem novissimas: Quoniam in illis consummata
est ira Dei.

epinicio victorum cantato

2 Et vidi tamquam mare vitreum mistum igne,
et eos, qui vicerunt bestiam, et imaginem eius, et
numerum nominis eius, stantes super mare vitreum,
habentes citharas Dei: 3 et cantantes canticum
Moysi servi Dei, et canticum Agni, dicentes: Ma-
gna, et mirabilia sunt opera tua Domine Deus om-
nipotens: iustæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sæcu-
lorum. 4 Quis non timebit te Domine, et magni-
ficabit nomen tuum? quia solus pius es: quoniam
omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu
tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt.

ab uno animalium septem phialas accipiunt

5 Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum
tabernaculi testimonii in cælo: 6 et exierunt sep-
tem angeli habentes septem plagas de templo, ve-
stiti lino mundo, et candido, et præcincti circa
pectora zonis aureis. 7 Et unum de quattuor ani-
malibus dedit septem angelis septem phialas aureas,
plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculo-
rum. 8 Et impletum est templum fumo a maie-
state Dei, et de virtute eius: et nemo poterat in-
troire in templum, donec consummarentur septem
plagæ septem angelorum.

---

(4) Ir 10, 7.

2. **Angeli phialas effundunt, 16, 1—21**

Ex phialis veniunt:

16 [1] Et audivi vocem magnam de templo, dicentem septem angelis: Ite, et effundite septem phialas iræ Dei in terram.

vulnus sævum

[2] Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus sævum, et pessimum in homines, qui habebant characterem bestiæ: et in eos, qui adoraverunt imaginem eius.

mare sanguinis

[3] Et secundus angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui: et omnis anima vivens mortua est in mari.

fontes sanguinis

[4] Et tertius effudit phialam suam super flumina,
et super fontes aquarum, et factus est sanguis.
[5] Et audivi angelum aquarum dicentem: Iustus es
Domine qui es, et qui eras sanctus, qui hæc iudicasti: [6] quia sanguinem Sanctorum, et Prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere:
digni enim sunt. [7] Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam Domine Deus omnipotens vera, et iusta iudicia tua.

æstus solis

[8] Et quartus angelus effudit phialam suam in
solem, et datum est illi æstu affligere homines, et
igni: [9] et æstuaverunt homines æstu magno, et blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pænitentiam ut darent illi gloriam.

tenebræ regni

[10] Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ: et factum est regnum eius tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas
præ dolore: [11] et blasphemaverunt Deum cæli præ doloribus, et vulneribus suis, et non egerunt pænitentiam ex operibus suis.

congregatio regum

[12] Et sextus angelus effudit phialam suam in
flumen illud magnum Euphraten: et siccavit aquam
eius, ut præpararetur via regibus ab ortu solis.
[13] Et vidi de ore draconis, et de ore bestiæ, et de
ore pseudoprophetæ spiritus tres immundos in modum ranarum. [14] Sunt enim spiritus dæmoniorum
facientes signa, et procedunt ad reges totius terræ

congregare illos in prœlium ad diem magnum om-
nipotentis Dei. 15 Ecce venio sicut fur. Beatus
qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus
ambulet, et videant turpitudinem eius. 16 Et con-
gregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice Ar-
magedon.

fulgura, terræmotus, grando magna

17 Et septimus angelus effudit phialam suam in
aerem, et exivit vox magna de templo a throno,
dicens: Factum est. 18 Et facta sunt fulgura, et
voces, et tonitrua, et terræmotus factus est magnus,
qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt su-
per terram: talis terræmotus, sic magnus. 19 Et
facta est civitas magna in tres partes: et civitates
gentium ceciderunt, et Babylon magna venit in me-
moriam ante Deum, dare illi calicem vini indigna-
tionis iræ eius. 20 Et omnis insula fugit, et montes
non sunt inventi. 21 Et grando magna sicut ta-
lentum descendit de cælo in homines: et blasphe-
maverunt Deum homines propter plagam grandi-
nis: quoniam magna facta est vehementer.

II. Eversio Babylonis magnæ, 17, 1—19, 10

1. Meretrix magna describitur, 17, 1—18

Unus de septem angelis Ioanni

17 1 Et venit unus de septem angelis, qui ha-
bebant septem phialas, et locutus est me-
cum, dicens: Veni ostendam tibi damnationem me-
retricis magnæ, quæ sedet super aquas multas,
2 cum qua fornicati sunt reges terræ, et inebriati
sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis
eius. 3 Et abstulit me in spiritu in desertum.

matrem abominationum, ebriam sanguine sanctorum, ostendit

Et vidi mulierem sedentem super bestiam coc-
cineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem
capita septem, et cornua decem. 4 Et mulier erat
circumdata purpura, et coccino, et inaurata auro,
et lapide pretioso, et margaritis, habens poculum
aureum in manu sua, plenum abominatione, et
immunditia fornicationis eius: 5 Et in fronte eius

---

(15) Mt 24, 43; Lc 12, 39; Sup 3, 3.

nomen scriptum: Mysterium: Babylon magna, ma-
ter fornicationum, et abominationum terræ. 6 Et
vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et
de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cum
vidissem illam admiratione magna.

atque sacramentum bestiæ

7 Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego
dicam tibi sacramentum mulieris, et bestiæ, quæ
portat eam, quæ habet capita septem, et cornua
decem. 8 Bestia, quam vidisti, fuit, et non est,
et ascensura est de abysso, et in interitum ibit:
et mirabuntur inhabitantes terram (quorum non
sunt scripta nomina in libro vitæ a constitutione
mundi) videntes bestiam, quæ erat, et non est.
9 Et hic est sensus, qui habet sapientiam. Septem
capita: septem montes sunt, super quos mulier
sedet, et reges septem sunt. 10 Quinque cecide-
runt, unus est, et alius nondum venit: et cum ve-
nerit, oportet illum breve tempus manere. 11 Et
bestia, quæ erat, et non est: et ipsa octava est:
et de septem est, et in interitum vadit. 12 Et de-
cem cornua, quæ vidisti, decem reges sunt: qui
regnum nondum acceperunt, sed potestatem tam-
quam reges una hora accipient post bestiam. 13 Hi
unum consilium habent, et virtutem, et potestatem
suam bestiæ tradent. 14 Hi cum Agno pugnabunt,
et Agnus vincet illos: quoniam Dominus domino-
rum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt, vo-
cati, electi, et fideles.

et mulieris declarat

15 Et dixit mihi: Aquæ, quas vidisti ubi mere-
trix sedet, populi sunt, et gentes, et linguæ. 16 Et
decem cornua, quæ vidisti in bestia: hi odient for-
nicariam, et desolatam facient illam, et nudam, et
carnes eius manducabunt, et ipsam igni concrema-
bunt. 17 Deus enim dedit in corda eorum ut fa-
ciant quod placitum est illi: ut dent regnum suum
bestiæ donec consummentur verba Dei. 18 Et mu-
lier, quam vidisti, est civitas magna, quæ habet
regnum super reges terræ.

---

(14) 1 Tim 6, 15; Inf 19, 16.

2. Interitus urbis nuntiatur, 18, 1—8

18 [1] Et post hæc vidi alium angelum descen- Habitatio
dentem de cælo, habentem potestatem ma- dæmoniorum
gnam: et terra illuminata est a gloria eius. [2] Et erit
exclamavit in fortitudine dicens: Cecidit, cecidit
Babylon magna: et facta est habitatio dæmoniorum,
et custodia omnis spiritus immundi, et custodia
omnis volucris immundæ, et odibilis: [3] quia de
vino iræ fornicationis eius biberunt omnes gentes:
et reges terræ cum illa fornicati sunt: et mercatores
terræ de virtute deliciarum eius divites facti sunt.
[4] Et audivi aliam vocem de cælo, dicentem: populus Dei
Exite de illa populus meus: ut ne participes sitis urbem
delictorum eius, et de plagis eius non accipiatis. relinquat
[5] Quoniam pervenerunt peccata eius usque ad cæ-
lum, et recordatus est Dominus iniquitatum eius.
[6] Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis: et du- quæ
plicate duplicia secundum opera eius: in poculo, graviter
quo miscuit, miscete illi duplum. [7] Quantum glo- punietur
rificavit se, et in deliciis fuit, tantum date illi tor-
mentum et luctum: quia in corde suo dicit: Sedeo
regina: et vidua non sum: et luctum non videbo.
[8] Ideo in una die venient plagæ eius, mors, et luc-
tus, et fames, et igne comburetur: quia fortis est
Deus, qui iudicabit illam.

3. Planctus amicorum prædicitur, 18, 9—20

[9] Et flebunt, et plangent se super illam reges Regum
terræ, qui cum illa fornicati sunt, et in deliciis vi- terræ
xerunt, cum viderint fumum incendii eius: [10] longe
stantes propter timorem tormentorum eius, dicen-
tes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas
illa fortis: quoniam una hora venit iudicium tuum.
[11] Et negotiatores terræ flebunt, et lugebunt negotiatorum
super illam: quoniam merces eorum nemo emet terræ
amplius: [12] merces auri, et argenti, et lapidis pre-
tiosi, et margaritæ, et byssi, et purpuræ, et serici,
et cocci, (et omne lignum thyinum, et omnia vasa

---

(2) Is 21, 9; Ir 51, 8; Sup 14, 8. — (7) Is 47, 8.

eboris, et omnia vasa de lapide pretioso, et æra-
mento, et ferro, et marmore, 13 et cinnamomum)
et odoramentorum, et unguenti, et thuris, et vini,
et olei, et similæ, et tritici, et iumentorum, et
ovium, et equorum, et rhedarum, et mancipiorum,
et animarum hominum. 14 Et poma desiderii ani-
mæ tuæ discesserunt a te, et omnia pinguia, et
præclara perierunt a te, et amplius illa iam non
invenient. 15 Mercatores horum, qui divites facti
sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tor-
mentorum eius, flentes, ac lugentes, 16 et dicen-
tes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat
bysso, et purpura, et cocco, et deaurata erat auro,
et lapide pretioso, et margaritis: 17 quoniam una
hora destitutæ sunt tantæ divitiæ,

gubernatorum et nautarum

et omnis gubernator, et omnis, qui in lacum na-
vigat, et nautæ, et qui in mari operantur, longe
steterunt, 18 et clamaverunt videntes locum in-
cendii eius, dicentes: Quæ similis civitati huic ma-
gnæ? 19 Et miserunt pulverem super capita sua,
et clamaverunt flentes, et lugentes, dicentes: Væ,
væ civitas illa magna, in qua divites facti sunt
omnes, qui habebant naves in mari de pretiis eius:
quoniam una hora desolata est.

exsultatio cæli

20 Exsulta super eam cælum, et sancti Apostoli,
et Prophetæ: quoniam iudicavit Deus iudicium ve-
strum de illa.

4. Vastitas urbis depingitur, 18, 21—24

Ultra non invenietur atque obmutescet

21 Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi
molarem magnum, et misit in mare, dicens: Hoc
impetu mittetur Babylon civitas illa magna, et ultra
iam non invenietur. 22 Et vox citharœdorum, et
musicorum, et tibia canentium, et tuba non audie-
tur in te amplius: et omnis artifex omnis artis non
invenietur in te amplius: et vox molæ non audie-
tur in te amplius: 23 et lux lucernæ non lucebit
in te amplius: et vox sponsi, et sponsæ non au-
dietur adhuc in te:

quia gravissime peccavit

quia mercatores tui erant principes terræ, quia
in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. 24 Et

in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus
est: et omnium, qui interfecti sunt in terra.

5. Laudatio et gratiarum actio in cælo, 19, 1—10

19 1 Post hæc audivi quasi vocem turbarum
multarum in cælo dicentium: Alleluia: Salus,
et gloria, et virtus Deo nostro est: 2 quia vera,
et iusta iudicia sunt eius, qui iudicavit de mere-
trice magna, quæ corrupit terram in prostitutione
sua, et vindicavit sanguinem servorum suorum de
manibus eius. 3 Et iterum dixerunt: Alleluia. Et
fumus eius ascendit in sæcula sæculorum. 4 Et
ceciderunt seniores vigintiquattuor, et quattuor ani-
malia, et adoraverunt Deum sedentem super thro-
num, dicentes: Amen: Alleluia.

Turbarum multarum

5 Et vox de throno exivit, dicens: Laudem di-
cite Deo nostro omnes servi eius: et qui timetis
eum pusilli, et magni.

et mandante voce

6 Et audivi quasi vocem turbæ magnæ, et sicut
vocem aquarum multarum, et sicut vocem toni-
truorum magnorum, dicentium: Alleluia: quoniam
regnavit Dominus Deus noster omnipotens. 7 Gau-
deamus, et exsultemus: et demus gloriam ei: quia
venerunt nuptiæ Agni, et uxor eius præparavit se.
8 Et datum est illi ut cooperiat se byssino splen-
denti, et candido. Byssinum enim iustificationes
sunt Sanctorum.

omnium servorum Dei

9 Et dixit mihi: Scribe: Beati, qui ad cenam
nuptiarum Agni vocati sunt: et dixit mihi: Hæc
verba Dei vera sunt. 10 Et cecidi ante pedes eius,
ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris:
conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium
testimonium Iesu. Deum adora. Testimonium
enim Iesu est spiritus prophetiæ.

angelus scriptionem iubet

III. Victoria Verbi Dei, 19, 11—22, 5

1. Punitio duarum bestiarum, 19, 11—21

11 Et vidi cælum apertum, et ecce equus albus,
et qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis, et

Verbum Dei imperatorium apparet

(9) Mt 22, 2; Lc 14, 16.

Verax, et cum iustitia iudicat, et pugnat. 12 Oculi
autem eius sicut flamma ignis, et in capite eius
diademata multa, habens nomen scriptum, quod
nemo novit nisi ipse. 13 Et vestitus erat veste
aspersa sanguine: et vocatur nomen eius, Verbum
Dei. 14 Et exercitus qui sunt in cælo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino albo, et
mundo. 15 Et de ore eius procedit gladius ex
utraque parte acutus: ut in ipso percutiat gentes.
Et ipse reget eas in virga ferrea: et ipse calcat
torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. 16 Et
habet in vestimento, et in femore suo scriptum:
Rex regum, et Dominus dominantium.

angelus aves ad cenam feralem vocat

17 Et vidi unum angelum stantem in sole, et
clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ
volabant per medium cæli: Venite, et congregamini ad cenam magnam Dei: 18 ut manducetis
carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum, et sedentium in ipsis, et
carnes omnium liberorum, et servorum, et pusillorum, et magnorum.

bestiæ vivæ in ignem mittuntur, ceteri occiduntur (cf. 13, 1—18)

19 Et vidi bestiam, et reges terræ, et exercitus
eorum congregatos ad faciendum prœlium cum illo,
qui sedebat in equo, et cum exercitu eius. 20 Et
apprehensa est bestia, et cum ea pseudopropheta:
qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos, qui
acceperunt characterem bestiæ, et qui adoraverunt
imaginem eius. Vivi missi sunt hi duo in stagnum
ignis ardentis sulphure: 21 Et ceteri occisi sunt in
gladio sedentis super equum, qui procedit de ore
ipsius: et omnes aves saturatæ sunt carnibus eorum.

2. Custodia draconis, resurrectio prima et milliarium. 20, 1—6

Draco per mille annos ligatur (cf. 12, 3—18)

20 1 Et vidi angelum descendentem de cælo,
habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. 2 Et apprehendit draconem,
serpentem antiquum, qui est diabolus, et satanas,

(13) Is 63, 2. — (15) Ps 2, 9. — (16) 1 Tim 6, 15; Sup 17, 14.

et ligavit eum per annos mille: 3 et misit eum
in abyssum, et clausit, et signavit super illum ut
non seducat amplius gentes, donec consummentur
mille anni: et post hæc oportet illum solvi modico
tempore.

boni resurgunt et mille annis cum Christo regnant

4 Et vidi sedes, et sederunt super eas, et iudi-
cium datum est illis: et animas decollatorum prop-
ter testimonium Iesu, et propter verbum Dei, et
qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem eius,
nec acceperunt characterem eius in frontibus, aut
in manibus suis, et vixerunt, et regnaverunt cum
Christo mille annis. 5 Ceteri mortuorum non vi-
xerunt, donec consummentur mille anni: Hæc est
resurrectio prima. 6 Beatus, et sanctus, qui habet
partem in resurrectione prima: in his secunda mors
non habet potestatem: sed erunt sacerdotes Dei
et Christi, et regnabunt cum illo mille annis.

3. Ultimum prœlium et iudicium, resurrectio secunda, 20, 7—15

Draco sanctos oppugnans in ignem mittitur

7 Et cum consummati fuerint mille anni, solve-
tur satanas de carcere suo, et exibit, et seducet
gentes, quæ sunt super quattuor angulos terræ,
Gog, et Magog, et congregabit eos in prœlium,
quorum numerus est sicut arena maris. 8 Et ascen-
derunt super latitudinem terræ, et circuierunt ca-
stra sanctorum, et civitatem dilectam. 9 Et de-
scendit ignis a Deo de cælo, et devoravit eos: et
Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum
ignis, et sulphuris, ubi et bestia, 10 et pseudo-
propheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæ-
culorum.

omnes resuscitati secundum opera sua iudicantur

11 Et vidi thronum magnum candidum, et se-
dentem super eum, a cuius conspectu fugit terra,
et cælum, et locus non est inventus eis. 12 Et
vidi mortuos magnos, et pusillos stantes in con-
spectu throni, et libri aperti sunt: et alius Liber
apertus est qui est vitæ: et iudicati sunt mortui
ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera

---

(7) Ez 39, 2.

ipsorum. 13 Et dedit mare mortuos, qui in eo erant:
et mors, et infernus dederunt mortuos suos, qui
in ipsis erant: et iudicatum est de singulis secun-
dum opera ipsorum.

mali in ignem mittuntur

14 Et infernus, et mors missi sunt in stagnum
ignis. Hæc est mors secunda. 15 Et qui non in-
ventus est in libro vitæ scriptus, missus est in
stagnum ignis.

4. Nova civitas Ierusalem, 21, 1—22, 5

Cælum et terra nova

21 1 Et vidi cælum novum, et terram novam.
Primum enim cælum, et prima terra abiit,
et mare iam non est.

Ierusalem de cælo in terram descendit

2 Et ego Ioannes vidi sanctam civitatem Ierusa-
lem novam descendentem de cælo a Deo, paratam,
sicut sponsam ornatam viro suo. 3 Et audivi vo-
cem magnam de throno dicentem: Ecce taberna-
culum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis.
Et ipsi populus eius erunt, et ipse Deus cum eis
erit eorum Deus: 4 et absterget Deus omnem
lacrimam ab oculis eorum: et mors ultra non erit,
neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra,
quia prima abierunt.

Deus nova faciens omnia cuique dignam mercedem solvit

5 Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio
omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc verba fide-
lissima sunt, et vera. 6 Et dixit mihi: Factum est.
Ego sum α, et ω: initium, et finis. Ego sitienti
dabo de fonte aquæ vitæ, gratis. 7 Qui vicerit, pos-
sidebit hæc, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius.
8 Timidis autem, et incredulis, et exsecratis, et homi-
cidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris,
et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno
ardenti igne, et sulphure: quod est mors secunda.

unus de septem angelis Ioanni ostendit civitatem mirabiliter ædificatam

9 Et venit unus de septem angelis habentibus
phialas plenas septem plagis novissimis, et locutus
est mecum, dicens: Veni, et ostendam tibi spon-
sam, uxorem Agni. 10 Et sustulit me in spiritu
in montem magnum, et altum, et ostendit mihi

(1) Is 65, 17; 66, 22; 2 Ptr 3, 13. — (4) Is 25, 8; Sup 7, 17. — (5) Is 43, 19; 2 Cor 5, 17.

civitatem sanctam Ierusalem descendentem de cælo
a Deo, 11 habentem claritatem Dei: et lumen eius
simile lapidi pretioso tamquam lapidi iaspidis, sicut
crystallum. 12 Et habebat murum magnum, et al-
tum, habentem portas duodecim: et in portis ange-
los duodecim, et nomina inscripta, quæ sunt no-
mina duodecim tribuum filiorum Israel. 13 Ab
oriente portæ tres: et ab aquilone portæ tres: et
ab austro portæ tres: et ab occasu portæ tres.
14 Et murus civitatis habens fundamenta duodecim,
et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolo-
rum Agni. 15 Et qui loquebatur mecum, habebat
mensuram arundineam auream, ut metiretur civi-
tatem, et portas eius, et murum. 16 Et civitas in
quadro posita est, et longitudo eius tanta est quanta
et latitudo: et mensus est civitatem de arundine
aurea per stadia duodecim millia: et longitudo, et
altitudo, et latitudo eius æqualia sunt. 17 Et men-
sus est murum eius centum quadraginta quattuor
cubitorum, mensura hominis, quæ est angeli. 18 Et
erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa
vero civitas aurum mundum simile vitro mundo.
19 Et fundamenta muri civitatis omni lapide pre-
tioso ornata. Fundamentum primum, iaspis: se-
cundum, sapphirus: tertium, calcedonius: quartum,
smaragdus: 20 quintum, sardonyx: sextum, sar-
dius: septimum, chrysolithus: octavum, beryllus:
nonum, topazius: decimum, chrysoprasus: unde-
cimum, hyacinthus: duodecimum, amethystus. 21 Et
duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt, per
singulas: et singulæ portæ erant ex singulis mar-
garitis: et platea civitatis aurum mundum, tam-
quam vitrum perlucidum.

22 Et templum non vidi in ea. Dominus enim
Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. claritate
23 Et civitas non eget sole, neque luna ut luceant Dei illu-
in ea: nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna minatam
eius est Agnus. 24 Et ambulabunt gentes in lumine
eius: et reges terræ afferent gloriam suam, et ho-

(23) Is 60, 19.

norem in illam. 25 Et portæ eius non claudentur
per diem: nox enim non erit illic. 26 Et afferent
gloriam, et honorem gentium in illam. 27 Non in-
trabit in eam aliquod coinquinatum, aut abomina-
tionem faciens, et mendacium, nisi qui scripti sunt
in libro vitæ Agni.

aqua et ligno vitæ ditatam

22 1 Et ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, splen-
didum tamquam crystallum, procedentem de
sede Dei et Agni. 2 In medio plateæ eius, et ex
utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus
duodecim, per menses singulos reddens fructum
suum, et folia ligni ad sanitatem gentium.

in qua boni faciem Dei videbunt

3 Et omne maledictum non erit amplius: sed
sedes Dei, et Agni in illa erunt, et servi eius ser-
vient illi. 4 Et videbunt faciem eius: et nomen
eius in frontibus eorum. 5 Et nox ultra non erit:
et non egebunt lumine lucernæ, neque lumine so-
lis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, et
regnabunt in sæcula sæculorum.

Epilogus, 22, 6—21

Confirmatio libri per angelum

6 Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima sunt, et
vera. Et Dominus Deus spirituum prophetarum
misit Angelum suum ostendere servis suis quæ
oportet fieri cito. 7 Et ecce venio velociter. Bea-
tus, qui custodit verba prophetiæ libri huius. 8 Et
ego Ioannes, qui audivi, et vidi hæc. Et postquam
audissem, et vidissem, cecidi ut adorarem ante pe-
des angeli, qui mihi hæc ostendebat: 9 et dixit
mihi: Vide ne feceris: conservus enim tuus sum,
et fratrum tuorum prophetarum, et eorum, qui
servant verba prophetiæ libri huius: Deum adora.

per Iesum

10 Et dicit mihi: Ne signaveris verba prophetiæ
libri huius: tempus enim prope est. 11 Qui nocet,
noceat adhuc: et qui in sordibus est, sordescat
adhuc: et qui iustus est, iustificetur adhuc: et sanc-
tus, sanctificetur adhuc. 12 Ecce venio cito, et

---

(25) Is 60, 11. — (5) Is 60, 20. — (13) Is 41, 4; 44, 6; Sup 1, 8; 21, 6.

merces mea mecum est, reddere unicuique secun-
dum opera sua. 13 Ego sum α, et ω, primus, et
novissimus, principium, et finis. 14 Beati, qui la-
vant stolas suas in sanguine Agni: ut sit potestas
eorum in ligno vitæ, et per portas intrent in civi-
tatem. 15 Foris canes, et venefici, et impudici, et
homicidæ, et idolis servientes, et omnis, qui amat,
et facit mendacium. 16 Ego Iesus misi angelum
meum, testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum
radix, et genus David, stella splendida, et matutina.
17 Et spiritus, et sponsa dicunt: Veni. Et qui
audit, dicat: Veni. Et qui sitit, veniat: et qui
vult, accipiat aquam vitæ, gratis.

18 Contestor enim omni audienti verba prophetiæ per
libri huius: Si quis apposuerit ad hæc, apponet Ioannem
Deus super illum plagas scriptas in libro isto. 19 Et
si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius,
auferet Deus partem eius de libro vitæ, et de civi-
tate sancta, et de his, quæ scripta sunt in libro
isto. 20 Dicit qui testimonium perhibet istorum.
Etiam venio cito: Amen. Veni Domine Iesu.

21 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omni- benedic-
bus vobis. Amen. tio

---

(17) Is 55, 1.

Index